ECONOMIA ROMÂNIEI

Dimensiuni ale sărăciei

Cătălin ZAMFIR
coordonator

EDITURA Expert

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

DIMENSIUNI ALE SĂRĂCIEI
1994

coordonator: Cătălin ZAMFIR

EDITURA Expert

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

Colectiv de autori:

Gheorghe BARBU
Ion BOBOC
Denisa GHIZARU
Mitică LAZĂR
Adina MIHĂILESCU
Didona PAPUC
Lăcrămioara PASCAL
Gheorghe SOCOL
Mariana STANCIU
Simona STROIE
Mihaela TEODORESCU
Narcisa ȚAMBREA
Cătălin ZAMFIR

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin
Institutului de Cercetare a Calității Vieții.
Multiplicarea și difuzarea, chiar parțială și pe orice suport,
este interzisă fără aprobarea Institutului de Cercetare a Calității Vieții.

La elaborararea acestei lucrări a contribuit un număr mare de colegi din institut, în diferite faze și în grade diferite. Acum, când lucrarea este gata, apare dificultatea de a preciza cu claritate participarea fiecăruia. Cu sentimentul relativității acesteia, vom menționa contribuțiile mai focalizate.

Elaborarea metodei de eșantionare se datorează lui Gheorghe Barbu, Ioan Mărginean și Adina Mihăilescu.

Pentru punerea la punct a bazei de date și practic pentru realizarea tuturor analizelor statistice trebuie menționați: Denisa Ghizaru, Simona Stroie și Narcisa Țambrea.

Gheorghe Barbu încă din 1990 s-a îngrijit de calculul extrem de laborios al pragurilor de sărăcie, având de găsit mereu răspunsuri raționale la mulțimea dilemelor pe care o asemenea întreprindere o ridică. El a elaborat și capitolul 11 - **Teoria și metodologia calculului minimului de trai.**

Simona Stroie a elaborat capitolul - **Veniturile populației**

Mariana Stanciu a elaborat capitolul - **Consumul populației.**

Lăcrămioara Laura Pascal a elaborat capitolul - **Locuința și dotarea gospodăriei.**

Didona Papuc și Gheorghe Socol au elaborat capitolul - **Standardul de viață în mediul rural.**

Mitica Lazăr și Mihaela Teodorescu au calculat veniturile diferitelor tipuri de familii.

Ion Boboc a analizat situația șomerilor elaborând partea dedicată acestui grup din Capitolul 4.

Denisa Ghizaru s-a ocupat de analiza structurii eșantionului și de analiza statistică a standardului de viață pe eșantionul din București.

Simona Stroie, ajutată în faza finală de Valerica Căprioară, Lucia Gheorghiș, Veronica Popescu, Dan Petre, Iulian Felix Sandu, și Narcisa Țambrea, s-a ocupat de asamblarea întregii cărți, ultimele verificări de date, tehnoredactare.

Cătălin Zamfir a încercat să coordoneze toată lucrarea și, beneficiind de toate analizele statistice făcute de Gheorghe Barbu, Denisa Ghizaru, Mitica Lazăr, Mihaela Teodorescu și Narcisa Țambrea, a redactat capitolele 1, 2, 4, 5, 6 și 12.

Cercetarea de teren a fost realizată în cadrul Departamentului de Sondaje economico-sociale al I.C.C.V., și au participat, pe lângă autorii acestei lucrări, un număr mare de operatori de teren din cadrul institutului nostru, cercetători științifici, precum și studenți ai Facultății de Sociologie, Psihologie și Pedagogie.

În mod deosebit mulțumim operatorilor de teren: Anne-Marie Ciochină, Radu Florea, Mihai Gheorghiu, Elena Ionașcu, Petre Ivanof, Carmen Mureanu, Raluca Nica, Florina Nicolau, Elena Podar, Adriana Roman, Monica Roman, Iuliana Stroe și Alexandru Stahl.

CUPRINS

Capitolul 1	Considerații introductive	9
Capitolul 2	Sărăcia și pragurile sărăciei	15
Capitolul 3	Veniturile populației	31
Anexă	*Metodologia de calcul a autoconsumului*	51
Capitolul 4	Harta sărăciei	53
Capitolul 5	Dinamica standardului de viață pe perioada 1989-1994	69
Anexă	*Evoluția unor indicatori ai nivelului de trai în România 1989-1994*	83
Capitolul 6	Amploarea sărăciei	85
Capitolul 7	Locuința și dotarea gospodăriei	87
Capitolul 8	Consumul populației	105
Capitolul 9	Standardul de viață în mediul rural	119
Capitolul 10	Standarul de viață al bucureștenilor : un oraș cu risc social ridicat	133
Capitolul 11	Teoria și metodologia calculului minimului de trai	143
Capitolul 12	Concluzii	157
Anexe	*Elementele pe baza cărora au fost determinate nivelurile minime de trai*	163
Bibliografie		193

CAPITOLUL I

CONSIDERAŢII INTRODUCTIVE

O TEMĂ SENSIBILĂ POLITIC

Standardul de viață reprezintă poate problema cea mai sensibilă politic în momentul de față. Încă din 1990 am devenit cu toții conștienți că tranziția implică o serie de costuri social-umane, că standardul de viață al populației va fi afectat advers.

Erodarea standardului de viață a unui foarte larg segment al colectivității, la care s-au adăugat liberalizarea prețurilor și inflația care i-a urmat, dublate de măsurile de austeritate, inevitabile într-o asemenea perioadă, au creat un **șoc psihologic profund** pentru cea mai mare parte a populației.

Sensibilitatea politică a subiectului se plasează la două niveluri distincte:

* *Nivelul politic propriu-zis.* Partidele politice din opoziție, deși acceptă ca inevitabilă scăderea standardului de viață care a avut loc în ultimii ani, sunt tentate să atribuie guvernelor de după 1989 responsabilitatea unui plus de sărăcie pe care ele îl consideră a fi nu rezultatul inevitabil al tranziției, ci al modului de guvernare a acesteia. Problema este clară. Răspunsul este însă mult mai puțin clar decât pare.

În contrast, pentru a contracara o asemenea critică, unii reprezentanți ai executivului tind să subestimeze fenomenul, dezvoltând uneori o adevărată alergie față de problema sărăciei.

* *Nivelul sindical.* Sindicatele sunt adesea forțate de însăși logica situației lor de a presa guvernul pentru creșteri salariale, prin invocarea stării de sărăcie, luând uneori mai puțin în considerare posibilitățile efective și efectele pe termen lung ale unor asemenea creșteri.

Sensibilitatea politică a unei teme nu este un motiv al neabordării sale cu instrumente științifice. Chiar dimpotrivă. După părerea noastră analiza științifică are ca unul dintre efectele sale **desensibilizarea** politică excesivă, aducerea problemei la dimensiunile sale reale, micșorarea posibilităților speculațiilor partizane. În plus, analiza sărăciei în momentul de față oferă o bază mai solidă pentru opțiunile de politică socială.

De la început trebuie să fim conștienți de faptul că la problema sărăciei nu există soluții miraculoase. Ea trebuie abordată cu responsabilitate morală, socială și politică. Oricât de sensibil politic ar fi subiectul, abordarea sa de către omul de știință nu trebuie să fie considerată în nici un fel a fi o implicare politică. Dimpotrivă ea poate sprijini promovarea unei discuții obiective, animate de interesul comun național.

TENDINȚE CONTRADICTORII ÎN EVOLUȚIA STANDARDULUI DE VIAȚĂ

Tranziția României la o economie de piață a produs schimbări extrem de profunde și contradictorii în standardul de viață al populației.

Pe de o parte, s-a produs o diversificare a surselor de venituri. Noi posibilități de câștig s-au deschis populației.

* Încă din 1990 s-a adoptat legea cumulului care permite unei persoane să aibă și un al doilea (sau poate chiar un al treilea) salariu sau jumătăți de normă. Incidența acestei surse suplimentare de venit este însă relativ puțin frecventă și o putem găsi în special în grupele superioare de venituri, fiind mai degrabă un factor de diferențiere.

* Au apărut posibilități largi de câștiguri din activități suplimentare, pe cont propriu, constante sau ocazionale. Multe dintre acestea existau, într-o formă sau alta, și înainte de 1990. Nu avem din păcate nici un indiciu care să ne permită să le comparăm.

* În fine, au apărut noi posibilități, substanțiale, de câștig din afaceri. Această sursă de câștig caracterizează de asemenea grupele superioare de venituri, fiind un factor esențial al diferențierii.

Ca urmare a acestor noi oportunități, un segment al colectivității a beneficiat de venituri mult mai ridicate decât înainte de 1990: s-a produs un proces de rapidă îmbogățire.

Pe de altă parte, căderea dramatică a producției, cuplată cu schimbări rapide în nivelul, structura și distribuția veniturilor populației, a produs într-o perioadă istorică scurtă o explozie a sărăciei. Desigur, sărăcia nu este un fenomen nou pentru țara noastră. Înainte de război ea caracteriza largi segmente ale comunității. Anii `40 și `50, ca urmare a războiului și a datoriilor de război, au fost deosebit de aspri pentru populație. În anii `50 și `60, programul socialist de schimbare a societății a promovat ca un principiu fundamental asigurarea unui minim de venit pentru fiecare, o anumită egalitate, apropiată de nivelul de jos al sărăciei, dar cu limitarea totodată a incidenței sărăciei severe. Mai ales în anii `70, perioadă de vârf a economiei socialiste, sărăcia severă era aproape o excepție. Începând cu 1980, odată cu intrarea economiei socialiste românești într-o criză cronică, nerecunoscută oficial, sărăcia a început să avanseze rapid.

După 1990, un an de "ospăț" postrevoluționar, suportat din resursele interne acumulate, la care s-au adăugat și ajutoarele pline de simpatie venite din străinătate, fenomenul sărăciei cunoaște o nouă explozie.

În principal trei factori au contribuit convergent la această explozie:

1. Erodarea puterii de cumpărare a marii majorități a veniturilor: salarii și pensii; înlocuirea multor salarii cu ajutorul de șomaj/alocația de sprijin sau pur și simplu cu nimic, atunci când persoanele respective nu se califică pentru ajutorul de șomaj.

2. Creșterea rapidă a diferențierii veniturilor. Veniturile salariale scăzute s-au erodat într-un ritm mult mai rapid decât cele medii. Diferențele de venituri dintre familii s-au lărgit.

3. Scăderea transferului social: protecția socială s-a diminuat atât din punctul de vedere al sprijinului economic, cât și al serviciilor oferite.

Aceste trei cauze au afectat masiv partea mai săracă a societății. Un larg segment al colectivității noastre a fost împins în sărăcie. Cei deja săraci au devenit și mai săraci.

Analiza schimbărilor în configurația veniturilor și, ca urmare, și în cea a consumului reprezintă o problemă crucială în elaborarea unei politici sociale adecvate pentru perioada de tranziție. Și pentru că fenomenul sărăcirii a atins dramatic, în forme și grade diferite, practic întreaga populație, era normal ca analiza dinamicii standardului de viață în această perioadă să fie dominat de umbra sărăciei. În această lucrare, o atenție specială va fi acordată, în consecință, **SĂRĂCIEI**.

În mod special ne-am concentrat atenția asupra următoarelor aspecte:

*Elaborarea **pragului sărăciei** care să ajute la identificarea proporției și gradului de sărăcie.

*Explorarea diferitelor metodologii de identificare a sărăciei.

*Estimarea **proporției sărăciei** și a **dinamicii** acesteia în ultimii ani.

*Estimarea **gradului** sau **amplorii** sărăciei.

*Estimarea **factorilor** care produc/sau sunt asociați cu sărăcia. Identificarea grupurilor care prezintă un risc ridicat de sărăcie.

SURSE DE INFORMAȚII

Trei surse distincte de informații au fost utilizate în această lucrare:

1.Datele statistice macro oferite de Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Muncii și Protecției Sociale asupra salariilor, pensiilor, ajutorului de șomaj, a altor forme de transfer social de venituri, a prețurilor. De asemenea, datele Recensământului populației și al locuințelor din 1992.

2.Datele despre venituri și consum oferite de CNS, pe baza **anchetei bugetelor de familie**.

3.Datele produse de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Începând cu anul 1991, am realizat în fiecare an câte o cercetare pe eșantioane reprezentative național, asupra veniturilor, consumului și sărăciei. De asemenea am utilizat și datele oferite de alte cercetări din institut care conturează fenomenul în cauză.

*Octombrie 1991: un eșantion de 2105 gospodării

*Martie 1993: eșantion de 1729 gospodării și un larg eșantion de gospodării al căror cap era șomer.

*Iulie1994: eșantion național de 2504 gospodării; eșantion pe București de 780 gospodării; 200 de familii de tip special (familii monoparentale cu 2 sau mai mulți copii, familii al căror cap de familie este șomer, familii cu 4 sau mai mulți copii în întreținere).

Anchetele *Bugetelor de familie* realizate de CNS reprezintă o sursă masivă, deosebit de importantă, de informații despre structura veniturilor și a distribuției lor, cât și despre structura consumului. Prin numărul mare de familii incluse în eșantion,

informația oferită este extrem de prețioasă pentru orice analiză a standardului de viață. Aceste anchete au însă o anumită limită provenită din însăși metodologia adoptată: în eșantion limitele inferioară și superioară ale distribuției veniturilor sunt subreprezentate. Eșantionul surprinde în special partea centrală a distribuției veniturilor. Familiile de șomeri nu sunt cuprinse în cercetare; de asemenea familiile în care capul de familie este patron. Participarea la înregistrări fiind o activitate de lung termen, se produce o selecție naturală specifică a familiilor: familiile cele mai sărace, cu un venit și consum dezechilibrat tind să se autoelimine. De asemenea, familiile cele mai înstărite probabil că tind să nu participe. În această perioadă explozivă din punctul de vedere al standardului de viață tocmai aceste categorii limită ale distribuției veniturilor sunt extrem de importante. O asemenea limitare nu pune sub semnul întrebării în nici un fel valoarea extraordinară a datelor. Trebuie să ținem însă în minte mereu faptul că ele oferă o imagine a distribuției centrale, din care marginile sunt subreprezentate.

Cercetările întreprinse de ICCV sunt, până în momentul de față, singurele pe eșantioane reprezentative național, care dau o imagine mai adecvată a **întregii distribuții** a veniturilor. Date mult mai substanțiale vor fi probabil oferite de noua metodologie de cercetare a veniturilor și consumului adoptată de Comisia Națională pentru Statistică.

Eșantioanele noastre sunt mai modeste decât cele ale CNS (în jur de 2500 gospodării) și, de asemenea, ele redau doar o fotografie realizată într-un moment de timp. Înregistrarea veniturilor și a consumurilor este făcută în categorii mai largi și adesea mai vagi decât Anchetele CNS asupra *Bugetelor de familie*. Presupoziția că eșantioanele noastre oferă o imagine mai adecvată a distribuției veniturilor este confirmată de **coeficientul Gini**[1] (care exprimă inegalitatea distribuției veniturilor). Dacă luăm în considerare acești indicatori, valoarea **0** reprezintă o egalitate perfectă, iar **100** o inegalitate absolută; în anii 1993 și 1994 *Bugetele de familie* ale DCS indicau coeficienți Gini în jur de **24**, pe când eșantioanele ICCV indică valori de **35-37**.

În plus, cercetările făcute de noi înregistrează pe lângă date (obiective) asupra venitului și consumului și reacțiile și estimările subiective ale standardului de viață, veniturilor și consumului

METODOLOGIA CERCETĂRII

Eșantionul utilizat în cercetarea din 1994 a fost de tip stratificat aleator.

Au fost selectate mai întâi aleator 23 de județe din câteva grupe mari de județe constituite pe baza unor criterii **social-economice** (gradul de urbanizare, numărul mediu al salariaților pe județ, numărul mediu al muncitorilor) și **demografice**

---

[1] Coeficientul Gini este o măsură larg utilizată în estimarea inegalității veniturilor. Coeficientul ia valori între 0 și 100, indicând pentru valoarea (teoretică) 100 - inegalitatea extremă (o persoană are întregul venit) și pentru valoarea 0 - egalitatea perfectă (fiecare unitate de populație are aceeași unitate de venit).

(densitatea populației, structura populației pe sexe, rata natalității, rata mortalității). La acestea am adăugat și Bucureștiul.

Județe selectate au fost în **Muntenia**: Brăila, Dâmbovița, Prahova, Teleorman; în **Transilvania**: Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Harghita, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Satu-Mare, Sălaj, Sibiu; în **Moldova**: Botoșani, Iași, Galați, Vaslui, Vrancea; în **Banat**: Timiș; în **Oltenia**: Dolj, Vâlcea; în **Dobrogea**: Constanța.

Din fiecare județ au fost selecționate, după criterii de dimensiune și reprezentativitate (spre exemplu orașul Petroșani, reprezentativ pentru bazinul carbonifer al Văii Jiului), localitățile în care s-a realizat interviul.

Pentru București (separat de cele 240 de gospodării incluse în eșantionul pe țară) s-a realizat un eșantion distinct de 780 gospodării. Eșantionul special pe București reprezintă o primă fază a unui proiect de lung termen, lansat în ICCV, de analiză a Bucureștiului, nu numai cel mai mare oraș al țării, dar și comunitatea cu, potențial, cele mai complexe probleme în viitor.

În interiorul comunităților selectate, gospodăriile au fost stabilite în mod aleator: în orașe s-au ales (prin contactarea autorităților locale - primării) două circumscripții electorale: una în centrul orașului și alta la periferie. Din lista electorală a fiecărei circumscripții s-au extras numele și adresele persoanelor de la pozițiile 1, 20, 40 și așa mai departe, până la completarea numărului de gospodării intrate în eșantion. În cazul în care Primăria nu a dispus de listele electorale s-a recurs la nomenclatorul străzilor localității, din care au fost alese, în ordine alfabetică, străzile situate la pozițiile 2 și 20; pe fiecare stradă s-au ales clădirile cu numărul 1 și 2; 20 și 21; 40 și 41; 60 și 61 și așa mai departe.

În localitățile rurale au fost alese, din registrul agricol, gospodăriile înscrise la pozițiile 1, 15, 30, 45, 60, 75 și așa mai departe, până la asigurarea numărului de gospodării.

STRUCTURA EȘANTIONULUI

FAMILII

Urban - 58,6% familii

Rural - 41,4% familii

În funcție de statutul socio-profesional al capului de familie s-a obținut următoarea structură

51,4% salariați din care:

47,8% - muncitori; 25,7% - tehnician/funcționari; 23,3% - intelectuali

1,6% patroni

5,0% țărani

3,3% șomeri

1,8% fără ocupație

32,0% pensionari

0,8% casnice

Tipuri de familii întâlnite în eșantion

9,5% familii de 1 persoană din care 70% pensionari singuri
17,5% cupluri de 2 persoane din care 60,3% cuplu de pensionari
15,9% cuplu cu 1 copil
14,3% cuplu cu 2 copii
5,2% cuplu cu 3 copii
2,1% familii monoparentale
31,8% două familii în gospodărie
1,9% trei familii în gospodărie

PERSOANE

Urban - 58,3% persoane
Rural - 41,7% persoane

În funcție de statutul socio-profesional

26,3% - copii (elevi și preșcolari)
34,2% salariați din care:
48,3% - muncitori; 27,1% - tehnicieni/funcționari; 20,1% - intelectuali
0,7% patroni
3,4% țărani
4,4% șomeri
3,0% fără ocupație
16,7% pensionari
4,9% casnice

CAPITOLUL 2

SĂRĂCIA ŞI PRAGURILE SĂRĂCIEI

CE ESTE SĂRĂCIA?

În mod curent, sărăcia este definită a reprezenta lipsa de mijloace financiare necesare asigurării unui trai adecvat în raport cu standardele colectivității[1] Există însă o anumită oscilație a sensului termenului de sărăcie între **o limită minimă** - desemnată prin ceea ce se cheamă ***sărăcie absolută*** și **o limită maximă** - desemnată prin termenul de ***sărăcie relativă***.

Sărăcia absolută reprezintă inexistența unor condiții minime de viață (mâncare, îmbrăcăminte, locuință) necesare unei simple supraviețuiri în condițiile societății respective. Ea nu înseamnă neapărat înfometare vizibilă, așa cum este definită uneori la nivelul simțului comun. Ea înseamnă condiții elementare de viață insuficiente și aproape integral lipsă de resurse pentru o participare minimă la viața socială. Pe termen lung, sărăcia absolută produce degradări biologice ireversibile. Pe termen mediu, ea produce deteriorarea rapidă a capacităților și oportunităților minime ale persoanei de a participa la viața societății din care face parte. Sărăcia absolută înseamnă marginalizare și în mod special **excludere socială**.

Sărăcia relativă se definește ca inexistența nivelului minim de resurse care asigură o **funcționare normală** a persoanei/familiei în contextul social-cultural dat. Ea este de natură a scoate persoana din mecanismele vieții sociale, producând progresiv o reducere a șanselor acesteia de a se reînscrie în viața normală a societății respective. Sărăcia relativă nu exclude o viețuire în contextul social-cultural al colectivității, dar produce multiple frustrări în raport cu modul de viață cristalizat în cadrul societății date. Pentru a o caracteriza, este sugestivă definirea dată sărăciei de sociologul englez Townsend ca **deprivare multiplă.** Sărăcia relativă tinde să separe pe cei care se plasează în sfera ei de modul de viață dominant, generând o stare de frustrare cronică. În societățile bogate, ea nu este asociată neapărat cu lipsa mijloacelor minime de viață (hrană, îmbrăcăminе, locuință), deși ea implică cel mai adesea o hrană inadecvată pentru o viață sănătoasă, îmbrăcăminte insuficientă, locuință insatisfăcătoare. Ea indică mai degrabă lipsa resurselor necesare participării normale și demne la viața colectivității.

---

[1] O trecere în revistă a teoriilor asupra sărăciei este prezentată în capitolul IV al lucrării *Politici sociale. România în context european,* București, Alternative, 1995, coordonatori Elena Zamfir și Cătălin Zamfir.

Sub pragul de sărăcie relativă se poate rezista fără o alterare de durată a capacităților de funcționare socială normală doar o perioadă de timp. Prelungirea stării de sărăcie produce deteriorări durabile în echilibrul psihologic, moral și social-cultural al respectivei persoane.

Gravitatea socială a sărăciei nu constă în primul rând în inconvenientele de moment, ci în consecințele de lung termen: ea poate crea o scindare a colectivității, marginalizarea și excluderea socială a persoanelor și grupurilor atinse de sărăcie. În plus, cronicizarea sărăciei și concentrarea sa în anumite zone duce la crearea unor **pungi de sărăcie**, extrem de durabile, cu tendințe de autoperpetuare și asociate cu criminalitate ridicată.

PRAGUL DE SĂRĂCIE SAU MINIMUL DE TRAI

Pragurile de sărăcie permit identificarea **incidenței sărăciei** (cine este sărac, câți săraci există în întreaga colectivitate sau într-un anumit grup) și a **gradului de sărăcie** (cât de săraci sunt diferiții săraci).

Pragul de sărăcie este prezentat, de regulă, în expresie valorică și reprezintă venitul considerat ca strict necesar unei persoane sau unei familii pentru a-și putea procura bunurile și serviciile de consum de care are absolută nevoie. Nevoile minime de consum avute în vedere sunt cele specifice celei mai mari părți a populației, dar nu țin seama de particularitățile individuale. Sub acest prag se plasează persoanele/familiile sărace.

Utilizarea pragului de sărăcie produce doi indicatori foarte importanți ai sărăciei: ***numărul săracilor*** - numărul persoanelor sau al familiilor care se plasează sub respectivul prag și ***amploarea sărăciei*** - distanța dintre veniturile de care dispune o familie/persoană aflată sub pragul sărăciei și acest prag.

Cel mai adesea nu se utilizează doar un singur prag al sărăciei, ci mai multe, fiecare dintre ele indicând un **anumit tip sau grad de sărăcie.**

Corespunzător sărăciei absolute și relative se utilizează frecvent două praguri distincte (numite adesea și **minime de trai**): ***minim de subzistență (MS)*** și ***minim social sau minim decent de viață (MD).***

Pragul de sărăcie, sau ***minimul de trai***, termen pe care îl vom utiliza în această lucrare, reprezintă deci suma de bani necesară unei familii pentru procurarea bunurilor și serviciilor în structura și cantitățile considerate a fi necesare asigurării unui trai minim decent (*MD*) sau a subzistenței (*MS*).

În analiză am folosit încă un nivel și mai scăzut - ***minimumul Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MM).*** Acest minim a fost ales de către Ministerului Muncii și Protecției Sociale pentru a fi pus la baza proiectatului sistem de ajutor social. El este substanțial mai scăzut decât minimul de subzistență. În fapt, acest minim a fost adoptat nu pentru a identifica pe cei săraci, ci pe **cei mai săraci dintre săraci,** care se presupune că pot fi ajutați cu resursele bugetului. Din acest motiv el nu este prezentat ca un prag efectiv al sărăciei, dar poate fi

considerat a fi un prag al unei sărăcii extrem de severe, al unei vieți de mizerie. *MM* a fost astfel calculat încât sub el se presupune că se află aproximativ o zecime din populație. *MM*, calculat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale pentru ultimul trimestru al anului 1994, a fost ajustat, pentru a fi comparabil cu pragurile calculate de ICCV, pentru iunie 1994.

METODE DE IDENTIFICARE A SĂRĂCIEI

Stabilirea pragului de sărăcie reprezintă o problemă extrem de dificilă. Nu este nevoie să argumentăm că nu există un algoritm mai presus de orice discuție. Complexitatea fenomenului sărăciei, variația sa în funcție de condițiile particulare ale fiecărei persoane/familii fac ca orice prag să reprezinte mai degrabă **o aproximație**. Există o multitudine de metode de calcul al pragului de sărăcie. Toate metodele utilizate au la bază argumente puternice. Din acest motiv nu se poate avea în principiu vreo preferință exclusivă pentru una sau alta dintre ele. În fapt ele sunt toate importante pentru că se pot verifica reciproc.

În cercetarea noastră am utilizat un grup de metode de identificare a sărăciei atât pentru a preciza mai clar dimensiunile acesteia, cât și pentru o verificare reciprocă a rezultatelor obținute cu ajutorul lor.

METODA NORMATIVĂ

Capitolul 2 este dedicat analizei detaliate a metodologiei utilizate pentru elaborarea cu această metodă a pragurilor de sărăcie. Această metodă constă în stabilirea unui **coș de produse și servicii** care este presupus a fi condiția minimă a unei vieți normale. Lipsa veniturilor pentru obținerea acestui coș este echivalentă cu sărăcia. Se numește normativă pentru că ea pornește de la un consum considerat de specialiști a fi necesar pentru o existență **normală.** Desigur pot exista o mulțime de discuții în legătură cu componența acestui coș și în legătură cu durata de utilizare a unor bunuri (haine, mobilă etc.). Lectura *Anexei finale* este de natură a oferi o imagine mai exactă asupra semnificației minimurilor utilizate de noi. Sumele de bani minime la care pot fi achiziționate aceste coșuri de bunuri reprezintă nivelurile minime (***pragurile de sărăcie***). După cum se poate observa, această metodă, analitică prin natura sa, ia în considerare o anumită structură a consumului presupusă a reprezenta minimul de viață.

Au fost stabilite două **coșuri de produse și servicii** corespunzătoare *minimului de trai decent* și *minimului de subzistență.* Cititorul va observa în capitolul 11, care analizează pe larg metodologia constituirii acestor minimuri, că *minimul decent (MD)* cuprinde toate bunurile și serviciile absolut necesare pentru o viață normală în contextul societății noastre, oferind resurse pentru participarea la viața socială a colectivității și oportunități de dezvoltare personală. Ținând

seama de faptul că societatea noastră se află într-un proces dificil de tranziție, cu costuri sociale ridicate, am fost extrem de severi în stabilirea acestui coș de produse. El poate fi, în unele privințe, sub ceea ce colectivitatea noastră poate considera a reprezenta un minim decent. Trebuie să avem în vedere că aspirațiile în ceea ce privește modul de viață în țara noastră nu sunt rezultatul unui proces linear de evoluție, ci s-au cristalizat sub influența standardului de viață atins la sfârșitul anilor `70, cât și a modelelor de viață europene, al căror impact este indiscutabil. Nevoia de a-l adecva la posibilitățile existente în prezent a motivat severitatea opțiunilor.

În funcție de configurația familiei (de numărul membrilor și de faptul dacă aceștia sunt persoane adulte sau copii), am stabilit pentru fiecare tip de familie un minim propriu.

CALCULUL MINIMURILOR DE TRAI PENTRU DIFERITELE TIPURI DE FAMILII ȘI SCALELE DE ECHIVALENȚĂ

Pentru a calcula minimele specifice fiecărui tip de familie a fost utilizată o **scală de echivalență.** Procedura de calcul a acestor minime a fost următoarea. În primul rând au fost calculate minimurile decent și de subzistență pentru două tipuri standard de familie: cuplu activ cu 2 copii în întreținere și cuplu de pensionari, ambele locuind la oraș. Utilizându-se scalele de echivalență (vezi mai pe larg capitolul 11), s-a calculat minimul pentru fiecare tip de familie în funcție de compoziția sa. Scala de echivalență utilizată în analiza noastră pentru *minimul decent* a fost (rotunjit): **1** pentru prima persoană matură a familie, **0,8** pentru alte persoane mature, **0,6** pentru fiecare dintre primii doi copii și **0,5** pentru următorii. Scala de echivalență pentru calculul *minimului de subzistență* a fost diferită: **1** pentru prima persoană, **0,7** pentru fiecare altă persoană sau copil cu excepția celui de al treilea copil și a următorilor, al căror coeficient de echivalență este de **0,6**. În literatura de specialitate din diferite țări se utilizează scale diferite de echivalență. Scalele de echivalență utilizate de noi au rezultat din analiza coșului de bunuri și servicii al familiei cu 4 persoane, pentru cele două minimuri, identificând ponderea nevoilor minime de consum pentru fiecare persoană suplimentară.

Scalele de echivalență au fost utilizate și pentru calculul *venitului mediu pe persoană convențională*. Am considerat că *venitul mediu pe persoană* (rezultat din împărțirea venitului total al familiei la numărul de persoane) este un indicator distorsionant. Nevoile de consum al unei familii de 5 persoane, de exemplu, nu sunt mai mari de 5 ori decât nevoile de consum al unei familii compuse dintr-o singură persoană. În consecință, am calculat **venitul mediu pe persoană convențională** prin împărțirea venitului total al familiei nu la numărul de persoane fizice, ci la numărul de persoane convenționale, utilizând scala de echivalență a

minimului de subzistență. Astfel, o familie din **4 persoane fizice** conține doar **3,1 persoane convenționale** (1 + 0,7 + 0,7 + 0,7).

Pentru familiile din mediul rural, considerând că nevoile lor de consum sunt ceva mai reduse decât în mediul urban, am redus valoarea minimurilor din urban cu 20%.

Minimurile calculate pe baza coșului de produse și servicii, considerând prețurile și tarifele valabile pentru luna iunie 1994, preluate de la Comisia Națională pentru Statistică, au următoarele valori (Tabel 2.1).

Tabel 2.1

NIVELURI MINIME DE TRAI PENTRU FAMILIILE DE SALARIAȚI

-lei-

	MĂRIMEA FAMILIEI					
	1 persoană	2 persoane	3 persoane	4 persoane	5 persoane	6 persoane
MEDIUL URBAN						
NIVELUL *MD*	132.900	236.400	316.600	396.800	476.700	580.100
NIVELUL *MS*	78.000	130.200	183.000	237.600	288.600	341.400
MEDIUL RURAL						
NIVELUL *MD*	106.300	189.100	253.300	317.400	381.400	464.100
NIVELUL *MS*	62.400	104.200	146.400	190.100	230.900	273.100

În cazul familiilor de pensionari, în aceeași lună, nivelurile minime de trai erau următoarele (Tabel 2.2):

Tabel 2.2

NIVELURI MINIME DE TRAI CALCULATE PENTRU FAMILIILE DE PENSIONARI

-lei-

	URBAN		RURAL	
	1 persoană	2 persoane	1 persoană	2 persoane
NIVELUL *MD*	94.300	169.800	75.400	135.800
NIVELUL *MS*	66.500	119.700	53.200	95.800

Minimul Ministerului Muncii și Protecției Sociale *(MM)* pentru același moment este următorul:

Tabel 2.3

NIVELURILE MINIME ALE MINISTERULUI MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

-lei-

lei-	1 persoană	2 persoane	3 persoane	4 persoane	5 persoane și peste
NIVELUL *MM*	40.400	72.720	101.000	125.000	149.480

La nivelul familiei de salariați de patru persoane (doi adulți și doi copii), considerată de noi ca etalon, raportul dintre cele trei minime este următorul: *MS* = 59,9% din *MD*, *MM* = 31,5% din *MD*, *MM* = 52,6% din MS.

Pasul următor al analizei l-a constituit determinarea, pentru fiecare familie în parte, a **distanței față de pragurile de sărăcie**. Aceasta va reprezenta diferența dintre veniturile familiei respective și minimul (decent sau de subzistență) specific respectivei familii. Ea va fi pozitivă dacă veniturile respectivei familii se află peste minim, sau negativă dacă ele se află dedesubt.

O verificare a calculului minimurilor

Ne putem întreba în ce măsură minimurile stabilite de noi reprezintă o aproximare corectă. O metodă directă de testare nu există. Putem însă compara aceste minime determinate analitic cu ceea ce însăși colectivitatea estimează a fi un minim necesar de viață - ***minimul subiectiv de viață (MSV).*** Subiecții eșantionului nostru au fost solicitați să indice ei înșiși nivelul de venituri care le-ar fi necesare pentru a avea un minim de viață: "pentru a-și asigura strictul necesar, de cât venit lunar ar avea nevoie, în prezent, familia dvs."?

Estimările medii ale subiecților din eșantion, împreună cu cele două minime stabilite de noi, sunt prezentate în Tabelul 2.4

Tabel 2.4

MINIMELE CALCULATE DUPĂ METODA NORMATIVĂ ȘI MINIMUL SUBIECTIV

-lei, medii la nivelul eșantionului-

	TOTAL	ACTIVI	PENSIONARI	URBAN	RURAL
MS	184.334	204.544	141.366	200.723	161.111
MD	311.559	351.604	226.420	340.353	270.759
MSV	314.907	355.854	228.831	353.791	258.669

Observăm din aceste date că populația estimează un minim de viață foarte apropiat cu *minimul decent* calculat de ICCV. Atât pe total, cât și pe principalele categorii - familii de persoane active/ pensionari, familii din urban/rural- estimările sunt extrem de apropiate: pe total, minimul subiectiv este mai mare cu 1,1% decât cel calculat de noi. Diferențe mici sunt și în cazul familiilor de persoane active (1,2%) și ale celor de pensionari (1,1%). Diferențe ceva mai mari apar la familiile care locuiesc la oraș (*MSV* mai mare cu 3,9% decât *MD*) și la familiile care locuiesc la sat (*MSV* mai mic cu 4,5% decât *MD*). Această tendință inversă se explică într-o măsură importantă prin faptul că la sat o parte din consum este acoperit din producția proprie, veniturile bănești propriu-zise fiind necesare într-o proporție ceva mai redusă.

Corelația dintre *MSV* și *MD*, deși semnificativă (+0,35) nu este deosebit de mare, fapt care sugerează că asupra estimării subiective a minimului de viață acționează variați factori externi (mediul familiei) și interni (problemele concrete specifice fiecărei familii, nivelului de aspirații etc.).

Acest test ne îndreptățește să considerăm că metodologia utilizată de noi are un grad ridicat de adecvare, atât pe ansamblu, cât și pe grupe: activi/pensionari, rezidență urbană/rurală.

Numărul de săraci determinat prin metoda normativă. Utilizând minimurile definite cu metoda normativă (minimul decent *MD*, minimul de subzistență *MS* și cel al Ministerului Muncii *(MM),* în iunie 1994 standardul de viață al populației României se prezenta astfel:

Tabel 2.5

DISTRIBUȚIA POPULAȚIEI ÎN RAPORT CU DIFERITE PRAGURI DE SĂRĂCIE

	GOSPODĂRII		PERSOANE	
	ESANTION	POPULAȚIE	ESANTION	POPULAȚIE
	%	mii pers.	%	mii pers.
SUB *MM*	9,8	659	11,8	2.432
SUB *MS*	34,9	2.525	39,3	8.933
SUB *MD*	74,8	5.420	78,2	17.775
PESTE *MD*	25,2	1.829	21,8	4.955

Dacă extrapolăm la nivelul întregii populații, putem spune că din cele aproximativ 7,4 milioane gospodării ale țării, 0,7 milioane se află sub un minimum absolut de sărăcie care echivalează cu mizeria; 1,8 milioane se află sub minimul de subzistență, ceea ce reprezintă o sărăcie gravă, dar nu trăiesc chiar în mizerie (se plasează peste *MM*); 2,9 milioane se află sub nivelul decent, dar peste nivelul de subzistență, situându-se într-o sărăcie relativă; doar 1,8 milioane de gospodării se plasează peste un minim decent de viață.

Pentru că gospodăriile sărace sunt de regulă compuse din mai multe persoane, numărul persoanelor aflate în sărăcie este mai mare.

	populație	
	%	mii pers.
În condiții de sărăcie extremă	11,8	2.432
În condiții de sărăcie severă (sub *MS*)	28,5	6.501
În condiții de sărăcie relativă (sub *MD*),dar nu în sărăcie severă	38,9	8.842
Peste minimul decent (peste *MD*)	21,8	4.995

METODA OECD:
jumătate din venitul mediu

Metoda normativă încearcă să definească într-un mod analitic minimurile sociale pornind de la ceea ce specialiștii consideră că reprezintă un consum minimum necesar într-o anumită colectivitate. Alte metode sunt mai accentuat și

mai explicit **relative** și **convenționale**. Ele pornesc de la ideea că sărăcia reprezintă o stare relativă la modul de viață al celorlalți membrii ai colectivității, la ceea ce aceasta consideră a reprezenta un minim acceptabil de viață, luând în considerare mai mult relația dintre veniturile membrilor colectivității. Din categoria acestor metode face parte și cea folosită de OECD.

Metoda utilizată de OECD este poate cea mai simplă. Ea trage linia sărăciei la **jumătatea venitului mediu pe persoană la nivelul colectivității.** Se presupune deci că există un mod de viață normal, majoritar. Sărăcia ar reprezenta depărtarea excesivă (în sens negativ) de un asemenea nivel. În mod convențional, fundat mai mult pe argumente intuitive decât pe formule precise, s-a ales **0,5** din venitul mediu ca fiind o limită peste care, deși pot exista frustrări importante, persoanele respective trăiesc mai mult sau mai puțin normal. Sub această limită se instalează însă, în raport cu modul de viață majoritar, o stare de sărăcie. De regulă, pentru a realiza diferențieri mai fine în ceea ce privește gradul de sărăcie, se utilizează pragul de **0,4** ca desemnând un prag sever de sărăcie și **0,6** pentru a desemna unul mai relaxat de sărăcie.

Relevanța metodei pentru noi. Metoda OECD, utilizată în ultimul timp ca un standard internațional, fapt care oferă posibilitatea unor comparații internaționale, nu este din păcate adecvată pentru condițiile actuale ale țării noastre. Argumentele pentru o asemenea estimare sunt următoarele:

Metoda este eficace doar în situația în care trei condiții sunt satisfăcute:

1. Cea mai mare parte a colectivității are asigurat un minim de viață în așa fel încât imposibilitatea de satisfacere a unor nevoi elementare (sărăcie absolută) să fie caracteristică doar unui segment relativ restrâns, mulți dintre săraci fiind doar **săraci relativ** la standardul de viață dominant (Grafic 2.1).

2. Colectivitatea să fi prezentat o evoluție relativ continuă, cu un grad ridicat de stabilitate, fapt care este de natură a permite cristalizarea unor moduri de viață standard adaptate la nivelul resurselor existente.

3. Veniturile să prezinte o dispersie suficientă în așa fel încât marea majoritate a colectivității să aibă venituri peste jumătatea venitului mediu.

Dacă aceste trei condiții nu sunt satisfăcute, procedura devine artificială. Dacă, de exemplu, nivelul venitului mediu al colectivității este foarte scăzut, riscul este să existe săraci chiar în mod absolut nu numai relativ și peste jumătatea acestuia. Sau, dacă distribuția veniturilor este masiv deplasată spre stânga, deși majoritatea populației poate fi săracă, sub jumătatea venitului mediu ar putea fi un segment artificial de redus. (Grafic 2.2). De asemenea, acolo unde s-a produs o evoluție contradictorie a standardului de viață - pe de o parte nivelul de aspirații a

crescut, iar pe de altă parte resursele economice ale populației au scăzut - metoda riscă să-și piardă în mare măsură sensul (vezi Grafic 2.2).

În condițiile țării noastre o asemenea metodă, deși utilă, nu poate fi prea semnificativă pentru că nici una dintre condițiile enumerate mai sus nu este îndeplinită:

1. Numărul de săraci absoluți este substanțial ca urmare a dezagregării economiei socialiste. El este mai mare decât cei care au jumătatea venitului pe persoană. Astfel, în cercetarea noastră, în iunie 1994,venitul mediu pe persoană era de 82.000 lei sau, dacă considerăm persoana convențională, 103.000 lei. Jumătate din acest venit ar fi 41.000 lei (respectiv 51.500 lei), venit care nu poate asigura pentru o persoană nici simpla supraviețuire.

2. Standardele unei vieți decente, cristalizate la nivelul colectivității, sunt net superioare veniturilor existente în momentul actual de criză. Chiar cei care se plasează la nivelul venitului mediu pot trăi sub aceste standarde, fiind deci săraci în mod relativ.

3. Distribuția veniturilor este puternic deplasată spre stânga, jumătate din venitul mediu fiind un nivel prea scăzut, sub el intrând doar un fragment scăzut dintre cei care sunt efectiv săraci, nu numai relativ, dar și absolut.

În condițiile în care colectivitatea noastră trece printr-o perioadă de criză a standardului de viață, un prag al sărăciei calculat analitic, după metoda normativă a bugetului, pe baza unui coș minim de produse, ni s-a părut a fi metoda cea mai adecvată.

Utilizând drept prag al sărăciei jumătate din *venitul mediu pe persoană (VMP)*, distribuția sărăciei este următoarea:

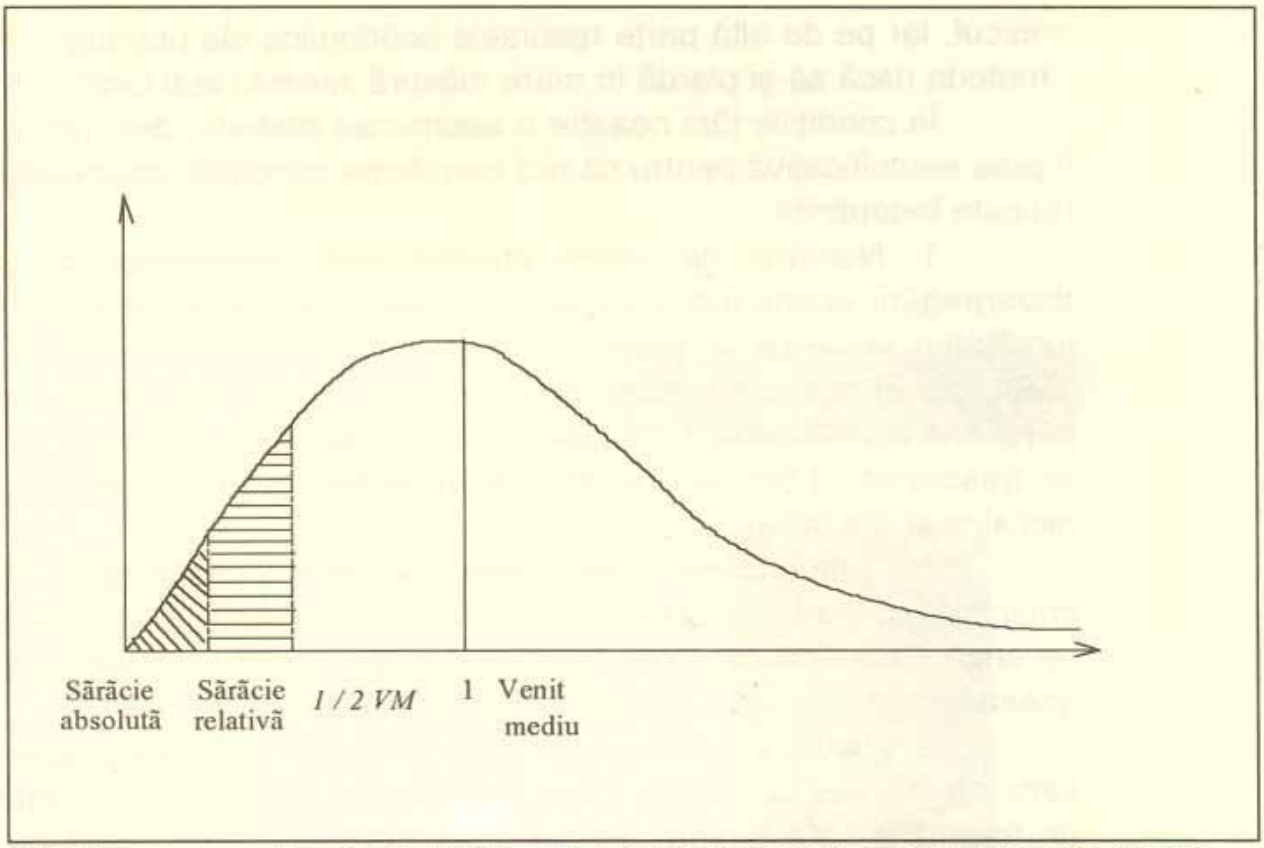
Tabel 2.6

DISTRIBUȚIA GOSPODĂRIILOR ÎN RAPORT CU VENITUL MEDIU PE PERSOANĂ

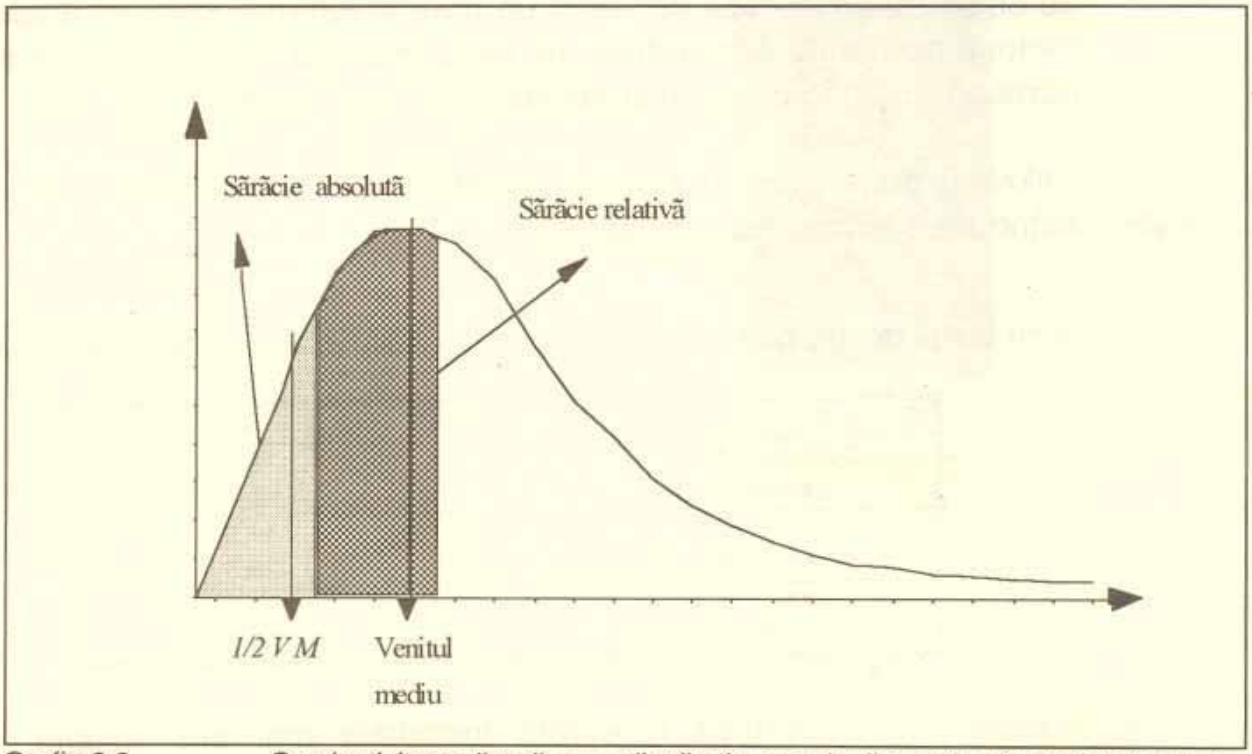
-%-

SUB 0,40 DIN *VMP*	9,2
SUB 0,50 DIN *VMP*	15,9
DAR PESTE 0,40	6,7
SUB 0,60 DIN *VMP*	41,2
DAR PESTE 0,50	25,3
PESTE *VMP*	33,6
DAR PESTE 0,60	58,2

Aceste date ilustrează rezervele formulate mai sus asupra metodei OECD, în contextul societății noastre. Datorită faptului că media este scăzută, imediat sub ea se grupează o mare parte a populației. O asemenea distribuție ne indică însă ceva interesant: o mare parte dintre cei săraci sunt în această situație

Grafic 2.1 O colectivitate în care sub jumătate din venitul mediu se află **toți săracii, atât cei absoluți cât și cei relativi.**

Grafic 2.2 O colectivitate săracă, cu o distribuție a veniturilor puțin diferențiată în jurul mediei și mai ales deplasată spre stânga.

datorită deteriorării standardului de viață anterior și a unor aspirații modelate de standardul de viață cristalizat în țările europene dezvoltate **relativ** la majoritatea celorlalți membrii ai colectivității.

Sărăcia relativă în România este deci mai mult **relativă** la o situație de avânt economic anterioară și la standardele europene și mai puțin la standardul prezent al majorității populației.

METODA STRUCTURII CONSUMULUI: ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor

Consumul este adesea mult mai dificil de înregistrat decât veniturile. Și el, mai ales în perioadele de tranziție și criză, suferă distorsiuni importante. Structura consumului reprezintă însă o importantă metodă de estimare a stării de sărăcie.

Se știe că evoluția consumului are o serie de caracteristici structurale determinate. La venituri scăzute, cheltuielile tind să se axeze pe satisfacerea nevoilor elementare: hrană, îmbrăcăminte, locuință. Peste un anumit nivel, ponderea cheltuielilor alimentare tinde să scadă, crescând ponderea consumului **discreționar**, în mod special nealimentar. Ponderea excesivă a cheltuielilor alimentare este deci un indice al sărăciei.

Ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor variază în funcție de nivelul veniturilor, dar și în raport cu alte condiții: costul locuinței, al educației, al îngrijirii medicale. În SUA se consideră că pragul de sărăcie poate fi stabilit la nivelul veniturilor care generează o treime din cheltuieli pentru alimente (pragul de sărăcie stabilit de Orshanski). Minimurile stabilite de ICCV prin metoda normativă pot da o indicație asupra ponderii cheltuielilor pentru alimente, asociate cu diferitele praguri de sărăcie. Astfel, pentru o familie activă din 4 persoane, în coșurile minime de produse stabilite pentru iunie 1994, ponderea cheltuielilor pentru alimente este: *MD* - 48%, *MS* - 64%. Pentru o familie de pensionari de 2 persoane, ponderea cheltuielilor pentru alimente este: *MD* - 50%, *MS* - 62%

Un nivel excesiv de ridicat, și în special în creștere, al acestor cheltuieli indică cu claritate existența unei stări extinse de sărăcie. În țările foste socialiste din jurul nostru, aceste niveluri erau în 1992 cuprinse între 32% și 49%: Bulgaria 49%, Republica Cehia 33%, Slovacia 32%, Polonia 43%.

În țara noastră, conform datelor CNS, pe baza *Bugetelor de familie*, situația era în anul 1994 următoarea (Tabel 2.7):

Tabel 2.7

PONDEREA CHELTUIELILOR ALIMENTARE ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR FAMILIILOR

FAMILII DE:	SALARIAȚI	ȚĂRANI	PENSIONARI
%	55,3	72,4	63,8

Sursa: *Bugetele de familie*, CNS pentru 1994

Observăm din aceste date faptul că ponderea cheltuielilor alimentare în bugetele de familie în țara noastră este în medie extrem de ridicată, semnificativ peste ponderea în coșurile minime decente calculate de noi. Aceasta indică un grad extins de sărăcie.

METODE SUBIECTIVE DE ESTIMARE A STANDARDULUI DE VIAȚĂ

Aceste metode pornesc de la presupoziția că estimarea pe care subiecții înșiși o fac este o cale, deși cu distorsiunile sale specifice, suficient de exactă. Mulți specialiști consideră în fapt că o asemenea abordare poate fi chiar mai exactă decât abordările obiective. Abordările obiective unifică, la nivelul mediei, varietatea situațiilor. Aceste abordări nu pot lua în calcul configurația nevoilor concrete ale fiecărei familii. Deși afectate de caracterul mai aproximativ al oricărei estimări subiective, nivelurile subiective de sărăcie au avantajul de a considera tocmai particularitățile standardului de viață al fiecărei familii în parte, cu nevoile sale specifice, cu problemele și aspirațiile sale. Trebuie însă să luăm în considerare fragilitatea tuturor estimărilor subiective. Ar fi absurd să considerăm că fiecare persoană își poate face un calcul exact al standardului său de viață și al gradului de sărăcie. Estimarea subiectivă pe care fiecare o face propriei sale situații are un caracter predominant intuitiv global și nu analitic.

Persoanele cuprinse în eșantionul nostru au fost solicitate să estimeze, prin diferite forme, dacă sunt sau nu săraci.

Autoetichetarea globală

ÎN MOMENTUL ACTUAL VĂ CONSIDERAȚI SĂRAC ?

da	nu
45,9%	54,1%

Aproape jumătate din populație se consideră a fi săracă.

Standardul subiectiv de viață (SSV)

Tabel 2.8

GRUPAREA POPULAȚIEI ÎN RAPORT CU *STANDARDUL SUBIECTIV DE VIAȚĂ*
"CUM APRECIAȚI VENITURILE ACTUALE ALE FAMILIEI DVS.?"

-%-

	GOSPODĂRII	PERSOANE
NU NE AJUNG NICI PENTRU STRICTUL NECESAR	29,0	32,2
NE AJUNG NUMAI PENTRU STRICTUL NECESAR	40,4	38,7
NE AJUNG PENTRU UN TRAI DECENT, DAR NU NE PERMITEM CHELTUIELI MAI DEOSEBITE	21,8	20,3
FACEM SI UNELE CHELTUIELI MAI DEOSEBITE, DAR CU EFORTURI	7,8	7,6
REUSIM SĂ AVEM TOT CE NE ESTE NECESAR, FĂRĂ MARI EFORTURI	1,1	1,2

Cele două proceduri utilizate în principal cea normativă și standardul subiectiv de viață nu folosesc exact aceleași categorii; însă între categoriile folosite de ele există o anumită corespondență:

Nu ne ajung nici pentru strictul necesar = **Sub minimul de subzistență *(MS)*: sărăcie absolută**

Ne ajung numai pentru strictul necesar = **Nivel minim de subzistență *(MS)* sau ușor peste, spre *MD*: sărăcie relativă**

Ne ajung pentru un trai decent, dar nu ne permitem cheltuieli mai deosebite = **Nivel minim decent *(MD)*: la limita minimă**

Facem și unele cheltuieli mai deosebite, dar cu eforturi = **Nivel de viață în general bun (peste *MD*), cu unele frustrări și sacrificii**

Reușim să avem tot ce ne este necesar, fără mari eforturi = **Abundența resurselor**

Dacă analizăm relația dintre distribuția veniturilor și *standardul subiectiv de viață*, observăm că există o relație ridicată între ele, fapt care reprezintă o verificare reciprocă a indicatorilor (Tabel 2.9).

Tabel 2.9

DISTRIBUȚIA GOSPODĂRIILOR DUPĂ POZIȚIA LOR FAȚĂ DE PRAGURILE DE SĂRĂCIE ȘI STANDARDUL SUBIECTIV DE VIAȚĂ

-%-

VENITURI (DECILE)	NICI STRICTUL NECESAR	STRICTUL NECESAR	TRAI MINIM DECENT	PESTE MINIM DECENT	ABUN-DENȚĂ
MIZERIE (DECILA 1)	71,6	22,2	4,5	1,6	0,0
SUB *MS* (DECILA 2-3)	44,1	42,4	9,4	3,5	0,6
SUB *MD* (DECILA 4-7)	25,9	48,5	20,5	4,6	0,4
PESTE *MD* (DECILA 8-10)	8,8	34,1	37,3	17,1	2,7

Satisfacția cu veniturile *(SV)*

CÂT DE MULȚUMIT SUNTEȚI DE VENITURILE ACTUALE ALE GOSPODĂRIEI?

	gospodării	%	persoane
foarte nemulțumit	12,9		14,3
nemulțumit	37,1		38,5
nici mulțumit, nici nemulțumit	31,4		30,2
mulțumit	17,9		16,4
foarte mulțumit	0,7		0,6

Dacă 50% din subiecții cuprinși în eșantion sunt nemulțumiți sau foarte nemulțumiți de veniturile lor, doar 18,5% își exprimă satisfacția, în diferite grade, cu acestea.

Indicatorul subiectiv de sărăcie *(ISS)*

Pornind de la cele trei estimări subiective ale sărăciei, am construit un indicator mai puternic ***al sărăciei subiective (ISS***). Corelațiile dintre cele trei estimări sunt ridicate: întreg standardul subiectiv de viață și satisfacția cu veniturile +0,56, între standardul obiectiv și autoestimarea sărac sau nu +0,44, între satisfacția cu veniturile și autoestimarea sărac sau nu +0,43. *Indicatorul subiectiv de sărăcie (ISS*) reprezintă un factor latent ce explică un procent de 65,1% din variația răspunsurilor subiecților. Astfel obținut, indicatorul subiectiv de sărăcie are valori cuprinse în intervalul (-1,7;2,7). Valoarea **0** a acestui indicator se constituie ca un prag subiectiv de sărăcie. Definim astfel gospodăriile pentru care *ISS* are valori negative ca fiind **subiectiv sărace.** Gospodării subiectiv sărace: **47,7%.**

Satisfacția față de viață în general

În fine, este necesar să considerăm și un output mai general al standardului de viață:

SUNTEȚI MULȚUMIT SAU NU DE MODUL CUM A DECURS VIAȚA DVS. ÎN ULTIMUL TIMP ?

	gospodării	%	persoane
foarte nemulțumit	10,1		10,9
nemulțumit	38,6		39,3
nici mulțumit, nici nemulțumit	33,2		32,6
mulțumit	17,3		16,3
foarte mulțumit	0,8		0,6

Varietatea metodelor de aproximare a sărăciei ne oferă posibilitatea de a le confrunta reciproc. Putem astfel vedea dacă imaginile oferite de acestea sunt diferite sau similare. Pentru comparare vom lua în considerare trei indicatori care se referă direct la sărăcie și pot identifica segmente de populație relativ echivalente. Am introdus și un indicator care va fi discutat într-un capitol ulterior - ***indicatorul de frustrare de bunuri (IFB)***[2] .

Tabel 2.10

GRADUL DE SĂRĂCIE DETERMINAT PRIN METODA NORMATIVĂ, PRIN *SSV* ȘI PRIN *IFB*

-%-

	METODA NORMATIVĂ	SSV	IFB
SĂRĂCIE GRAVĂ	34,1	29,0	27,9
SĂRĂCIE MODERATĂ	39,1	40,4	41,8
STANDARD DECENT ȘI PESTE	24,7	30,7	30,3

Observăm că există o corespondență apreciabilă între cele trei moduri de identificare a sărăciei, deși categoriile utilizate de cele două proceduri nu sunt strict echivalente. Cele trei măsurători oferă, în general, aproximativ aceeași imagine: în condiții de sărăcie gravă se află în jur de 30% dintre familii; circa 40% dintre familii se plasează în condiții de sărăcie moderată; 25-30% trăiesc în condiții decente sau peste.

---

[2] Subiecții au fost solicitați să estimeze care bunuri, dintr-o listă de zece, le lipsesc (sau consideră absolut necesar că trebuie să le înlocuiască), fapt de natură să producă frustrări importante. Dacă se indică faptul că nu lipsește nici un asemena bun sau doar unul, situația familiei respective a fost estimată a se plasa peste minimul decent. Lipsa a 2-3 bunuri indică o sărăcie relativă, iar lipsa a mai mult de 3 bunuri - o sărăcie gravă (vezi capitolul 7)

CAPITOLUL 3

VENITURILE POPULAŢIEI

PROBLEME METODOLOGICE

Alături de estimarea pragului de sărăcie, măsurarea veniturilor populației reprezintă cea de a doua componentă esențială în determinarea întinderii și gradului sărăciei.

Determinarea veniturilor populației ridică însă o mulțime de probleme. Lipsa unui sistem de impozitare a veniturilor totale ale familiei în țara noastră face ca datele oficiale să nu conțină nici o indicație în această privință, informațiile disponibile referindu-se doar la diferitele tipuri de venituri: salarii, pensii, alocații de copii, ajutor de șomaj etc. Singura sursă importantă pentru determinarea structurii veniturilor totale o reprezintă *Bugetele de familie* realizate de Comisia Națională pentru Statistică. De aceea, o parte importantă a cercetării noastre a fost orientată spre estimarea ***veniturilor totale ale gospodăriei.***

Varietatea veniturilor (ca sursă, periodicitate, mărime) face ca prezentarea lor într-o manieră standard să fie greu de realizat. Sursele de venit pe care cercetarea le-a avut în vedere pot fi grupate astfel:

A. Venituri din muncă și proprietăți

A1. salariu din activitatea de bază
A2. venituri din activitatea desfășurată pe cont propriu
A3. venituri din activitatea secundară[1]
A4. venituri din activități ocazionale
A5. venituri din vânzarea pe piață a produselor agro-alimentare
A6. contravaloarea produselor consumate obținute din producția proprie (denumită aici convențional **autoconsum**)
A7. venituri din utilizarea utilajelor agricole
A8. venituri din capacități productive[2]
A9. venituri din alte proprietăți (chirii, dividende, dobânzi)

---

[1] Activitate suplimentară în raport cu statutul ocupațional de bază, care în decursul unei perioade de timp, determinată sau nu, aduce venit lunar

[2] De exemplu: moară de cereale, darac de lână, gater, cazan de țuică, chioșc

B. Venituri din transferuri sociale

B1. pensii

B2. ajutor de șomaj, alocație de sprijin

B3. alocație pentru copii

B4. burse școlare

B5. alte venituri din asistență socială (alocație pentru mame cu mai mulți copii, ajutor pentru soțiile de militari în termen, ajutor pentru însoțitorii persoanelor cu handicap).

Toate înregistrările veniturilor ridică probleme complexe, legate de adecvarea declarării lor. Se pune, în consecință, întrebarea, dacă estimarea veniturilor totale, obținute prin autodeclarare reprezintă sau nu un instrument adecvat pentru determinarea gradului de sărăcie.

Pentru a putea evalua gradul de încredere al datelor referitoare la venituri este necesar să examinăm câteva aspecte de tip metodologic:

1. Subdeclararea veniturilor. În toate analizele pe plan mondial care utilizează autodeclararea veniturilor (și practic nu există o altă metodă de estimare a acestora), se pune acut problema veridicității declarării. Unele analize din țările occidentale sugerează că doar în jur de 70% dintre venituri sunt declarate în mod efectiv. Subdeclararea veniturilor poate avea mai multe surse:

a) Sistemul de impozitare, în măsura în care este bazat pe autodeclararea veniturilor, stimulează o tendință de subdeclarare;

b) Unele venituri provin din activități la marginea legii sau dincolo de ea; este de așteptat ca acestea să nu fie declarate. Alte venituri, chiar dacă nu sunt ilegale, ar putea contraveni anumitor norme și valori morale, fapt care, de asemenea, produce nedeclararea sau subdeclararea lor;

c) Din moment ce lipsa de venituri reprezintă un argument pentru acordarea sprijinului social, dorința de a obține un astfel de sprijin ar putea, de asemenea, să producă o subdeclarare;

d) Unele norme sociale (solidaritate, echitate, egalitate) sau teama de o reacție socială generată de o inegalitate prea mare ar putea de asemenea să ducă la declararea mai scăzută a veniturilor foarte mari;

e) Solicitând informații de la unul din membrii cuplului familial, s-ar putea ca unele venituri suplimentare ale partenerului sau ale altor membrii ai gospodăriei să nu fie cunoscute exact.

Prin urmare, veniturile declarate vor tinde, într-un grad dificil de estimat, să prezinte unele distorsiuni.

2. Riscul subdeclarării este diferit în funcție de tipul de venit. Veniturile obținute din activități economice formale, înregistrate în documentele administrative (salariile, de exemplu) sau din transferuri sociale (pensii, alocații pentru copii) probabil că vor fi declarate destul de exact. În fapt, salariul mediu net integral înregistrat prin cercetare era în iunie 1994 de 115.000 lei, perioadă pentru care conform datelor CNS salariul mediu era de 131.000 lei. Diferența se explică

probabil prin câțiva factori: în primul rând noi am înregistrat separat salariul net și câștigurile suplimentare (ore suplimentare, premieri etc.), în timp ce în calculul CNS al salariului mediu ele sunt luate împreună; s-ar putea totodată ca unele salarii foarte mari să nu fi fost prinse în cercetarea noastră (sau să fi fost subdeclarate). Din acest punct de vedere, subdeclararea caracterizează în mai mare măsură familiile cu venituri mari.

Veniturile din transferurile sociale reprezintă și ele o fracțiune importantă a veniturilor totale: 26,9%. Acestea par să fie destul de exact înregistrate. De exemplu, media pensiilor pentru limită de vârstă înregistrată prin ancheta ICCV pentru iunie 1994 era de 74.740 lei, comparativ cu pensia similară calculată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale pentru acea perioadă, care era de 73.000 lei.

Veniturile suplimentare, din activități legale secundare sau ocazionale, s-ar putea de asemenea să fie declarate destul de exact. Foarte probabil însă că veniturile provenite din activități la marginea legalității sau a moralității, ori depășind această limită nu vor fi declarate sau vor fi declarate mai redus decât în realitate.

În cercetare am solicitat subiecților să declare veniturile din activități suplimentare/pe cont propriu/ocazionale fără a cere precizarea explicită a tipului de activitate aducătoare de venit. O asemenea formulare a putut probabil să dezinhibe, într-o măsură substanțială, stimulând declarații cât mai aproape de realitate.

3. Fotografiind doar o lună -iunie 1994- pentru unele categorii de persoane (spre exemplu agricultori) veniturile obținute ar putea să nu se situeze în apropierea mediei veniturilor anuale; veniturile înregistrate pot fi inferioare sau pot excede media lunară.

4. Unele venituri ocazionale au fost doar aproximate, subiecții înșiși neavând neapărat o imagine precisă a nivelului lor.

5. Veniturile echivalente consumului asigurat din producția proprie (autoconsumul) sunt foarte dificil de cuantificat. Comisia Națională pentru Statistică are o metodologie foarte detaliată de estimare a acestora, considerând prețul tuturor produselor proprii consumate. Noi nu am putut, în cursul unui singur interviu, să adoptăm o metodologie la fel de precisă. În consecință, am utilizat o metodă de aproximare, dar care credem că oferă o informație acceptabilă despre această sursă de venit (vezi Anexa la Capitolul 3).

În concluzie, nivelul veniturilor totale înregistrate prin cercetare trebuie acceptat cu prudență. Distorsiunile inevitabile nu sunt însă, după estimările noastre, de natură a schimba fundamental imaginea obținută. Argumentul care stă la baza acestei estimări constă în faptul că, pentru majoritatea gospodăriilor, veniturile cu ponderea cea mai mare o reprezintă cele formale, a căror declarare are un grad ridicat de adecvare. Este probabil ca veniturile efective să fie ceva mai ridicate decât cele înregistrate. Această distorsiune este însă compensată în

mare măsură de faptul că minimurile de viață calculate sunt relativ dure; un nivel rezonabil al lor ar trebui să fie ceva mai ridicat.

Pentru a compensa fragilitatea datelor privind veniturile, am utilizat metode complementare de estimare a acestora, de natură a oferi o verificare suplimentară. Pentru a sugera gradul lor de convergență (divergență) le vom prezenta în cele ce urmează pe fiecare. Anticipând prezentarea lor, putem spune că diferitele măsurători utilizate duc aproximativ la aceleași concluzii. În fapt, estimările noastre trebuie considerate ca indicând mai mult **ordinul de mărime** al diferitelor stări decât o măsură exactă a lor.

Lucrurile pot fi privite și dintr-o altă perspectivă. Utilizarea aceluiași instrument, cu toate distorsiunile pe care natura acestuia le implică, poate indica destul de precis **dinamica fenomenului**: măsurătorile cu același instrument în diferite momente de timp reprezintă o modalitate excelentă de a controla distorsiunile sistematice implicate de acesta.

STRUCTURA VENITULUI

Veniturile salariale și cele din transferurile sociale, caracterizate printr-un grad ridicat de adecvare, reprezintă împreună trei pătrimi din veniturile totale (Tabel 3.1).

Tabel 3.1

STRUCTURA VENITULUI TOTAL AL FAMILIEI
ÎN RAPORT CU MEDIUL DE REZIDENȚĂ

-% din venitul total-

	TOTAL	URBAN	RURAL
VENITURI SALARIALE (A1)	48,8	61,2	31,3
AUTOCONSUM (A6)	13,9	2,8	29,6
VENITURI DIN VÂNZAREA PRODUSELOR PE PIAȚĂ (A5)	2,0	0,5	4,1
VENITURI DIN CAPACITĂȚI PRODUCTIVE și PROFIT (A7+A8+A9)	3,5	3,5	3,5
VENITURI DIN ACTIVITĂȚI SUPLIMENTARE (A2+A3+A4)	4,8	4,4	5,4
TRANSFERURI SOCIALE (B)	26,9	27,6	25,9

O pondere destul de însemnată o dețin de asemenea veniturile provenite din agricultură; în mediul rural ele acoperă o treime din necesarul de consum al familiei. Ponderea redusă a veniturilor din vânzarea produselor pe piață este rezultatul faptului că în luna iunie aceste vânzări sunt relativ scăzute.

În raport cu principalele categorii socio-profesionale structura venitului total al familiei este următoarea:

Tabel 3.2

STRUCTURA VENITULUI TOTAL ÎN RAPORT CU TIPUL FAMILIEI

-% din venitul total-

	SALARIAȚI	PENSIONARI	ȚĂRANI
VENITURI SALARIALE (A1)	69,2	14,7	9,7
AUTOCONSUM (A6)	10,0	16,0	49.1
VENITURI DIN VÂNZAREA PRODUSELOR PE PIAȚĂ (A5)	1,1	2,9	6,8
VENITURI DIN CAPACITĂȚI PRODUCTIVE ȘI PROFIT (A7+A8+A9)	4,7	1,3	1,7
VENITURI DIN ACTIVITĂȚI SUPLIMENTARE (A2+A3+A4)	4,8	2,9	16,8
TRANSFERURI SOCIALE (B)	10,0	61,9	15,6

DISTRIBUȚIA VENITURILOR

Cum măsurăm nivelul veniturilor? Datorită variației taliei familiei, o analiză a veniturilor totale ale familie nu are sens. Prin urmare, pentru estimarea nivelului de trai al populației nu vom folosi *venitul total mediu pe familie,* ci *venitul total mediu pe persoană* și *venitul mediu pe persoană convențională* al respectivei familii. În legătură cu exactitatea acestuia pot apărea însă unele rezerve. Pentru a ilustra această afirmație să analizărn mai întâi venitul total al familiei în raport cu mărimea acesteia.

Tabel 3.3

VENITUL TOTAL MEDIU PE FAMILIE
ÎN RAPORT CU MEDIUL DE REZIDENȚĂ și NUMĂRUL DE PERSOANE DIN FAMILIE

-creștere procentuală față de venitul tipului de familie anterior-

VENITUL TOTAL (LEI)	1 PERSOANĂ	2 PERSOANE	3 PERSOANE	4 PERSOANE	5 PERSOANE	PESTE 6 PERSOANE
URBAN	- 94.344	223% 210.621	129% 271.716	112% 305.592	98% 300.388	107% 321.052
RURAL	- 86.673	221% 191.681	139% 266.138	106% 281.280	125% 352.278	89% 315.071

Tabelul 3.3. indică o variație așteptată a venitului total mediu pe familie în funcție de numărul de persoane: cu cât familia cuprinde mai multe persoane, cu atât veniturile sunt mai ridicate. Creșterea venitului prezintă diferențe semnificative în raport cu numărul de persoane din familie. Cea mai mare creștere (mai mult decât dublarea venitului) apare la trecerea de la familia de o persoană la cea de două. Creșterea în continuare a numărului de persoane într-o familie este asociată cu o creștere mai modestă a veniturilor, maximul acesteia fiind de 139%. La familiile numeroase apar chiar cazuri de scădere a veniturilor: la oraș, familia de 5 persoane are 98% din veniturile familiilor cu 4 persoane, iar la

sat, familiile cu 6 și mai multe persoane au doar 89% din veniturile familiilor cu 5 persoane. Creșterea bruscă a venitului între primele două tipuri de familii se explică prin faptul că în cele mai multe cazuri, cea de-a doua persoană este și ea aducătoare de venit. Sugestivă în acest sens este tipologia gospodăriilor formate din două persoane: 48,8% cuplu de pensionari, 32,2% cuplu adult, 13,1% două generații fără copii în întreținere și doar 5,9% gospodării monoparentale (părinte cu un copil în întreținere) sau alte tipuri.

Adiția unei noi persoane într-o familie nu antrenează deci o creștere proporțională a veniturilor. Din acest motiv, în loc să utilizăm ca indicator *venitul mediu pe persoană* (fizică), am preferat *venitul mediu pe persoană convențională*. Acesta a fost obținut prin raportarea venitului total al familiei la numărul de **unități-persoană convențională** rezultat din aplicarea unei scale de echivalență (cea determinată la calculul minimului de subzistență) și nu la numărul de persoane din familie.

GRADUL DE INEGALITATE A DISTRIBUȚIEI VENITURILOR

Veniturile totale medii pe persoană convențională (pentru care vom folosi în continuare denumirea prescurtată de *venit pe persoană*) se grupează (iunie 1994) în jurul mediei de **103.000** lei, sensibil diferențiate în funcție de mediul de rezidență: pentru mediul rural **98.926** lei, iar pentru mediul urban **105.595** lei pe persoană (vezi și Grafic 3.1); jumătate dintre gospodării au un venit mediu pe persoană sub **84.140** lei.

În funcție de mărimea *venitului pe persoană* am grupat gospodăriile în *decile* și *quintile*. Distribuția veniturilor medii pe persoană, în raport cu aceste grupe este redată în Tabelul 3.4.

Tabel 3.4

CREȘTEREA PROCENTUALĂ A VENITURILOR ÎNTRE GRUPELE DE VENIT

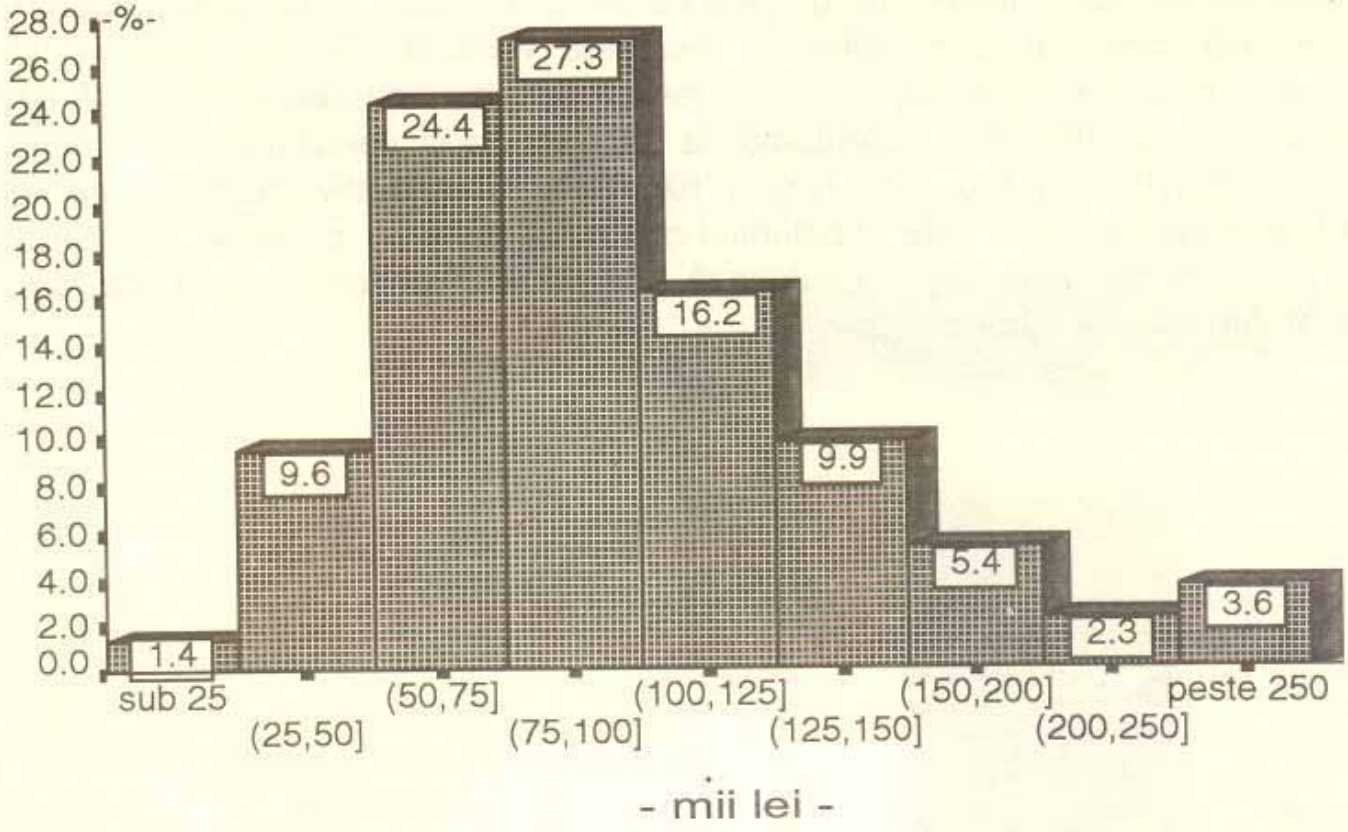
a. -% din media veniturilor grupei anterioare-

Decila 1 - D1	Decila 2 - D2	Decila 3 -D3	Decila 4 -D4	Decila 5 -D5	Decila 6 - D6	Decila 7 -D7	Decila 8 -D8	Decila 9 -D9	Decila 10 -D10
-	67,5	21,7	17,4	12,3	11,3	13,5	15,6	20,7	106,0
29665	49698	60511	71064	79850	88901	100904	116674	140788	290395

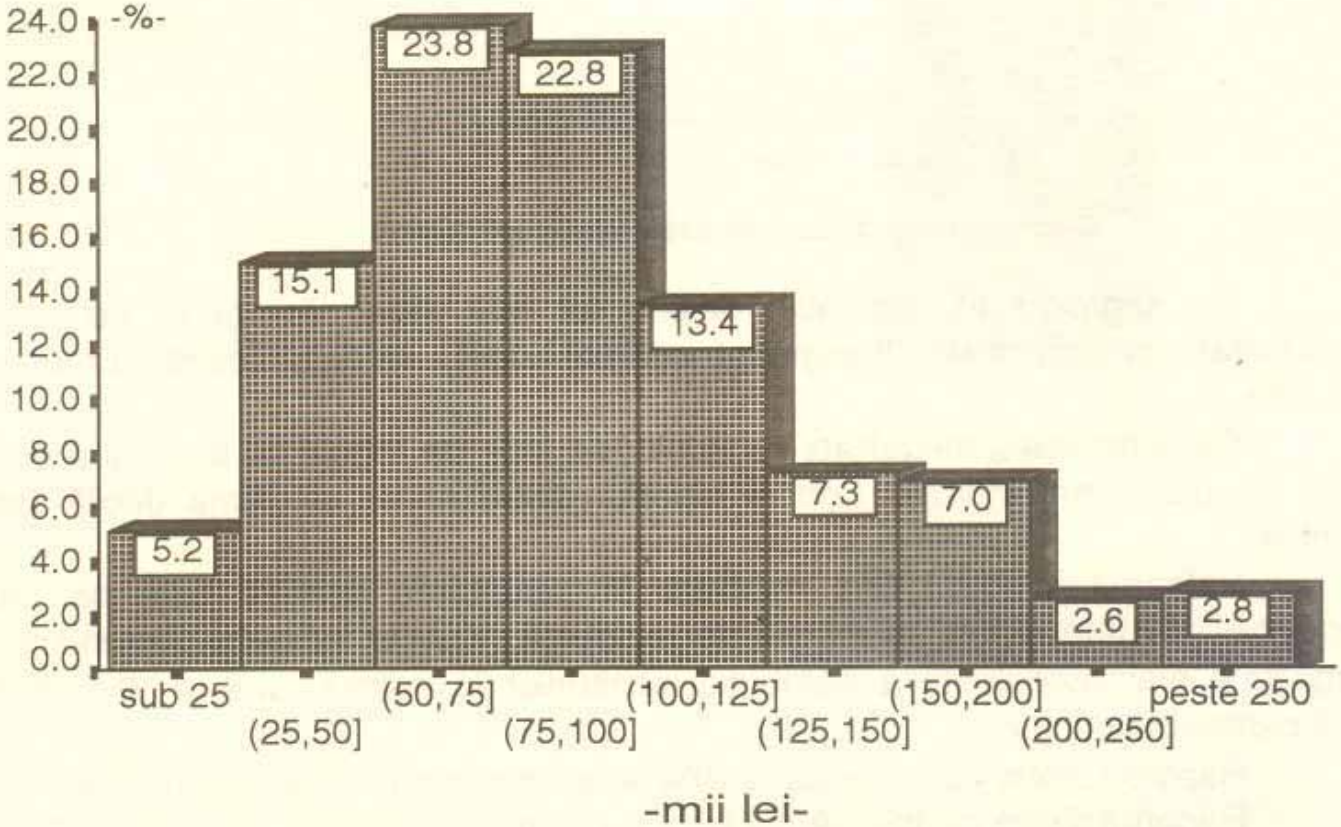
b. -% din media veniturilor grupei anterioare-

QUINTILA 1 (Q1)	QUINTILA 2 (Q2)	QUINTILA 3 (Q3)	QUINTILA 4 (Q4)	QUINTILA 5 (Q5)
-	65,7	28,3	28,9	98,1
39.682	65.777	84.366	108.807	215.591

a. mediul urban

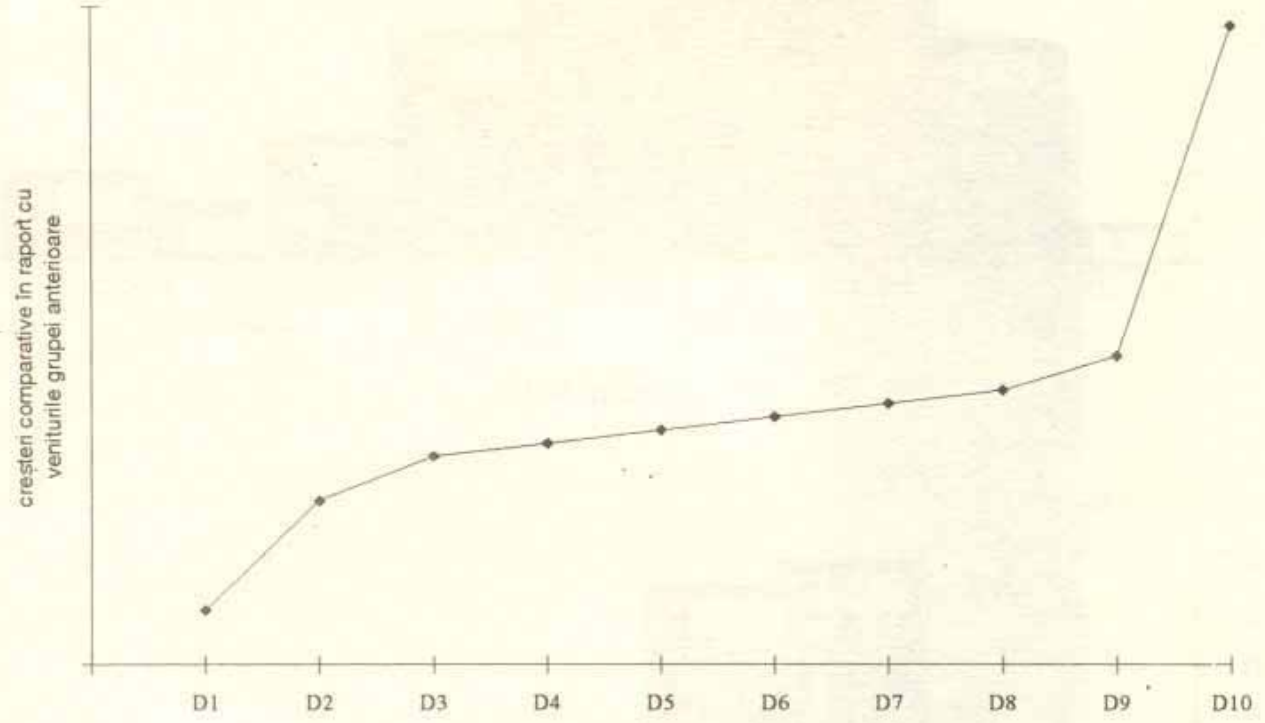

b. mediul rural

Grafic 3.1 Distribuția veniturilor în raport cu mediul de rezidență

Distribuția veniturilor pe persoană cunoaște o împrăștiere foarte largă. Creșterea venitului mediu între grupele de venit, analizată în termeni procentuali, sugerează existența unor salturi în creșterea venitului. Se pot observa două rupturi: prima, între cele mai mici 10% venituri (D1) și următoarele 10% (D2) 67%; cea de a doua, mult mai accentuată, la trecerea de la penultimele 10% venituri (D9) la ultimele cele mai mari 10% (D10) 106%. Comparativ, creșterea de venit între grupele de mijloc este substanțial mai mică (între 11 și 24 %). Dacă acest model al diferențierii se accentuează, distribuția veniturilor va tinde să ia următoarea formă (Grafic 3.2):

Grafic 3.2 Creșterea procentuală a veniturilor între grupe de venit

Un segment al populației devine tot mai sărac în raport cu masa colectivității, în timp ce un alt segment -cel mai bogat - se distanțează cu mult de aceasta.

Caracterizarea inegalității veniturilor se face de regulă cu ajutorul a două tipuri de parametri: indicele Gini și raportul dintre prima și ultima decilă (sau quintilă).

Valoarea indicelui Gini rezultată în cercetarea noastră este pe total populație - **37,3**.În raport cu mediul de rezidență, valorile indicelui Gini indică o inegalitate mai accentuată a distribuției veniturilor în mediul rural (**41,0** față de **34,4** pentru mediul urban).

Raportul dintre cei mai săraci 10% și cei mai bogați 10% este de 1:9,9.

Raportul dintre cei mai săraci 20% și cei mai bogați 20% este de 1:5,5.

CONFIGURAȚIA FAMILIEI ÎN RAPORT CU NIVELUL VENITURILOR

Analiza componenței familiei în funcție de distribuția veniturilor conturează o imagine foarte interesantă asupra diferențierii sociale în societatea noastră actuală (Tabel 3.5).

Tabel 3.5

COMPONENȚA FAMILIILOR, ÎN RAPORT CU DISTRIBUȚIA VENITURILOR
-medie/grupa de venit-

	Q1		Q2	Q3	Q4	Q5		TOTAL
	D1	D2				D9	D10	
NR.PERSOANE ÎN FAMILIE	3,61	3,37	3,35	3,25	3,13	3,15	3,0	3,26
NR. PENSIONARI ÎN FAMILIE	0,17	0,27	0,27	0,31	0,26	0,18	0,15	0,24
NR. COPII ÎN FAMILIE	0,32	0,26	0,26	0,23	0,19	0,20	0,18	0,23
NR. PERSOANE FĂRĂ OCUPAȚIE ÎN FAMILIE	0,28	0,18	0,14	0,09	0,06	0,02	0,05	0,11

* Familiile sărace sunt de regulă compuse din mai multe persoane decât cele mai bogate.
* Numărul mediu de pensionari în familie delimitează clar grupele de venit extreme de cele de mijloc, în care numărul de pensionari are o pondere mare; **prin urmare, statutul de pensionar nu este o condiție sine-qua-non a sărăciei.** Observarea subgrupelor din decilele extreme atrage atenția asupra faptului că există totuși o anumită categorie de pensionari (probabil pensionarii agricultori de vârstă înaintată, trăind singuri) care se află într-o accentuată stare de sărăcie.
* Numărul mediu al copiilor în întreținere[3] este substanțial mai mare în grupa celor mai săraci 10%, comparativ cu restul colectivității, scăzând în trepte către ultimele grupe.
* Numărul persoanelor fără loc de muncă[4] din familie este foarte ridicat în decila 1. Pentru această grupă de venit aproape 1 persoană din 4 este neocupată. Acest raport devine foarte mic în ultimele grupe: o persoană neocupată din 20 în ultima grupă. Lipsa unui loc de muncă, care antrenează lipsa unor venituri sigure, influențează cel mai puternic nivelul veniturilor.

3 Prin copii în întreținere am înțeles aici persoanele sub 16 ani (copii sau nepoți ai capului de gospodărie), la care am adăugat toți tinerii declarați "elev" sau "student".
4 Am inclus aici persoanele declarate "șomer", "fără ocupație" sau "casnică".

STRUCTURA VENITURILOR ÎN RAPORT CU NIVELUL ACESTORA

Structura venitului total al familiei variază substanțial în funcție de nivelul venitului total (Tabel 3.6).

Tabel 3.6

STRUCTURA VENITULUI TOTAL AL FAMILIEI
ÎN RAPORT CU NIVELUL VENITULUI PE PERSOANĂ
-%, medie/grupa de venit-

	Q1		Q2	Q3	Q4	Q5		TOTAL
	D1	D2				D9	D10	
VENITURI SALARIALE	32,12	41,89	47,64	48,6	56,9	59,68	46,77	48,77
AUTOCONSUM	23,22	17,00	13,01	12,94	12,87	11,92	10,26	13,94
VÂNZAREA PRODUSELOR PE PIAȚĂ	0,07	0,16	1,02	1,0	2,04	3,01	8,75	2,02
VENITURI DIN PROPRIETĂȚI SI PROFIT	1,1	2,6	1,9	1,5	1,5	6,4	14,3	3,5
VENITURI DIN ACTIVITĂȚI SUPLIMENTARE	7,8	3,1	2,4	3,0	4,3	5,5	12,3	4,8
TRANSFERURI SOCIALE	35,54	35,31	33,98	32,88	22,28	13,41	07,48	26,95

Veniturile salariale constituie sursa de venit cu ponderea cea mai mare. Ponderea veniturilor salariale în veniturile totale tinde să aibă o distribuție în formă de **U** inversat: mai scăzută în prima și ultima decilă și mai ridicată la mijlocul distribuției. Salariile cresc ca pondere până în decila 9 (D9) pentru a scădea în grupa celor mai mari venituri. În prima decilă venitul salarial are o pondere substanțial mai redusă, aproximativ egală cu cea a veniturilor din transferuri sociale, care în această grupă are ponderea cea mai ridicată.

Veniturile din activități suplimentare au o distribuție în **U**: cu o pondere ușor ridicată în decila 1 (D1) grupa celor mai săraci, care, pentru a completa lipsa salariului, caută probabil activ posibilități suplimentare de câștig, scad spre grupele de mijloc, pentru a crește apoi ușor până în decila 9 (D9), explodând în ultima grupă. Între ultimele decile ele înregistrează o creștere de 2,2 ori.

Transferurile sociale, cum este normal, au o pondere relativ ridicată la segmentul mai sărac al populației (în jur de 35% în prima quintilă), scăzând substanțial după Q3.

Veniturile din vânzarea produselor proprii constituie o resursă puțin semnificativă pentru masa populației, cu excepția celor mai bogați 10% unde ajung la aproape 9% din venitul total.

Veniturile din proprietăți și profit cunosc aceeași distribuție: nesemnificative practic pentru 80% din populație, ating pentru segmentul celor mai bogați 10% o pondere de 14% din venitul total.

Ponderea autoconsumului este cea mai ridicată la cei mai săraci 10% și scade constant către cealaltă limită a distribuției. Fenomenul este firesc pentru că acesta reflectă doar echivalentul în bani al unei părți din produsele proprii.

Ponderea autoconsumul (sub aspect valoric) descrește odată cu creșterea veniturilor.

Cei mai săraci 10% trăiesc în principal din salarii (32% din venitul total - mult mai puțin decât pentru totalul populației)) și transferuri sociale (35% - pensii, ajutor de șomaj, alocații pentru copii), fiind probabil șomeri, țărani, pensionari singuri și familii cu mulți copii. Acestea sunt completate substanțial de veniturile obținute din producția agricolă proprie (23%) și de veniturile din alte activități (8%). Am putea spune că mica producție agricolă reprezintă marea salvare a celor mai săraci. De altfel, cei mai săraci 20% se diferențiază semnificativ de celelalte grupe în raport cu ponderea veniturilor din autoconsum. Dacă pentru cei mai săraci 10% aproape un sfert din venituri reprezintă echivalentul consumului alimentar al produselor obținute în propria gospodărie, pentru decilele 3-10 ponderea acestui tip de venituri scade spre 10%.

Decila 1 (D1) prezintă un profil distinct față de celelalte decile. Ea cuprinde familii cu mai mulți membri, cu o pondere mai ridicată a persoanelor inactive, dar și cu o pondere mai redusă a pensionarilor. Prin urmare ponderea mare a transferurilor sociale înregistrată la prima grupă nu se datorează pensiilor, ci surselor de susținere a persoanelor care nu lucrează (ajutor de șomaj) și alocațiilor pentru copii. Decila a 2-a are caracteristici asemănătoare grupelor de mijloc.

O analiză mai detaliată a primei grupe de venit pune în evidență o eterogenitate ridicată a ei. Dacă o divizăm în continuare în două subgrupe egale (care cuprind 5% din populația totală) rezultă următoarea configurație :

Tabel 3.7

STRUCTURA VENITURILOR CELOR MAI SĂRACE 10% FAMILII

a. -%-

VENITURI SALARIALE	AUTO-CONSUM	VENITURI DIN VÂNZAREA PODUSELOR	VENITURI DIN PROPRIETĂȚI	ALTE VENITURI DIN MUNCĂ	VENITURI DIN TRANSFERURI SOCIALE
CELE MAI SĂRACE 5% FAMILII					
16,2	31,8	0,0	0,9	9,6	40,7
URMĂTOARELE 5% FAMILII					
48,1	14,7	0,1	0,7	7,2	29,3

b. -%-

NUMĂR MEDIU PERSOANE ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU PENSIONARI ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU COPII ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU PERSOANE FĂRĂ OCUPAȚIE
CELE MAI SĂRACE 5% FAMILII			
3,4	0,4	1,4	1,2
URMĂTOARELE 5% FAMILII			
3,8	0,3	1,6	1,0

Cei mai săraci 5% sunt fie pensionari din mediul rural cu pensii foarte scăzute, care obțin cele necesare în mod special din producția proprie (o treime din resurse), fie familii numeroase, cu un număr mare de persoane fără ocupație

și/sau cu mulți copii. În cazul acestei grupe, veniturile salariale sunt extrem de reduse.

Următorul grup de 5% este dominat de familii cu mulți copii din mediul urban, cu posibilități proprii de producere a bunurilor (autoconsumul) substanțial mai reduse. Ponderea veniturilor din transferuri sociale atinge de asemenea o valoarea scăzută, comparabilă cu ponderea acestor venituri în grupele de mijloc (Q3, Q4). Față de grupa anterioară, veniturile salariale au o pondere de trei ori mai mare.

Quintilele 2, 3 și 4 (grupele de mijloc) se caracterizează printr-o pondere comparativ ridicată a numărului de pensionari; numărul de copii este în descreștere (de la 1,1 în Q2 la 0,8 în Q4) și la fel numărul de persoane fără ocupație (de la 0,5 în Q2 la 0,2 în Q4). Aceste date ne permit să concluzionăm că diferențele de venituri pe acest interval de mijloc al distribuției se datorează în principal scăderii numărului de copii și de adulți fără venituri salariale în gospodărie. Tot pe acest segment se înregistrează o structură aproape identică a veniturilor: venituri din proprietăți și din vânzarea de produse pe piață practic inexistente, venituri suplimentare reduse și o pondere ridicată a veniturilor permanente. Caracteristici asemănătoare se înregistrează și în cazul decilei 9.

Quintila 5 se caracterizează printr-o pondere redusă a numărului de persoane fără ocupație, dublată de o pondere comparativ ridicată a veniturilor din proprietăți, din vânzarea produselor pe piață, ca și din activități suplimentare, adesea adăugate unor venituri fixe, care induc o creștere sensibilă a *venitului pe persoană*.

Cei mai bogați 10%. Și pentru aceștia salariul reprezintă cea mai importantă sursă de venit (47%). Aproape 12% din veniturile totale provin din activități suplimentare, iar 9% din vânzarea produselor, în special a celor agricole. Substanțial mai mult decât la restul colectivității, proprietatea contribuie aici la venitul total cu 14%.

Divizarea decilei 10 în două subgrupe (egale) scoate în evidență o diferențiere extrem de interesantă.

Tabel 3.8

STRUCTURA VENITURILOR CELOR MAI BOGATE 10% FAMILII

a. -%-

VENITURI SALARIALE	AUTO-CONSUM	VENITURI DIN VÂNZAREA PRODUSELOR	VENITURI DIN PROPRIETĂȚI	ALTE VENITURI DIN MUNCĂ	VENITURI DIN TRANSFERURI SOCIALE
PENULTIMELE CELE MAI BOGATE 5% FAMILII					
54,2	14,4	6,3	4,5	10,1	10,3
CELE MAI BOGATE 5% FAMILII					
39,3	6,1	11,2	9,8	29,3	4,3

b. -%-

NUMĂR MEDIU PERSOANE ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU PENSIONARI ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU COPII ÎN FAMILIE	NUMĂR MEDIU PERSOANE FĂRĂ OCUPAȚIE
PENULTIMELE CELE MAI BOGATE 5% FAMILII			
3,0	0,4	0,6	0,2
CELE MAI BOGATE 5% FAMILII			
3,0	0,3	0,7	0,2

Observăm că în interiorul ultimei decile de venituri are loc o ruptură structurală aproximativ pe la jumătate. Familiile din primul interval al decilei 10 (91-95%) sunt mai apropiate ca structură a veniturilor de cele de la decila 9. Cei mai bogați 5% se disting însă structural de restul populației. Datorită creșterii substanțiale a unor categorii de venituri - veniturile din vânzarea produselor, din proprietăți, a veniturilor din activități suplimentare (acestea au o pondere aproape de trei ori mai mare decât în grupa precedentă) ponderea veniturilor salariale scade spectaculos, de la 54% la 39% și de asemenea a veniturilor din transferuri sociale.

Din punctul de vedere al configurației familiilor, la nivelul superior al distribuției veniturilor nu apar diferențe sensibile.

VENITURILE SUPLIMENTARE

Mulți analiști presupun că, într-o măsură mai mică sau mai mare, erodarea din ultimii ani a veniturilor standard (cum sunt salariile și pensiile) este compensată de explozia veniturilor suplimentare. După cum am văzut, există multe incertitudini în legătură cu adecvarea înregistrărilor veniturilor suplimentare. Cât de importante sunt ele ? Sunt ele realmente substanțial mai ridicate decât înainte de 1990? Problema este desigur extrem de complicată.

Fără a avea iluzia de a o rezolva, acordăm aici o atenție specială acestui tip de venituri. Datele noastre sunt de natură să aducă o serie de clarificări suplimentare.

În analiză, am considerat a fi ***venituri suplimentare***, veniturile secundare, cele ocazionale, veniturile din activitatea pe cont propriu (dacă acestea nu constituie venituri de bază, ca în cazul patronilor sau al comercianților particulari), ca și veniturile din proprietăți (mai puțin valorificarea produselor pe piață, pentru gospodăria țărănească și autoconsumul).

Conform datelor cercetării noastre, *veniturile suplimentare* declarate ca atare, constituie sursă de venit pentru 25,7% dintre familii. Ponderea acestora variază însă substanțial în funcție de mediul de rezidență și nivelul venitului pe persoană (Tabel 3.9).

Tabel 3.9

PONDEREA VENITURILOR SUPLIMENTARE ÎN TOTALUL VENITURILOR, ÎN FUNCȚIE DE MEDIUL DE REZIDENȚĂ ȘI DE NIVELUL VENITURILOR

-%-

TOTAL	URBAN	RURAL	Q1		Q2	Q3	Q4	Q5	
			D1	D2				D9	D10
25,7	20,3	33,3	21,6	10,2	15,2	17,9	29,0	37,1	63,2

Populația rurală deține mult mai multe posibilități de venituri suplimentare (făcând abstracție de autoconsum și de vânzarea produselor agricole) decât populația urbană.

Ponderea acestor venituri în veniturile totale ale familiilor este în formă de **J**: 22% dintre cele mai sărace 10% familii obțin venituri suplimentare (fapt explicabil dacă avem în vedere că această grupă înregistrează cea mai ridicată pondere a persoanelor fără ocupație), forțate să compenseze lipsa unor venituri satisfăcătoare regulate și sistematice. Decila 2 prezintă proporția cea mai mică, după care frecvența familiilor care obțin venituri suplimentare crește constant până în ultima grupă, unde atinge cota de 63%. Dacă sărăcia extremă este atenuată de veniturile suplimentare, cei cu nivel mediu de viață depind în mare măsură de veniturile regulate și sistematice (salarii și pensii). În raport cu nivelul venitului, aceeași formă de **J** o are și distribuția frecvenței declarării de venituri suplimentare (Tabel 3.10)

Tabel 3.10

FRECVENȚA DECLARĂRII VENITURILOR SUPLIMENTARE ÎN FUNCȚIE DE NIVELUL VENITURILOR

-%-

DECLARĂ VENITURI SUPLIMENTARE	D1	D2	Q2	Q3	Q4	D9	D10	TOTAL
	22,5	13,6	16,6	17,9	32,1	33,9	52,6	28,4

Pentru a aduce un plus de verificare corectitudinii declarării veniturilor, în chestionar au fost incluse două module distincte de întrebări: un modul în care subiecții erau solicitați să indice, pe categorii de venit, ce venituri au intrat în familie în luna iunie 1994 (cel deja prezentat) și un al doilea care solicita subiecților estimări globale ale structurii veniturilor lor, prezentat în continuare.

TRĂIM ÎNTR-O SOCIETATE ÎN CARE EXISTĂ, ÎN UNELE DOMENII DE ACTIVITATE, MULTE POSIBILITĂȚI DE CÂȘTIG SUPLIMENTAR. MEMBRII FAMILIEI DVS, PENTRU A-SI COMPLETA VENITURILE, DESFĂSOARĂ ACTIVITĂȚI SUPLIMENTARE ?

Ore suplimentare la unitatea la care sunt angajați	Un al doilea loc de muncă	Activități pe cont propriu	Nici un membru al familiei nu are activități suplimentare aducătoare de venit
4,5%	2,7%	17,8%	73,2%

În caz că în familie existau asemenea venituri, subiecții erau solicitați să răspundă la alte două întrebări:

VENITURILE SUPLIMENTARE CARE INTRĂ ÎN FAMILIA DVS. SUNT ?

* Lunare	7,4%
* Ocazionale	17,1%

ÎN MEDIE, ÎN ULTIMELE LUNI, CAM LA CÂT S-AU RIDICAT VENITURILE SUPLIMENTARE INTRATE ÎN FAMILIA DVS. DIN DIFERITE ACTIVITĂȚI, AFACERI ETC.? (LEI)

Până la 20.000	20 000-50.000	50.000 - 100.000	100 000-200.000	200 000-500.000	500.000 - 1 milion	Peste 1milion
8,3%	6,6%	5,5%	2,2%	1,8%	0,4%	0,1%

Luând în considerare declarațiile subiecților asupra existenței veniturilor suplimentare, proporția familiilor cu venituri suplimentare este aceeași cu cea obținută din analiza veniturilor declarate: 25% dintre familii declară că pentru a-și completa veniturile, membrii acestora desfășoară activități suplimentare. Din acestea, 17,5% dintre subiecți au venituri suplimentare provenind din ore suplimetare la unitatea la care sunt angajați, 10,5% au declarat venituri provenind de la un al doilea loc de muncă; cele mai multe venituri suplimentare (69,3%) provin din activități pe cont propriu.

În ce privește diferențierea ponderii diferitelor tipuri de venituri suplimentare în raport cu tipul familiei, distribuția venitului pe persoană și mediul de rezidență se observă că:

* veniturile provenind din ore suplimentare înregistrează diferențe semnificative în raport cu tipul familiei, fiind caracteristice familiilor de salariați și mediului urban;
* veniturile provenind de la un al doilea loc de muncă sunt inexistente la cei mai săraci 20% dintre subiecți, în schimb constituie sursă de venit pentru 8% dintre familiile aparținând ultimei decile. Pentru familia țărănească, firește acestea nu constituie o sursă de venit suplimentar;
* veniturile din activități pe cont propriu înregistrează diferențe semnificative în raport cu toate cele trei criterii considerate aici: acestea constituie sursă de venit pentru 35% dintre familiile țărănești, pentru 22,7% dintre familiile din mediul rural, ca și pentru 37,2% dintre familiile aparținând grupei cu cele mai mari (10%) venituri. Celelalte grupe de venit se delimitează astfel: D1,D9 și Q4 -pentru care în jur de 20% dintre familii au astfel de venituri, respectiv D2, Q2 și Q3 -pentru care acestea constituie sursă de venit în 11% din cazuri.

Pe ansamblu, veniturile suplimentare constituie frecvent surse de venit pentru familiile cu venituri ridicate (52,6% din familiile cu cele mai mari 10% venituri și pentru aproximativ 33% dintre familiile din D9 și Q4). Aportul acestora în venitul total scade, la aproximativ 15%, pentru cele din D2, Q2 și Q3 și crește apoi, până la 22%, în D1.

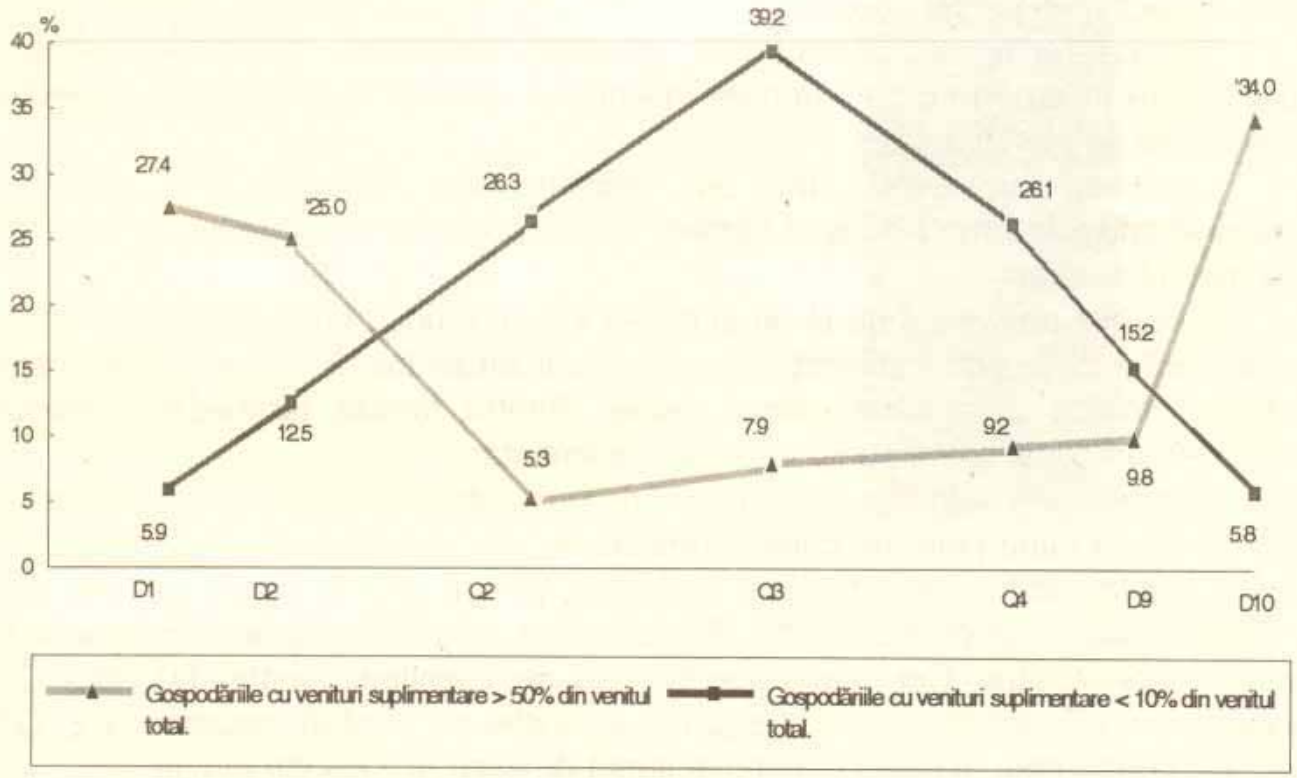
Pentru familiile cu venituri suplimentare, în **25%** dintre cazuri, valoarea acestora depășește venitul salarial mediu net. În raport cu venitul total al familiei, ponderea veniturilor suplimentare este cea prezentată în tabelul următor:

Tabel 3.11

PONDEREA VENITURILOR SUPLIMENTARE ÎN VENITUL TOTAL AL FAMILIEI ÎN RAPORT CU NIVELUL VENITULUI PE PERSOANĂ

-pentru familiile cu venituri suplimentare-

PONDEREA VENITURILOR SUPLIMENTARE ÎN VENITUL TOTAL	Q1		Q2	Q3	Q4	Q5		TOTAL
	D1	D2				D9	D10	
sub 10%]	5,9	12.5	26.3	39.2	26.1	15.2	5,8	17.8
(10%,20%]	23,5	29.2	31.6	29,2	32.4	22,8	14,1	25,1
(20%,30%]	15,7	8.3	25.0	15.7	17.6	27.2	12,2	17,8
(30%,40%]	15,7	20.8	6.6	9,0	10.6	17.4	17,9	13,5
(40%,50%]	11,8	4.2	5.3	9,0	4.2	7.6	16,0	9,0
peste 50%	27,4	25.0	5.3	7.9	9.2	9.8	34,0	16,8
PONDERE MEDIE ÎN VENITUL TOTAL(%)	**38,4**	**34,4**	**21,3**	**23,4**	**22,0**	**28,9**	**42,7**	**29,9**

Grafic 3.3 Diagrama ponderii veniturilor suplimentare în veniturile totale în funcție de nivelul veniturilor

Analiza acestor date confirmă concluziile rezultate din datele privind variația structurii venitului total. Grupurile cele mai sărace și cele mai bogate obțin din activități suplimentare o proporție mai mare de venituri decât grupurile

mediane. Se reconfirmă distribuirea familiilor în formă de **U** (vezi Tabel 3.9), în raport cu nivelul venitului total (mai ales pentru cele ale căror venituri sunt constituite în proporție de peste 40% din venituri suplimentare): în această categorie intră mai mult familiile foarte sărace și foarte bogate și mai puțin cele de la mijlocul distribuției. Interesantă este și inversa: dacă luăm grupurile în care ponderea veniturilor suplimentare este mai redusă (sub 30%), distribuția are forma unui **U** inversat: în aceste categorii găsim proporții mai reduse de familii foarte sărace și foarte bogate, cele de la mijlocul distribuției având ponderile cele mai mari.

Estimarea mărimii veniturilor suplimentare, prin cele două metode, prezentată în Tabelul 3.11, pune în evidență o convergență foarte ridicată.

Tabel 3.12.a

MĂRIMEA VENITULUI SUPLIMENTAR DECLARAT, COMPARATIV CU VENITUL SUPLIMENTAR ÎNREGISTRAT

-%-

VENITURI SUPLIMENTARE -MII LEI-		0	sub 20	20-50	50-100	100-200	200-500	500-1000	peste 1000
TOTAL	VENITURI SUPLIMENTARE DECLARATE GLOBAL	74,8	8,4	6,6	5,5	2,2	1,9	0,4	0,1
	VENITURI SUPLIMENTARE ÎNREGISTRATE PE CATEGORII	74,3	6,4	7,3	5,4	3,1	2,2	0,7	0,6
URBAN	VENITURI SUPLIMENTARE DECLARATE GLOBAL	77,1	6,3	6,2	5,4	2,3	2,2	0,4	0,1
	VENITURI SUPLIMENTARE ÎNREGISTRATE PE CATEGORII	79,7	4,3	5,6	5,1	2,4	1,8	0,6	0,5
RURAL	VENITURI SUPLIMENTARE DECLARATE GLOBAL	71,7	11,3	7,2	5,5	2,2	1,5	0,5	0,1
	VENITURI SUPLIMENTARE ÎNREGISTRATE PE CATEGORII	66,7	9,3	9,5	6,1	4,0	2,8	0,8	0,6

Pentru caracterizarea structurii veniturilor în raport cu mărimea acestora, informații în plus aduce analiza structurii venitului suplimentar.

Tabel 3.12.b

STRUCTURA VENITULUI SUPLIMENTAR ÎN RAPORT CU VENITUL PE PERSOANĂ

-%-

VENITURI SUPLIMENTARE DIN:	Q1		Q2	Q3	Q4	Q5		TOTAL
	D1	D2				D9	D10	
ACTIVITĂȚI SECUNDARE	3,9	0	7,9	8,9	15,0	14,3	9,1	10,2
ACTIVITĂȚI OCAZIONALE	81,0	70,0	63,5	51,2	45,9	28,9	27,3	45,4
ACTIVITĂȚI PE CONT PROPRIU	7,1	8,5	9,0	15,7	10,1	11,7	11,6	11,5
VÂNZAREA PRODUSELOR PE PIAȚĂ	9,12	11,4	8,3	12,2	8,3	12,1	12,9	10,7
CAPACITĂȚI PRODUCTIVE	0	8,3	0	7,7	3,6	15,8	19,9	9,48
ALTE PROPRIETĂȚI	5,8	6,0	0,6	1,2	2,4	1,0	6,8	3,3

Veniturile din activitățile secundare au ponderea cea mai ridicată în grupele Q4 și D9, pentru care am reținut cea mai mare pondere a numărului de pensionari în familie, ca și a veniturilor salariale în venitul total (60%).

Veniturile ocazionale sunt foarte frecvente în segmentul sărac al populației, descrescând odată cu creșterea veniturilor către ultima grupă, unde înregistrează totuși o pondere ridicată. Pentru persoanele aflate în D1, acestea constituie practic singura sursă de venit suplimentar. Pentru subgrupa celor mai săraci 5%, ea constituie 90% din veniturile suplimentare.

Veniturile obținute din vânzarea produselor proprii pe piață crește spectaculos odată cu creșterea veniturilor. Pentru cei mai săraci 20% derivă din acest tip de activitate foarte puține venituri. Ponderea acestora crește la celelalte grupuri de venituri, atingând un vârf în grupa celor mai bogați 20%. Existența pământului cultivat de familia respectivă asigură, după cum am văzut mai sus, o sursă foarte importantă de alimente, salvând de la o sărăcie severă multe familii ale căror alte categorii de venituri sunt reduse; peste un anumit nivel, acest pământ oferă majorității o sursă importantă de venit prin vânzarea produselor. Cei mai săraci 20% se diferențiază de ceilalți în mod semnificativ prin lipsa acestei surse.

Activitățile pe cont propriu reprezintă o pondere relativ redusă în constituirea veniturilor. Acestea cunosc o ușoară creștere pe măsură ce se înaintează de la grupurile cele mai sărace spre cele mai bogate.

O verificare suplimentară a estimării veniturilor suplimentare poate fi obținută din datele unei cercetări întreprinse în decembrie 1993/ianuarie 1994 pe un eșantion național de studenți, cercetare coordonată de Elena Zamfir și Septimiu Chelcea. Studenții din eșantion au fost solicitați să estimeze veniturile suplimentare ale părinților lor: existența diferitelor tipuri de venituri și mărimea acestora. Putem presupune că exista o motivație foarte redusă ca studentul să subestimeze veniturile obținute de părinții săi. Desigur el putea să aibă o imagine mai corectă sau mai puțin corectă, dar o distorsiune sistematică într-o direcție sau alta nu poate fi presupusă.

Tabel 3.13

VENITURI ÎN PLUS FAȚĂ DE VENITUL PRINCIPAL

-%-

	CUMUL ÎN ALTĂ/ACEEASI ÎNTREPRINDERE	PLATA CU ORA	CÂSTIGURI OCAZIONALE	PATRON	PENSIE	ÎN ULTIMELE LUNI NU A AVUT VENITURI SEMNIFICATIVE	NU STIU/ NON-RĂSPUNS
TATA	4,0	3,9	12,7	2,6	2,0	45,9	28,9
MAMA	2,8	4,0	6,9	0,7	1,5	55,9	28,2

Deci 25,2% dintre tații și 15,9 dintre mamele studenților au alte venituri semnificative în afara celor de bază. Din cele 25,4% familii cu venituri din munci

secundare/ocazionale, 20,9% înregistrează venituri modeste, potrivit aprecierilor studenților.

Este surprinzătoare coincidența estimării proporției familiilor care obțin venituri suplimentare în cele două cercetări: circa 25%.

PE LÂNGĂ VENITURILE DIN PROFESIILE DE BAZĂ (SALARII, PENSII, BURSE ETC.) ÎN FAMILIA DVS. MAI INTRĂ VENITURI DIN ALTE MUNCI?

DA			În general	Non-
Sume apreciabile	Destul de mult	Sume modeste	NU	răspuns
1,5%	3,0%	20,9%	73,4%	1,2%

Tabel 3.14

NIVELUL VENITURILOR SUPLIMENTARE ALE FAMILIILOR ESTIMATE DE STUDENȚI

-mii lei-

VENITUL	sub 30	30-50	50-100	100-150	150-200	200-300	300-500	500-1000	Peste 1.000	non-răsp.
PROCENTUL CELOR ÎNCADRAȚI ÎN ACEST VENIT	2,6%	8,3%	26,0%	30,4%	17,9%	9,5%	2,3%	1,0%	0,4%	1,6%

Deci, dintre familiile care au venituri suplimentare semnificative:

* 36,9% din familii au venituri suplimentare mai mici de 100.000 lei/lună, deci modeste;
* 48,3% din familii au venituri între 100.000 și 200.000 lei/lună, ceea ce înseamnă o suplimentare sensibilă a veniturilor, dar nu mai mult decât un salariu mediu;
* 11,8% din familii au venituri între 200.000 și 500.000 lei/lună, ceea ce echivalează cu 1-2 salarii medii suplimentare;
* 1,4% din familii au venituri de peste 500.000 lei/lună, ceea ce înseamnă o suplimentare apreciabilă a veniturilor.

ANEXA LA CAPITOLUL 3

METODOLOGIA DE CALCUL A AUTOCONSUMULUI

Determinarea mărimii veniturilor provenite din producție proprie (autoconsumul) a avut la bază următoarea întrebare:

ÎN CE MĂSURĂ PRODUSELE OBȚINUTE ÎN FAMILIA DVS. VĂ ASIGURĂ NEVOILE DE CONSUM?,
pentru care s-au înregistrat următoarele răspunsuri:

PRODUSE AGRICOLE	NU AM OBȚINUT	ÎN MICĂ MĂSURĂ	ÎN MARE MĂSURĂ	APROAPE ÎN TOTALITATE
1. VEGETALE	56,8	23,0	12,9	7,3
2. ANIMALE	57,9	26,7	11,3	4,1

Pornind de la concluziile care se desprind din *Bugetele de familie* realizate de Comisia Națională pentru Statistică, din care rezultă că din totalul autoconsumului unei familii 61,5% reprezintă consumul de produse vegetale și 38,5% consumul de produse animale, am aproximat consumul alimentar mediu pe familie din producția proprie structurat astfel: 60% produse vegetale, respectiv 40% produse animale.

Luând ca bază echivalentul valoric al consumului alimentar rezultat din calculul minimului de trai decent am obținut estimările pentru aprecierile subiective privind acoperirea nevoilor de consum din producția proprie.

Un prim pas a constat în detalierea consumului alimentar în funcție de proveniența produselor. Am reținut astfel din coșul de produse, echivalentul valoric al consumului de produse de origine vegetală, separat de cel al produselor de origine animală. La acesta am aplicat procente diferite în funcție de răspunsul obținut la întrebare, determinând consumul corespunzător fiecărui tip de familie.

Procentele aplicate au fost:

* pentru "nu am obținut" - 0%.
* pentru "în mică măsură" - 15%
* pentru "în mare măsură" - 60%
* pentru "aproape în totalitate" - 90%

Luând ca bază echivalentul valoric al consumului alimentar rezultat din calculul minimului de trai decent am obținut estimările pentru aprecierile subiective privind acoperirea nevoilor de consum din producția proprie.

Exemplu: în cazul familiei de 4 persoane (2 salariați și 2 copii în întreținere) valoarea nivelului decent este 392.799 lei. Cheltuielile alimentare ale

acesteia sunt 223.140 lei. Din acestea 89.260 lei reprezintă cheltuielile pentru produsele de origine animală (40%) și 133.880 lei cele de origine vegetală (60%).

Pentru fiecare dintre aceste cheltuieli s-au aplicat procentele:

	PRODUSE DE ORIGINE VEGETALĂ	PRODUSE DE ORIGINE ANIMALĂ
NU AM OBȚINUT	0	0
ÎN MICĂ MĂSURĂ	20.082	13.389
ÎN MARE MĂSURĂ	80.331	53.553
APROAPE ÎN TOTALITATE	120.498	80.331

Aceste mărimi, care reprezintă echivalentul bănesc al autoconsumului, au fost însumate cu veniturile bănești, obținându-se venitul total al familiei.

CAPITOLUL 4

HARTA SĂRĂCIEI

În capitolul 2 am văzut care este întinderea sărăciei: **câți** săraci sunt în România. Este foarte imporant însă să vedem **cine** este mai sărac sau mai puțin sărac; care este **riscul de sărăcie** asociat cu diferitele segmente/grupuri ale populației?

GRADUL SĂRĂCIEI ȘI *RATA SĂRĂCIRII*

Pentru estimarea mai exactă a amplorii stării de sărăcie am introdus un indicator nou: ***gradul de sărăcie (GS)*** și, complementar cu el, ***rata sărăcirii (RS).***

Intenția acestui indicator este de a măsura nu variația veniturilor, ci **apropierea/depărtarea de starea de sărăcie** asociată cu un anumit nivel al veniturilor. Acest indicator este mult mai sensibil în a măsura **efectul de sărăcire** al diferitelor împrejurări (contingențe) ale vieții și de a compara între ele situația diferitelor colectivități și grupuri, la un moment dat sau în timpi diferiți decât simpla diferență dintre venituri și pragul de sărăcie.

Gradul de sărăcie poate lua valori cuprinse în intervalul **100** (pentru "sărăcia absolută", inexistența nici unei surse de venit în gospodărie) - **0** (desemnând situația limită de "abundență absolută"). *Rata sărăcirii* reprezintă gradul de sărăcire rezultat din trecerea de la un nivel de venit la altul; deci diferența de grad de sărăcie între două niveluri de venituri. Am ales ca unitate standard pe baza căreia gradul de sărăcie a fost construit minimul decent de viață *(MD)* pentru tipul respectiv de familie[1]. Aceste valori formează o serie geometrică pentru care, în apropierea nivelului decent și în special sub acesta are loc o creștere a valorilor lui *GS* mult mai pronunțată. Filosofia acestui indicator este că scăderile de venit produc sărăcire într-o rată variabilă, în funcție de nivelul veniturilor. Veniturile foarte ridicate sunt caracterizate printr-un *grad de sărăcie* foarte scăzut. Oricât ar fi de mare un venit, el nu oferă o abundență absolută, fiind deci asociat cu un anumit grad de sărăcie, chiar dacă foarte mic. Astfel, un venit de 5 MD (de 5 ori minimul decent de viață) este caracterizat printr-un grad de sărăcie de **0,1**. Scăderea venitului cu o anumită unitate are semnificații diferite în ceea ce privește rata sărăcirii: dacă această scădere se face de la venituri foarte mari, atunci rata sărăcirii este mică; dacă ea se face de la venituri mici, atunci *rata*

---

[1] Formula de calcul pentru *gradul de sărăcie* este: $R=2^{k}/10$, unde $k=(5-Ventot/ND)/0,5$

sărăcirii va fi mare (Tabelul 4.1). Astfel, diminuarea venitului de la o valoare egală cu 5MD la o valoare egală cu 4,5MD, are ca efect creșterea gradului de sărăcie cu **0,1**; diminuarea venitului de la 4,5MD la 4MD, duce la o creștere a gradului de sărăcie cu **0,2**, pentru ca în următorul interval, de la 4MD la 3,5MD, această creștere să fie de **0,4**; de la 3,5MD la 3MD, creșterea gradului de sărăcie este de **0,8**, ca apoi să ia valori tot mai ridicate, pentru fiecare diminuare de 0,5MD: 1,6, 3,2, 6,4, 12,8, 25,6. De la 0,5MD la 0MD, creșterea este de 48,8.

Tabel 4.1

VALORILE *GRADULUI DE SĂRĂCIE* ÎN FUNCȚIE DE *MD*

Venitul total	*Grad de sărăcie*
5*MD*	0,1
4,5*MD*	0,2
4*MD*	0,4
3,5*MD*	0,8
3*MD*	1,6
2,5*MD*	3,2
2*MD*	6,4
1,5*MD*	12,8
MD	25,6
0,5*MD*	51,2
0,25*MD*	72,4

Pentru interpretarea datelor care vor urma, vom indica câteva valori ale gradului sărăciei în apropierea minimului decent și sub valoarea acestuia:

2MD	1,5MD	**MD**	**MS**	0,5MD	**MM**	0,5MS	0,25MD	0MD
6,4	12,8	**25,6**	**44,6**	51,2	**61,8**	67,4	72,4	100

Deci, pentru un venit egal cu *minimul decent* al respectivei familii, gradul de sărăcie este de 25,6, iar pentru unul egal cu *Minimul de Subzistență* - 44,6.

Rata sărăcirii ne furnizează un indicator extrem de sensibil al schimbărilor în condițiile materiale ale vieții, cât și în timp.

RATA SĂRĂCIRII ASOCIATĂ DIFERITELOR CONTINGENȚE ALE VIEȚII ÎN RAPORT CU SITUAȚIA ETALON

Toate datele existente asupra venitului și a consumului prezintă fragilitatea lor de care suntem conștienți. Pentru a evita controversele generate de fragilitatea înregistrărilor veniturilor vom folosi pentru început o metodă simplificată, care nu are nevoie de considerarea nivelului veniturilor pentru a estima riscul sărăciei într-o comunitate: **rata sărăcirii în raport cu o situație etalon (RSE)**[2].

[2] Metoda a fost elaborată în cadrul ICCV.

Acest tip de analiză reprezintă o metodă simplă de a diagnostica gradul de sărăcie al unei colectivități moderne.

Am ales drept **situație etalon** familia din două persoane cu două salarii medii. În timp, acest etalon variază, fiind el însuși asociat cu diferite grade de sărăcie, dar pentru fiecare moment de timp, în funcție de el putem determina efectele de sărăcire ale diferitelor contingențe ale vieții.

Rațiunea acestei alegeri este că salariul este într-o societate modernă sursa cea mai răspândită și mai importantă de venituri. El exprimă puterea economică a unei colectivități. Salariul mediu poate fi considerat drept o caracteristică structurală a standardului de viață al unei populații la un moment dat, în raport cu care se poate determina variația sărăciei indusă de diferite împrejurări ale vieții.

De la această situație se poate determina în ce măsură diferitele **contingențe ale vieții** (scăderea salariului, trecerea în șomaj, pensionarea, apariția copiilor, moartea unui membru al familiei) produc sărăcire; cu alte cuvinte care este *rata sărăcirii* asociată cu diferitele contingențe ale vieții, în raport cu această situație etalon.

Tabelul 4.2 prezintă *gradul de sărăcie* și *rata sărăcirii* asociate cu diferitele contingențe ale vieții, în raport cu situația standard caracteristică lunii iunie 1994.

Tabel 4.2

RATA SĂRĂCIRII ÎN RAPORT CU DIFERITELE CONTINGENȚE ALE VIEȚII

Contingențe față de situația etalon: 2 pers./2 salarii medii	Configurația familiei	*GS*	*RS*
0 = Situația etalon	2 pers.:2 salarii.medii	22,0	
1 = 1 copil	3 pers.:2 s.medii + 1 alocație copil	31,6	9,6
1 = 1 ajutor de șomaj	2 pers.:1 s.mediu + 1 ajutor de șomaj	35,2	13,2
1 = 1 salariu minim	2 pers.:1 s.mediu + 1 s.minim	35,5	13,6
1 = 1 alocație de sprijin	2 pers.:1 s.mediu + 1 aloc. sprijin	42,1	20,1
2 = 2 copii	4 pers.:2 s.medii + 2 alocații copii	39,3	17,3
2 = 1 aj.șom.+ 1 copil	3 pers.:1 s.mediu + 1 aj.șom + 1 alocație copil	**45,0***	23,0
2 = 1 s.minim+ 1 copil	3 pers.:1 s.mediu + 1 s.minim + 1 alocație copil	**45,3**	23,3
2 = 1 aloc.sprijin + 1 copil	3 pers.:1 s.mediu + 1 aloc.sprijin + 1 alocație copii	**51,4**	29,4
3 = 3 copii	5 pers.:2 s.medii + 3 alocații copii	**45,3**	23,3
3 = 1 aj.șom+ 2 copii	4 pers.:1 s.mediu + 1 aj.șom. + 2 alocații copii	**52,0**	30,0
3 = 1 s.minim+ 2copii	4 pers.:1 s.mediu + 1 s.minim + 2 alocații copii	**52,3**	30,3
3 = 1 aloc.sprijin+ 2copii	4 pers.:1 s.mediu + 1 aloc.sprijin + 2 alocații copii	**57,8**	35,8
4 = 1 aj.șom.+ 3copii	5 pers.:1 s.mediu + 1 aj.șom. + 3 alocații copii	**57,2**	35,3
4 = 1 s.minim+ 3copii	5 pers.:1 s.mediu + 1 s.minim + 3 alocații copii	**57,5**	35,5
4 = 1 aloc.sprijin+ 3copii	5 pers.:1 s.mediu + 1 aloc.sprij.+ 3 alocații copii	***62,5****	40,6

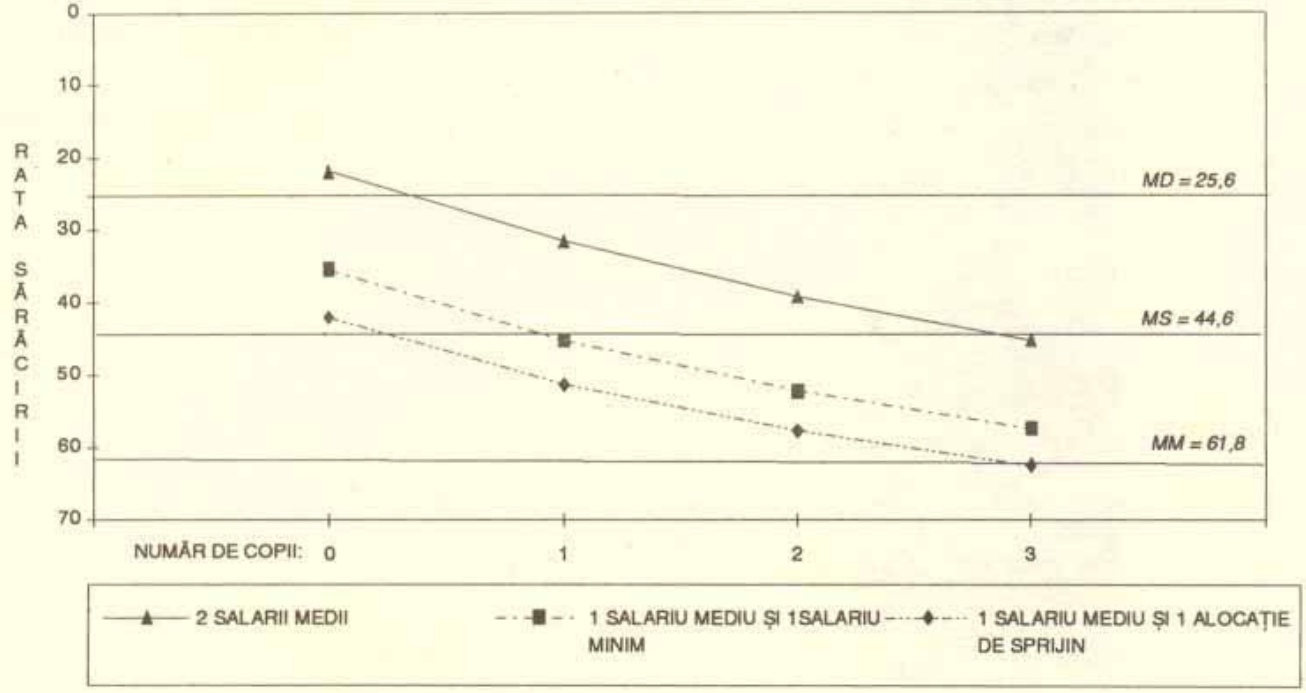
* Cifrele peste 44,6 indică *grade de sărăcie* sub *MS*

** Cifrele peste 61,8 indică *grade de sărăcie* sub *MM*

După cum se poate observa, în iunie 1994, o familie din două persoane cu două salarii medii (și fără alte venituri) se plasează puțin deasupra minimului decent.

Orice contingență a vieții care este de natură a scădea veniturile pe membru de familie împinge familia respectivă sub minimul decent. Combinarea a două contingențe (cu excepția a doi copii) plasează familia chiar sub minimul de subzistență (indicat prin cifre îngroșate). În condițiile unui salariu mediu și al unuia minim, chiar primul copil împinge familia sub minimul de subzistență. Combinarea unui salariu mediu cu o alocație de sprijin și 3 copii împinge familia într-o situație de mizerie obsolută (sub *MM*, Grafic 4.1).

La nivelul anului 1994, nu exista o diferență semnificativă între salariul minim și ajutorul mediu de șomaj, valoarea medie a ajutorului de șomaj fiind cu puțin peste cea a unui salariu minim (50.834 lei, față de 49.257). Între cele două situații nu există deci diferențe de grad de sărăcie. Pentru situația extremă însă în care ajutorul de șomaj se transformă în alocație de sprijin, familiile au rată de sărăcire foarte ridicată față de situația etalon (peste 20).

Grafic 4.1 Efectul de sărăcire produs de apariția copiilor în raport cu familia etalon și cumulat cu alte contingențe ale vieții

VARIAȚIA SĂRĂCIEI ÎN POPULAȚIA NATURALĂ

LA NIVELUL FAMILIILOR

Până acum am luat în considerare doar variația gradului de sărăcie față de situația etalon (cuplu cu 2 salarii medii). Acum vom analiza variația gradului de sărăcie asociată diferitelor contingențe ale vieții, așa cum le-am detectat în

populația reală, unde salariile pot fi diferite de medie și sunt sau nu suplimentate de alte resurse. *Rata sărăcirii* este aici calculată în raport cu minimul decent al familiei respective.

La nivelul eșantionului, spre deosebire de distribuția venitului total din gospodărie, gradul de sărăcie are o distribuție foarte apropiată de cea normală, înregistrând o medie de **38,3**. Jumătate dintre familii au valoarea gradului de sărăcie sub **37,2**, deci mai apropiat de Minimul de Subzistență (*MD*=25,6, *MS*=44,6, MM=61,8). Dacă luăm în considerare gradul de sărăcie așa cum a rezultat din datele cercetării din iunie 1994, putem face următorul clasament al tipurilor de familii, după diferite criterii, de la cele mai puțin sărace, la cele mai sărace (Tabel 4.3 și 4.4):

Tabel 4.3

GS ASOCIAT CU DIFERITE TIPURI DE FAMILIE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE COPII

	GS	*RS* față de *MD* (25,6)
CUPLU ADULT FĂRĂ COPII	30,3	4,7
MEDIA ESANTION	**38,3**	**12,7**
CUPLU ACTIV CU 1 COPIL	38,3	12,7
ADULT SINGUR	39,1	13,5
CUPLU CU 2 COPII	43,6	18,0
MONOPARENTAL CU 1 COPIL	44,3	18,7
CUPLU CU 3 SAU MAI MULȚI COPII	52,9	27,3
MONOPARENTAL CU 2 SAU MAI MULȚI COPII	55,7	30,1

În funcție de numărul de copii, situația sărăciei se diferențiază foarte clar: cele mai puțin sărace sunt cuplurile de adulți fără copii; fiecare copil în plus crește spectaculos gradul de sărăcie, cu atât mai mult în situațiile în care copiii se combină cu existența unui singur părinte.

Dacă luăm în considerare doar combinația număr de salarii/pensii/ajutor de șomaj, situația este redată în Tabelul 4.4.

Tabel 4.4

GS AL DIFERITELOR TIPURI DE FAMILIE ÎN FUNCȚIE DE SURSELE DE VENIT

	GS	*RS* față de *MD*
CUPLU PENSIONARI	30,7	5,1
PENSIONAR SINGUR	33,3	7,5
CUPLU SALARIAȚI	35,1	9,5
CUPLU SALARIAT/SOMER	51,9	26,3
CUPLU SALARIAT/FĂRĂ OCUPAȚIE	53,1	27,5

Familiile de pensionari prezintă gradul cel mai săzut de sărăcie. Urmează pensionarii singuri, cuplurile de salariați cu două salarii; apoi, la mare distanță, cuplurile în care un salariu este combinat cu ajutor de șomaj/alocație de sprijin sau fără nici un al doilea venit. Dispariția unui salariu, chiar dacă el este înlocuit cu un ajutor de șomaj, reprezintă un factor decisiv al sărăcirii.

Situația cuplurilor de pensionari cu 2 pensii este pe departe cea mai bună (*GS*=27,3; *RS*=1,7); cuplurile de pensionari cu o singură pensie stau, cum era de așteptat, mai prost (*GT*=41,4; *RS*=15,8), dar încă mai bine decât familiile în care alături de un salariat găsim un șomer sau o persoană fără ocupație.

Tabelul 4.5 ne oferă o imagine comparativă sintetică punând împreună mai multe criterii: copii/tipuri de venit.

Tabel 4.5

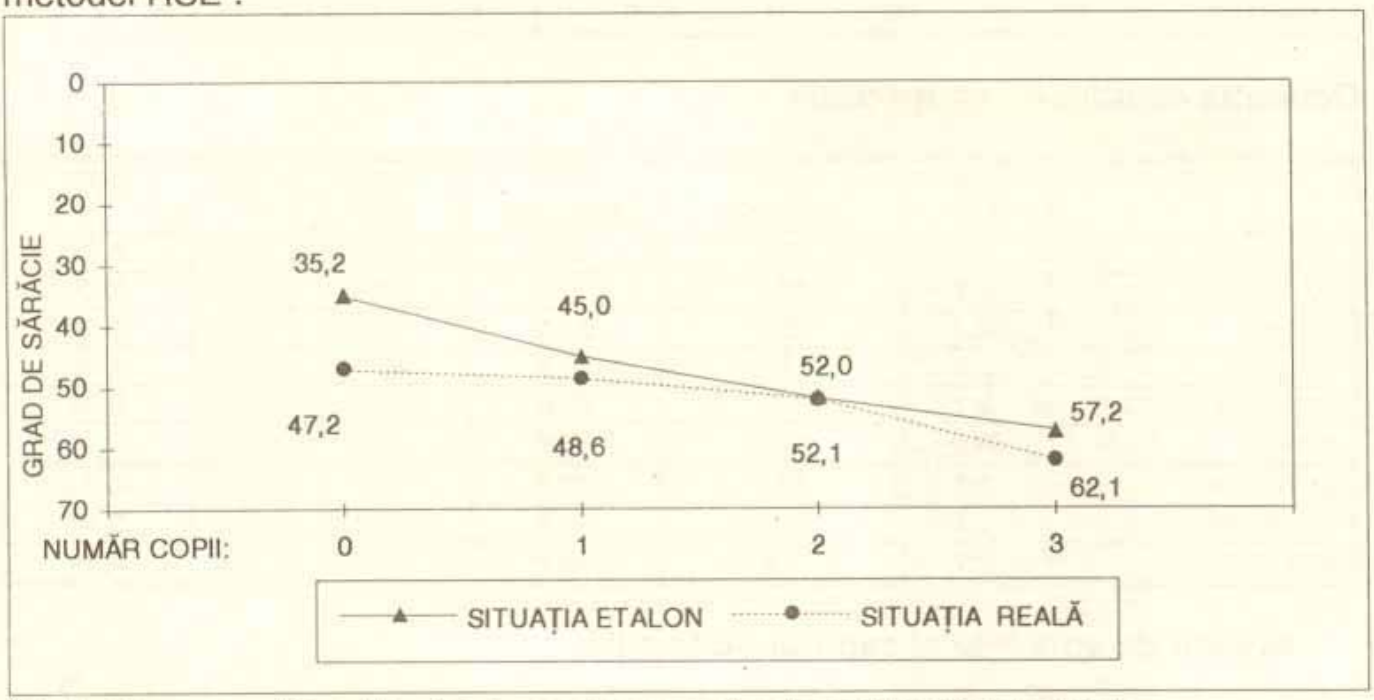
GRADELE DE SĂRĂCIE ȘI RATELE SĂRĂCIRII FAȚĂ DE MINIMUL DECENT PE DIFERITE CATEGORII, REZULTATE DIN COMBINAREA NUMĂRULUI DE COPII CU DIFERITE SURSE DE VENIT

TIPUL DE FAMILIE	*GS*	*RS* față de *MD* (25,6)
CUPLU SALARIAȚI 0 COPII	***24,3*** (peste *MD*)	-1,3
CUPLU DOUĂ PENSII	27,3	+1,7
CUPLU SALARIAȚI 1 COPIL	32,7	+7,1
PENSIONAR SINGUR	33,3	+7,7
TOTAL EȘANTION	38,3	+12,7
CUPLU SALARIAȚI 2 COPII	39,1	+13,5
CUPLU PENSIONARI 1 PENSIE	41,4	+15,8
MONOPARENTALĂ (1 SALARIU) 1 COPIL	42,6	+17,0
CUPLU SALARIAT/CASNICĂ 0 COPII	44,1	+18,5
CUPLU SALARIAȚI 3 COPII	**45,4**	+19,8
CUPLU SALARIAT /SOMER 0 COPII	**47,2**	+21,6
MONOPARENTALĂ (1 SALARIU) 2 COPII	**47,2**	+21,6
CUPLU SALARIAT/SOMER 1 COPIL	**48,6**	+23,0
CUPLU SALARIAT/CASNICĂ 1 COPIL	**50,5**	+24,9
CUPLU SALARIAT/ SOMER 2 COPII	**52,1**	+26,5
CUPLU SALARIAT/CASNICĂ 2 COPII	**53,7**	+28,1
MONOPARENTALĂ (1 SALARIU) 3 COPII	**58,5**	+32,9
CUPLU SALARIAT/CASNICĂ 3 COPII	**60,2**	+34,6
CUPLU SALARIAT/SOMER 3 COPII	***62,1***	+36,5
MONOPARENTALĂ (SOMER)	***76,0***	+50.4

* În medie, toate categoriile de familii considerate de noi (cu excepția cuplului cu două salarii fără copii) se plasează în iunie 1994 sub minimul decent de viață.
* Cel mai bine se plasează familiile de salariați fără copii și cuplul de vârstnici cu două pensii.
* Urmează imediat salariații cu un copil și pensionarii singuri.
* Se produce apoi o creștere rapidă a ratei sărăcirii în funcție de apariția primului și celui de al doilea copil și de schimbarea salariului în ajutor de șomaj sau lipsa completă a acestuia.
* În categoria cea mai săracă, sub *minimul de subzistență,* intră familii de salariați cu 3 și mai mulți copii, familii monoparentale cu 2 sau mai mulți copii și

toate familiile cu copii în care un salariu a fost înlocuit cu ajutor de șomaj sau unul dintre soți este fără ocupație sau casnică.

Graficul 4.2 permite compararea gradelor de sărăcie între situația etalon și cea reală pe câteva cazuri tipice. După cum se poate vedea, diferențele dintre situația etalon și situația reală sunt practic neglijabile, fapt care confirmă utilitatea metodei RSE .

Grafic 4.2 Efectul de sărăcire asociat cu numărul de copii (familii de salariați): comparație între metoda RSE și analiza situației reale

Să urmărim în continuare câteva diferențieri ale standardului de viață între diferite segmente ale populației (Tabel 4.6)

Tabel 4.6.

Numărul de copii

-%-

	sub *MM*	între *MM* și *MS*	între *MS* și *MD*	peste *MD*
CUPLU FĂRĂ COPII	5,8	12,1	38,2	43,9
CUPLU CU 1 COPIL	7,6	22,8	47,2	22,3
CUPLU CU 2 COPII	6,9	35,5	42,7	14,9
CUPLU CU PESTE 3 COPII	30,2	39,5	22,5	7,8
FAMILIE MONOPARENTALĂ CU 1 OOPIL	11,1	40,7	33,0	14,8
FAMILIE MONOPARENTALĂ CU 2 COPII	40,0	36,0	16,0	8,0

Localitatea. Familiile care trăiesc la sat par să aibă un standard de viață ceva mai ridicat decât la oraș

-%-

	Sub *MM*	între *MM* și *MS*	între *MS* și *MD*	Peste *MD*	*GS*	*ISS*
Oraș	6,7	30,7	43,3	19,3	39,8	-0,02
Sat	13,5	17,8	35,1	33,6	36,2	0,03

Tipul de oraș. Orașul mic oferă un standard de viață sensibil mai scăzut decât orașul mare.

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* și *MS*	ÎNTRE *MS* și *MD*	PESTE *MD*	*GS*	*ISS***
ORAȘ MARE	6,7	30,1	43,3	19,9	39,7	-0,04
ORAȘ MIC	7,1	39,3	42,9	10,7	42,9	0,26

Ocupația capului de gospodărie

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* și *MS*	ÎNTRE *MS* și *MD*	PESTE *MD*	*GS*	*ISS***
SALARIAT	5,7	27,7	43,6	23,1	38,3	0,05
PENSIONAR	6,9	22,3	40,3	30,5	34,3	0,0
ȚĂRAN	24,4	20,2	37,1	18,5	44,8	-0,20
PATRON	2,6	12,8	17,9	66,7	20,0	1,06
LIBER PROFESIONIST	8,1	29,7	27,0	35,1	37,5	0,20
ȘOMER	39,0	28,0	26,8	6,1	55,6	-0,75
MUNCITOR	8,6	38,1	38,2	15,1	43,2	-0,12
CADRU MEDIU	3,7	24,0	45,5	26,8	36,3	0,13
INTELECTUAL	2,1	8,9	52,7	36,3	29,8	0,34

Nivelul de educație al capului de familie

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* și *MS*	ÎNTRE *MS* și *MD*	PESTE *MD*	*GS*	*ISS***
ȘC. GENERALĂ/ PROFESIONALĂ	15,3	29,9	35,0	19,8	42,5	-0,19
PREG. MEDIE	4,0	25,1	43,9	27,0	36,1	0,10
PREG. SUPERIOARĂ	1,9	11,8	47,6	38,7	29,6	0,39

După zone geografice, deși reprezentativitatea subeșantioanelor este limitată, imaginea este cea așteptată:

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* și *MS*	ÎNTRE *MS* și *MD*	PESTE *MD*	*GS*	*ISS***
BANAT	3,1	17,1	52,7	27,1	33,5	-0,02
DOBROGEA	6,6	19,8	46,3	27,3	35,8	-0,04
TRANSILVANIA	7,0	22,4	41,7	28,9	36,2	-0,03
BUCUREȘTI	5,3	30,4	44,5	19,8	38,6	0,08
MUNTENIA/OLTENIA	13,6	26,8	35,4	24,2	40,0	0,0
MOLDOVA	13,9	30,2	34,8	21,1	42,3	-0,06

Indicele subiectiv de sărăcie (*ISS*) ia valori în intervalul (-1,7; 2,7)

* -diferențierea valorilor *ISS* la un nivel de semnificație de 0,01

** -diferențierea valorilor *ISS* la un nivel de semnificație sub 0,00001

CONFIGURAȚIA SĂRĂCIEI PENTRU DIFERITE CATEGORII DE POPULAȚIE

Până acum am analizat standardul de viață al diferitelor tipuri de familie, în funcție de statutul capului de gospodărie. Este foarte important să vedem acum care este gradul (riscul) de sărăcie al diferitelor categorii de populație: copii, pensionari, salariați, casnice, șomeri.

Pentru aceasta am stabilit pentru fiecare dintre cele 8.365 persoane din eșantion gradul de sărăcie caracteristic familiei din care face parte și a *indicatorului de sărăcie subiectivă (ISS)* determinat după estimările făcute de membrul familiei participant la cercetare. Am ales câteva dintre categoriile cele mai importante. Tabelul 4.7 indică pentru fiecare categorie ce procent se află sub un anumit prag de sărăcie.

Dacă luăm în considerare ce proporție din fiecare grup trăiește peste/sub minimul decent de viață, vom observa că:

*** Cel mai prost trăiesc: persoanele fără ocupație, șomerii, casnicele, copiii, elevii și studenții (o proporție mai mare de copii din familiile înstărite sunt elevi și în special studenți, în timp ce în familiile mai sărace este mai mare proporția copiilor preșcolari), persoanele cu nivel de studii redus, țărani și orășeni.**

*** Cel mai bine trăiesc: patronii, urmați la distanță apreciabilă de persoanele cu studii superioare, pensionarii, salariații, persoanele cu pregătire medie și cei care locuiesc la sat** (vezi Tabel 4.7).

Tabel 4.7

RISCUL SĂRĂCIEI PENTRU DIFERITELE CATEGORII DE POPULAȚIE*

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* SI *MS*	ÎNTRE *MS* SI *MD*	PESTE *MD*	TOTAL SUB *MD*	*GS*	*ISS*
Total populație	**11,8**	**27,5**	**38,9**	**21,8**	**78,2**	**40,6**	**-0,04**
Patroni	1,7	10,2	23,7	64,4	60,1	20,2	1,0
Pensionari	5,8	21,9	40,2	32,1	68,0	34,0	0,04
Salariați	4,1	24,4	45,0	26,4	73,5	36,3	0,08
Țărani	20,9	21,3	39,7	18,1	81,9	44,1	- 0,20
Elevi/studenți	13,4	35,1	36,0	15,5	84,2	44,4	- 0,09
Preșcolari	19,3	34,3	33,7	13,0	87,1	46,8	- 0.20
Casnice	20,3	35,9	31,4	12,4	87,5	48,3	- 0,21
Șomeri	21,0	39,1	30,5	9,5	90,5	50,5	- 0,56
Fără ocupație	40,1	31,0	21,9	7,0	93,0	57,6	- 0,71
Oraș	6,3	31,0	43,3	19,3	80,6	42,0	- 0,07
Sat	13,1	18,3	35,1	33,6	66,5	38,8	- 0,04
Școală generală/ profesională	14,8	32,6	35,1	17,5	82,5	43,9	- 0,18
Liceu/ postliceală	6,4	27,1	41,7	24,8	75,2	38,2	0,06
Studii superioare	1,6	13,4	49,9	35,1	64,9	30,8	0,31

*Calculând corelația dintre ierarhia realizată în funcție de *gradul de sărăcie și* cea în funcție de

indicatorul subiectiv de sărăcie (ISS), măsurători complet independente una de cealaltă, obținem un coeficient foarte ridicat **(+0,95)**. Acest lucru reprezintă o verificare importantă a validității celor două măsurători.

Pensionarii, pe ansamblu, nu trăiesc mai prost decât celelalte categorii, ci, dimpotrivă, tind să trăiască mai bine. Această observație este precizată de analiza *gradului de sărăcie* asociat grupelor de vârstă. Copiii și tinerii trăiesc în familii semnificativ mai sărace decât adulții și în mod special decât vârstnicii.

Tabel 4.8

GRADUL DE SĂRĂCIE ASOCIAT GRUPELOR DE VÂRSTĂ

Grupa de vârstă (ani)	*GS*	*ISS*
0 - 16	46,3	-0,19
17 - 25	42,6	-0,14
26 - 59	38,9	0,0
60 și peste	34,7	+0,08

Starea civilă este, de asemenea, extrem de importantă ca factor al standardului de viață:

	GS	*ISS*
* Căsătorit	38,2	+0,06
* Văduv	39,3	-0,20
* Divorțat(ă)	42,4	-0,42
* Conviețuire	43,5	-0,61
* Separat	48,5	-0,49
* Necăsătorit(ă)	44,1	+0,10

Aceste observații sunt redate sintetic de un model de analiză cauzală a gradului de sărăcie, care pune în evidență următorii factori asociați cu sărăcia.

Model al factorilor explicativi ai sărăciei.

	Ecuație de regresie: R^2=0.25	
	Coeficienți B	Coeficienți β
Inactiv/Activ	-21,3	-0,30
Are pământ	5,9	0,15
Nivel de educație	0,9	0,17
Nr. copii	-6,6	-0,34

Acest model de analiză cauzală explică 25,1% din dispersia valorilor *gradului de sărăcie.*

Indicatorul *Inactiv/Activ* măsoară ponderea persoanelor neocupate din totalul persoanelor de vârstă activă. Astfel, dacă într-un cuplu o persoană devine șomer, indicatorul *Inactiv/Activ* va avea valoarea de 0,5, ceea ce înseamnă o creștere a *ratei de sărăcie* cu 10,6 (21,3 / 2) față de situația standard.

Când ceilalți factori sunt ținuți constanți, nivelul de educație influențează și el pozitiv, dar mai scăzut, gradul de sărăcie.

Fiecare copil mărește *rata de sărăcire* cu o valoare egală cu 6,6 față de situația standard, iar calitatea de a deține pământ scade cu 5,9 *gradul de sărăcie.*

Model al factorilor explicativi ai sărăciei subiective.
Ecuație de regresie: R^2=0.32

	Coeficienți B	Coeficienți β
Inactiv/Activ	-0,93	-0,24
Are pământ	0,20	0,10
Nivel de educație	0,04	0,16
Nr. copii	-0,11	-0,11

Acest model de analiză cauzală explică 31,8% din dispersia valorilor ISS. Sunt evidențiate cele două grupe de influență întâlnite și la modelul anterior. Cea mai mare influență în aprecierea subiectivă a sărăciei o are indicatorul *Inactiv/Activ.* Tot o influență negativă o are numărul copiilor în familie, dar spre deosebire de cazul anterior, influența acestora este mai redusă.

ȘOMAJUL CA FACTOR AL SĂRĂCIEI

În modelul cauzal de mai sus, șomajul reprezintă factorul care aduce contribuția cea mai ridicată la creșterea gradului de sărăcie. Și acest lucru este firesc.

Datorită nivelului scăzut al salariilor, **prezența/absența** acestora și **numărul** de salarii în cadrul veniturilor unei familii reprezintă sursa cea mai importantă a sărăciei. Astfel, considerând numărul de salariați pe familie, membrii acestora prezintă următorul standard de viață (Tabel 4.9).

Tabel 4.9

GRADUL DE SĂRĂCIE AL PERSOANELOR ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE SALARIAȚI DIN FAMILIE

-%-

	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* și *MS*	ÎNTRE *MS* și *MD*	PESTE *MD*
1 salariat	13,4	35,5	33,8	17,3
2 salariați	2,5	27,7	46,4	23,4
3 salariați	1,8	13,6	47,9	36,6

Trecerea în șomaj este la început compensată de ajutorul de șomaj, dar numai parțial. După cum am văzut, ajutorul de șomaj, în medie, echivala în iunie 1994 cu salariul minim. Prelungirea șomajului produce o scădere și mai accentuată a veniturilor. Alocația de sprijin, care înlocuiește după 9 luni ajutorul de șomaj, are un nivel și mai scăzut: ea reprezintă 60% din salariul minim. În fine, după alte 18 luni de șomaj, alocația de sprijin este suspendată, ea nefiind înlocuită cu nici un venit.

Am putea spune deci că nu atât șomajul în sine, ci în mod special **șomajul cronic**, de lung termen, reprezintă sursa cea mai dramatică a sărăciei.

În momentul de față, șomajul în țara noastră tinde să devină unul cronic, de lung termen: odată intrat în șomaj, șansa de a găsi un nou post de muncă este pentru mulți relativ scăzută. Acest lucru se vede cu claritate din Tabelul 4.10: în raport cu

1993, în 1994 proporția șomerilor care au depășit 9 luni, trecând pe alocație de sprijin și a celor care au depășit 27 de luni, pierzând orice sprijin material, este în creștere.

Tabel 4.10

DINAMICA DIFERITELOR CATEGORII DE ȘOMERI

	la 30 iunie 1993	la 30 iunie 1994
PRIMESC AJUTOR DE SOMAJ	53,0%	45,6%
PRIMESC ALOCAȚIE DE SPRIJIN	39,9%	45,2%
SCOSI DIN PLATĂ (PESTE 27 LUNI)	7,1%	9,2%

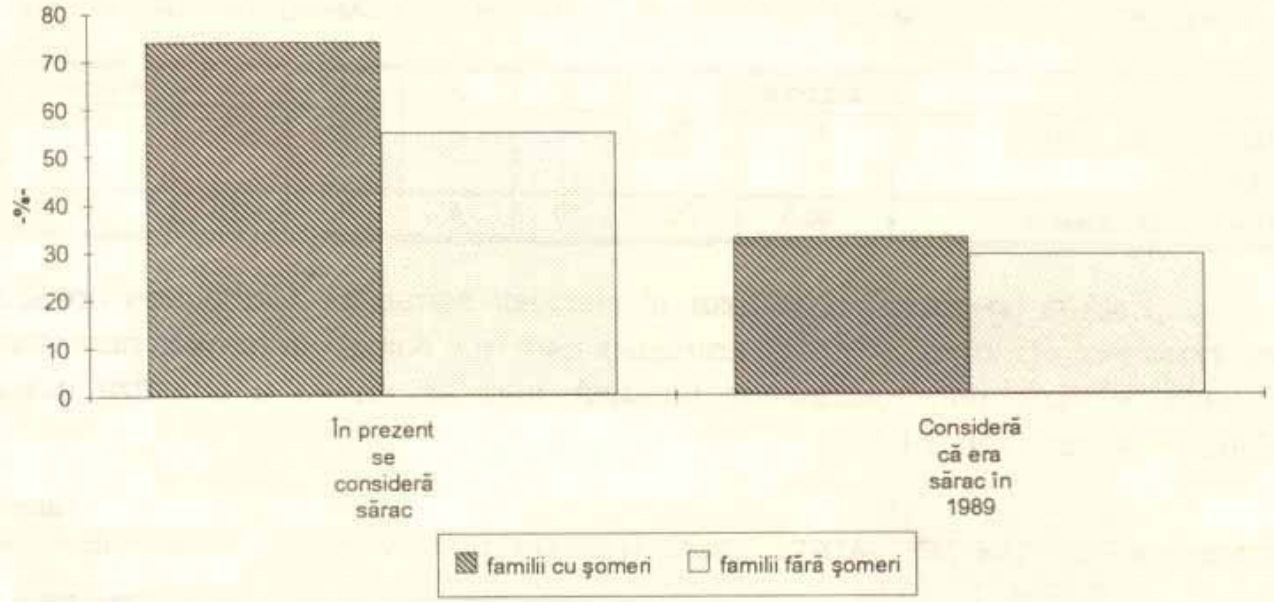
În cercetarea realizată de noi în 1993 pe un eșantion de șomeri, **durata medie a șomajului a fost de 9,5 luni.** În unele județe mediile coborau spre 6 luni, în timp ce în altele (cele din Moldova) depășeau 12 luni. În eșantionul din iunie 1994, dintre cei care doreau să se angajeze, 31% căutau de lucru de peste 1 an, iar 17% de peste 2 ani. Aceste date sugerează o semnificativă tendință de cronicizare a șomajului.

Treptat, teama salariaților de a pierde locul de muncă este suplimentată de teama șomerilor de a nu mai găsi, ani în șir, un alt loc de muncă

Cifrele asupra șomajului pot însă să ne inducă în eroare.

Pe de o parte, unii șomeri lucrează în economia subterană, completându-și ajutorul de șomaj sau alocația de sprijin. Există chiar estimarea comună că mulți șomeri au câștiguri suplimenare adesea substanțiale. Datele cercetării noastre indică prezența unor venituri suplimentare, mai mult ocazionale, la șomeri. Ele nu susțin însă estimarea că aceste venituri sunt suficient de ridicate încât să compenseze pierderea salariului. Dimpotrivă, toate datele converg către aprecierea că familiile în care există unul sau mai mulți șomeri au un standard de viață substanțial mai redus decât familiile fără șomeri sau persoană fără ocupație. Șomajul este un factor asociat cu sărăcia. Acest lucru este valabil nu numai dacă luăm în considerare înregistrarea veniturilor care ar putea fi subdeclarate, dar este confirmat și de considerarea indicatorilor subiectivi ai sărăciei. Șomerii din eșantionul din 1994 trăiau în familii în care *indicatorul subiectiv al sărăciei* avea valoarea cea mai ridicată, după cei fără ocupație: -0,56 față de -0,04 pe totalul populației (Tabelul 4.7).

În cercetarea din 1993, familiile cu șomeri se estimau, pe ele însele, a fi substanțial mai sărace decât cele fără șomeri (Grafic 4.3); diferența estimării stării de sărăcie în 1989 era mult mai redusă În aceeași cercetare, întrebate IN VIITOR, CUM CREDEȚI CĂ VA EVOLUA SITUAȚIA MATERIALĂ A GOSPODĂRIEI DVS.?, 23,0% dintre familiile cu cel puțin un șomer, față de 11,9% dintre familiile fără șomeri, apreciau *"sunt disperat, nu știu cum ne vom descurca"*.

Grafic 4.3 Autoestimarea stării de sărăcie, în prezent (1993) și în 1989, a familiilor cu șomeri și fără șomeri (Date din cercetarea ICCV din 1993)

Pe de altă parte însă, pe lângă șomerii înregistrați la oficiile de forță de muncă mai sunt și alte persoane fără loc de muncă, dintre care unii ar dori să obțină unul, dar care nu sunt înscriși ca șomeri pentru că aceasta nu le aduce nici un avantaj (cei pe care convențional îi numim **fără ocupație)**. Indiferent de faptul că ar dori sau nu să lucreze, că în mod activ caută sau nu un loc de muncă, această categorie mare este asociată cu **lipsa unui venit salarial** care afectează drastic standardul de viață al familiei. Cercetarea noastră oferă posibilitatea de a face unele estimări asupra dimensiunilor acestei populații (Tabel 4.11). Aproape o cincime din familii sunt afectate de șomajul real.

Tabel 4.11

PROPORȚIA DE FAMILII CU SAU FĂRĂ ȘOMERI ȘI PERSOANE FĂRĂ OCUPAȚIE[3]

-%-

FĂRĂ SOMERI SAU FO	80,9
CU 1 SOMER SAU FO	14,7
CU 2 SOMERI SAU FO	3,4
CU 3 SAU MAI MULȚI SOMERI SAU FO	1,0

Șomajul este o situație agravantă și pentru că incidența sa este mai ridicată în familiile cu nivel profesional scăzut și deci cu venituri globale săzute. În plus, din același motiv, el este mai frecvent asociat cu existența mai multor copii, fapt care agravează situația de sărăcie (Tabel 4.12).

[3] Prin **persoane fără ocupație (FO)** înțelegem persoanele fără loc de muncă, care nu se declară casnice, și care nu sunt înregistrate ca șomeri la oficiile de șomaj.

Tabel 4.12

PONDEREA FAMILIILOR AFECTATE DE ȘOMAJ, ÎN RAPORT CU NUMĂRUL DE COPII, ÎN 1993

-%-

	fără copii	1	2	3	4	5	6 și peste
FAMILII CU CEL PUȚIN 1 ȘOMER	42	27	19	7	3	1	1
FAMILII FĂRĂ ȘOMERI	56,5	22	16	4	1	0,5	0

Există și un anumit **amortizor** al efectelor șomajului. Cercetarea noastră a scos în evidență faptul că incidența șomajului este mai ridicată în familiile numeroase. Veniturile celorlalți, prin solidaritatea familială, sunt de natură a amortiza efectele situației de șomaj (Tabel 4.13).

Tabel 4.13

PONDEREA FAMILIILOR AFECTATE DE ȘOMAJ, ÎN RAPORT CU NUMĂRUL DE PERSOANE, ÎN 1993

-%-

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
FAMILII CU CEL PUȚIN 1 ȘOMER	2,6	12,4	23,8	27,1	16,8	9,6	4,1	1,8	0,5	1,3
FAMILII FĂRĂ ȘOMERI	7,4	25,6	22,9	26,0	10,5	5,4	1,6	0,3	0,,2	0,1

PĂMÂNTUL - MARELE AMORTIZOR AL SĂRĂCIEI

Sărăcia se caracterizează în mod special prin lipsa bunurilor alimentare. Distribuția pământului, care a avut loc imediat după 1990, a avut drept consecință faptul că marea majoritate a familiilor a primit câte o bucățică de pământ. Efectul negativ pe lung termen al acestui mod de a face reforma în agricultură este fărâmițarea pământului, frânarea acumulării de capital și a creșterii productivității în agricultură. Pe termen scurt, agricultura rezultată, adesea extrem de primitivă, a reprezentat o **agricultură de supraviețuire**. Ea a înghițit forța de muncă eliberată din industrie și a oferit o activitate care să aducă pentru multe dintre familii necesarul de alimente, compensând într-o măsură semnificativă scăderea puterii de cumpărare a majorității veniturilor. Tabelul 4.14 indică efectul proprietății pământului asupra standardului de viață al familiilor analizate.

Dacă am lua în considerare doar veniturile formale/permanente bănești (salarii, pensii, alocații pentru copii etc.) și care reprezintă baza veniturilor într-o societate modernă, gradul de sărăcie al populației ar fi extrem de mare: 23% din gospodării s-ar plasa sub minimul stabilit de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care indică o stare de mizerie absolută. Diferența cea mai mare o face **autoconsumul.** De pe pământul propriu, multe persoane își completează veniturile cu o mică producție de supraviețuire. Dar această producție este responsabilă de o îmbunătățire substanțială a situației: sub pragul de sărăcie extremă proporția scade cu 11 puncte procentuale. Autoconsumul împinge aproape toate familiile în sus, indiferent de nivelul veniturilor lor bănești.

Tabel 4.14

STANDARDUL DE VIAȚĂ AL POPUAȚIEI CALCULAT ÎN IPOTEZA CĂ FAMILIA AR AVEA DIFERITE COMBINAȚII DE VENITURI

-%-

VENITURI	SUB *MM*	ÎNTRE *MM* SI *MS*	ÎNTRE *MS* SI *MD*	PESTE *MD*
FORMALE/PERMANENTE	22,8	29,3	36,0	11,9
VENITURI FORMALE PERMANENTE+ VENITURI SUPLIMENTARE	20,3	27,4	36,5	15,8
FORMALE PERMANENTE+ AUTOCONSUM	11,3	28,7	40,3	19,7
FORMALE+AUTOCONSUM+VÂNZAREA PRODUSELOR AGRICOLE	10,8	27,6	40,0	21,6
VENITURI TOTALE	9,1	25,6	39,7	24,7

Și proporția celor care trăiesc peste minimul decent crește cu 7 puncte procentuale ca rezultat al autoconsumului.Veniturile provenite din vânzarea produselor agricole mai ridică și ele standardul de viață, dar nu substanțial. În legătură cu acest aspect este necesar să facem o precizare: veniturile provenite din vânzarea produselor agricole înregistrate de noi sunt relativ scăzute datorită lunii în care am înregistrat aceste venituri (iunie). Veniturile bănești din munci suplimentare par să aducă contribuții mai modeste decât munca pe propriul pământ. După cum se poate vedea din Tabelul 4.14, ele par să contribuie mai mult la creșterea proporției persoanelor care trăiesc peste minimul decent și mai puțin la scăderea proporției celor care trăiesc în mizerie.

Faptul că pământul face în mod special o diferență substanțială ne-o indică și analiza gradului de sărăcie în funcție de localitate și copii (Tabel 4.15).

Tabel 4.15

GRADUL DE SĂRĂCIE ÎN FUNCȚIE DE MEDIUL DE REZIDENȚĂ ȘI DE NUMĂRUL DE COPII ÎN ÎNTREȚINERE (FAMILII ACTIVE)

-%-

	TOTAL ESANTION	URBAN	RURAL
CUPLU DE SALARIAȚI FĂRĂ COPII	24,5	26,3	20,7
CUPLU DE SALARIAȚI CU UN COPIL	32,7	34,5	25,2
CUPLU DE SALARIAȚI CU DOI COPII	39,1	40,8	31,3
CUPLU DE SALARIAȚI CU TREI COPII	45,4	49,2	38,1

Dacă luăm în considerare doar familiile active, observăm că există mari diferențe între sat și oraș. Rata de sărăcire medie asociată cu apariția unui copil la oraș este mai mare decât la sat (7,6 față de 6,5).

Importanța pământului poate fi pusă în evidență dacă luăm în considerare proporția familiilor cu pământ din eșantion: 42,1. La acestea se mai adaugă încă 10,0% familii care obțin o parte din alimentele necesare fie din propria grădină, fie de la rude. Deci peste jumătate din populație (52,1%) suplimentează veniturile cu producția proprie de hrană .

CAPITOLUL 5

DINAMICA STANDARDULUI DE VIAŢĂ PE PERIOADA 1989-1994

Răspunsurile la ÎNTREBAREA ÎN CE DIRECȚIE A EVOLUAT STANDARDUL DE VIAȚĂ AL POPULAȚIEI DUPĂ 1989? sunt adesea înconjurate de un halou emoțional și politic generator mai degrabă de confuzie. Libertatea și demnitatea câștigate sunt lucruri de necontestat și ele fac parte de acum din **calitatea vieții noastre de zi cu zi.** Deblocarea întregului proces istoric și înscrierea pe o cale care duce, sperăm cu toții, spre mai bine este, de asemenea, un fapt fundamental care nu poate fi ignorat. Standardul de viață reprezintă însă un sector al vieții noastre, cu dinamica sa proprie, cu tendințe contradictorii care trebuie analizat empiric în mod cât mai distinct cu putință.

Am devenit cu toții conștienți de faptul că dezorganizarea economiei este un preț plătit tranziției. Și odată cu aceasta și scăderea standardului de viață.

DINAMICA PRINCIPALELOR SURSE DE VENIT

După 1989, în ceea ce privește standardul de viață s-au petrecut câteva modificări foarte importante:

* **Eradicarea rarității bunurilor**. În regimul socialist din ultimul deceniu, bunurile de consum curent, foarte ieftine datorită subvenționării lor, deveneau tot mai greu de găsit. Tot mai mult nu capacitatea de cumpărare era marea problemă a populației, ci lipsa bunurilor de pe piață. Obținerea bunurilor rare implica o serie de costuri suplimentare: timpul și nervii statului la coadă, dublate de extra-costurile impuse de piața neagră. Calitatea tot mai proastă a bunurilor disponibile reprezenta de asemenea un cost ascuns. Bunurile de calitate mai bună, "din pachet", erau disponibile la negru la prețuri sensibil mai ridicate. Calculul standardului de viață din 1989 nu poate lua în considerare aceste componente greu identificabile. Ele iau inevitabil în considerare bunurile la prețurile oficiale, de pe piața de stat. Nici lipsa lor de disponibilitate în magazine, nici calitatea proastă, nici costurile suplimentare nu pot fi luate în calcul. Disponibilitatea bunurilor de după 1989 a eliminat atât statul la coadă cât și bacșișul pentru obținerea bunurilor de sub tejghea. Prețurile ridicate ale bunurilor "din pachet", ignorate în statisticile de până în 1990, au intrat în calcul ca prețuri normale ale bunurilor disponibile de această dată în magazine.

* **Au apărut noi forme** de câștig: din afaceri pe cont propriu, din profit, din venituri suplimentare de diferite feluri (cumulul de funcții, ore suplimentare, comercializarea produselor rezultate din cultivarea pământului împărțit cu dărnicie la o mare parte a populației). Despre aceste activități nu avem date sistematice. Este cert însă că pentru populația cea mai săracă aceste posibilități suplimentare sunt relativ reduse. Este însă greu de determinat în ce măsură ele sunt mai ridicate decât posibilitățile de câștig suplimentar dinainte de 1990, care existau și ele destul de abundent.

* **Marea majoritate a tipurilor de venituri** ale populației - cele provenite din muncă (salarii) sau din sistemul de securitate socială (pensii, alocații pentru copii, alte ajutoare materiale) - au scăzut din punctul de vedere al capacității lor de cumpărare. Excepție fac noile categorii de venituri - profiturile și câștigurile din afacerile pe cont propriu - care pot atinge niveluri ridicate (dar acestea sunt caracteristice doar unui segment restrâns al populației). De asemenea, excepție fac țăranii care produc pentru piața orășenească și care, mulți dintre ei, par să fi cunoscut o creștere substanțială a veniturilor reale.

Față de valoarea lor din 1989, veniturile "standard" au cunoscut în termeni reali o erodare rapidă (Tabelul 5.1)

Tabel 5.1

VALOAREA DIFERITELOR TIPURI DE VENITURI ÎN TERMENI REALI
ÎN 1994 ÎN RAPORT CU NIVELUL LOR DIN 1989

-%-

SALARIUL MEDIU	54,7
SALARIUL MINIM	28,4
PENSIA DE ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT, PENTRU VECHIME INTEGRALĂ	43,6
ALOCAȚIA PENTRU COPII	21,3
INDEMNIZAȚIA PENTRU MAME CU MAI MULȚI COPII	1,1
AJUTORUL DE SOMAJ	
* FAȚĂ DE SALARIUL MEDIU '89	19,0
* FAȚĂ DE SALARIUL MINIM '89	29,2
ALOCAȚIA DE SPRIJIN	
* FAȚĂ DE SALARIUL MEDIU '89	7,6
* FAȚĂ DE SALARIUL MINIM '89	11,7

Salariile plasate în jurul salariului mediu, urmate de pensiile medii de asigurări de stat pentru vechime integrală prezintă scăderile cele mai mici în raport cu celelalte venituri (**55%** și respectiv **46%**).

Urmează la o distanță substanțială salariul minim (**30%** în 1994 din valoarea lui reală din 1989). Salariile mici au suferit deci o erodare mult mai rapidă, după cum, complementar, salariile ridicate au suferit o erodare mai scăzută sau chiar au crescut în termeni reali. S-a produs deci o creștere considerabilă a inegalității veniturilor salariale.

Tabel 5.2.

DINAMICA RAPORTULUI DINTRE SALARIUL MINIM ŞI SALARIUL MEDIU

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
SALARIUL MINIM CA % DIN SALARIUL MEDIU	65,3	59,2	61,1	46,8	38,0	35,4

Formele de protecţie socială prezintă fracţiunea cea mai scăzută din valoarea lor reală din 1989:

* Alocaţia pentru copii reprezintă doar ceva mai puţin de un sfert (**23%** din valoarea ei din 1989), în timp ce îndemnizaţia pentru mamele cu mai mulţi copii este în curs de pulverizare cu doar **1%** din valoarea reală din acelaşi an.
* Ajutorul de şomaj care înlocuieşte salariul pierdut din 1989 reprezintă în termeni reali o fracţiune foarte scăzută din acesta: **31%** din salariul minim de atunci şi **20%** din salariul mediu.
* Alocaţia de sprijin pentru şomerii cu peste 9 luni de şomaj, dar sub 27 este şi mai redusă: **12%** şi respectiv **9%**.

Pe baza acestor date, putem trage câteva concluzii asupra proceselor care au avut loc în perioada de după Revoluţie.

Erodarea veniturilor primare cele mai răspândite

- În medie, venitul real pe cap de locuitor pare a se fi diminuat considerabil. Acest lucru este sigur în ceea ce priveşte veniturile din surse formale şi constante (salariu, pensie, alocaţii pentru copii etc.).
- Scăderea venitului real a fost însă inegală. Pe ansamblu s-a produs o creştere importantă a inegalităţilor sociale: un segment larg al colectivităţii a sărăcit, un alt segment, relativ mai redus, s-a îmbogăţit substanţial.

Protecţia socială

- Compensează parţial salariul pierdut datorită şomajului prin ajutorul de şomaj/alocaţia de sprijin. O proporţie din salarii a fost înlocuită cu ajutoare de şomaj sau alocaţii de sprijin. Acestea au înlocuit însă salariul într-o proporţie relativ scăzută. În fine, unele salarii nu au fost înlocuite cu nici un venit, după epuizarea perioadei de 27 luni de ajutor de şomaj şi alocaţie de sprijin.
- Nu compensează în nici un fel pierderea alocaţiei de sprijin după epuizarea celor 18 luni de şomaj
- Nu compensează în nici un fel degradarea mai rapidă a salariilor mici decât a celor medii şi ridicate.

- Nu sprijină familiile de pensionari care, datorită unor situații speciale (pensie foarte scăzută, o singură pensie mică într-o familie de doi pensionari), se află în dificultate.
- Protecția copiilor s-a degradat într-un ritm extrem de rapid: alocația pentru copii și alte forme de sprijin au cunoscut o adevărată prăbușire. Efectul salariului scăzut/șomajului asupra sărăciei copilului s-a agravat de asemenea, fără a fi fost compensat într-un fel.
- Singurele forme de protecție a celor cu situații foarte dificile sunt cantinele pentru săraci și ajutoarelor ocazionale al căror număr a scăzut sensibil în loc să crească.
- Protecția socială nu a reușit să compenseze deci erodarea majorității veniturilor primare. În programele de guvernare de după 1990 a existat un punct esențial: o protecție socială extraordinară care să ajute colectivitatea să parcurgă, cu costuri umane cât mai scăzute, perioada de tranziție. Un asemenea deziderat s-a realizat într-o măsură modestă.

Procesul de sărăcire nu s-a produs uniform. Datorită degradării diferențiate a veniturilor, dinamica sărăcirii diferitelor segmente ale populației este diferită:

* Salariații cu salarii mici au sărăcit într-un ritm mai rapid decât salariații cu salarii peste medie.
* Pensionarii au sărăcit mai mult decât salariații cu salarii medii și superioare, dar mai puțin decât salariații cu salarii mici și, în mod special, în raport cu șomerii.
* Familiile cu copii au cunoscut un ritm foarte ridicat de sărăcire.
* Șomerii care nu reușesc să-și găsească de lucru ocazional sau în economia subterană au cunoscut un ritm extrem de ridicat de sărăcire.

Familiile care cumulează scăderile cele mai mari de venituri sunt în fapt într-o situație absolut critică. Profilul familiei aflate în situație critică, pe baza datelor indicate mai sus, poate fi descris în următorii termeni:

Salarii mici sau ajutor de șomaj (alocație de sprijin/eventual lipsa oricărui venit după epuizarea celor 27 luni de șomaj) sau familii cu un singur salariu/familii cu copii.

Familiile cu mulți copii, care de regulă includ părinți cu salarii mici și cu probabilitate ridicată ca mama să fie casnică (un singur salariu), cumulează riscurile cele mai ridicate de sărăcie. Dacă mai intervine și șomajul, atunci situația acestui tip de familie devine absolut dramatică.

DINAMICA *RATEI SĂRĂCIRII*

Dinamica standardului de viață poate fi extrem de plastic ilustrată utilizând *rata sărăcirii.*

Întrebarea pe care ne-o putem pune este în ce măsură, în perioada de timp considerată, **rata de sărăcire** a diferielor contingențe ale vieții variază și în ce direcție? Aici există două aspecte distincte:

a. Nivelul veniturilor **normale** ale populației. Dacă aceste venituri sunt destul de ridicate, atunci contingențele vieții (scăderea salariului, șomajul, pensionarea, apariția copiilor) pot avea un efect de sărăcire relativ scăzut.

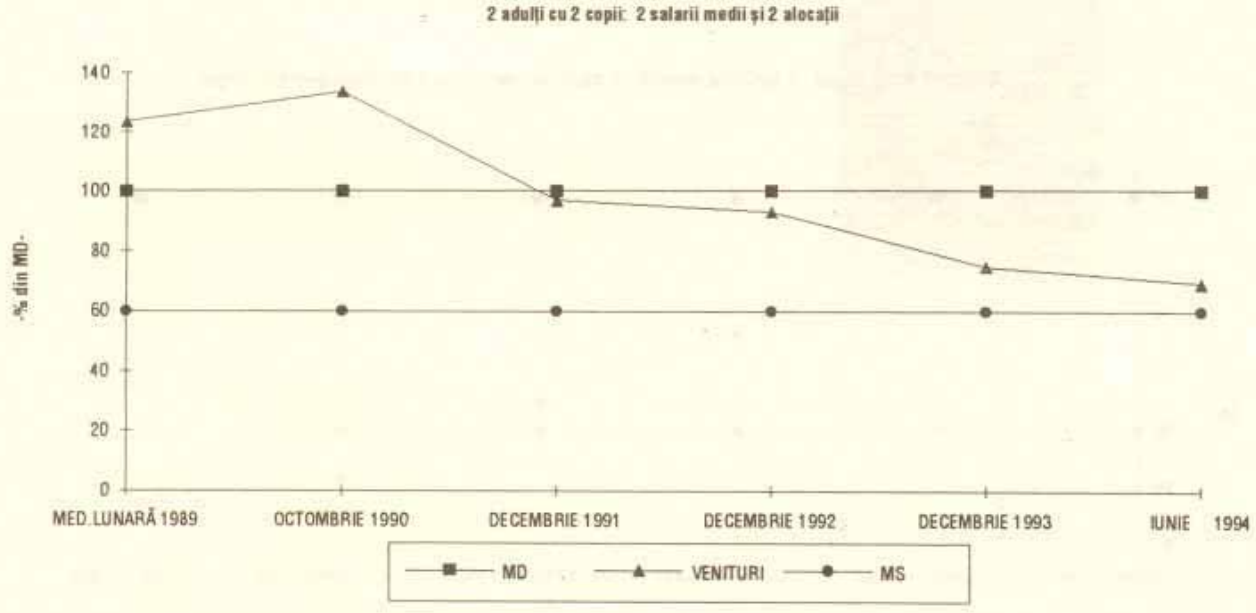
b. Dacă nivelul transferurilor sociale este suficient de ridicat încât să contracareze, în termenii **efectului de sărăcire,** pierderea veniturilor normale, această contracarare nu înseamnă compensarea integrală, ci menținerea respectivei familii la un nivel decent de viață.

Dinamica standardului de viață al familiei etalon cu 2 salarii medii în funcție de numărul de copii

Tabel 5.3

GRADUL DE SĂRĂCIE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE COPII, ÎNTR-O FAMILIE ETALON (**CU 2 SALARII MEDII**)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
2 ADULȚI FĂRĂ COPII	7,2	5,7	10,7	12,8	19,4	22,0
2 ADULȚI + 1 COPIL	13,1	11,0	18,2	21,0	**28,8**	**31,6**
2 ADULȚI + 2 COPII	18,5	16,1	24,7	**28,2**	**36,4**	**39,3**
2 ADULȚI + 3 COPII	23,1	20,6	**30,3**	**34,2**	**42,5**	***45,3***

Grafic 5.1 Dinamica standardului de viață al familiei etalon

Dinamica standardului de viață, în funcție de numărul de copii este deosebit de pregnantă (Tabel 5.3 și Grafic 5.1):

* 1989: nici un tip de familie din cele considerate nu se plasează sub *MD*
* 1990: situația se îmbunătățește pentru toate tipurile de familii

* 1991: familia cu mai mult de 3 copii cade sub *MD*
* 1992: și familia cu 2 copii cade sub *MD*
* 1993: urmează sub *MD* și familia cu 1 copil
* 1994: toate familiile cu copii cad sub *MD*; familia cu 3 copii cade sub *MS*; puțin peste *MD* se mai menține familia etalon fără copii.

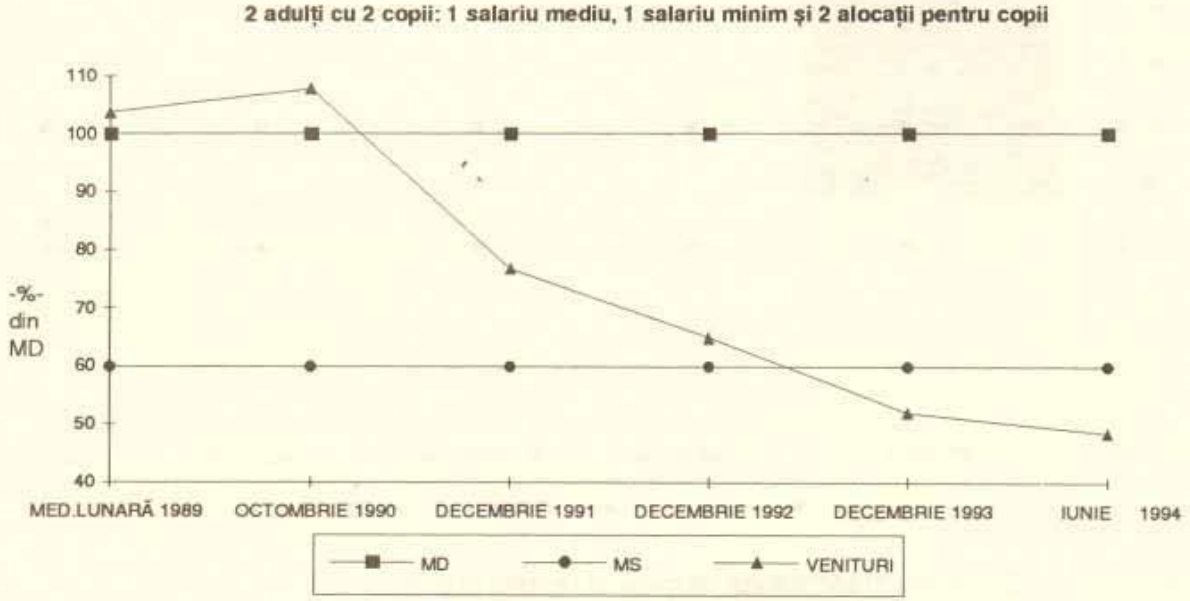
Sărăcirea nu se produce uniform. Diferențele economice în funcție de numărul de copii se accentuează. Astfel dacă în 1989 rata sărăcirii asociată cu existența a trei copii era de **15,9** (**5,3** în medie pentru fiecare copil), în 1994 ea atingea **23,3** (**7,8** în medie pe copil).

Dinamica standardului de viață al familiei etalon cu 1 salariu mediu+1 salariu minim în funcție de numărul de copii

Tabel 5.4

GRADUL DE SĂRĂCIE ÎN CAZUL UNEI FAMILII
CU **1 SALARIU MEDIU ȘI 1 SALARIU MINIM** ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE COPII

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
2 ADULȚI FĂRĂ COPII	11,4	10,3	19,6	24,7	**32,8**	**35,5**
2 ADULȚI + 1 COPIL	18,4	17,2	**28,4**	**34,3**	**42,7**	***45,3***
2 ADULȚI + 2 COPII	24,3	23,0	**35,3**	**41,7**	***49,2***	***52,3***
2 ADULȚI + 3 COPII	**29,0**	**27,7**	**40,8**	***47,4***	***55,2***	***57,5***

Grafic 5.2 Dinamica standardului de viață al unei familii de 4 persoane

* În 1989 și 1990 o familie cu un salariu mediu și unul minim se plasa peste minimul decent de viață doar dacă nu avea mai mult de 2 copii.

* 1991: sub *MD* cad și familiile cu 1 și 2 copii.
* 1992: familia cu 3 copii cade sub *MS*.
* 1993: sub *MD* cade și familia fără copii; familia cu 2 copii cade sub *MS*
* 1994: familia cu 1 copil cade sub *MS*.

La nivelul anului 1994, cuplul de salariați pentru care venitul gospodăriei este format dintr-un salariu mediu și un salariu minim, fără alte resurse se situează sub minimul decent de viață. Apariția primului copil împinge familia sub minimul de subzistență.

Dinamica standardului de viață al familiei etalon cu 1 salariu mediu+1 ajutor de șomaj/alocație de sprijin, în funcție de numărul de copii

Tabel 5.5

GRADUL DE SĂRĂCIE ÎN SITUAȚIA FAMILIILOR
CU **1 SALARIU MEDIU ȘI 1 AJUTOR DE ȘOMAJ**, ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE COPII

	1991	1992	1993	1994*
2 ADULȚI FĂRĂ COPII	24,4	30,0	38,2	35,2
2 ADULȚI + 1 COPIL	33,5	39,6	**48,3**	**47,9**
2 ADULȚI + 2 COPII	40,4	**46,7**	**55,1**	**52,0**
2 ADULȚI + 3 COPII	**45,5**	**52,1**	**60,0**	**56,3**

* date preliminare

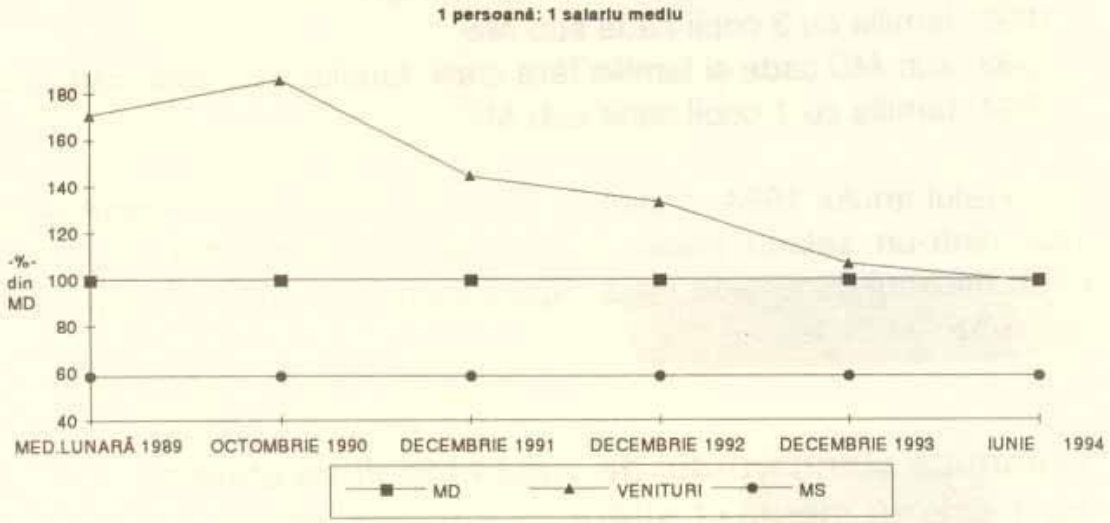
Tabel 5.6

GRADUL DE SĂRĂCIE AL FAMILIILOR
CU 1 SALARIU MEDIU ȘI 1 ALOCAȚIE DE SPRIJIN, ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE COPII

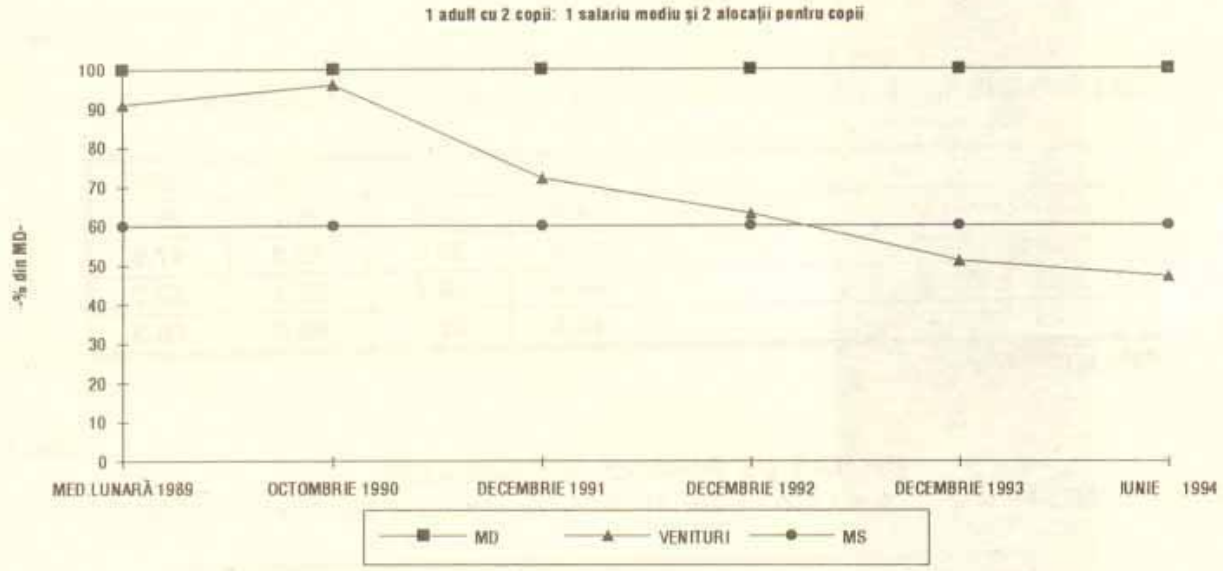
	1992	1993	1994
2 ADULȚI FĂRĂ COPII	31,9	41,1	42,1
2 ADULȚI + 1 COPIL	41,5	**50,5**	**51,4**
2 ADULȚI + 2 COPII	**48,5**	**57,0**	**57,8**
2 ADULȚI + 3 COPII	**53,7**	***61,8***	***62,5***

Dinamica standardului de viață este întregită de considerarea și a unor altor tipuri de familii: (în care unul dintre cele 2 salarii medii a fost înlocuit de ajutorul de șomaj sau de alocația de sprijin) -Tabel 5.5 și 5.6. Graficele 5.3, 5.4, 5.5 prezintă dinamica standardului de viață și pentru alte tipuri de familii.

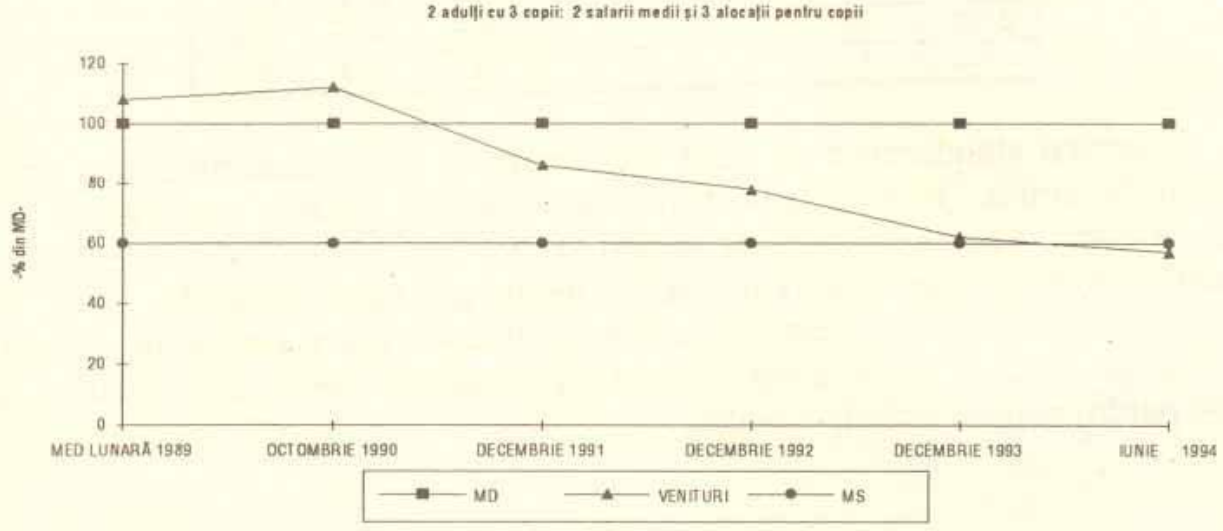
După cum se poate observa, indiferent unde am plasa pragul de sărăcie, standardul de viață al unei familii, având ca sursă de venit doar salariile și alocațiile pentru copii, a scăzut dramatic.

Grafic 5.3 Dinamica standardului de viață al unei familii compusă dintr-o persoană, urban

Grafic 5.4 Dinamica standardului de viață al unei familii monoparentale cu 2 copii minori, urban

Grafic 5.5 Dinamica standardului de viață al unei familii cu 3 copii, mediul urban

DINAMICA PONDERII CHELTUIELILOR ALIMENTARE

Imaginea de mai sus este confirmată de dinamica ponderii cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor gospodăriei.

Tabel 5.7

PONDEREA CHELTUIELILOR ALIMENTARE ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR GOSPODĂRIEI

-%-

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Salariați	45,3	44,4	44,9	50,2	52,9	55,3
Țărani	62,7	59,7	65,2	70,1	70,9	72,4
Pensionari	55,0	52,8	56,1	62,1	62,3	63,8

Sursa: *Bugetele de familie* CNS. Pentru anii 1991-1994 din totalul cheltuielilor s-a scăzut impozitul pe salarii, care nu a fost inclus în anii 1989-1990.

Datele indică un nivel foarte ridicat al ponderii cheltuielilor alimentare. În 1990 ele au scăzut în raport cu 1989, crescând apoi rapid din 1991.

DINAMICA SUBIECTIVĂ A SĂRĂCIEI

STANDARDUL DE VIAȚĂ ÎN RAPORT CU 1989

Până acum am văzut ce s-a întâmplat în mod efectiv cu standardul de viață pe baza datelor obiective. În continuare vom explora **percepția colectivității** asupra modificărilor pe care timpul le-a produs în standardul său de viață și **așteptările** față de evoluția viitoare a acestuia.

CUM SE DESCURCĂ FAMILIA DVS. ÎN PREZENT (1994) FAȚĂ DE 1989?

mai greu	aproximativ la fel	mai bine
68,1%	21,0%	10,5%

Majoritatea populației (peste două treimi) estimează că standardul de viață din prezent este mai prost decât în 1989, ceea ce este, în fapt, în concordanță cu estimarea obiectivă a veniturilor reale. Doar o zecime estimează că "se descurcă" mai bine. Nivelul de educație reprezintă un factor care diferențiază cu claritate traiectoria după 1989.

Tabel 5.8

PERCEPȚIA EVOLUȚIEI STANDARDULUI DE VIAȚĂ DUPĂ 1989, ÎN RAPORT CU NIVELUL DE EDUCAȚIE, OCUPAȚIA CAPULUI DE FAMILIE ȘI MEDIUL DE REZIDENȚĂ

-%-

	MAI GREU	LA FEL	MAI BINE
NIVEL SCĂZUT	72,3	19,3	7,9
NIVEL MEDIU	68,7	19,8	11,4
NIVEL SUPERIOR	54,2	28,4	17,1
SALARIAȚI	61,6	31,2	74,2
PENSIONARI	66,9	20,2	12,7
ȚĂRANI	69,0	20,7	9,8
MEDIU URBAN	71,9	17,8	10,1
MEDIU RURAL	62,4	25,4	11,3

STANDARDUL DE VIAȚĂ ÎN RAPORT CU ANUL TRECUT

CUM SE DESCURCĂ FAMILIA DVS. ÎN RAPORT CU ANUL TRECUT ?

	mai greu	aproximativ la fel	mai bine
IUNIE 1994	58,6 %	32,7 %	8,1 %
MARTIE 1995[1]	41,0 %	41,0 %	17,0 %

În iunie 1994, în majoritatea ei, populația estima că în raport cu anul precedent (1993) nu a avut loc o îmbunătățire a situației, ci dimpotrivă, o înrăutățire. Spre deosebire de raportarea la 1989, în estimarea standardului de viață din 1994 în comparație cu 1993 crește proporția celor care consideră că acesta a staționat, scăzând proporția atât a celor care percep o degradare, cât și a celor care percep o îmbunătățire. În martie 1995, situația standardului de viață în raport cu anul precedent (1994) începe să fie estimată mai pozitiv, deși ponderea estimărilor negative este dominantă.

Educația indică absolut același patern ca percepția evoluției în raport cu 1989: cei cu un nivel scăzut de educație estimează într-o proporție mai mare o înrăutățire a situației lor în ultimul an decât cei cu studii medii și, mult mai accentuat, decât cei cu studii superioare.

Salariații estimează, ușor mai mult decât pensionarii și țăranii, o înrăutățire în ultimul an a situației lor. Cei care locuiesc la sat tind să fie mai satisfăcuți de cursul standardului lor de viață în ultimul an.

În martie 1995 se produce o schimbare sensibilă de atitudine. În raport cu 1994, scade substanțial proporția celor care estimează că se descurcă "mai greu". O parte dintre aceștia estimează acum că se descurcă "aproximativ la fel", iar o altă parte estimează că se descurcă "mai bine".

---

[1] Datele rezultate din cercetarea *Barometrul opiniei publice*, realizată de ICCV în martie 1995 , eșantion național.

ESTIMAREA VIITORULUI APROPIAT

CUM ESTIMAȚI CĂ VEȚI TRĂI PESTE UN AN ?

	mult mai prost	ceva mai prost	la fel	ceva mai bine	mult mai bine
iunie '94	11,3%	31,9%	28,5%	26,2%	1,2%
martie '95	6,3%	22,6%	30,9%	33,4%	3,2%

După cum se poate observa, în iunie 1994, în ceea ce privește viitorul imediat, fondul general al așteptării este pesimist: 43% se așteaptă să trăiască mai prost. Pe de altă parte însă, pare să crească totodată proporția celor care încep să fie optimiști (27%). Schimbări spectaculoase nu sunt întrevăzute însă. În martie 1995 și din acest punct de vedere perspectiva începe să devină ceva mai optimistă.

Educația generează și aici diferențieri substanțiale în optimismul/ pesimismul percepției viitorului în același sens ca și în cazurile de mai înainte.

Tabel 5.9

RELAȚIA DINTRE EDUCAȚIE ȘI AȘTEPTAREA FAȚĂ DE VIITOR

-%-

	MULT SAU CEVA MAI PROST	MULT SAU CEVA MAI BINE
STUDII ELEMENTARE	49,7	21,8
STUDII MEDII	38,0	32,4
STUDII SUPERIOARE	32,9	36,1

Surprinzător, salariații se dovedesc substanțial mai pesimiști în ceea ce privește evoluția standardului lor de viață decât pensionarii și țăranii.

Tabel 5.10

RELAȚIA DINTRE OCUPAȚIE ȘI AȘTEPTAREA FAȚĂ DE VIITOR.

-%-

	MULT SAU CEVA MAI PROST	MULT SAU CEVA MAI BINE
SALARIAȚI	55,2	14,4
PENSIONARI	43,1	26,6
ȚĂRANI	42,2	29,1

În raport cu mediul de rezidență nu se înregistrează o diferență semnificativă a așteptărilor.

DINAMICA *STANDARDULUI SUBIECTIV DE VIAȚĂ (SSV)*

Fapul că am realizat anual diferite cercetări empirice ne dă posibilitatea de a compara dinamica în timp a aprecierii subiective a standardului de viață. Tabelul 5.12. ne oferă datele din 4 ani distincți.

Din rațiuni de comparabilitate și de facilitare a înțelegerii dinamicii, cele 5 trepte ale scalei SSV au fost aici comprimate la 3.

Șocul economic și psihologic imens, pe care primii ani ai tranziției l-au produs, poate fi sugerat de compararea datelor din anii 1991-1995 cu unele date înregistrate într-o cercetare asupra calității vieții din 1978, perioadă de dezvoltare maximă a economiei socialiste[2]. De atunci, timp de un deceniu, standardul de viață al populației s-a erodat însă substanțial, fapt care poate fi văzut în datele cercetării din 1990. Cercetarea nu s-a făcut pe un eșantion reprezentativ național, ci pe mediul urban, pe cote reprezentând principalele categorii socio-profesionale. Scala este de asemenea întrucâtva diferită. Datele sunt însă semnificative prin amploarea diferențelor pe care le relevă.

Tabel 5.11

DINAMICA *STANDARDULUI SUBIECTIV DE VIAȚĂ*

-%-

AN	NICI PT.STRICTUL NECESAR	DOAR PT. STRICTUL NECESAR	NIVEL DECENT ȘI PESTE
1978	12-27[3]		73-86
1990	10,4	53,2	35,1
1991	40,9	29,9	29,2
1993	42,5	39,4	18,1
1994	29,0	40,3	30,6
MARTIE 1995[4]	31,3	35,5	33,1

După cum se poate observa, după 1990, an în care proporția celor care estimează că trăiesc sub minimul necesar este cea mai mică, iar proporția celor care estimează că trăiesc la un nivel decent și peste este cea mai mare, primul an al reașezării prețurilor -1991- creează un adevărat cutremur psihologic, mai ales la nivelul celor mai expuși la creșterea prețurilor: de 4 ori mai mulți consideră resursele lor sub strictul necesar; scăderea numărului celor care estimează resursele a fi relativ bune scade, dar nu atât de dramatic. După un an de relativă stabilitate (1992), primul an de austeritate, 1993, induce un al doilea șoc: cresc puțin cei care se consideră a se plasa sub strictul necesar; șocul cel mai puternic este resimțit însă de cei care înainte se considerau că o duc bine, care scad cu 11 puncte procentuale.

În 1994, situația subiectivă se redresează substanțial la ambele capete. În fapt, după cum am văzut, standardul de viață continuă să regreseze, dar într-un ritm mult mai lent. Prețurile încep să se stabilizeze; oamenii se obișnuiesc cu noua situație; par a se întrevedea semnele redresării economice.

Tabelul 5.12 ne oferă o imagine a dinamicii standardului subiectiv de viață diferențiat pe diferite caracteristici ale populației (diferența dintre 1994/1991).

---

[2] Cătălin Zamfir (coordonator): *Indicatori și surse de variație a calității vieții*, București, Editura Academiei, 1984.

[3] În această categorie fiind incluși și cei care se plasează "sub strictul necesar", această treaptă nefiind inclusă în scală.

[4] Date obținute de ICCV în cadrul cercetării *Barometrul opiniei publice*.

Tabel 5.12

DIFERENȚA ÎN *SSV* ÎNTRE 1994 - 1991

-%-

	NICI PT. STRICTUL NECESAR	DECENT SI PESTE
MEDIUL URBAN	- 9,4	-0,3
MEDIUL RURAL	-14,6	+3,5
NIVEL DE EDUCAȚIE SCĂZUT	-16,7	-0,8
NIVEL DE EDUCAȚIE SUPERIOR	-5,2	+1,8
SALARIAT	-8,6	+0,3
PENSIONAR	-19,7	+7,5
ȚĂRAN	-11,8	-8,9

După cum observăm, din 1991 până în 1994 s-a produs o scădere importantă a celor care considerau veniturile lor ca fiind plasate sub strictul necesar atât la oraș, cât și la sat (ceva mai mult la sat); în schimb, peste nivelul decent, la oraș nu este nici o modificare, la sat apărând un avans de 3,5 puncte procentuale.

Persoanele cu nivel scăzut de educație și-au îmbunătățit substanțial, la limita de jos, SSV, dar nu și la limita de sus. La cele cu studii superioare, schimbările sunt mai puțin sensibile. Am putea avansa ipoteza că liberalizarea prețurilor a creat un adevărat șoc psihologic pentru cei care se percepeau ca având puține șanse de control: pensionarii, cei cu educație scăzută, probabil și țăranii. Ei au reacționat violent la liberalizare, intrând în criză, pentru ca apoi să-și revină.

Această ipoteză este confirmată de variația auto-estimării "sărac sau nu". În comparație cu 1991, anul primului șoc, există în 1994 o tendință de scădere a proporției persoanelor care se consideră sărace:

Tabel 5.13

AUTOESTIMAREA DE A FI SĂRAC

-%-

	1991	1994
URBAN	49,1	45,4
RURAL	49,9	46,5
SALARIAȚI	46,9	45,3
PENSIONARI	57,1	45,1
ȚĂRANI	48,0	58,1
TOTAL POPULAȚIE	**49,5**	**45,9**

Pensionarii se pare că au suprareacționat cel mai mult în 1991, redresându-se însă substanțial în 1994. Singurii care par să fi beneficiat mai mult la început, dar care au pierdut pe parcurs, sunt țăranii.

ANEXA LA CAPITOLUL 5

Evoluția unor indicatori ai nivelului de trai în România, în perioada 1989-1994, în cazul familiei de salariați, familiei de pensionari, mediu urban, constituită din patru persoane (părinți plus doi copii în întreținere).

I. Principalele tipuri de venituri nete lunare

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
SALARIU MEDIU	3.063	3.381	7.460	20.140	59.717	140.113
SALARIU MINIM	2.000	2.000	4.556	9.434	22.702	49.590
ALOCAȚIA PENTRU 1 COPIL	320	329	537	1.082	2.931	5.933
AJUTOR DE ȘOMAJ	—	—	3.200	5.960	16.730	50.834
ALOCAȚIE DE SPRIJIN	—	—	—	4.022	9.640	20.385
PENSIE MEDIE DE ASIGURĂRI SOCIALE	1.420	1.575	3.340	8.724	26.990	60.517

II. Evoluția nivelurilor minime de trai în perioada 1989-iunie 1994

	MĂRIMEA FAMILIEI (NUMĂR PERSOANE)					
	1	2	3	4	5	6
A. FAMILII DE SALARIAȚI DIN MEDIUL URBAN						
1. NIVELUL DE TRAI DECENT						
1989 MEDIA LUNARĂ	1.797	3.195	4.281	5.364	6.445	7.843
OCT. 1990	1.839	3.270	4.381	5.491	6.596	8.027
DEC. 1991	8.176	14.540	19.500	24.400	29.320	35.680
DEC. 1992	24.460	43.500	58.300	73.000	87.700	106.800
DEC. 1993	94.900	168.700	226.000	283.300	340.300	414.100
IUNIE 1994	132.900	236.400	316.600	396.800	476.700	580.100
2. NIVELUL DE SUBZISTENȚĂ						
1989 MEDIA LUNARĂ	1.054	1.760	2.474	3.112	3.900	4.615
OCT. 1990	1.079	1.800	25.300	3.290	3.990	4.720
DEC. 1991	4.800	8.000	11.250	14.600	17.750	21.000
DEC. 1992	14.350	24.000	33.700	43.700	53.100	62.800
DEC. 1993	55.700	92.900	130.600	169.600	206.000	243.700
IUNIE 1994	78.000	130.200	183.000	237.600	288.600	341.400
B. FAMILII DIN MEDIUL RURAL						
1. NIVELUL DE TRAI DECENT						
1989 MEDIA LUNARĂ	1.438	2.556	3.425	4.290	5.156	6.274
OCT. 1990	1.470	2.616	3.505	4.393	5.277	6.422
DEC. 1991	6.541	11.630	15.600	19.520	23.460	28.540
DEC. 1992	19.570	34.800	46.640	58.100	70.200	85.400
DEC. 1993	75.920	134.960	180.800	926.600	272.200	331.300
IUNIE 1994	106.300	189.100	253.300	317.400	381.400	464.100
2. NIVELUL DE SUBZISTENȚĂ						
1989 MEDIA LUNARĂ	843	1.408	1.979	2.570	3.120	3.692
OCT. 1990	863	1.440	2.024	2.632	3.192	3.780
DEC. 1991	3.840	6.400	9.000	11.680	14.200	16.800
DEC. 1992	11.480	19.200	27.000	34.960	42.500	50.200
DEC. 1993	44.560	74.300	104.500	135.700	164.800	195.000
IUNIE 1994	62.400	104.200	146.400	190.100	230.900	273.100

III. Familii de salariați

	URBAN		RURAL	
	1 PERSOANĂ	2 PERSOANE	1 PERSOANĂ	2 PERSOANE
1. NIVELUL MINIM DE TRAI DECENT				
1989 MEDIA LUNARĂ	1.275	2.296	1.020	1.837
OCT. 1990	1.305	2.350	1.044	1.880
DEC. 1991	5.800	10.400	4.640	8.320
DEC. 1992	17.400	31.300	13.920	25.000
DEC. 1993	67.300	121.200	53.800	97.000
IUNIE 1994	94.300	169.800	75.400	135.800
2. NIVELUL DE SUBZISTENȚĂ				
1989 MEDIA LUNARĂ	899	1.618	719	1.294
OCT. 1990	920	1.656	736	1.325
DEC. 1991	4.090	7.360	3.270	5.860
DEC. 1992	12.200	22.000	9.760	17.600
DEC. 1993	47.500	85.500	38.000	68.400
IUNIE 1994	66.500	119.700	53.200	95.800

CAPITOLUL 6

AMPLOAREA SĂRĂCIEI

CÂT DE SĂRACI SUNT SĂRACII ?

Am văzut până acum **câți săraci** sunt în România. Să analizăm și **cât de săraci sunt acești săraci.**

Amploarea sărăciei se măsoară ca distanță între veniturile unei persoane (familii/grup/ colectivități) aflate în situații de sărăcie și pragul de sărăcie considerat.

Pornind de la ea se poate estima cât de sărac este segmentul sărac al colectivității și -aproximativ- cam ce efort economic ar trebui făcut pentru a eradica sărăcia.

Amploarea sărăciei este extrem de importantă pentru reglarea politicilor de protecție socială.

Dacă luăm în considerare cele trei minimuri utilizate în această lucrare (*MM, MS* și *MD*), amploarea sărăciei va fi următoarea:

Tabel 6.1

AMPLOAREA SĂRĂCIEI ÎN RAPORT CU DIFERITELE PRAGURI DE SĂRĂCIE

	DISTANȚA MEDIE FAȚĂ DE PRAG/FAMILIILE SĂRACE (LEI/LUNĂ)	NUMĂR FAMILII SUB MINIM	TOTAL CHELTUIELI POPULAȚIE /AN (MILIARDE)	% DIN PIB 1994[1]
MM	35.297	703.093	299	0,6
MS	65.436	2.575.548	2.008	4,4
MD	133.732	5.536.948	8.902	18,7

Este dificil să judecăm, fără termeni de comparație, amploarea sărăciei în România în raport cu resursele economice de care dispune. Acumularea de date va putea să ofere în timp o asemenea posibilitate.

ESTIMAREA COSTULUI AJUTORULUI SOCIAL

Pentru a putea estima, cât de aproximativ cu putință, numărul de familii care s-ar putea califica pentru ajutorul social promovat de proiectul de lege în

---

[1] Valoarea PIB utilizată a fost 47.500 miliarde lei, conform *Buletinului statistic lunar* nr. 12, 1994, CNS

discuția parlamentului și a cheltuielilor care ar putea fi implicate de acest sistem, am utilizat pragul Ministerului Muncii și Protecției Sociale (*MM*).

Luând în considerare veniturile totale (inclusiv cele ocazionale, cele din proprietăți sau din cultivarea pământului), așa cum și legea presupune, ne-au rezultat diferențe substanțiale față de calculele MMPS. Dacă MMPS prevede că sub pragul promovat de el se vor plasa aproximativ 6,5% dintre gospodării, calculele noastre indică o proporție de 9,5%. Și această cifră este încă extrem de scăzută. Proporția celor care real s-ar putea califica pentru ajutorul social va fi substanțial mai mare, multe venituri pe care noi le-am luat în calcul cu siguranță nu vor fi declarate. Este cazul în mod special al veniturilor ocazionale și secundare. Dacă vom lua în considerare doar veniturile formale și cele provenite din cultivarea pământului, procentul se ridică la 11,7%. Dar, probabil că și veniturile rezultate din exploatarea pământului vor fi subevaluate. Dacă luăm în considerare doar veniturile permanente, fără cele ocazionale, secundare și din cultivarea pământului, s-ar califica 21,4% dintre familii. Pământul va putea totuși fi luat în considerare într-o măsură sau alta. Sumele necesare pentru a susține sistemul ar putea fi și ele mult mai ridicate decât cele prevăzute. În tabelul de mai jos redăm sintetic estimările noastre în legătură cu numărul de familii care s-ar putea califica și efortul necesar implicat.

Tabel 6.2.

PROPORȚIA FAMILIILOR CARE AR AVEA DREPTUL SĂ BENEFICIEZE DE AJUTOR SOCIAL, CONFORM PROIECTULUI LEGII AJUTORULUI SOCIAL ȘI EFORTUL FINANCIAR PRESUPUS

	ESTIMAREA MMPS	ESTIMAREA ICCV	
		CONSERVATOARE	PROBABILĂ
% FAMILII	6,5	9,5	11,7
COST PREVĂZUT:			
MILIARDE LEI	198	299	434
% DIN PIB	0,4	0,6	0,9

La necesarul pentru transfer ca ajutor social trebuie adăugat încă aproximativ 10% drept cost al funcționării sistemului de transfer. Este necesar însă a scădea o proporție considerabilă de familii care nu vor primi ajutor social, deși s-ar califica, fie pentru că nu vor avea informații despre drepturile lor, fie că procedura li se va părea prea complicată, fie pentru că vor fi eliminați datorită procedurii birocratice.

După cum se poate observa, totuși, datele cercetării noastre sugerează faptul că numărul persoanelor care se vor califica pentru ajutor social (și în consecință necesarul de resurse financiare) este aproape dublu decât cel estimat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și acordat de către Parlament[2].

[2] O precizare trebuie făcută. Toate aceste calcule au fost făcute pentru *MM* adaptat pentru luna iunie 1994 (40.400 lei pentru o persoană față de 45.000 cât prevede actualul proiect de lege).

CAPITOLUL 7

LOCUINŢA ŞI DOTAREA GOSPODĂRIEI

LOCUINȚA ȘI CONDIȚIILE DE LOCUIT

Nevoia de locuință constituie una din trebuințele fundamentale ale omului și, ca urmare, nu putem vorbi de analiza nivelului de trai fără a lua în considerare și acest aspect.

Dacă în socialism problema locuinței era un drept social și statul avea datoria să se ocupe de rezolvarea acesteia, odată cu trecerea la economia de Upiață procurarea locuinței a devenit un lucru extrem de dificil; ca urmare a scăderii productivității muncii și a alocațiilor guvernamentale acordate acestui sector, numărul de locuințe construite sau terminate în ultimii ani a fost foarte mic.

Tabel 7.1

EVOLUȚIA CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE ÎN PERIOADA 1987-1993

ANUL	NUMĂR DE LOCUINȚE TERMINATE	DIN FONDURILE PUBLICE (APARTAMENTE)	DIN FONDURILE POPULAȚIEI
1987	110.389	103.428	6.961
1988	103.267	98.263	5.004
1989	60.400	54.979	5.421
1990	48.599	42.820	5.779
1991	27.958	21.520	6.438
1992	27.538	13.727	13.811
1993	30.071	10.851	19.018

Sursa: *Anuarul statistic al României,* CNS, 1994

Deși cererea de locuințe a crescut (ca urmare a întemeierii de noi familii sau a separării altora) oferta de locuințe a fost de trei ori mai mică în anul 1993 față de 1988. În plus, datorită proastei calități a producției și a proastei finisări, cea mai mare parte din stocul de locuințe a intrat în faza în care întreținerea costă foarte mult, multe din locuințe necesitând a fi schimbate.

Putem observa că a crescut numărul locuințelor construite din fondurile populației în defavoarea celor din fonduri publice și cooperatiste. În general aceasta înseamnă un număr mai mare de locuințe construite în mediul rural deoarece posibilitățile de construcție în mediul urban sunt reduse (lipsa terenului, costul mare al construcțiilor la oraș). Aceasta duce la o lipsă acută de locuințe în special în marile orașe și la creșterea masivă a numărului de închirieri, atât oficiale cât și neoficiale.

Din păcate prin metodologia de eșantionare urmată (folosindu-se listele electorale) nu am putut cuprinde familiile lipsite de locuință, decât în cazul în care acestea locuiau cu părinții. Așa se explică numărul foarte mic al celor lipsiți de locuință, ce stau provizoriu (doar 1,5%).

Din datele obținute prin ancheta noastră reiese că persoanele chestionate locuiesc în proporție de 50% în apartamente și 50% în case. Ponderea caselor este mai mare în mediul rural, 94% din populația rurală beneficiind de acest tip de locuință, în timp ce numai 20% din familiile de la oraș trăiesc în case. Ca urmare a politicii de sprijinire a populației în vederea cumpărării apartamentelor, foste proprietăți ale statului (prin acordarea de credite cu dobânzi reduse), cea mai mare parte a locuințelor sunt acum proprietate privată (92%).

În ceea ce privește numărul de camere din care se compun locuințele familiilor intrate în eșantion, a rezultat următoarea situație:

Tabel 7.2

REPARTIȚIA LOCUINȚELOR DUPĂ NUMĂRUL DE CAMERE

-%-

	NUMĂRUL DE CAMERE				
	1	2	3	4	5 și peste
TOTAL EȘANTION	4	36,2	38,3	16,4	4,9
URBAN	5	39,5	39,6	13,2	2,7
RURAL	2,6	31,6	36,6	20,8	8,1

Dimensiunea medie a locuinței este, conform anchetei noastre, de 2,8 camere (respectiv 2,68 în urban și 3 în rural) medie apropiată de cea furnizată de Recensământul din 1992 (2,5 camere în medie pe o locuință). Putem spune că locuința standard este, atât pentru mediul urban cât și pentru cel rural, de 2-3 camere, deoarece trei sferturi din populație trăiește în astfel de locuințe.

Numărul mediu de persoane pe o cameră de locuit este de 1,18 persoane[1]. Diferența dintre rural și urban nu este semnificativă în acest caz, deoarece chiar dacă în mediul rural dimensiunea locuințelor este mai mare și numărul de membri într-o familie este de asemenea mai mare.

Dacă facem o analiză a indicatorilor *numărul de camere de locuit/gospodărie* și *numărul de persoane/cameră* în funcție de poziția pe care o ocupă fiecare gospodărie față de pragurile de sărăcie stabilite anterior, observăm că există o strânsă corelație între aceste variabile: cu cât situația financiară a unei familii este mai proastă, cu atât este mai mic spațiul de locuit ce revine pentru o persoană. Acest lucru ne face să credem că starea de sărăcie, în care se găsesc multe din gospodăriile studiate de noi, nu este o situație de moment, ci una ce persistă de mai mult timp.

---

[1] În Raportul Consiliului Economic și Social pe 1993 (publicat în *Report of World Social Situation*, ESC 1993) se precizează că numărul mediu de persoane pe o cameră de locuit este în țările dezvoltate de 0,9, iar în țările în curs de dezvoltare de 1,9 persoane/cameră.

Acele elemente hotărâtoare ale confortului asigurat de o locuință sunt existența unei surse de apă curentă și a grupului sanitar în interiorul locuinței. Astfel, dintre cei ce locuiesc în case, doar 22% au apă în interiorul locuinței, 55% au sursă de apă în curte, restul populației (23%) aprovizionându-se cu apă din afara curții. Grup sanitar în interiorul locuinței dețin doar 20% dintre case față de 98% dintre apartamente.

Remarcăm că, în general, casele au aproximativ aceeași dotare (apă curentă, grup sanitar) indiferent de locul unde au fost construite (mediul rural sau urban).

Din acest motiv nu ne surprinde faptul că nu există diferențe semnificative între aprecierile făcute asupra locuinței de orășeni și săteni, peste jumătate dintre persoanele intervievate (60%) și-au apreciat locuința drept bună, iar alte 31,9% persoane, drept satisfăcătoare.

La întrebarea:

CUM APRECIAȚI LOCUINȚA DVS? Răspunsurile au cunoscut următoarea distribuție:

NU AVEM, STĂM PROVIZORIU	PROASTĂ	NICI BUNĂ NICI PROASTĂ	BUNĂ
1,5%	6,6%	31,9%	59,7%

Cei foarte tineri dispun, după părerea lor, de condiții mai proaste de locuit, pe când cei vârstnici fac aprecieri mult mai favorabile. Pe ansamblu, putem spune că majoritatea persoanelor chestionate sunt mulțumite de locuința de care dispun.

Tabel 7.3

APRECIEREA LOCUINȚEI, PE CATEGORII DE VÂRSTĂ

-%-

	NU AVEM, STĂM PROVIZORIU	PROASTĂ	NICI BUNĂ, NICI PROASTĂ	BUNĂ
FOARTE TINERI	10,4	11,5	35,9	41,7
TINERI	2,8	8,9	30,5	57,5
MATURI	0,2	5,8	32,8	60,9
VÂRSTNICI	0,2	4,9	30,3	64,3

Analizând aprecierile făcute asupra locuinței în funcție de ultima școală absolvită (de capul familiei) observăm că cu cât crește nivelul de pregătire cu atât sunt mai bune aprecierile făcute asupra locuinței.

Tabel 7.4

APRECIEREA LOCUINȚEI ÎN FUNCȚIE DE NIVELUL DE PREGĂTIRE ȘCOLARĂ

-%-

	NU AVEM, STĂM PROVIZORIU	PROASTĂ	NICI BUNĂ, NICI PROASTĂ	BUNĂ
FĂRĂ ȘCOALĂ	2,4	24,4	31,4	39
ȘCOALĂ PRIMARĂ	0,3	6,8	43,5	49,2
ȘCOALĂ GENERALĂ	1	7,3	35,7	55,7
ȘCOALĂ PROFESIONALĂ	0,8	8	32,5	58,8
LICEU	0,6	5,5	28,4	62,2
ȘCOALĂ MAIȘTRI	-	1,4	34,7	63,2
ȘCOALĂ POST LICEALĂ	-	7,7	27,3	62,2
ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR	16,7	5,4	22,5	70,2

În condițiile în care cea mai mare parte a populației este mulțumită de condițiile de locuit de care dispune este firesc ca cei mai mulți subiecți să nu dorească să-și schimbe locuința. Acest fapt este confirmat de răspunsurile la următoarea întrebare:

DORIȚI SĂ VĂ SCHIMBAȚI LOCUINȚA?

Trebuie neapărat să ne găsim o locuință	Suntem în căutarea unei locuințe mai bune	Deși am dori o altă locuință, nu avem nici o șansă de a o obține	Deși am dori o altă locuință, preferăm să ne utilizăm altfel banii	Suntem mulțumiți, nu dorim o altă locuință
1,6%	3,4%	24%	3,8%	66,9%

Majoritatea persoanelor care doresc o altă locuință, dar nu au șanse să o obțină, sunt persoane aflate sub nivelul de subzistență sau între acesta și cel decent.

Deși procentul celor lipsiți de locuință este mic, respectiv 1,6% vom observa ulterior că obținerea unei locuințe începe să devină o problemă foarte gravă. Principala grijă a părinților a devenit dobândirea unei locuințe pentru copiii lor, în multe din cazuri aceștia locuind cu părinții, deși au la rândul lor o familie. Șansele cumpărării unei locuințe sunt foarte mici și, ca urmare, crește numărul familiilor lipsite de case de locuit.

ÎNZESTRAREA GOSPODĂRIEI

Bunurile de folosință îndelungată constituie elemente indispensabile pentru asigurarea unor condiții civilizate de viață. Bunurile din dotarea unei gospodării constituie, alături de locuință, un indicator al standardului de viață al familiei. Obiectele din gospodărie, necesare atât pentru sporirea confortului cât și

pentru dezvoltarea personalității umane, pot fi clasificate în: bunuri de uz casnic (mobilă, frigider, congelator, mașină de spălat, aragaz, aspirator etc.), obiecte din domeniul comunicării și transmiterii de informații (radio, TV, video, telefon), sau destinate transportului (autoturism, bicicletă, motocicletă).

O primă analiză a bunurilor deținute de cele 2504 de familii studiate ne arată că cel mai frecvent obiect din gospodărie este televizorul, care este deținut de 90% dintre familii. Urmează apoi aragazul și frigiderul cu procente apropiate, respectiv 84,4% și 82,5%. La foarte mică distanță ca valoare este radioul, de care beneficiază 80,8% din cei intervievați. Există o mare diferență între aceste frecvențe și cele ale celorlalte bunuri aflate în dotare, doar procentul de deținere al mașinii de spălat apropiindu-se puțin (67%).

Tabel 7.5

GRADUL DE ÎNZESTRARE AL GOSPODĂRIILOR CU BUNURI DE FOLOSINȚĂ ÎNDELUNGATĂ

-%-

PRINCIPALELE BUNURI DE FOLOSINȚĂ ÎNDELUNGATĂ	TOTAL EȘANTION	URBAN	RURAL
TELEVIZOR (COLOR SAU ALB-NEGRU)	89,9	95,9	81,5
ARAGAZ	84,4	98	65,2
FRIGIDER	82,5	95,7	63,7
APARAT DE RADIO	80,8	84,9	75
MAȘINĂ DE SPĂLAT	68,4	84,1	46
ASPIRATOR DE PRAF	55,4	78,1	23,3
CASETOFON, MAGNETOFON SAU PICK-UP	46,3	57,6	30,4
AUTOTURISM	30,9	39,6	17,7
CONGELATOR	26,5	34,1	15,3
VIDEO	16,2	21,9	8

Făcând o comparație între numărul de bunuri rezultat din ancheta efectuată de I.C.C.V. și cel prezentat în *Anuarul statistic* pe 1993 se observă că, exceptând aparatele de radio care, din ancheta menționată, rezultă a fi mai puține decât constatările Anuarului (242 aparate la 1.000 locuitori față de 304 la 1.000 locuitori), la toate celelalte bunuri reiese o înzestrare superioară.

Tabel 7.6

GRADUL DE ÎNZESTRARE AL POPULAȚIEI, CONFORM ANCHETEI I.C.C.V.

DENUMIREA OBIECTULUI	NR.OBIECTE LA 1000 LOCUITORI
APARATE RADIO	241,9
TELEVIZOARE	269,2
FRIGIDERE	246,9
ARAGAZE	252,7
MASINI DE SPĂLAT	204,7
ASPIRATOARE	165,9
AUTOTURISME	91,5
TELEFOANE	139,7

Pentru a avea o imagine mai bună a situației dotării populației cu bunuri de folosință îndelungată putem face o comparație între situația existentă în țara noastră față de alte țări (atât state dezvoltate, cât și foste țări cu economie centralizată).

Tabel 7.7

GRADUL DE ÎNZESTRARE CU APARATE DE RADIO, TELEVIZOARE ȘI AUTOTURISME

ȚARA	APARATE DE RADIO LA 1.000 LOCUITORI 1990	TELEVIZOARE LA 1.000 LOCUITORI 1990	TELEFOANE LA 1.000 LOCUITORI 1986-1989	AUTOTURISME 1985-1989
SUA	2123	815	789	588
CANADA	1026	641	780	455
JAPONIA	907	620	555	263
SUEDIA	888	474	796	417
FRANȚA	896	406	608	417
GERMANIA	899	570	585	385
BELGIA	778	452	499	370
ITALIA	797	424	509	417
SPANIA	306	396	396	294
GRECIA	423	196	362	143
UNGARIA	595	410	158	169
BULGARIA	438	250	140	137
POLONIA	429	293	128	128
ALBANIA	176	86	-	-
ROMÂNIA	198	194	-	53

Sursa: *Human development report*, 1993

Se observă că, excepție făcând Albania, toate celelalte țări, inclusiv fostele țări socialiste (Ungaria, Bulgaria, Polonia), înregistrează valori superioare ale înzestrării cu bunuri de folosință îndelungată (de 2,6 ori mai multe autoturisme în Bulgaria, de 11 ori mai multe aparate de radio în SUA).

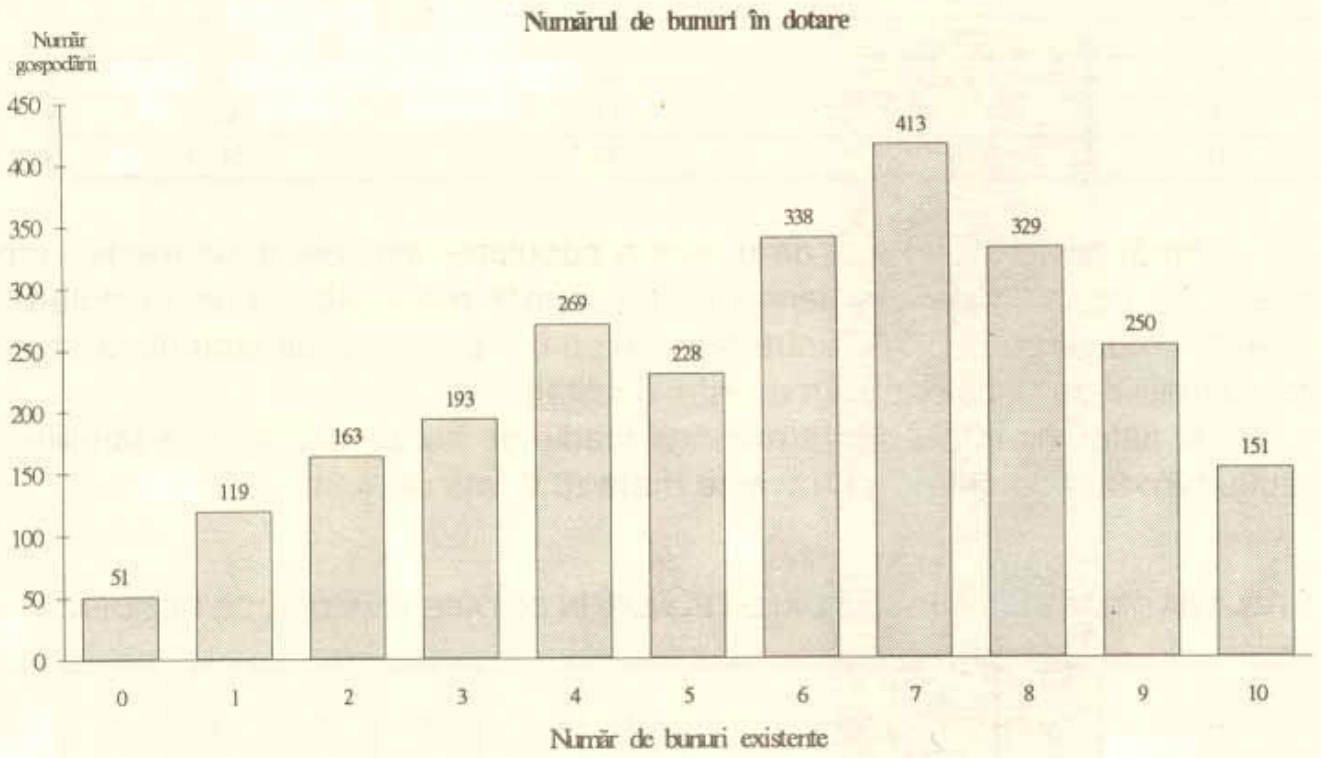
Făcând o comparație între mediul urban și rural în ce privește bunurile cu care este înzestrată gospodăria, se observă o mai bună dotare a locuințelor din mediul urban, afirmație valabilă pentru oricare din obiectele de folosință îndelungată (vezi Tabelul 7.5).

Gradul mai scăzut al înzestrării gospodăriilor din mediul rural poate fi explicat atât prin faptul că veniturile sunt mai scăzute, dar mai ales prin existența unui mod de viață legat de obiceiuri și a unui atașament mai mare față de valorile tradiționale.

Procentul mai redus de deținere a bunurilor de folosință îndelungată nu înseamnă neapărat numai existența unei pauperizări mai accentuate. Unele bunuri nu sunt de strictă necesitate în cazul locuirii la țară (aragazul este mai puțin funcțional față de mediul urban datorită lipsei gazului metan și a dificultăților de procurare a buteliilor, frigiderul are o utilitate redusă în cazul existenței beciului, mai încăpător și mai economic, mașina de spălat este practic inutilizabilă în condițiile în care doar 20% din familii au o sursă de apă curentă în interiorul locuinței). Dacă luăm în considerare doar bunurile ce par a fi de absolută folosință

și a căror înlocuire este practic imposibilă, cum sunt aparatele de radio și televizoarele, se observă că procentul de deținere al acestora diferă destul de puțin.

Analizând în continuare *numărul de bunuri aflate în dotare*, indicator ce însumează, pentru fiecare familie, numărul de bunuri deținute din lista celor 10 întocmită de noi (frigider, aragaz, congelator, mașină de spălat, aspirator, radio, TV, video, magnetofon sau casetofon și autoturism) observăm că în medie populația investigată de noi deține 5,8 bunuri. Grafic, dotarea gospodăriilor se prezintă astfel:

Grafic 7.1 Numărul de bunuri de folosință îndelungată aflate în dotarea gospodăriilor

Numărul de bunuri existente în dotare se corelează semnificativ cu poziția pe care o ocupă familiile față de pragul de sărăcie. Cu cât o familie dispune de un nivel de viață mai scăzut (deci de un venit mai scăzut), cu atât scade numărul de bunuri deținute de aceasta și invers (vezi Tabelul 7.8).

Tabel 7.8

RELAȚIA DINTRE NUMĂRUL DE BUNURI AFLATE ÎN DOTARE ȘI POZIȚIA FAȚA DE PRAGURILE DE SĂRĂCIE

-%-

NR.DE BUNURI ÎN DOTARE	FAMILII AFLATE SUB MINIMUL DE SUBZISTENȚĂ MS	FAMILII AFLATE ÎNTRE MINIMUL DE SUBZISTENȚĂ SI CEL DECENT	FAMILII AFLATE PESTE MINIMUL DECENT
0	72,5	13,7	13,7
1	56,3	26,9	16,8
2	46,6	33,5	19,9
3	42,9	34,9	22,2
4	43,9	32,2	23,9
5	43,6	39,6	16,9
6	34,2	46,7	19,1
7	32,3	45,1	22,6
8	23,5	48,5	28,1
9	17,8	41,7	40,5
10	13,4	36,2	50,3

Urmărindu-se diferența de dotare a populației din cele două medii - urban și rural - se remarcă de asemenea că un număr redus de bunuri în dotare au familiile din mediul rural (90% dintre familiile cu 0,1 sau 2 bunuri sunt de la sate) în special familiile de pensionari din aceste localități.

De altfel, diferența dintre numărul mediu de bunuri deținute de familiile din mediul urban față de cele din rural este mare (6,9 față de 4,3).

Tabel 7.9

RELAȚIA DINTRE NUMĂRUL MEDIU DE BUNURI ÎN DOTARE ȘI MEDIUL DE REZIDENȚĂ

-%-

NR.DE BUNURI ÎN DOTARE	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
URBAN	9,8	9,2	11	27,5	39	51,3	69,5	79,7	80,5	82,4	82,1
RURAL	90,2	90,8	89	72,5	61	48,7	30,5	20,3	19,5	17,6	17,9

Detaliind analiza numărului de bunuri din dotare am observat că, în cazul deținerii unui singur bun sau a doar două bunuri, prezența radioului este foarte mare. Acest lucru este firesc dacă ținem cont de faptul că în condițiile locuirii în mediul rural (respectiv la casă) unde aragazul și frigiderul nu sunt strict necesare, deținerea unui aparat de radio sau a unui televizor reprezintă o necesitate, având în vedere nevoia de informare și destindere.

În cazul deținerii a 3 sau 4 bunuri apar tot mai frecvent bunurile considerate a fi de strictă necesitate: aragazul, frigiderul, televizorul și aparatul de radio. Al 5-lea, al 6-lea, respectiv al 7-lea bun achiziționat este cel mai adesea fie mașina de spălat, fie aspiratorul, fie casetofonul (magnetofonul).

Ținând cont de aceste constatări, dar și de cele anterioare privind situația din mediul rural, am stratificat populația pe patru niveluri în funcție de mediul de rezidență.

Am considerat drept ***dotare standard*** bunurile stabilite a fi de primă necesitate:aragaz, frigider (sau congelator), TV (sau radio).Datorită condițiilor specifice mediului rural este considerată dotare standard deținerea a măcar două bunuri (aragaz sau frigider sau congelator și TV sau radio).

Dotarea modernă cuprinde pe lângă bunurile din dotarea standard și alte obiecte moderne (aspirator, mașină de spălat, casetofon sau video). În mediul rural, am considerat mult mai necesară pentru o dotare modernă deținerea unor mijloace de locomoție (autoturism sau bicicletă).

Dotarea completă presupune deținerea tuturor bunurilor din lista întocmită de noi (bicicleta a fost inclusă doar pentru locuitorii din mediul rural).

Am împărțit astfel populația pe categorii:

a.În mediul urban:

Populație cu dotare standard (în care au fost incluse familiile ce dețin cel puțin aragaz, frigider sau congelator, televizor sau aparat de radio). În această categorie intră 43,3% din totalul familiilor din mediul urban.

Populație cu dotare modernă (dețin pe lângă bunurile menționate anterior mașină de spălat, aspirator și casetofon/magnetofon sau video). Această categorie cuprinde 23,7% din total familii de la oraș.

Populație cu dotare completă (se referă la familii care au pe lângă bunurile de mai sus și autoturism) reprezintă ca număr de familii 27,2% din total.

Restul populației urbane (adică 5,8%) nu deține nici măcar o dotare standard.

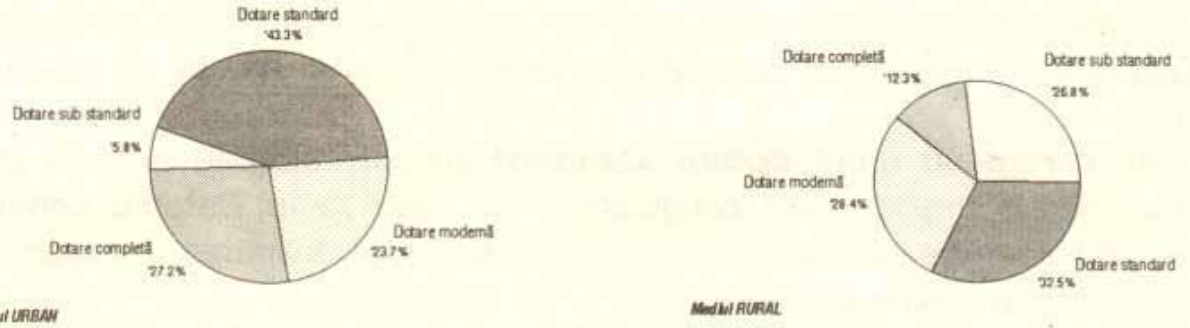
b.În mediul rural:

Populația cu dotare standard cuprinde familiile ce au aragaz sau frigider sau congelator și televizor sau radio și reprezintă 32,5% din total familii rurale.

Populația cu dotare modernă cuprinde familiile ce au pe lângă bunurile de mai sus și un mijloc de locomoție (bicicletă sau autoturism), considerând că acestea sunt mai utile populației rurale datorită distanțelor mari de parcurs. Această categorie cuprinde 28,4% din familiile rurale.

Populație cu dotare completă (include acele familii care dispun și de mașină de spălat, aspirator și casetofon sau video). Această grupă cuprinde 12,3% din total familii din mediul rural.

Restul populației rurale, adică 26,8%, nu beneficiază nici măcar de o dotare standard. Grafic structura gospodăriilor pe medii de rezidență în funcție de cele trei tipuri de dotare se prezintă astfel:

Grafic 7.2 Nivelul de dotare al gospodăriilor, pe medii de rezidență

Un alt indicator pe care l-am avut în vedere este indicatorul ***bunuri noi aflate în dotare.*** Din analiza acestuia reiese că, în ultimii 4 ani, a scăzut simțitor puterea de cumpărare. Scăderea standardului real din ultimii ani se reflectă și în diminuarea achiziționării de bunuri de folosință îndelungată, o parte tot mai mică din bugetul familiei fiind alocat în acest scop (12,9% în 1994 față de 15,3% în 1989 în cazul familiilor de salariați)[2].

Desființarea aproape în totalitate a sistemului de plată în rate (sau în cazul acceptării unei astfel de plăți, fixarea unei dobânzi foarte mari) a redus considerabil șansa procurării de noi obiecte în gospodărie.

În aceste condiții doar 48,4% dintre gospodării au reușit să cumpere unul sau mai multe bunuri după 1990.

Tabel 7.10

NUMĂR DE BUNURI NOI ÎN DOTARE

NUMĂR DE BUNURI NOI	% DIN TOTAL ESANTION
0	51,6
1	24,8
2	12,5
3 SAU MAI MULTE	11,1

Peste această medie se plasează cei care au declarat că reușesc să economisească bani de la o lună la alta (59% dintre cei ce economisesc sistematic, respectiv 56,6% dintre cei ce economisesc ocazional, au unul sau mai multe bunuri noi, față de 44% în cazul celor ce nu economisesc niciodată).

Cel mai frecvent bun nou cumpărat este televizorul color (30,7% dintre familii au achiziționat în ultimii 4 ani un TV color). La celelalte obiecte gradul de înnoire este mult mai mic: 8,8% dintre familii au un aparat video nou, iar 7,9% autoturism nou. La toate celelalte bunuri procentul de cumpărare este între 4 și 6% din totalul familiilor.

Analizând gradul de înnoire al bunurilor din gospodărie și în funcție de poziția ocupată față de gradul de sărăcie observăm că 39,4% din cei aflați sub MS au reușit să cumpere unul sau mai multe bunuri după 1990, față de 52,2% în cazul celor aflați între MS și MD și 55% dintre cei aflați peste MD.

---

2 *Bugetele de familie* pentru anii 1989-1994.

Făcând o caracterizare a nivelului de dotare în funcție de statutul profesional actual al capului de familie observăm că, cea mai bună dotare o au salariații și lucrătorii pe cont propriu (patroni, lucrători în asociații familiale, meseriași, comercianți sau liber profesioniști). Cea mai slabă dotare o au agricultorii și cei fără loc de muncă (șomeri, casnice, fără ocupație). Pensionarii au un număr de bunuri apropiat de media eșantionului.

Tabel 7.11

NUMĂR DE BUNURI NOI, PE CATEGORII PROFESIONALE

STATUTUL ACTUAL	SALARIAȚI	LUCRĂTORI PE CONT PROPRIU	AGRICULTORI	PENSIONARI	FĂRĂ LOC DE MUNCĂ
NR.MEDIU DE BUNURI ÎN DOTARE	6,7	6,7	3,3	5,0	4,3

Există o corelație puternică între numărul de bunuri cu care este dotată gospodăria și nivelul de pregătire școlară a capului de familie, în sensul că cei cu o pregătire școlară superioară au și o locuință mai bine dotată. Acest lucru apare firesc dacă ținem cont de faptul că cei cu o pregătire superioară au și șansa ocupării unui loc de muncă mai bine plătit, deci surse mai bune de procurare a acestor bunuri.

Un alt aspect analizat a fost corelația dintre nivelul de dotare și aprecierea pe care a făcut-o populația asupra veniturilor de care dispune.

Observăm că cei care se consideră săraci dispun de mai puține bunuri comparativ cu cei ale căror venituri le permit un trai decent. De asemenea, cei săraci au reușit să cumpere mult mai puține bunuri în ultimii 4 ani decât cei cu venituri mari.

Tabel 7.12

RELAȚIA DINTRE STANDARDUL SUBIECTIV DE VIAȚĂ ȘI NUMĂRUL DE BUNURI, RESPECTIV DE BUNURI NOI DIN DOTARE

APRECIEREA ASUPRA VENITURILOR	NU NE AJUNG NICI PENTRU STRICTUL NECESAR	NE AJUNG NUMAI PENTRU STRICTUL NECESAR	NE AJUNG PENTRU UN TRAI DECENT DAR NU NE PUTEM PERMITE CHELTUIELI MAI DEOSEBITE	FACEM SI UNELE CHELTUIELI MAI DEOSEBITE DAR CU EFORTURI	REUSIM SĂ AVEM TOT CE NE ESTE NECESAR FĂRĂ MARI EFORTURI
NR.MEDIU DE BUNURI	4,6	5,7	6,7	7,6	8,3
BUNURI NOI	0,5	0,86	1,27	1,8	2,1

Vârsta capului de familie este un factor important în diferențierea gradului de dotare. Din acest motiv, pentru a ilustra aceasta am grupat familiile în 4 grupe, în funcție de vârsta capului de familie.

Tabel 7.13

GRUPAREA FAMILIILOR PE GRUPE DE VÂRSTĂ

FAMILII	VÂRSTA CAPULUI DE FAMILIE
FAMILII FOARTE TINERE	Sub 30 ani
FAMILII TINERE	Între 31 și 45 ani
FAMILII MATURE	Între 46 și 60 ani
FAMILII VÂRSTNICE	Peste 61 ani

Datele obținute cu prilejul anchetelor evidențiază că cea mai bună dotare o au familiile tinere (cuprinse între 31 și 45 de ani) urmate de cele mature. Dotarea cea mai precară este înregistrată la familiile vârstnice. Situația este explicată prin faptul că între 31 și 60 de ani este perioada activă de viață, veniturile obținute permițând unele acumulări. După 60 de ani, odată cu pensionarea, veniturile scad și implicit se diminuează puterea de achiziționare a noi echipamente. Obiectele obținute se învechesc, ies din funcțiune și sunt practic imposibil de înlocuit. Din acest motiv aceste persoane au cea mai redusă dotare cu bunuri de folosință îndelungată noi.

Numărul cel mai mare de bunuri noi îl înregistrează familiile foarte tinere, cuplul fiind constituit recent (sau relativ recent) este normal ca dotarea locuinței să fie în mare parte nouă.

Tabel 7.14

NUMĂRUL MEDIU DE BUNURI PE CATEGORII DE VÂRSTĂ

	NR.MEDIU DE BUNURI DE FOLOSINȚĂ ÎNDELUNGATĂ	NR.MEDIU DE BUNURI NOI (CUMPĂRATE DUPĂ 1990)
FAMILII FOARTE TINERE (SUB 30 ANI)	5,56	2,09
FAMILII TINERE (ÎNTRE 31-45 ANI)	6,49	1,15
FAMILII MATURE (ÎNTRE46-60 ANI)	6,16	0,85
FAMILII VÂRSTNICE (PESTE 61 ANI)	4,55	0,46
MEDIA ESANTION	5,8	0,95

FRUSTRĂRI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DOTAREA CU BUNURI

În orice gospodărie unele bunuri de folosință îndelungată lipsesc sau trebuie să fie înlocuite. În cazul unor resurse economice suficiente, aceste bunuri nu sunt o sursă importantă de insatisfacție pentru că ele pot fi procurate în mod neproblematic.Unele sunt tipice pentru sărăcie, ca de exemplu hrană mai bună, îmbrăcăminte sau aragaz/frigider, TV. Acestea devin un simptom de sărăcie dacă se consideră că șansa obținerii lor este mică. De aceea este nevoie să luăm în considerare aceste aspecte.

VĂ RUGĂM SĂ PRECIZAȚI CARE SUNT BUNURILE DIN TABELUL URMĂTOR PE CARE NU LE AVEȚI, CARE SUNT NESATISFĂCĂTOARE SAU ÎNVECHITE SI A CĂROR LIPSĂ CONSTITUIE O SURSĂ DE NEMULȚUMIRE PENTRU DVS. PENTRU FIECARE BUN DE ACEST FEL MENȚIONAȚI CE SANSE AVEȚI SĂ LE CUMPĂRĂȚI ÎNTR-UN VIITOR APROPIAT.

DINTRE ACESTEA CARE CONSTITUIE CEA MAI IMPORTANTĂ PROBLEMĂ MATERIALĂ A GOSPODĂRIEI DVS.?

Nr. bunuri lipsă	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
%	9,4	20,9	23,7	18,1	12,3	6,7	4,6	2,3	1,0	0,6	0,4

Aproximativ o zecime din populația investigată estimează că nu îi lipsește nici un bun. În fapt, datorită unei probleme tehnice, în această categorie sunt incluși și cei care nu au răspuns. O cincime declară lipsa unui singur bun. Putem considera că din punct de vedere al consumului global faptul că nu lipsește nici un asemenea bun sau că lipsește doar unul singur, este indicatorul unei stări de consum normal. Lipsa mai multor asemenea bunuri este deja semnul unei frustrări accentuate, a stării de sărăcie: lipsa a 2-3 bunuri deci o lipsă moderată este întâlnită la 42% din familii; lipsa a trei bunuri indică o frustrare marcantă față de consum și afectează 28% dintre familii.

Potrivit datelor obținute prin ancheta efectuată în vara anului 1994, 10 dintre bunurile inexistente în gospodărie și considerate stringente și demne de procurat neîntârziat sunt prezentate în tabelul următor.

Tabel 7.15

BUNURI A CĂROR NECESITATE PRESANTĂ DE ACHIZIȚIONARE PROVOACĂ INSATISFACȚII, ȘANSA DE A LE ACHIZIȚIONA ȘI IMPORTANȚA LIPSEI LOR

NR. CRT.	BUNURI LIPSĂ	FRECVENȚA NOMINALIZĂRII	ȘANSE DE A FI CUMPĂRATE		PROBLEMA CEA MAI IMPORTANTĂ
			DELOC SAU APROAPE DELOC	MARI	
1	MÂNCARE MAI BUNĂ	53,3%	75,4%	24,6%	27,5%
2	ÎMBRĂCĂMINTE	37.9%	76,2%	23,8%	4,6%
3	MOBILĂ	30,8%	93,8%	6,2%	5,0%
4	LOCUINȚĂ PENTRU COPII[3]	38,6%	94,7%	5,2%	18,0%
5	RECHIZITE, MANUALE ȘCOLARE PENTRU COPII[4]	28,6%	58,2%	41,8%	2,2%
6	AUTOTURISM	26,2%	94,2%	5,8%	7,7%
7	TV (ALB-NEGRU/COLOR)	25,0%	89,5%	10,5%	5,6%
8	ARAGAZ/FRIGI DER	22,5%	89,4%	10,6%	5,6%
9	LOCUINȚĂ PROPRIE	15,2%	90,6%	9,4%	8,7%
10	UTILAJ AGRICOL	12,3%	91,3%	8,7%	4,0%

[3] Am considerat aici doar familiile care au copii peste 18 ani.
[4] Acest procent se referă doar la familiile cu copii, adică la 1204 familii din totalul de 2504.

Datele despre bunurile a căror lipsă provoacă insatisfacții reprezintă o confirmare suplimentară a gradului ridicat de sărăcie a populației. Mai mult de jumătate dintre familii ar dori o hrană mai bună și mai mult de o treime au lipsuri în îmbrăcăminte. Acest fapt indică un nivel de sărăcie sever pentru aproape jumătate din populație. Dacă mult mai puțini (deocamdată) acuză lipsa locuinței proprii (15,2%), lipsa unei mobile adecvate este declarată de aproape o treime din populație. Ceea ce este grav este însă lipsa de locuință pentru copii (39% din familiile care au copii de peste 18 ani).

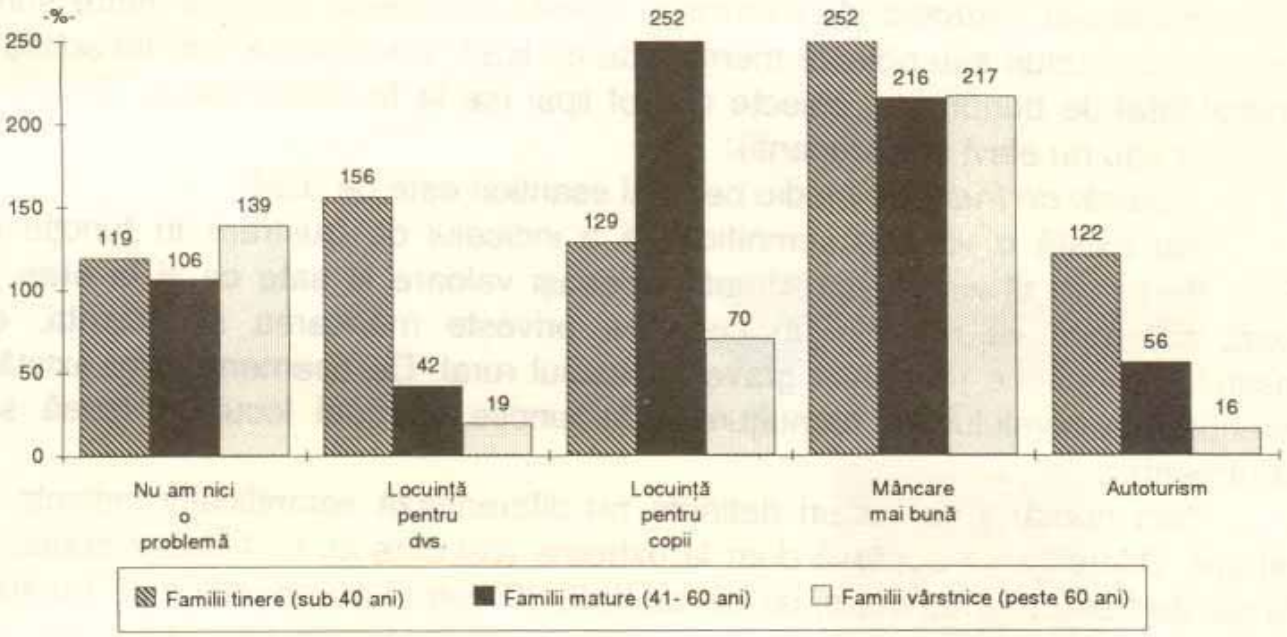
Ceva mai mult de un sfert dintre familiile care au copii (multe dintre ele au probabil copii prea mici pentru a avea o asemenea problemă) declară că lipsa de rechizite și manuale pentru copii reprezintă o problemă importantă. Acest fapt este de natură să ne indice că sărăcia, care atinge o proporție mare a populației noastre, afectează participarea școlară a copiilor. Aproximativ un sfert din populație este lipsită de bunuri de uz curent, ca de exemplu aragaz sau frigider sau televizor și cam tot atâtea acuză lipsa autoturismului.

În partea dreaptă a tabelului prezentat putem remarca o stare de depresie puternică în legătură cu șansele de procurare a bunurilor ce lipsesc din gospodărie. Achiziționarea bunurilor de valoare mai mică, și care pot fi procurate parțial (hrană, îmbrăcăminte, rechizite pentru copii), este privită cu ceva mai mult optimism. În ceea ce privește procurarea bunurilor de valoare ceva mai ridicată, populația pare a fi extrem de pesimistă: în jur de 90% consideră că șansele de procurare sunt nule sau foarte mici. În iunie 1994 populația, în marea ei majoritate, nu întrevedea capătul tunelului; viitorul economic imediat apărea sumbru.

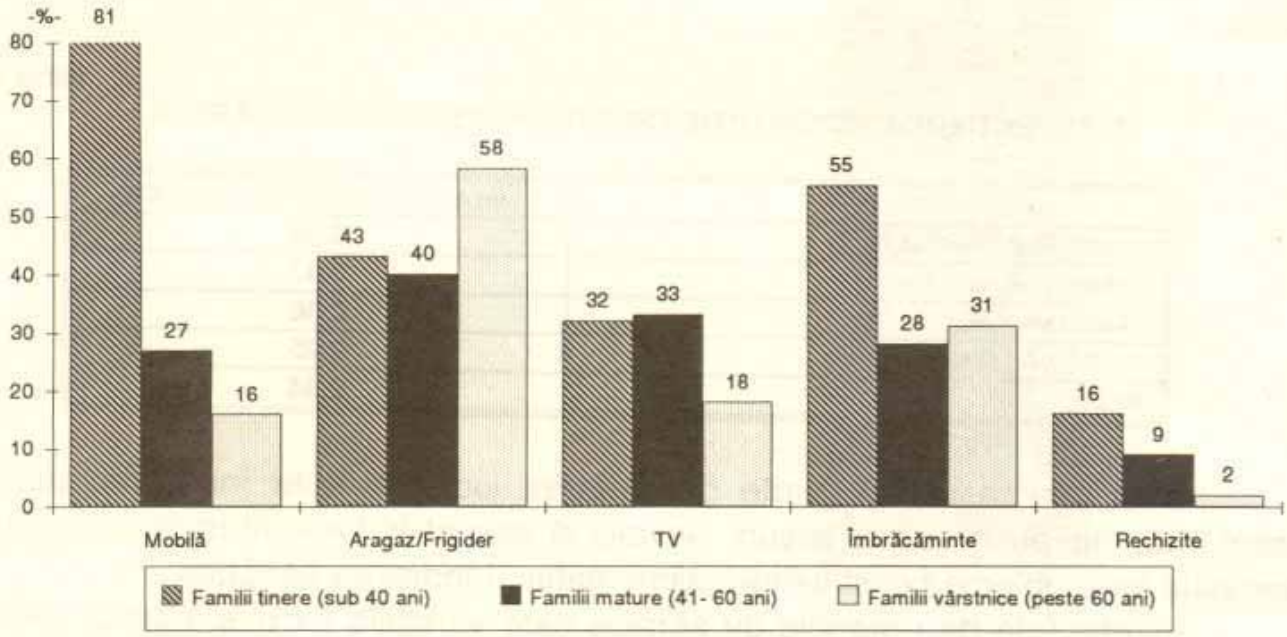
Subiecții au fost solicitați totodată să indice bunurile a căror lipsă constituie cea mai importantă problemă a familiei (un singur răspuns); situația este redată în ultima coloană a tabelului. Mâncarea mai bună este problema materială cea mai importantă pentru mai mult de un sfert din populație, fapt care indică un grad ridicat de insatisfacție. Urmează lipsa locuinței pentru copii și pentru propria familie. Dacă problemei alimentare i se poate reduce relativ repede amploarea, problema locuinței are, cel puțin pe termen mediu, tendința să persiste. Să observăm că locuința (pentru sine sau pentru copii) reprezintă de departe acum cea mai răspândită problemă: mai mult de un sfert din populație (27%) estimează că este cea mai importantă problemă.

O relație demnă de luat în seamă este cea între vârsta familiei (considerată în funcție de vârst capului de familie) și inexistența unor bunuri, relație redată în graficul 7.3 (a și b).

a.

b.

Grafic 7.3 Principala problemă a familiilor în raport cu vârsta acestora

Din Graficul 7.3 rezultă:

- lipsa locuinței afectează în special familiile tinere (31-45 ani);
- locuința pentru copii este cea mai gravă problemă pentru familiile mature (46-60 ani);
- autoturismul le lipsește în special celor tineri;
- lipsa unei alimentații mai bune este o problemă puternic resimțită de toți cei peste 31 de ani și foarte puțin de cei foarte tineri;
- cu cât este mai înaintată vârsta capului de familie, cu atât crește probabilitatea ca gospodăria respectivă să fie afectată de lipsuri materiale.

Pentru analiza gradului de mulțumire al populației vis-à-vis de condițiile de locuit am calculat ***indicele de frustrare***. Acesta reprezintă raportul dintre suma numărului de bunuri sau obiecte menționate ca lipsă, insuficiente sau învechite și numărul total de bunuri sau obiecte ce pot lipsi (se ia în calcul vârsta copiilor și dacă sunt sau nu elevi sau studenți).

Indicele de frustrare mediu pe total eșantion este de 0,34.

Nu există o variație semnificativă a indicelui de frustrare în funcție de mediul de locuit, el având aproximativ aceeași valoare la sate ca și la oraș. O ușoară diferență se observă în ceea ce privește mâncarea și locuința, ele constituind probleme mai puțin grave în mediul rural. De asemenea, nu există o diferențiere a nivelului de nemulțumire în funcție de tipul locuinței (casă sau apartament).

Nici numărul de bunuri deținute nu diferențiază semnificativ indicele de frustrare. Diferența se observă doar la extreme (cei care au 0, 1 sau 2 bunuri au indicele de frustrare mai mare, iar cei cu 8, 9, 10 bunuri au un indice de frustrare mai mic).

O mai mare diferențiere a indicelui de frustrare se manifestă în raport cu vârsta.

Tabel 7.16

DIFERENȚIEREA INDICELUI DE FRUSTRARE PE GRUPE DE VÂRSTĂ

	MEDIA INDICELUI DE FRUSTRARE
FAMILII FOARTE TINERE	0,36
FAMILII TINERE	0,37
FAMILII MATURE	0,36
FAMILII VÂRSTNICE	0,25
MEDIE	**0,34**

Deși cea mai mare parte din dotarea locuinței este învechită, bătrânii resimt mult mai puțin aceste lipsuri. Nevoile și aspirațiile lor sunt mult mai reduse, principala lor problemă constituind-o alimentația sl îngrijirea sănătății.

Poziția față de pragurile de sărăcie este variabila ce diferențiază cel mai clar indicele de frustrare.

Tabel 7.17

DIFERENȚIEREA INDICELUI DE FRUSTRARE ÎN FUNCȚIE DE PRAGURILE DE SĂRĂCIE.

	MEDIA INDICELUI DE FRUSTRARE
FAMILII SUB MS	0,41
FAMILII ÎNTRE MS și MD	0,32
FAMILII PESTE MD	0,25

Mai defavorizați se simt cei ale căror venituri îi plasează sub nivelul de subzistență. Analizând bunurile declarate ca insuficiente, învechite sau lipsă, în funcție de poziția față de praguri, observăm că există o corelație puternică între

aceste două variabile. Excepție fac "bunurile de lux" (televizorul color și autoturismul) a căror lipsă nu se corelează cu poziția față de praguri, ele fiind dorite aproape în egală măsură atât de cei aflați sub pragul de sărăcie, cât și de cei ce dispun de mijloacele financiare necesare unui trai decent. Cu cât situația financiară a unei familii este mai proastă, cu atât crește probabilitatea ca respectiva familie să simtă lipsa unei alimentații mai bune, lipsa unor articole de îmbrăcăminte, de mobilă, rechizite și chiar a locuinței.

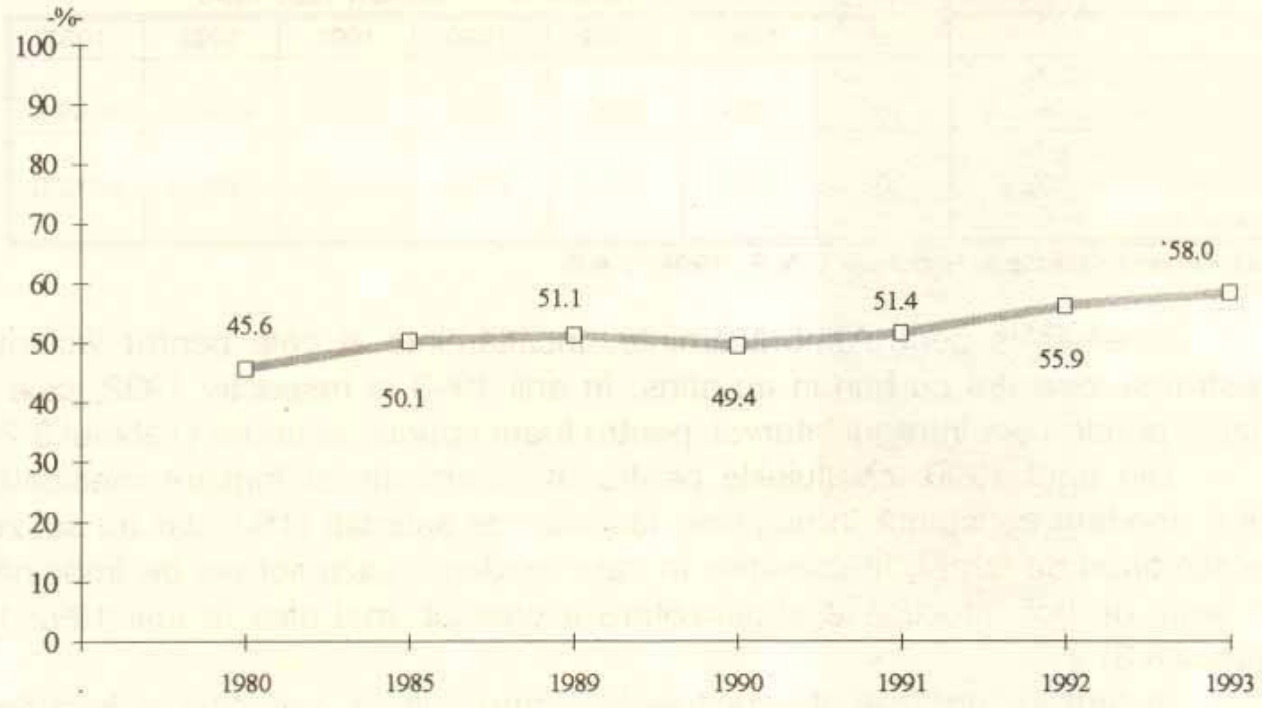
Contrar așteptărilor, nivelul de pregătire școlară a capului de familie nu modifică aspirațiile și nevoile celor analizați.

CONSUMUL POPULAŢIEI

STRUCTURA CHELTUIELILOR

Evoluția structurii cheltuielilor de consum ale populației între anii 1980-1993, așa cum rezultă aceasta din Bugetele de familie[1], oferă o imagine clară a trendurilor consumului.

De-a lungul intervalului menționat, cu excepția anului 1990, cheltuielile pentru consumul alimentar și băuturi au o pondere mereu crescătoare în totalul cheltuielilor de consum, pentru toate tipurile de familii.

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, C.N.S., 1994, pag. 205

Grafic 8.1 Ponderea consumului alimentar și băuturilor în totalul cheltuielilor de consum în perioada 1980-1993 (familia de salariați)

Anul 1990 a constituit un moment de întrerupere a tendințelor de scădere a consumului, pentru majoritatea capitolelor consumului, datorită creșterii veniturilor reale ale populației. După anul 1990 însă, vechile tendințe s-au reinstalat. Singurele capitole de cheltuieli care au rămas insensibile la această schimbare, pentru toate tipurile de familii, au fost:

---

[1] *Anuarul Statistic al României*, C.N.S., 1994, pag.205.

--locuința și înzestrarea cu bunuri; aceste cheltuieli au scăzut de la 19% (în anul 1980) la 12% (în anul 1992); în anul 1993 apare o ușoară tendință de creștere la acest tip de cheltuieli (13%);

- medicamentele și îngrijirea medicală au ocupat o pondere de 0,8% în 1980, 1,2% din 1985 și 1% din anul 1990 până în 1993.

Proporțiile care s-au stabilit, în intervalul 1980-1993, între ponderile diferitelor capitole de cheltuieli în cheltuielile totale de consum ale populației sunt efectul menținerii fluxului descendent al puterii de cumpărare, corelat cu creșterea mai rapidă a prețurilor la produsele alimentare decât la celelalte bunuri de consum. Această evoluție a indicelui prețurilor de consum la produsele alimentare este specifică țării noastre[2].

Tabel 8.1

INDICII PREȚURILOR DE CONSUM ÎN PERIOADA 1980-1993

	1980	1985	1989	1990	1991	1992	1993
INDICELE GENERAL AL PREȚURILOR DE CONSUM	100	128,8	135,7	142,6	391,4	1216,9	4749,6
INDICII PREȚURILOR DE CONSUM LA MĂRFURILE ALIMENTARE	100	151	161,2	168,5	503,4	1685,9	6312,0

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, C.N.S., 1994, p.405

Cheltuielile pentru îmbrăcăminte, încălțăminte și cele pentru locuință și înzestrarea locuinței cu bunuri au atins, în anii 1993 și respectiv 1992, cele mai scăzute ponderi din întregul interval, pentru toate tipurile de familii (Tabelul 8.2).

Din anul 1990, cheltuielile pentru medicamente și îngrijire medicală au avut o pondere constantă în bugetele familiilor de salariați (1%), dar au scăzut la celelalte tipuri de familii, în condițiile în care incidența cazurilor noi de îmbolnăvire la o serie de boli infecțioase și parazitare a crescut, mai ales în anii 1992-1993 (Tabelul 8.3).

În familiile de salariați, cheltuielile pentru cultură, educație și învățământ au atins un moment de vârf în anul 1991 (7,1%), dar aceste cheltuieli au început să scadă ca pondere după 1991. Familiile de țărani și pensionari, care sistematic cheltuie mai puțin la acest capitol, au acordat o prioritate din ce în ce mai mică satisfacerii acestui tip de trebuințe (1,6% -țăranii și 3,6% - pensionarii, în anul 1993).

---

[2]. Indicele prețurilor (de consum) la produsele alimentare analizat în 23 de țări din Europa, pentru anii 1980/1992, are o evoluție net superioară indicelui general al prețurilor de consum, doar pentru România, Irlanda și Norvegia. Totuși, pentru produsele alimentare, norvegienii au cheltuit doar 25,1% (în 1990), irlandezii 37,7% (în anul 1989), ungurii 34,2% (în 1992), spaniolii 22,8%, grecii 39,1%, francezii 19,3%, englezii 21,5% (în 1990) din veniturile realizate în anii respectivi. *Economia mondială în cifre*, C.N.S., 1994, pag.109-114.

Tabel 8.2

PONDEREA CHELTUIELILOR PENTRU ÎMBRĂCĂMINTE - ÎNCĂLȚĂMINTE ȘI A CELOR PENTRU LOCUINȚĂ ȘI ÎNZESTRAREA LOCUINȚEI ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR DE CONSUM

%

	1980	1985	1990	1991	1992	1993
FAMILII DE SALARIAȚI						
ÎMBRĂCĂMINTE ȘI ÎNCĂLȚĂMINTE	17,2	16,6	17,3	16,8	13,7	11,7
LOCUINȚĂ ȘI ÎNZESTRAREA CU BUNURI	19,0	17,4	15,3	12,3	12,0	13,0
FAMILII DE ȚĂRANI						
ÎMBRĂCĂMINTE ȘI ÎNCĂLȚĂMINTE	12,6	11,8	11,9	9,9	7,3	6,2
LOCUINȚA ȘI ÎNZESTRAREA CU BUNURI	14,2	13,1	12,7	10,6	10,5	11,2
FAMILII DE PENSIONARI DE ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT						
ÎMBRĂCĂMINTE ȘI ÎNCĂLȚĂMINTE	9,3	7,9	8,6	7,4	6,9	5,3
LOCUINȚA ȘI ÎNZESTRAREA CU BUNURI	18,0	17,6	15,8	12,9	12,0	14,6

Tabel 8.3

CAZURI NOI DE ÎMBOLNĂVIRE LA 100 MII LOCUITORI ÎN ANII 1992 și 1993

	1992	1993
TUBERCULOZĂ	73,5	82,5
RUBEOLĂ	26,5	41,7
DEZENTERIE	35,6	38,2
SIFILIS	25,6	26,5
TUSE CONVULSIVĂ	3,6	6,8
RUJEOLĂ	26,6	124,5
ERIZIPEL	9,6	10,1
TRICHINELOZĂ	9,4	16,0

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, CN.S., 1994, p.257

Urmărind relevarea altor modalități de susținere materială între membri aceleiași familii, se pot constata următoarele :

Cum îi sprijină părinții pe copiii lor?

PE COPIII CARE NU LOCUIESC CU DVS. ÎI SPRIJINIȚI MATERIAL (BĂNESC)?

da	nu	nu este cazul
24,2 %	16,1%	59,7%

Cei care au răspuns afirmativ au specificat natura ajutorului astfel:

le oferă produse agro-alimentare	îi sprijină cu bani, ocazional	întreține sau contribuie la întreținerea nepoților	le cumpără îmbră-căminte	le oferă bani pentru cumpărarea unor bunuri cu valoare ridicată	le oferă bani lunar	alte modalități de sprijin
65,7%	37,4%	30,0%	20,3%	19,4%	18,8%	1,5%

Analizând natura sau modul concret în care se materializează ajutorul material (bănesc) acordat copiilor care nu locuiesc împreună cu părinții, observăm următoarele:

- dintre subiecții care își ajută copiii oferindu-le bani lunar/ocazional, sau cumpărându-le articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, cei mai mulți locuiesc în mediul urban și au absolvit cel puțin liceul;
- cea mai mare pondere a subiecților care își ajută copiii oferindu-le produse agro-alimentare (71,5%) provin din mediul rural;
- cea mai însemnată pondere a subiecților care oferă copiilor bani pentru cumpărarea unor bunuri cu valoare ridicată sunt situați peste pragul *MD*; cei situați între *MS* și *MD* practică alte modalități de sprijin.

Cine îi sprijină material pe ceilalți?

EXISTĂ ALTE PERSOANE CARE NU LOCUIESC CU DVS., DAR PE CARE LE SPRIJINIȚI MATERIAL (BĂNESC)?

da	nu
15,2%	84,7%

Cea mai mare parte a celor care răspund afirmativ sunt situați peste *MD*.

Cine ia bani cu împrumut?

VI SE ÎNTÂMPLĂ SĂ FIȚI NEVOIT(Ă) SĂ LUAȚI BANI CU ÎMPRUMUT?:

niciodată	frecvent	ocazional
29,1%	25,1%	45,3%

Cei care nu iau bani cu împrumut "niciodată" sunt situați preponderent peste *MD*, au vârsta peste 60 de ani și au absolvit cel mult școala primară.

Cei care iau bani cu împrumut "frecvent" sunt situați în mare parte sub *MS*, au vârsta între 18-45 de ani și au absolvit cel mult o școală profesională.

Cei care iau bani cu împrumut "ocazional" sunt situați preponderent între *MS* și *MD*, au între 18-45 de ani sau peste 60 de ani și au absolvit un institut de învățământ superior.

Cine economisește bani?

OBISNUIȚI SĂ ECONOMISIȚI SI EVENTUAL SĂ DEPUNEȚI BANI LA CEC SAU LA BANCĂ?:

niciodată	ocazional	sistematic
61,7%	25,6%	6,0%

Structura răspunsurilor indică lipsa cronică de bani la un număr însemnat de familii care, într-o proporție covârșitoare, nu economisesc niciodată.

Cei care nu economisesc "niciodată" se situează preponderent sub *MS*, au vârsta între 18-45 de ani și au absolvit cel mult o școală profesională.

Cei care economisesc "sistematic" se situează în mare parte peste *MD*, au vârsta peste 60 de ani și au absolvit un institut de învățământ superior.

Cei care economisesc "ocazional" se situează într-o proporție însemnată peste *MD*, au vârsta între 46-60 de ani și au absolvit cel puțin o școală de maiștri.

Cei care economisesc, o fac pentru:

a face față unor situații deosebite	cumpărarea unor bunuri de mare valoare	petrecerea concediului de odihnă	cumpărarea locuinței	a investi
21,8%	5,3%	2,2%	1,5%	1,4%

Se remarcă proporția însemnată a subiecților care economisesc în vederea depășirii unor eventuale situații mai dificile și proporția extrem de mică a celor care economisesc pentru a investi.

Ce-ar face oamenii dacă ar avea suficienți bani?

DACĂ AȚI AVEA BANI SUFICIENȚI, CUM AȚI DECIDE SĂ-I FOLOSIȚI?:

aș cumpăra produse necesare consumului familiei într-o cantitate și varietate mai mare	aș depune banii la o bancă sau la CEC	aș cumpăra acțiuni la diferite societăți, dacă acest lucru ar fi posibil	i-aș plasa într-o activitate (profitabilă) întreprinsă pe cont propriu	i-aș cheltui pentru a avea o viață mai plăcută (excursii, petreceri etc)
46%	19,1%	4,0%	16,6%	13,7

La nivelul întregului eșantion ponderea celor care ar cumpăra produse necesare consumului familiei într-o cantitate și varietate mai mare este deosebit de substanțială, ceea ce îndreptățește presupunerea că în rândurile populației psihologia "condiției economice a săracului" este foarte răspândită. Potrivit acesteia, categoriile socio-economice cronic dezavantajate, în situația apariției unei conjuncturi economice deosebit de favorabile nu-și vor orienta interesele în primul rând spre întreprinderea unor activități profitabile și nici măcar spre o viață mai plăcută (excursii, petreceri etc.), ci spre creșterea volumului și varietății consumului curent.

Este relevant interesul scăzut al tuturor categoriilor de subiecți pentru plasarea eventualului surplus de bani în acțiuni la diferite societăți .

Un nivel ridicat de semnificație îl are și departajarea atitudinilor subiecților în corelație cu nivelurile minime de trai, astfel:

- subiecții situați sub *MS* înclină spre mărirea volumului și varietății consumului curent;
- cei situați între *MS* și *MD* sunt tentați de realizarea unei vieți mai plăcute (excursii, petreceri etc);
- subiecții situați peste *MD* optează divers, împărțindu-se între depunerea banilor la bancă, cumpărarea de acțiuni, întreprinderea unor acțiuni profitabile pe cont propriu și realizarea unei vieți mai plăcute.

CONSUMUL ALIMENTAR

Cu toate că, în intervalul menționat, o proporție tot mai ridicată a veniturilor populației a fost dirijată spre acoperirea nevoilor alimentare, pentru cea mai mare parte a populației aceasta nu a dus la echlibrarea volumului și structurii consumului alimentar. Analizând evoluția consumului mediu zilnic pe locuitor, exprimat în calorii și proteine, pentru anul 1990 comparativ cu 1980, constatăm o scădere atât a numărului de calorii, cât și a cantității de proteine (Tabelul 8.4).

Tabel 8.4

CONSUMUL MEDIU ZILNIC PE LOCUITOR EXPRIMAT ÎN CALORII ȘI PROTEINE ÎN ANII 1980 ȘI 1990.- DISPONIBILITĂȚI ALIMENTARE -

	CALORII NUMĂR		PROTEINE GRAME	
	1980	1990	1980	1990
BULGARIA	3608	3712	104,7	110,4
R.F.CEHĂ SI SLOVACIA (FOSTĂ)	3340	3548	98,8	105,4
UNGARIA	3487	3610	98	100,6
ROMÂNIA	3259	2959	102,2	94,3

Sursa: *Economia mondială în cifre*, C.N.S, 1994

Aceste date sunt confirmate și de estimările realizate de subiecții din eșantionul nostru. La întrebarea "CARE ESTE CEA MAI IMPORTANTĂ PROBLEMĂ MATERIALĂ A GOSPODĂRIEI DVS. (SELECTAȚI UN SIGUR RĂSPUNS)?" 32,1% dintre subiecți au indicat "mâncare mai bună". Aceasta denotă existența unor lipsuri alimentare esențiale pe ansamblul eșantionului. Pe medii rezidențiale opțiunile au fost: 38,8% în urban și 34,7% în rural. Această diferență între mediile rezidențiale poate semnifica, fie nevoi alimentare mai reduse în mediul rural datorită disponibilității mai mari a unor produse (lactate, legume, fructe), fie prezența mai puțin pronunțată în obiceiurile de consum a unor produse (produse din carne, cafea, dulciuri, băuturi răcoritoare).

ESTIMAREA FRUSTRĂRILOR DE CONSUM

Datele obținute în acest context nu indică proporția efectivă a celor săraci în ansamblul populației, dar oferă o imagine asupra amplorii sărăciei la nivel global.

La întrebarea "EXISTĂ PRODUSE ALIMENTARE CARE CONSIDERAȚI CĂ AR TREBUI SĂ FACĂ PARTE FRECVENT DIN ALIMENTAȚIA DVS. ȘI A FAMILIEI, DAR PE CARE NU LE PUTEȚI CUMPĂRA ÎN CANTITATEA DORITĂ?", doar 14,7% din întregul eșantion au răspuns negativ. Deci, doar o minoritate dispune de resursele financiare necesare asigurării unui consum alimentar nerestricționat. Dintre aceștia 60,9% locuiesc în mediul urban. Pentru a avea o imagine mai clară a gradului de frustrare alimentară, am clasificat bunurile alimentare pe niveluri de necesitate.

I. NIVEL ABSOLUT MINIM ALIMENTAR:	
Produse panificație, biscuiți, produse cerealiere	9,2
Carne	53,0
Legume	11,3
Lapte	1,9
Brânză	6,3
Fructe	13,0
Dulciuri	14,8
II. NIVEL ALIMETAR MEDIU	
Mezeluri	31,1
Produse din carne	28,8
Pește	16,9
Cașcaval	25,5
III. NIVEL ALIMENTAR SUPERIOR	
Băuturi răcoritoare	8,9
Cafea	4,8
Băuturi alcoolice	1,7

Lipsa produselor din cereale, cele mai ieftine alimente, care oferă baza calorică a unei alimentații sărace, este indicată de 9,2% din familii. Este evident că aceste familii trăiesc în condiții de sărăcie extremă, fiind lipsite de baza calorică elementară. Legumele, fructele, laptele, brânza și dulciurile lipsesc frecvent în 11-16% dintre familii. Lipsa cea mai mare o reprezintă însă proteinele de origine animală: carnea, sub diferite forme, este absentă cronic în peste jumătate dintre familii.

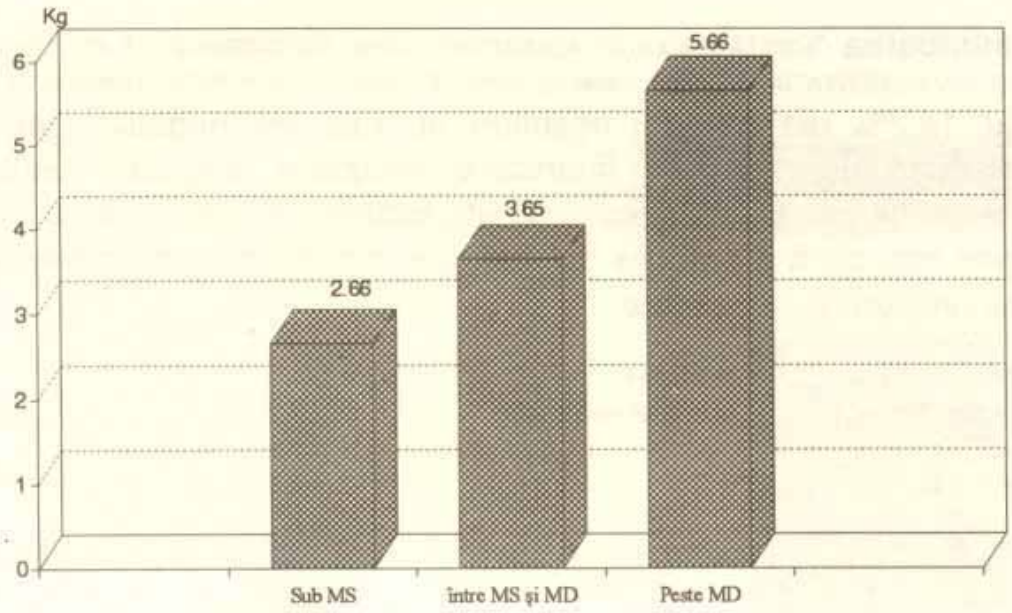
Din datele publicate de CNS reiese că, în anul 1993, consumul mediu de carne și produse din carne/locuitor/lună a fost de 3,98 kg[3].

Din investigația ICCV rezultă că, în luna iunie 1994, consumul mediu de carne și produse din carne/persoană a fost de: 3,80 kg -pe total eșantion, 3,69 kg -în urban, 3,94 kg -în rural (Grafic 8.2).

---

[3] Calculat după datele din *Anuarul statistic al României*, C.N.S., 1994, pag. 213.

Consumul de carne pe gospodărie (kg) crește odată cu numărul membrilor din familie (dar nu proporțional) până la nivelul familiei de 6 persoane. Consumul mediu de carne/persoană descrește însă aproape sistematic, pe măsură ce numărul membrilor din familie crește.

Grafic 8.2 Consumul mediu de carne și produse din carne în funcție de poziția față de minimurile de trai (iunie 1994)

Tabel 8.5

CONSUMUL MEDIU DE CARNE/FAMILIE,
ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL MEMBRILOR FAMILIEI, ÎN LUNA IUNIE 1994

NR. MEMBRII ÎN FAMILIE	CONSUMUL MEDIU/TIP DE FAMILIE (KG)	CONSUMUL MEDIU /PERSOANĂ /TIP DE FAMILIE (KG)
1	3,98	3,98
2	6,63	3,32
3	8,01	2,67
4	8,92	2,23
5	11,40	2,28
6	11,89	1,98
7	11,84	1,69
8	7,47	0,93
9	6,66	0,74
10	8,75	0,88

Analizând similar consumul de lactate, fructe, ouă și băuturi se constată că familiile cu 6 sau mai mulți membri înregistrează sistematic un consum alimentar/persoană mult mai redus decât celelalte familii.

Din consumul alimentar al unor familii lipsesc cronic mezelurile (31%), alte produse din carne (29%) și lactatele.

Grupa a doua de alimente, care indică un nivel alimentar peste strictul absolut, este reprezentată în proporție de 25-31%.

Grupa a treia de produse pare a fi doar marginal o sursă majoră de frustrare.

FRUSTRĂRILE DE ÎMBRĂCĂMINTE ȘI ÎNCĂLȚĂMINTE

La întrebarea EXISTĂ OBIECTE DE ÎMBRĂCĂMINTE (ÎNCĂLȚĂMINTE) DE STRICTĂ NECESITATE CARE LIPSESC FAMILIEI DVS.? răspunsurile indică următoarele :

* lipsesc toate 3,8%
* lipsesc unele obiecte 58,3%
* nu lipsește nimic 37,8%

Deci și din acest punct de vedere aproape 2/3 din populație consideră că îmbrăcămintea de strictă necesitate lipsește.

Lipsurile cele mai importante sunt:

* îmbrăcăminte pentru copii 55,7% dintre familiile cu copii
* îmbrăcăminte de iarnă 30,1%
* îmbrăcăminte de vară 5,2%

Se observă că în familiile cu copii, îmbrăcămintea pentru aceștia este în peste jumătate din situații sub minimul necesar. 61% din familiile care au în întreținere copii sub 16 ani sunt situate în mediul urban.

Aproximativ o treime din populație indică existența unor lipsuri importante în îmbrăcămintea de iarnă, care este mai scumpă și deci mai dificil de procurat. Totuși, cu excepția familiilor cu copii, se pare că există, la nivelul eșantionului, o anumită acumulare de bunuri de îmbrăcăminte, doar o treime din eșantion declarând lipsuri mai importante.

Tabel 8.6

CATEGORIILE DE OBIECTE LIPSĂ

CATEGORII DE OBIECTE	TOTAL ESANTION	PENTRU SUBIECȚII SITUAȚI SUB *MS*
BLUZE SI CĂMĂSI DE VARĂ	23,7	31,3
PANTALONI, FUSTE DE VARĂ	18,9	25,7
ÎNCĂLȚĂMINTE DE VARĂ	38,1	49,5
GHETE, CIZME	36,1	46,5
PANTALONI, FUSTE DE IARNĂ	17,8	24,8
PANTALONI, CANADIANĂ	28,7	38,8
CĂCIULĂ	12,7	17,0
LENJERIE DE CORP	19,6	26,7
ÎMBRĂCĂMINTE SI ÎNCĂLȚĂMINTE PENTRU COPII[4]	26,9	40,6

[4] Din total eșantion

Datele arată că asigurarea cu îmbrăcăminte și încălțăminte de strictă necesitate a subiecților situați sub *MS* este cu mult mai scăzută la toate categoriile de obiecte și în special la îmbrăcăminte și încălțăminte pentru copii.

SERVICIILE DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ

Indicatorii obiectivi ai ofertei de servicii medicale și ai rezultatelor activității acestora, în intervalul 1989-1993[5], relevă următoarele:

* numărul de medici/10.000 locuitori a scăzut de la 18,1 la 17,7;
* numărul de farmaciști/10.000 locuitori a scăzut de la 2,8 la 1,2;
* numărul paturilor din spitale a scăzut cu 13% (deși a crescut numărul spitalelor de la 425 la 433); acest fenomen a fost însoțit de redistribuirea unor paturi dinspre unitățile medicale cu surplus spre cele cu deficit;
* numărul dispensarelor medicale a crescut cu 11,9%, iar al celor teritoriale cu 8,7%, dar înzestrarea acestora cu personal medical de specialitate, cu aparatură medicală și cu materiale consumabile este atât de deficitară, încât în foarte multe cazuri dispensarele nu-și pot îndeplini atribuțiile funcționale;
* în anul 1993 două sanatorii t.b.c. au fost desființate, deși în același an numărul îmbolnăvirilor de tuberculoză a crescut față de anul anterior cu 11%;
* numărul persoanelor asistate prin asistența medicală de urgență a rămas relativ constant, deși numărul autosalvărilor a scăzut cu 11%;
* cazurile noi de îmbolnăviri prin boli infecțioase și parazitare s-au înmulțit în intervalul 1992-1993 comparativ cu intervalul 1989-1990, în special la copii între 0-4 ani;
* numărul total al cazurilor de SIDA a crescut în anul 1993 cu 125% față de anul 1990;
* în anul 1993, a crescut numărul deceselor față de 1990 cu 4,76% la femei și cu 8,15% la bărbați[6].

Estimările realizate de subiecții din eșantionul utilizat de ICCV, asupra stării de sănătate, în luna iunie 1994 relevă următoarele:

* pe ansamblul eșantionului, starea sănătății este :

foarte proastă	proastă	satisfăcătoare	bună	foarte bună
5,1%	17,9%	40,3%	32,3%	4,1%

[5] Cadre medico-sanitare, unități sanitare și paturi în unități sanitare, asistența medicală de urgență, cazuri noi de îmbolnăvire cu unele boli infecțioase și parazitare, SIDA - cazuri înregistrate, decese pe cauze. *Anuarul Statistic al României*, 1994, p.251-261

[6] Calculat după datele din *Anuarul Statistic al României*, C.N.S., 1994, pag.253-261.

Starea sănătății, corelată cu diferiți factori de influență relevă următoarele[7]:

* vârsta subiecților

-sub 30 ani	bună	52,9%
	foarte bună	11,5%
-între 31-45 ani	bună	45,1%
	foarte bună	5,7%
-între 46-60 ani	satisfăcătoare	43,2%
	proastă	20,2%
-peste 61 ani	proastă	31,5%
	foarte proastă	9,6%

Se observă că pe măsura înaintării în vârstă a subiecților, starea sănătății, în percepția lor, se deteriorează, mai ales după 46 de ani

* ultima școală absolvită

-fără școală	foarte proastă	19,5%
	proastă	31,7%
-școală primară	proastă	36,1%
	foarte proastă	9,2%
-școală generală	proastă	28,4%
-școală de maiștri	satisfăcătoare	56,3%
-sc. profesională	bună	36,4%
-liceu	bună	38%
	foarte bună	6,9%
-învățăm. superior	bună	45,%
	foarte bună	7%

Prin urmare și nivelul de educație influențează starea de sănătate a subiecților; cu cât acesta crește, starea de sănătate a subiecților este mai bună.

* minimuri de trai

-sub *MS*	proastă	23,3%
	foarte proastă	7,1%
-peste *MD*	bună	36,5%
	foarte bună	6,3%

* mediul de rezidență

-urban	bună	34,4%
-rural	proastă	21,7%

Preponderența stării proaste a sănătății în rural există și ca urmare a faptului că o proporție însemnată a subiecților din acest mediu sunt în vârstă de peste 46 de ani.

Prin urmare:

- starea "foarte proastă" a sănătății este mai frecventă la subiecții vârstnici, situați sub *MS*, care au absolvit cel mult școala primară;

---

[7] Nivelul de semnificație al răspunsurilor a fost apreciat în funcție de valorile parametrului "reziduu ajustat"; intervalul de încredere pentru variația nesemnificativă a acestui parametru este (-1,9; 1,9); valorile din afara acestui interval sunt semnificative cu o probabilitate de 0,95.

- starea "proastă" a sănătății apare mai ales la subiecții situați sub *MS*, peste vârsta de 46 de ani, care locuiesc în mediul rural;

- "satisfăcătoare" este starea sănătății preponderent pentru subiecții situați peste *MD*,peste vârsta de 46 ani, care au absolvit cel puțin o școală postliceală;

- "bună" este starea sănătății preponderent pentru subiecții tineri, situați peste *MD*, care au absolvit cel puțin o școală profesională și locuiesc în mediul urban;

- "foarte bună" este starea sănătății pentru subiecții tineri situați peste *MD*, care au absolvit cel puțin liceul.

EXISTĂ, ÎN PREZENT VREUN MEMBRU AL FAMILIEI DVS. CARE ARE PROBLEME MARI CU SĂNĂTATEA?, 30,3% dintre subiecți au răspuns "da". Cele mai frecvente cazuri apar în orașul București, în familiile cu subiecți peste 46 de ani (mai ales peste 60 de ani) și în familiile situate sub nivelul de subzistență (42,1% dintre cei care au un membru al familiei bolnav se situează sub *MS*).

Subiecții care au răspuns afirmativ la această întrebare au precizat că este vorba despre capul familiei 40,9%, soția capului familiei - 39%, copii - 8,9%, părinți, socri/bunici -7,5%, alți membrii - restul.

Explicațiile principale ale acestui fapt vizează atât deteriorarea stării de sănătate a populației, odată cu înaintarea în vârstă, cât și existența unor premise mai mari de îmbolnăvire în rândurile familiilor situate sub *MS*, al căror acces economic la serviciile medicale de înaltă calitate este mai scăzut.

Persoana bolnavă necesită îngrijire specială din partea familiei în 57,5% dintre cazuri. Cea mai mare frecvență în menționarea acestui aspect apare, în mediul urban, la subiecții situați sub *MS*.

APELUL LA SERVICIILE MEDICALE

Mentalitățile privind oportunitatea îngrijirii medicale sunt ilustrate prin frecvența și împrejurările concrete în care subiecții apelează la serviciile asistenței medicale.

Din răspunsurile la întrebarea "PENTRU ÎNGRIJIREA SĂNĂTĂȚII DVS., CÂND APELAȚI LA SERVICIILE MEDICALE?", au rezultat următoarele:

- 55,8% dintre subiecți merg la medic doar când sunt bolnavi foarte grav;
- 30,8% merg la medic ori de câte ori starea sănătății lor lasă de dorit;
- 7,4% apelează la serviciile medicale chiar și când sunt sănătoși, pentru control preventiv;
- 4,8% nu apelează niciodată la medic.

Remarcăm proporția destul de scăzută a celor care apelează la serviciile medicale în scopuri preventive și, de asemenea, proporția mare a celor care merg la medic doar în situațiile de îmbolnăvire foarte gravă. Acest fapt atestă un nivel destul de scăzut al educației medicale la o mare parte dintre subiecți, dar poate

semnifica și accesul economic precar al unei mari părți din eșantionul nostru la serviciile medicale, sau neîncrederea lor în eficiența acestor servicii.

Momentul apelării la serviciile medicale corelat cu situarea subiecților față de nivelurile minime de trai a căpătat valori semnificative în următoarele cazuri:

- mai frecvent merg la medic în scopuri preventive subiecții situați deasupra *MD* (31,4%);
- mai frecvent merg la medic, ori de câte ori starea lor de sănătate lasă de dorit, subiecții situați între *MS* și *MD* (43,5%);
- mai frecvent merg la medic doar când sunt grav bolnavi, subiecții situați sub *MS* (38,7%).

Momentul apelului la serviciile medicale corelat cu ultima școală absolvită, relevă că nivelul de educație este puternic discriminatoriu, astfel:

* în coloana celor care nu merg niciodată la medic se înscriu mai ales subiecții care au absolvit cel mult o școală profesională;
* cei care merg la medic chiar și în scopuri preventive provin preponderent dintre subiecții care au absolvit cel puțin liceul.

ACTIVITĂȚILE DE TIMP LIBER

Studiul nostru și-a propus relevarea gradului de participare a subiecților la unele activități de timp liber care implică serviciile culturale, turistice sau de divertisment.

ÎN ULTIMELE 6 LUNI ÎN CE MĂSURĂ V-AU OCUPAT TIMPUL LIBER URMĂTOARELE ACTIVITĂȚI?:

activitatea	frecvent	câteodată	niciodată
citesc ziare	38,6	36,6	24,8
citesc romane și alte genuri de literatură beletristică	20,2	29,5	50,3
urmăresc emisiunile TV	60,5	29,5	9,4
ascult radioul	47,4	35,0	16,8
merg în excursii	2,6	19,2	76,5
merg la cinematograf	0,5	11,1	86,8
merg la teatru, operă	0,6	8,0	89,7
vizitez expoziții, muzee	1,1	10,3	86,9

Prin urmare, cele mai frecvente activități de timp liber se desfășoară citind ziare și urmărind emisiunile radio-TV. Acest fapt poate fi explicat atât prin accesul relativ mai facil la aceste tipuri de servicii, cât și prin fixarea în comportamentul subiecților a unor obiceiuri de consum favorizate prin limitarea accesului la alte tipuri de servicii. Rezultatele investigației relevă că opțiunile subiecților pentru diverse activități specifice timpului liber sunt puternic corelate cu statutul socio-economic, cu vârsta subiecților, cu zona de rezidență a acestora, astfel:

- lecturarea ziarelor este preferată cel mai frecvent de către subiecții situați peste *MD*, în vârstă de 31-45 de ani, care au absolvit cel puțin o școală de maiștri și locuiesc în mediul urban; cei care **nu citesc ziare niciodată** se situează sub *MS*, au cel mai frecvent vârsta peste 60 de ani, au absolvit cel mult școala generală și locuiesc în mediul rural;

- literatura beletristică, constituie cel mai frecvent, un mod preferat de petrecere a timpului liber pentru subiecții situați peste *MD*, între 18-45 de ani, care au cel puțin studii liceale și locuiesc în mediul urban; cei care niciodată nu optează pentru a-și petrece astfel timpul liber se situează sub *MS*, sunt în vârstă de peste 46 de ani, au absolvit cel mult o școală profesională și locuiesc în mediul rural;

- emisiunile TV sunt urmărite, cu predilecție de către subiecții situați între *MS* și *MD*, între 18-45 de ani, care au absolvit cel puțin o școală de maiștri și locuiesc în mediul urban; cei care niciodată nu-și petrec astfel timpul liber se situează sub *MS*, au peste 61 de ani, au absolvit cel mult școala generală și locuiesc în mediul rural;

- radioul este ascultat cel mai frecvent de subiecții situați peste *MS*, între 46-60 de ani, care au absolvit cel puțin o școală de maiștri și locuiesc în mediul urban; cei care nu ascultă radioul niciodată se situează sub *MS*, au vârsta de peste 61 de ani, au absolvit cel mult școala generală și locuiesc în mediul rural;

- cei care merg în excursii, frecvent sau câteodată, sunt situați peste *MD*, au vârsta între 18-45 de ani, au absolvit un institut de învățământ superior și locuiesc în mediul urban; nu merg niciodată în excursii cei situați sub *MS*, în vârstă de peste 61 de ani, care au absolvit cel mult o școală profesională și locuiesc în mediul rural.

CAPITOLUL 9

STANDARDUL DE VIAŢĂ ÎN MEDIUL RURAL

Cei cinci ani care au trecut de la debutul reformei nu au adus și nu puteau să aducă modificări de esență în ceea ce privește nivelul de civilizație al satului. Este însă perfect legitim să cercetăm în ce măsură procesele social-economice recente, care au afectat în mod complex nivelul de trai și, pe un plan mai larg, calitatea vieții, se manifestă deopotrivă la oraș și la sat, sau dacă intensitatea efectelor produse cunoaște valori diferite.

Considerațiile care urmează se bazează pe informațiile furnizate de subeșantionul de 1037 de familii (reprezentând 41,4%) din totalul de 2504 unități de cercetare ale eșantionului general pe care se sprijină întreaga lucrare. Familiile care fac parte din subeșantionul rural sunt răspândite corespunzător pe întreaga suprafață a țării, în toate județele și regiunile istorice.

STRUCTURA SOCIO-OCUPAȚIONALĂ

După ocupația capului de familie, structura socio-profesională a eșantionului se prezintă după cum se vede în Tabelul 9.1.

Tabel 9.1

STRUCTURA SOCIO-OCUPAȚIONALĂ A EȘANTIONULUI
(DUPĂ STATUTUL CAPULUI FAMILIEI)

-%-

OCUPAȚIA CAPULUI DE FAMILIE	RURAL	URBAN
Țăran	12,0	-
Pensionar	38,1	27,7
Salariați, din care:	37,0	61,7
- muncitor	22,8	41,9
- tehnician	8,6	26,7
- salariat cu studii superioare	3,6	29,1
- lucrător în cooperație	0,8	1,2
- nespecificați	1,6	1,1
Șomer	3,4	3,2
Meseriaș particular	1,6	0,8
Liber profesionist	1,3	1,4
Patron	1,2	1,9
Casnică	1,7	0,1
Alt statut	0,9	2,2
Fără ocupație	2,8	1,0
Total	100,0	100,0

O simplă privire asupra tabelului duce la constatarea câtorva mutații în ceea ce privește structura socio-ocupațională a satului actual în comparație cu satul tradițional. Acum câteva decenii, satul însemna, din punct de vedere ocupațional, țărani. Celelalte ocupații erau foarte rare în mediul rural. După cum vedem, în prezent situația este radical schimbată. Categoria socio-ocupațională cea mai răspândită în satul de astăzi este pensionarul. Cultivând pământul, crescând animale sau desfășurând activități neagricole pensionarul își completează frecvent pe această cale venitul asigurat prin pensie.

A doua categorie socio-profesională a satului, din punctul de vedere al ponderii, sunt muncitorii, de aproape două ori mai numeroși decât țăranii. De regulă, aceste persoane au statut socio-ocupațional dublu: muncitori, ca ocupație de bază, și țărani, în timpul extraprofesional al primei activități. În felul acesta, pe lângă salariul câștigat de pe urma activității principale, obțin venituri suplimentare din activitatea de agricultor.

Luate împreună, celelalte categorii socio-ocupaționale salariate din mediul rural (tehnicieni, intelectuali și lucrători din cooperație) depășesc de asemenea numeric grupul țăranilor propriu-ziși. Indiferent de activitatea de bază pe care o desfășoară, cei mai mulți dintre ei sunt proprietari de pământ și, pe lângă salariu, obțin și venituri din agricultură.

Este posibil ca procentele structurii socio-ocupaționale din Tabelul 9.1. să nu corespundă riguros realității rurale și urbane. Dar dacă valorile statistice respective ar putea cere unele mici retușuri, imaginea de ansamblu a structurii socio-ocupaționale sugerate de datele noastre este totuși corectă. Suntem îndreptățiți să afirmăm acest lucru pe baza confruntării acestei imagini cu datele provenind din alte surse.

Datorită diferențierii profunde care a avut loc în ultimele decenii în satul românesc, în acest capitol am preferat să analizăm distinct cele două tipuri de populație rurală: cea nețărănească (salariați sau foști salariați, alte categorii socio-profesionale) și populația țărănească.

VENITURILE POPULAȚIEI RURALE

Consecința diversității structurii socio-ocupaționale a populației rurale, care, dacă eliminăm categoria țăranilor, seamănă cu cea de la oraș, este varietatea surselor de venit.

Luând în considerare toate aceste venituri, inclusiv echivalentul în bani al consumului de produse alimentare din producția proprie, *venitul total mediu pe familie* rezultat este în mediul rural de 243.230 lei, față de 261.357 lei în mediul urban. În cazul *venitului pe persoană* situația este următoarea: 98.926 lei în mediul rural, 105.595 lei în mediul urban.

După cum se poate observa, și într-un caz și în altul, diferența este scăzută, indicând posibilități materiale sensibil apropiate pentru cele două medii

rezidențiale. Explicația valorii apropiate a veniturilor de la sat și oraș este similitudinea structurii socio-ocupaționale din cele două medii rezidențiale, cu excepția prezenței țăranilor în mediul rural. Existența unei diferențe între veniturile bănești în favoarea orașului este compensată în mare măsură de ponderea mai ridicată a consumului de produse agroalimentare din producția proprie la sat. Este semnificativă în acest sens sursa veniturilor gospodăriilor din mediul rural și urban, așa cum rezultă din Tabelul 9.2.

Tabel 9.2

SURSA VENITULUI TOTAL AL FAMILIEI RURALE

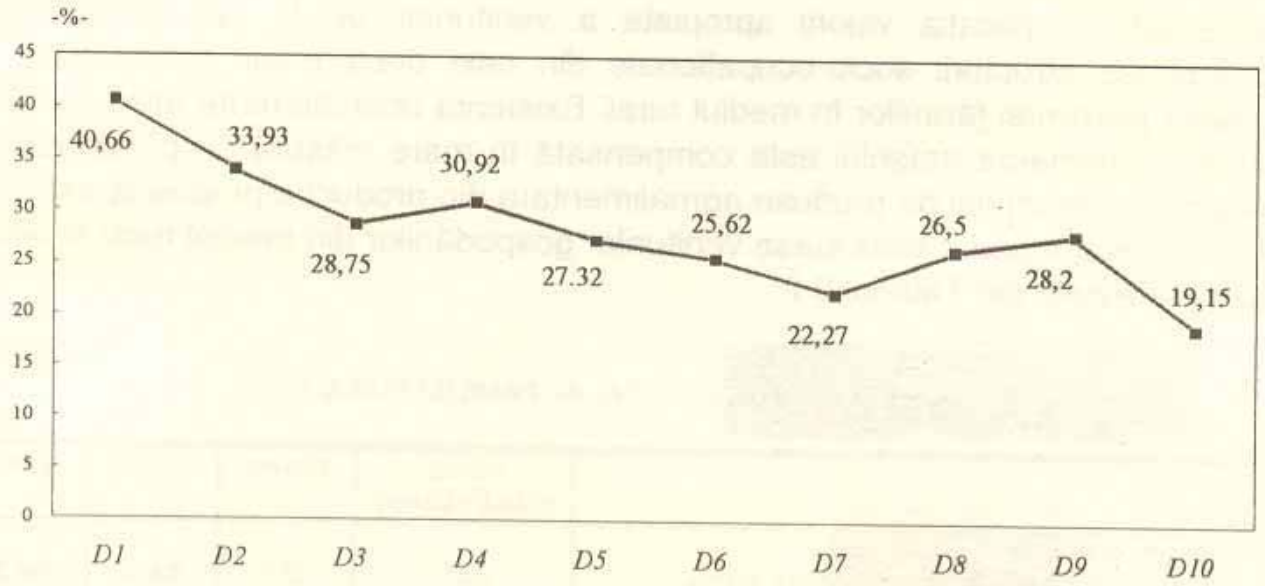
-%-

	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	ȚĂRANI	URBAN	RURAL
I. VENITURI BĂNESTI :				
- SALARII, PENSII ȘI ALTE TRANSFERURI SOCIALE	65,1	27,3	94,6	66,3
- VALOAREA PRODUSELOR ANIMALE SI VEGETALE VÂNDUTE	9,2	17,5	1,7	4,1
II. CONSUMUL DE PRODUSE AGROALIMENTARE PROPRII	25,7	43,2	3,7	29,6

Dacă veniturile populației rurale nețărănești se apropie de cele ale populației de la oraș, veniturile populației țărănești sunt sensibil inferioare. În cazul gospodăriei țărănești *venitul total mediu pe gospodărie* este de 177.460 lei (o diminuare cu circa 30% față de media pe eșantion), iar venitul pe persoană convențională de 80.407 lei (mai scăzut cu 22% față de media eșantionului). Dar de veniturile țăranilor și în general de resursele de viață ale acestora ne vom ocupa pe larg ceva mai târziu.

În funcție de zona geografică, cele mai mari venituri se înregistrează în gospodăriile rurale din Banat (cu un venit total mediu de 296.234 lei), Transilvania (254.991 lei pe gospodărie). Urmează în ordine gospodăriile din Muntenia-Oltenia (235.952 lei), Moldova (229.488 lei) și Dobrogea (205.671 lei).

Ponderea ridicată a consumului de produse agroalimentare din producția proprie se pare că reprezintă o modalitate specifică de a face față greutăților perioadei de tranziție. Pe măsură ce cresc veniturile bănești ale familiei partea deținută de consumul de produse agroalimentare în venitul total al familiei are tendința să scadă, așa cum rezultă din Graficul 9.1. De la o pondere de 40,6% a valorii estimate a acestui consum în prima decilă, în ultima decilă se ajunge ca aceasta să reprezinte jumătate din contribuția inițială: 19,4%.

Grafic 9.1 Ponderea autoconsumului în venitul total mediu, pe decile de venit

DISTRIBUȚIA VENITURILOR

Datele noastre indică faptul că inegalitățile economice din lumea satului sunt mai accentuate decât la oraș (Tabel 9.3).

Tabel 9.3

DISTRIBUȚIA VENITURILOR PE PERSOANĂ CONVENȚIONALĂ, PE DECILE

-lei-

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	24554	45339	56491	66463	76793	86736	99616	117002	143595	293348
ȚĂRANI	17855	30509	43158	52741	64659	78065	86396	97246	118602	258916
RURAL	23051	43570	54889	64998	75827	85510	97534	114715	140980	290065
URBAN	36208	54925	64560	74743	82242	91424	103020	118116	140165	292275

Raportul dintre veniturile celor mai sărace 10% familii și veniturile celor mai bogate 10% familii este 1/12,6 la sat (fără țărani), 1/12,9 la țărani, 1/10,2 în rural, respectiv 1/8,1 la oraș.

Dacă veniturile celor mai bogați sunt practic identice, veniturile celor mai sărace familii la sat sunt mult mai scăzute decât veniturile celor mai sărace familii de la oraș. În rural media venitului pe persoană, pentru decila 1 reprezintă 63,7% din venitul pe persoană înregistrat în urban; pentru decila 2 el crește la 79,3%.

De abia în ultimele decile, veniturile familiilor de la sat se apropie de cele ale familiilor de la oraș.

CINE SUNT CEI MAI SĂRACI ȘI CEI MAI BOGAȚI?

Un prim predictor al apartenenței la grupa celor mai săraci (prima decilă de venit) este **categoria socio-profesională**. Aproape jumătate din familiile situate în prima decilă de venituri (cu o medie de 42.173 lei/gospodărie, reprezentând doar 17% din venitul mediu pe ansamblul subeșantionului rural) o formează pensionarii (îndeosebi cei singuri) și țăranii, fiecare în proporție de câte 25%. În continuare în prima decilă întâlnim familiile al căror cap de familie este fără ocupație (23,5%), cele de muncitori (11,8%), șomeri (10,8%) și altele. Peste 80% din familiile aflate în prima decilă de venit dețin suprafețe mai mici sau mai mari de pământ, ceea ce le ușurează într-o măsură semnificativă situația; totuși, posibilitatea valorificării acestor suprafețe este diminuată de vârsta în general înaintată a acestor persoane ori de lipsa utilajelor.

Luând în considerare primele două decile, proporția pensionarilor aflați în acest interval crește la aproape 33%, iar a muncitorilor la aproape 20% din totalul familiilor.

Al doilea predictor al plasării în grupul celor mai săraci din mediul rural este **numărul de copii din familie**. Familiile fără copii, atât de la sat cât și de la oraș, sunt plasate în decile cu *venit pe persoană* mai mare decât cele cu copii în întreținere. Existența a cel puțin 3 copii în întreținere reprezintă un prag în ceea ce privește riscul gospodăriilor din mediul urban și rural de a se afla în primele decile de venituri pe persoană.

După ce am văzut cine sunt cei care se situează în decilele cu venituri totale mai mici, să ne aruncăm totuși o privire și spre decila cu veniturile cele mai mari.

50% din decila a zecea revine cuplurilor de salariați, 22,8% sunt perechi de pensionari, iar 15% au capul familiei patron. Totuși, din totalul cuplurilor de salariați și de pensionari numai 14,2% și respectiv 9,3% se află în ultima decilă. Majoritatea cuplurilor de salariați din mediul rural (mai exact 72,4%) se situează dincolo de decila a cincea de venit; peste 60% din cuplurile de pensionari din mediul rural dispun de venituri care îi repartizează de la decila a doua până la a șasea.

DIMENSIUNILE SĂRĂCIEI LA SAT

Deși salariile și pensiile (principalele surse de venit) sunt mai mici la sat decât la oraș, satul oferă posibilități suplimentare de venit prin cultivarea pământului și, totodată, reduce unele nevoi de bunuri și servicii. Acest fapt este evidențiat de situația sărăciei la sat în raport cu orașul (Tabel 9.4).

După cum se observă, impactul sărăciei este mai redus la sat decât la oraș pentru familiile nețărănești, cu excepția segmentului foarte sărac (cei aflați sub *MM* - care este mai larg la sat). Pentru familiile de țărani însă, situația este

puțin diferită în sensul că sunt mai numeroși țăranii sub *MM*, decât celelalte categorii, peste *MD* aflându-se însă în proporție egală cu cei din urban (19%). Acest fapt se poate explica în mare măsură prin frecvența ridicată a persoanelor vârstnice singure la sat.

Tabel 9.4

POZIȚIA FAȚĂ DE PRAGURILE DE SĂRĂCIE

-%-

POZIȚIA FAȚĂ DE PRAG	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	ȚĂRANI	RURAL	URBAN
SUB *MM*	12,5	23,4	13,8	6,7
ÎNTRE *MM-MS*	16,6	20,2	17,0	29,8
ÎNTRE *MS-MD*	34,2	37,1	34,6	42,3
PESTE *MD*	35,0	18,5	33,0	18,9

Evaluarea dată de către cei anchetați veniturilor și condițiilor de viață concordă cu constatările de mai sus (Tabel 9.5).

Tabel 9.5

EVALUAREA CONDIȚIILOR DE VIAȚĂ ȘI A VENITURILOR

-%-

	ȚĂRANI	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	RURAL	URBAN
Se consideră săraci	58,1	44,8	46,3	45,5
Cum se descurcă în prezent față de 1989:				
- mai greu	61,2	63,0	62,5	72,0
- aproximativ la fel	31,5	25,1	25,7	17,9
- mai bine	7,3	11,9	7,3	10,1
Cum se descurcă familia față de anul trecut:				
- mai greu	58,9	53,0	53,5	62,6
- aproximativ la fel	37,9	37,5	37,5	29,6
- mai bine	3,2	9,5	8,7	7,8
Satisfacția față de modul cum a decurs viața în ultimul timp:				
- foarte mulțumit	1,6	7,6	1,4	11,8
- mulțumit	12,1	39,5	17,5	37,7
- așa și așa	35,4	33,7	33,8	32,7
- nemulțumit	42,7	18,3	39,8	17,1
- foarte nemulțumit	8,1	0,9	7,6	0,6
Cum vă așteptați că veți trăi peste 1 an:				
- mult mai prost	19,4	10,5	11,5	11,2
- ceva mai prost	35,5	30,1	30,6	33,1
- la fel	30,6	30,9	30,7	27,2
- ceva mai bine	13,5	26,8	25,2	27,4
- mult mai bine	1,0	1,7	1,4	1,1
Cum apreciați veniturile familiei:				
- nu ne ajung nici pentru strictul necesar	34,4	31,1	31,3	27,3
- ne ajung mai mult pentru strictul necesar	47,2	36,6	38,6	41,4
- ne ajung pentru un trai decent dar nu ne permitem cheltuieli mai deosebite	12,8	22,6	21,3	21,8
- facem și unele cheltuieli mai deosebite dar cu eforturi	5,6	7,3	7,0	8,4
- reușim să avem tot ce ne este necesar, fără mari eforturi	-	1,4	1,3	1,0

După cum se poate observa, familiile din mediul rural (fără țărani) tind să estimeze ceva mai pozitiv evoluția situației lor materiale față de trecut.

În ceea ce privește estimarea standardului de viață actual și temerile față de viitor nu se mai înregistrează diferențe semnificative între rural și urban; excepție fac țăranii, care apreciază mult mai negativ situația lor actuală și se tem substanțial mai mult pentru viitor.

De asemenea, unele probleme ale perioadei actuale afectează diferit aceste categorii de persoane (Tabel 9.6).

Analizând Tabelul 9.6 se observă că motivele de îngrijorare sunt invocate în proporții relativ uniforme indiferent de mediul rezidențial, cu unele accente particulare în cazul șomajului, care apare mai amenințător pentru populația rurală nețărănească.

Tabel 9.6

MOTIVE DE ÎNGRIJORARE

-%-

		SOMAJ	CRESTEREA PREȚURILOR	MERSUL AFACERILOR PROPRII	CUM SE VA DESCURCA ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI
FOARTE ÎNGRIJORAT	ȚĂRANI	11,0	83,9	79,8	55,6
	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	52,3	80,2	79,0	53,0
	URBAN	36,7	75,8	81,8	47,1
OARECUM	ȚĂRANI	73,4	14,5	16,2	37,9
	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	32,5	16,3	14,8	39,7
	URBAN	40,8	19,9	12,3	42,3
DELOC	ȚĂRANI	12,9	1,6	4,0	6,4
	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	10,5	1,7	3,2	5,5
	URBAN	18,1	3,9	4,0	9,6

SURSE DE VENIT ȘI NIVELUL DE TRAI AL ȚĂRĂNIMII

Categoria socio-ocupațională tradițională a mediului rural este țărănimea[1]. În ultimele decenii, nemaiputându-și asigura existența lucrând ca agricultori în cadrul CAP-urilor, tot mai mulți țărani și descendenți de țărani s-au îndreptat spre activități neagricole. Unii dintre aceștia au locuit mai departe în mediul rural, astfel că structura socio-ocupațională a acestuia s-a diversificat și s-a apropiat de aceea a orașului. În condițiile uniformității proprii vechii societăți, categoriile socio-ocupaționale comune orașului și satului aveau, de regulă, și au și acum salarii și drepturi materiale ce decurg din calitatea de angajat identice sau foarte apropiate. Astfel, excluzând deosebirile ce rezultă din particularitățile celor două medii rezidențiale (care intră mai puțin în vederile cercetării de față), similitudinea

[1] În subeșantionul rural țăranii reprezintă 12%,respectiv 125 de familii din toate zonele istorice ale țării, selectate în mod aleator.

veniturilor obținute, în virtutea calității de salariat conduce, normal, la posibilități de trai foarte apropiate la oraș și sat.

Cu totul alta a fost și este situația țărănimii, comparativ cu celelalte categorii socio-profesionale. În toată perioada agriculturii socialiste, existența țărănului a depins în foarte mare măsură de produsele agro-alimentare pe care le producea sau obținea, veniturile bănești primite din partea CAP-ului fiind de regulă foarte mici.

Ceea ce definește situația țărănimii în prezent este calitatea sa de proprietar de pământ și, pe această bază, de agricultor particular. Prin aceasta, țăranul a scăpat de aservirea colectivistă și și-a redobândit calitatea de agent economic liber. Ca și în trecut însă, își asigură existența din producția agricolă consumată în interiorul gospodăriei sau valorificată pe piață.

Statutul socio-economic special al țărănimii imprimă condițiilor sale de viață particularități care nu se regăsesc la celelalte categorii profesionale, inclusiv de la sate. Din acest motiv, a fost necesar să consacrăm surselor de venit și nivelului de trai ale țărănimii un paragraf special, aceste particularități estompându-se în cazul tratării globale rezervate mediului rural.

Viața țăranului român de astăzi, în sens larg, și condițiile materiale ale existenței sale în particular se bazează pe sau sunt determinate de gospodăria sa cu puternice reminscențe autarhice. În momentul de față, chiar mai mult decât în perioada regimului anterior, funcția principală a exploatației agricole țărănești este satisfacerea nevoilor de consum direct ale proprietarului. Dimensiunile mici ale suprafeței de pământ deținute, de 2,3 ha de exploatație, cu circa 1 ha mai mult decât celelalte gospodării rurale, slaba utilare cu echipament și redusa competență agrotehnică a țărănimii nu permit, deocamdată, practicarea unui alt tip de agricultură. Acestor dificultăți li se adaugă vârsta destul de înaintată a țăranilor.

Tabel 9.7

DISTRIBUȚIA FAMILIILOR DE ȚĂRANI DUPĂ VÂRSTA CAPULUI DE FAMILIE

VÂRSTĂ (ANI)	%
PÂNĂ LA 40	8,9
41-50	16,9
51-60	39,5
61-65	14,5
66-70	8,9
71-75	8,1
PESTE 76	3,2

Peste 1/3 din capii de familie au trecut de 60 de ani și doar circa ¼ din ei au sub 50 de ani.

În eșantionul nostru, structura proprietății funciare țărănești se prezintă astfel:

	sub 1 ha	1-2 ha	2-3 ha	3-5 ha	5-9 ha
cei care au pământ din total eșantion	27,2%	29,6%	21,2%	15,3%	6,7%

Dacă excludem uneltele manuale, 75,2% din familiile țărănești investigate nu dispun de utilaj agricol de nici un fel și doar 0,8% posedă tractor. Unealta cea mai răspândită este plugul cu tracțiune animală care, singur sau în combinație cu alte instrumente tradiționale, precum prășitoarea sau grapa, face parte din inventarul agricol a circa 11,0% din familiile țărănești.

Producțiile obținute întăresc ideea că gospodăria țărănească actuală are o orientare predominant autarhică. Astfel, dacă luăm ca exemplu grâul, din totalul celor care l-au cultivat, producții mai mari de 1.000 kg (care depășesc nevoile proprii de consum și de utilizare productivă și pot fi destinate pieței) au obținut în anul agricol 1993-1994 doar 18,4% familii; la porumb o producție peste necesarul propriu evaluat la circa 2.000 kg/an au obținut 36,8% familii; la cartofi, producții peste consumul gospodăresc de 1.000 kg au fost obținute de 6,4% exploatații.

Procente mici de producători pentru piață apar și în cazul legumelor și zarzavaturilor: la roșii 5-6% dintre producători; la ceapă 4%; la varză 10%.

Dintre pomicultori, din totalul producătorilor, pentru piață au produs astfel: mere 6%, pere 1%, prune 6-7%.

În afară de pământ și, mai rar, de unelte pentru cultivarea acestuia, de produse agro-alimentare, gospodăria țărănească mai deține frecvent animale de muncă și pentru consum. În primul caz, al animalelor de muncă, este vorba de o compensare parțială a mijloacelor mecanice; în al doilea caz, al animalelor pentru consum, este vorba de un aport direct în planul consumului. Unitățile productive (ca de exemplu moara de cereale sau de ulei, gaterul, atelierul meșteșugăresc) sau comerciale se întâlnesc rar în cazul țăranilor. Influența lor asupra nivelului de trai al acestora este neglijabilă deocamdată.

Privindu-și casa prin prisma aspirațiilor sale, pentru faptul că este centrul unei gospodării unde se inițiază sau se continuă diferite activități productive ale exploatației agricole și pentru calitățile ei intrinseci, țăranul se arată într-o măsură semnificativă mai mulțumit de condițiile sale de locuit decât restul eșantionului. În același timp, deși șansele dobândirii unei noi locuințe pentru sine și pentru copiii săi sunt în prezent destul de mici, țăranul speră totuși mai mult decât ceilalți să-și poată realiza această aspirație.

Înzestrarea gospodăriei cu diferite articole, începând cu cele de uz casnic (frigider, aragaz, congelator, mașină de spălat), continuând cu cele de informare și divertisment (radio, televizor, telefon, video, casetofon, pick-up) și terminând cu cele de transport (bicicletă, autoturism) etc., este mai săracă în cazul țăranilor comparativ cu celelalte categorii socio-profesionale de la sat și oraș, cu excepția bicicletei, care, în lipsa altor posibilități, a devenit mijlocul predilect la distanțe medii. Minusul de înzestrare cu astfel de articole a gospodăriei țărănești nu exprimă neapărat o diferență semnificativă de posibilități materiale față de ceilalți concetățeni. Într-o anumită măsură se manifestă aici unele particularități ale modului de viață țărănesc, ca de exemplu spălatul rufelor la râu, gătitul zilnic al mâncării, care elimină sau diminuează cerința unor aparate casnice. Oricum, este totuși de apreciat adoptarea unor articole care exprimă un standard mai înalt de

civilizație precum frigiderul (care tinde să ia locul pivniței), a mașinii de spălat, a telefonului etc.

Un indiciu semnificativ al evoluției posibilităților materiale ale țărănimii, dar și al schimbărilor survenite în ceea ce privește oferta, este faptul că, după 1989, obiectele menționate au continuat să fie achiziționate. În funcție de necesități, posibilități și ofertă, procentul celor care au cumpărat astfel de articole oscilează între 0,8% (în cazul aspiratoarelor și autoturismelor), 4,8% (în cazul televizoarelor alb-negru, televizoarelor color și bicicletelor) și până la 8% (în cazul casetofoanelor, magnetofoanelor și pick-up-urilor). Comparativ cu restul eșantionului, țăranii au cumpărat în proporție mai mică obiectele la care ne referim.

Nivelul de trai al familiei la un moment dat este determinat de ansamblul posibilităților materiale ale acesteia, respectiv de proprietățile avute și de beneficiile produse de acestea, de bunurile pe care le deține gospodăria, de salarii și de alte venituri bănești obținute de pe urma muncii prestate de membrii familiei, de transferurile sociale pe care le primește. Despre unele din aceste resurse materiale ale nivelului de trai al țărănimii am vorbit deja. Pentru a avea imaginea completă a acestor resurse, inclusiv pentru a el compara cu ale altor categorii sociale, introducem în analiză noi elemente pe care le prezentăm în Tabelul.9.8

Tabel 9.8

PROVENIENȚA VENITULUI TOTAL AL FAMILIEI

-% din total-

PROVENIENȚA	ȚĂRANI	RURAL (FĂRĂ ȚĂRANI)	URBAN
SALARII	12,0	35,9	62,0
PRODUSE VÂNDUTE PE PIAȚĂ	17,5	9,2	1,7
CONSUM DE PRODUSE AGRO-ALIMENTARE	43,2	25,7	3,7
VENITURI DIN CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE	14,8	4,3	2,2
ALTE VENITURI BĂNEȘTI DIN MUNCĂ		8,2	12,4
TRANSFERURI SOCIALE	12,5	16,7	18,0

Aportul redus al salariului și al produselor vândute pe piață, pus în evidență în tabel, la realizarea venitului total al familiei țărănești confirmă odată în plus orientarea autarhică a acesteia.

Dacă celor 49,0 procente reprezentând consumul de produse agroalimentare în familia de țărani, din producția proprie, le adăugăm produsele agricole folosite ca hrană pentru animale și pentru însămânțări, rezultă că în jur de 2/3 din producția agricolă se folosește în interiorul gospodăriei. Împreună cu partea reprezentată de produsele vândute pe piață, de 7,5%, se ajunge la circa 85-90% din producția agricolă totală. Restul, până la 100% ar putea reprezenta o parte din ajutorul acordat copiilor, care în cazul țăranilor este mai substanțial decât

în restul eșantionului: 75,6 % din țărani își ajută copiii, față de 58,8% în cazul celorlalte grupuri socio-profesionale.

În expresie valorică, venitul total mediu al familiei țărănești în luna iunie 1994 era de 177.344 lei, semnificativ mai mic atât față de cifra corespunzătoare a mediului urban, cât și față de restul mediului rural: 261.357 lei și respectiv 243.230 lei.

Asupra exactității veniturilor familiei țărănești înregistrate se impun câteva considerații. Exceptând salariile altor membri ai familiei și alte venituri bănești relativ constante, sumele încasate de țărani au un caracter fluctuant, încât este greu să fie reconstituite, în condițiile în care nu se ține o evidență scrisă a lor. De asemenea, trebuie avut în vedere că perioada interviurilor, iunie, este o lună în care datorită particularităților ciclului agricol, sunt puține încasări. Adăugând acestor circumstanțe prudența proverbială a țăranilor în fața unor persoane necunoscute (așa cum sunt investigatorii sociali), care poate duce la tendința de a-și diminua veniturile declarate, putem presupune că venitul total mediu menționat mai sus este mai mic decât cel real.

Bugetele de familie, alte surse despre veniturile salariale și de altă natură arată că și celelalte categorii socio-profesionale manifestă tendința de a declara venituri mai mici decât cele reale, încât diferențele se compensează reciproc. Din acest punct de vedere, compararea veniturilor diferitelor categorii în vederea surprinderii raporturilor existente între ele rămâne legitimă. Distorsiunile provocate veniturilor familiilor țărănești de caracterul lor fluctuant și de luna în care s-au făcut interviurile nu au însă un echivalent în cazul celorlalte categorii socio-ocupaționale. Din acest motiv, compararea veniturilor familiilor țărănești cu cele ale altor categorii socio-profesionale și în general utilizarea lor în diferite considerații sociologice trebuie să se facă cu prudență. Cu aceste rezerve trebuie privită și poziția țăranilor față de pragurile sărăciei, prezentată în Tabelul 9.9, în funcție de veniturile totale declarate.

Tabel 9.9

POZIȚIA ȚĂRANILOR ȘI A CELORLALTE CATEGORII SOCIO-OCUPAȚIONALE FAȚĂ DE PRAGURILE SĂRĂCIEI

-%-

	ȚĂRANI	RESTUL ESANTIONULUI
SUB *MS*	44,4	34,3
ÎNTRE *MS* ȘI *MD*	37,1	40,1
PÂNĂ LA *MD*	81,5	74,1
PESTE *MD*	18,5	25,6

Veniturile declarate conduc la constarea că majoritatea populației are un nivel de trai situat sub minimul decent, țăranii părând însă a fi cei mai dezavantajați din acest punct de vedere.

Ca și în cazul celorlalte categorii socio-profesionale de la orașe și sate și în cazul țăranilor numărul de copii în întreținere din familie are un impact în

general negativ asupra plasării familiei față de praguri. Astfel, din familiile de țărani cu copii în întreținere, 60% de familii au un venit care le situează sub nivelul de subzistență, 32,5% se află între nivelul de subzistență și nivelul decent și 7,5% peste nivelul decent.

Dacă exactitatea veniturilor suferă de inconvenientele arătate mai înainte (făcând ca unele considerații elaborate în baza lor să fie îndoielnice), percepția oamenilor despre situația lor trebuie luată ca atare și reprezintă o completare utilă a imaginii globale a situației economico-sociale a populației. Standardul subiectiv al vieții (SSV) confirmă imaginea obținută din considerarea veniturilor (Tabelul 9.10).

Tabel 9.10

RAPORTUL DINTRE VENITURI ȘI NEVOI (SSV)

-%-

	ȚĂRANI	RESTUL ESANTIONULUI
NU AJUNG NICI PENTRU STRICTUL NECESAR	34,4	28,7
NE AJUNG NUMAI PENTRU STRICTUL NECESAR	47,2	40,0
NE AJUNG PENTRU UN TRAI DECENT, DAR NU NE PERMITEM CHELTUIELI MAI DEOSEBITE	12,8	22,1
FACEM ȘI UNELE CHELTUIELI MAI DEOSEBITE CU EFORTURI	5,6	8,0
REUȘIM SĂ AVEM TOT CE NE ESTE NECESAR	-	1,2
MEDIA	**1,89**	**2,12**

La întrebarea tranșantă: VĂ CONSIDERAȚI SĂRAC ÎN MOMENTUL ACTUAL ? 58,1% dintre țărani răspund afirmativ, iar restul eșantionului în proporție ceva mai mică, 45,8%.

Cerându-li-se să evalueze cum se descurcă în momentul anchetei comparativ cu 1989, răspunsul țăranilor și al celorlalte persoane din eșantion este aproape identic și se situează între "mai greu" și "la fel".

Asemănător răspund și la întrebarea referitoare la modul cum a decurs viața lor în ultimul timp, media evaluărilor situându-se în ambele cazuri între valoarea "nemulțumit" și "așa și așa".În ceea ce privește viitorul, țăranii sunt mai pesimiști decât restul populației.

Pentru o caracterizare cât mai nuanțată a posibilităților materiale și a nivelului de trai al țărănimii trebuie să avem în vedere particularitățile familiei țărănești actuale.

O primă particularitate este aceea că, familia țărănească se află abia la începutul procesului refacerii sale ca unitate economică autonomă.

A doua particularitate este redusa ei capacitate de a produce valori economice, care se explică prin dimensiunile proprietății funciare țărănești, improprii agriculturii moderne, prin slaba și învechita dotare cu echipament agricol și adesea prin vârsta înaintată și cunoștințele agrotehnice inadecvate.

Decurgând din particularitățile anterioare și pentru a-și asigura cel puțin existența sa biologică și a familiei sale, țăranul român este silit să practice o agricultură orientată autarhic, care-i asigură hrana și reluarea procesului de producție agricolă, dar nu-i permite, în general, obținerea unor sume importante de bani.

Dispunând de propria sa bază materială, modestă dar reală, având de bine de rău alimentația asigurată, familia țărănească reușește într-un fel să înfrunte mai ușor dificultățile perioadei actuale. Datorită proprietății funciare și celorlalte bunuri pe care le posedă, acum, ca și în trecut, țăranul poate fi sărac sau poate sărăci, dar rar se întâmplă să atingă limita mizeriei.

Există însă un caz special : acela al țăranilor aflați la o vârstă înaintată. Cu puterea de muncă diminuată și cu pensii derizorii, cu proprietăți funciare cu dimensiuni ce nu permit obținerea unei rente care să le facă bătrânețea lipsită de griji, aceste persoane ajung, în cazul că nu au urmași care să-i întrețină, într-o situație care să impună ajutorul societății.

Refacerea proprietății țărănești și în general restructurarea întregii agriculturi și a instituțiilor conexe, în acord cu cerințele economiei de piață, este un proces care se află abia la începutul său. Consecințele acestei reforme în plan social și economic sunt, de asemenea, în curs de cristalizare. Alături de implicațiile pozitive inerente refacerii proprietății private în agricultură, dintre care cea mai importantă este redeșteptarea atitudinii performante, sunt de semnalat și unele efecte negative, datorate mai ales perturbărilor care s-au produs în afara agriculturii, în primul rând inflației. Aici se află explicația percepției precumpănitor nefavorabile, pe care o au țăranii despre condițiile lor actuale de viață, în comparație cu cele dinainte de 1989, în ciuda faptului că sunt categoria socială care a avut cel mai mult de câștigat de pe urma revoluției și reformei.

CAPITOLUL 10

STANDARDUL DE VIAŢĂ AL BUCUREŞTENILOR: UN ORAŞ CU RISC SOCIAL RIDICAT

În acest capitol ne propunem să analizăm standardul de viață și fenomenul sărăciei pe un eșantion reprezentativ din București, în comparație cu situația pentru întreaga țară (eșantionul național) și cu cea caracteristică populației urbane (subeșantionul urban, inclusiv Bucureștiul).

RISCURILE SOCIALE ALE BUCUREȘTIULUI

Bucureștiul reprezintă pentru România o comunitate de un interes special. Rațiunea acestui interes special nu stă atât în faptul că el este capitala țării, sau că este de departe cel mai mare oraș, ci pentru că el reprezintă comunitatea cu **riscul social cel mai ridicat.**

În condițiile în care societatea românească cunoaște o polarizare în creștere, pe fondul unui nivel ridicat de sărăcie, putem presupune că Bucureștiul va avea o evoluție specială datorită caracteristicilor sale. Următoarele ipoteze pot fi formulate în legătură cu evoluția socială a Bucureștiului, pornind de la caracteristicile sale actuale:

Ipoteza 1. Nivelul general al veniturilor tinde să fie mai ridicat în București decât în restul țării.

Ipoteza 2. Oportunitățile de câștig sunt mai mari în București decât în celelalte comunități, atât pentru săraci, cât și pentru bogați.

Șansa de a găsi un loc de muncă este mai mare, fapt probat de altfel de nivelul mult mai redus al șomajului în București decât în restul țării. Este însă probabil ca, după o perioadă de timp, ca rezultat al unei creșteri rapide a segmentului sărac din București, șomajul să crească, putând depăși aici nivelul pe țară.

Șansele de a obține venituri din activități suplimentare ocazionale sunt mult mai ridicate și ar putea rămâne ridicate, chiar după creșterea șomajului.

Ipoteza 3. Bucureștiul **va atrage** ca un magnet nu numai pe cei care vor să câștige mult, dar și pe cei mai săraci din diferite zone ale țării, care

găsesc aici oportunități, chiar dacă modeste, incomparabil mai mari decât în localitățile lor.

Ipoteza 4. Săracii din București **vor fi reținuți** aici (exact ca în cazul magnetului), oportunitățile de obținere de venituri fiind oricum mai mari decât în alte părți.

Bucureștiul va tinde deci să devină un **colector** al sărăciei din țară.

Ipoteza 5. Nu numai oportunitățile legale, ci și oportunitățile ilegale sunt semnificativ mai mari în București. Din acest motiv, sărăcia în București va tinde să fie expusă riscului criminalității mai mult decât în alte comunități; împletirea sărăciei cu criminalitatea va fi mai ridicată.

Oportunitățile criminale sunt generate de mai multe condiții, care par a se amplifica toate în dinamica viitoare a Bucureștiului:

* Acumularea rapidă de bogăție oferă oportunități criminale substanțial mai ridicate decât segmentele medii ale populației;
* Concentrarea sărăciei, împletită cu criminalitatea generează o cultură criminală (un factor de oportunitate foarte ridicat) și totodată mecanisme sociale de autoprotecție a criminalității;
* Complexitatea crescută a comunității, a activităților economice generează oportunități specifice ridicate de criminalitate.

Ipoteza 6. Bucureștiul va tinde să atragă și să mențină nu numai segmente ale populației sărace, dar și segmente ale populației criminale.

Bucureștiul va tinde în consecință să devină un colector al sărăciei și criminalității.

Ipoteza 7. Odată cu creșterea șomajului în București este probabil ca oportunitățile de câștig suplimentar/ocazional să crească mai rapid în zona criminalității decât a economiei normale.

Ipoteza 8. Bucureștiul va prezenta un grad tot mai ridicat de polarizare economică: alături de săraci (care pot fi mai puțin săraci decât în restul țării), un segment de populație mult mai bogat. Polarizarea economică va fi dublată de o polarizare socială.

Ipoteza 9. Ca rezultat al acestor procese, Bucureștiul tinde să se diferențieze în zone cu profile social-economice polarizate. Riscul înalt probabil este de a apărea **pungi extrem de durabile în care sărăcia se împletește cu criminalitatea.**

Un asemenea risc este specific tuturor orașelor mari și în mod special celor din țările cu grad înalt de polarizare socială.

Analiza din acest capitol reprezintă un prim pas într-un program de lung termen dezvoltat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții cu tema **Dinamica socială a Bucureștiului ca localitate cu înalt risc social**. Datele obținute de noi permit o diagnoză a situației sociale a Bucureștiului în momentul de față și o verificare a tendințelor exprimate de ipotezele noastre.

Eșantionul pe București

Eșantionul special pentru București a cuprins 732 de familii, cu următoarea structură:

*În funcție de statutul ocupațional al capului de gospodărie, au fost incluse 65,9% familii de salariați și 34,1% familii de pensionari;

*Nivelul educațional al capului de familie prezintă următoarea distribuție: 32,7% cu cel mult școala profesională, 36,6% cu studii medii și 30,8% cu studii superioare.

Eșantionul nostru prezintă o distorsiune importantă datorată metodologiei sale. Am utilizat ca bază de selecție listele electorale din 1992. În aceste liste însă nu figurează tocmai populația nou venită, care adesea locuiește în condiții de provizorat. Deși acest segment al populației este extrem de interesant pentru analiza noastră, din păcate nu avem nici o posibilitate de a-i estima dimensiunile. Lipsa tot mai cronică de locuințe în București reprezintă o frână importantă a creșterii acestui segment de populație, în special a celui sărac.

STRUCTURA VENITURILOR

Structura veniturilor este prezentată în Tabelul 10.1.

Tabel 10.1

STRUCTURA VENITULUI TOTAL, COMPARATIV TOTAL EȘANTION, SUBEȘANTIONUL URBAN ȘI EȘANTIONUL BUCUREȘTI

-%-

	SALARIAȚI			PENSIONARI		
	ȚARĂ	BUCUREȘTI	URBAN	ȚARĂ	BUCUREȘTI	URBAN
VENITURI SALARIALE (A1)	69,3	76,0	78,0	14,7	15,7	17,0
AUTOCONSUM SI VÂNZARE DE PRODUSE (A5+A6)	11,2	0,9	3,0	19,0	1,4	3,7
ALTE VENITURI SUPLIMENTARE SI DIN PROPRIETĂȚI (A2+A3+A4+A7+A8+A9)	9,5	11,9	9,1	4,3	5,9	5,7
TRANSFERURI SOCIALE (B)	10,0	9,4	9,9	61,9	76,6	73,6

Din punctul de vedere al structurii, veniturile din București diferă doar în câteva aspecte față de veniturile din totalul mediului urban. Cum era de așteptat, veniturile din producția agricolă proprie sunt foarte scăzute în București. În

celelalte orașe, sursele din agricultură ale orășenilor sunt sensibil mai ridicate. În schimb în București există, față de situația populației urbane în general, posibilități mai mari de venituri suplimentare, fie din muncă, fie din proprietăți, care apar cu o pondere mai ridicată în veniturile salariaților (Tabel 10.2).

Tabel 10 .2

PONDEREA VENITURILOR SUPLIMENTARE ÎN VENITURILE TOTALE ALE FAMILIEI: BUCUREȘTI FAȚĂ DE TOTAL URBAN

-%-

	SUB 10%	10-20%	20-30%	30-40%	40-50%	PESTE 50%
BUCURESTI	14,8	20,3	18,1	9,9	9,3	27,5
URBAN	19,9	27,8	19,2	11,7	7,6	13,7
DIFEERENȚĂ	- 5,1	- 7,5	- 1,1	- 1,8	+ 1,7	+13,8

Proporțional, mai mulți bucureșteni au venituri suplimentare care au o pondere mare în totalul veniturilor lor (în special peste 50% pondere în veniturile totale) decât populația urbană; în schimb, în celelalte orașe, proporția celor ale căror venituri suplimentare au o pondere mai mică de 20% este semnificativ mai ridicată.

DISTRIBUȚIA VENITURILOR

Veniturile bucureștenilor sunt substanțial mai ridicate (cu **20%**) decât veniturile medii pe mediul urban total: venitul total mediu pe persoană convențională se grupează pentru București în jurul mediei de **126.470** lei, față de **105.595** în urban.

Distribuția pe decile a veniturilor (Tabel 10.3 și Grafic 10.1) scoate în evidență două aspecte deosebit de importante:

*Pentru fiecare decilă de venit, bucureștenii prezintă venituri mai ridicate decât media pe urban.

*Distribuția veniturilor în București cunoaște o polarizare mai accentuată decât cea caracteristică în general populației urbane. Astfel, raportul dintre veniturile celor mai săraci 10% și ale celor mai bogați 10% este de **1/9,9** pe totalul populației, **1/13,5 pe București** și **1/9,8** pe urban. Raportul dintre veniturile celor mai săraci 20% și celor mai bogați 20% este de **1/5,5** pe întreaga populație, **1/6,7 pe București** și **1/5,4** pe urban.

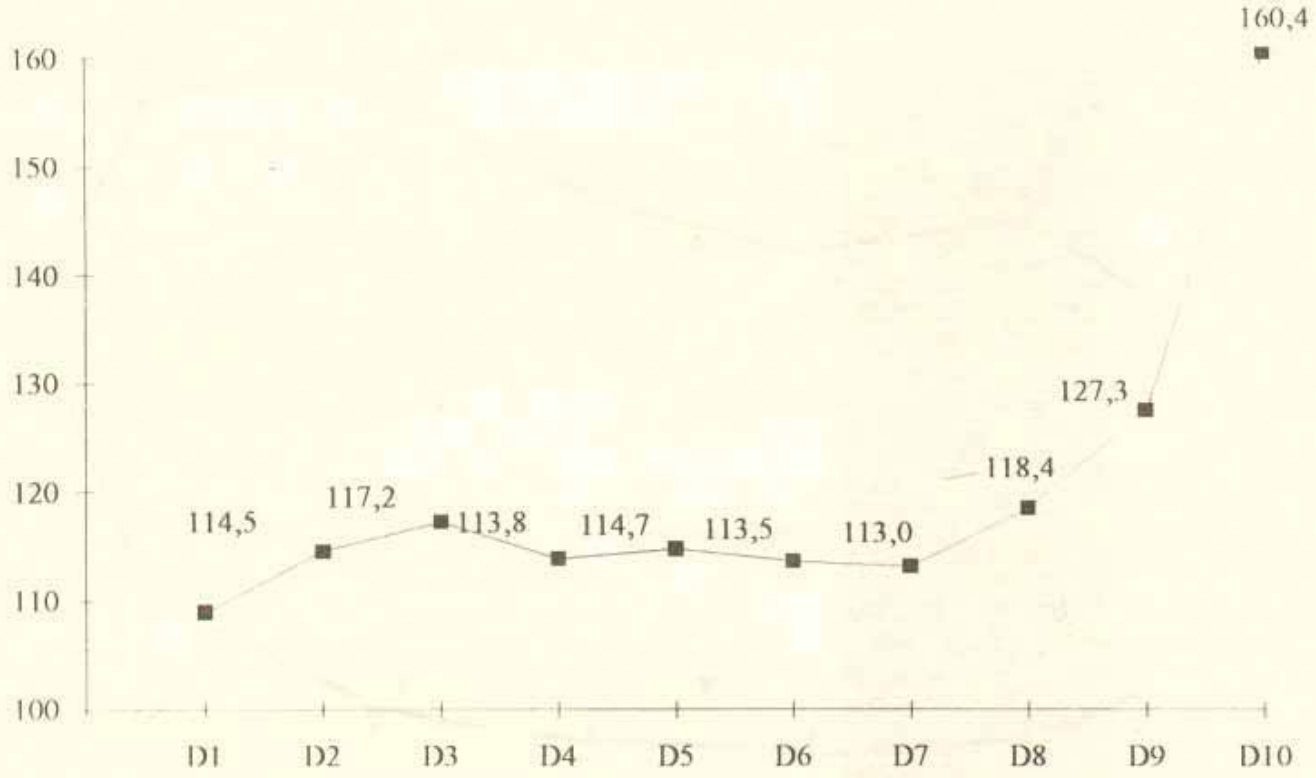
* Veniturile mici ale bucureștenilor sunt mai mari decât ale populației urbane în general, dar diferența este mică (9%); pe măsură ce cresc veniturile, diferențele dintre București și populația urbană generală cresc spectaculos. Cei mai bogați 10% bucureșteni sunt mai bogați cu 60% decât cei mai bogați 10% din eșantionul urban pe țară (Tabel 10.3).

Tabel 10.3

VENITURILE MEDII PE PERSOANĂ PE DECILE DE VENIT
TOTAL POPULAȚIE, POPULAȚIE URBANĂ, BUCUREȘTI

-lei-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TOTAL									
29665	49698	60511	71064	79850	88901	100904	116674	140788	290395
BUCUREȘTI									
35294	57464	70858	81032	91622	100793	113989	137895	179081	476671
URBAN									
32422	50179	60456	71232	79868	88802	100891	116457	140686	297130

Grafic 10.1 *Veniturile pe persoană* ale bucureștenilor, ca proporție din veniturile întregii populații, pe decile de venit

Tabel 10.4

RITMUL CREȘTERII *VENITURILOR PE PERSOANĂ* FAȚĂ DE DECILA ANTERIOARĂ

-%-

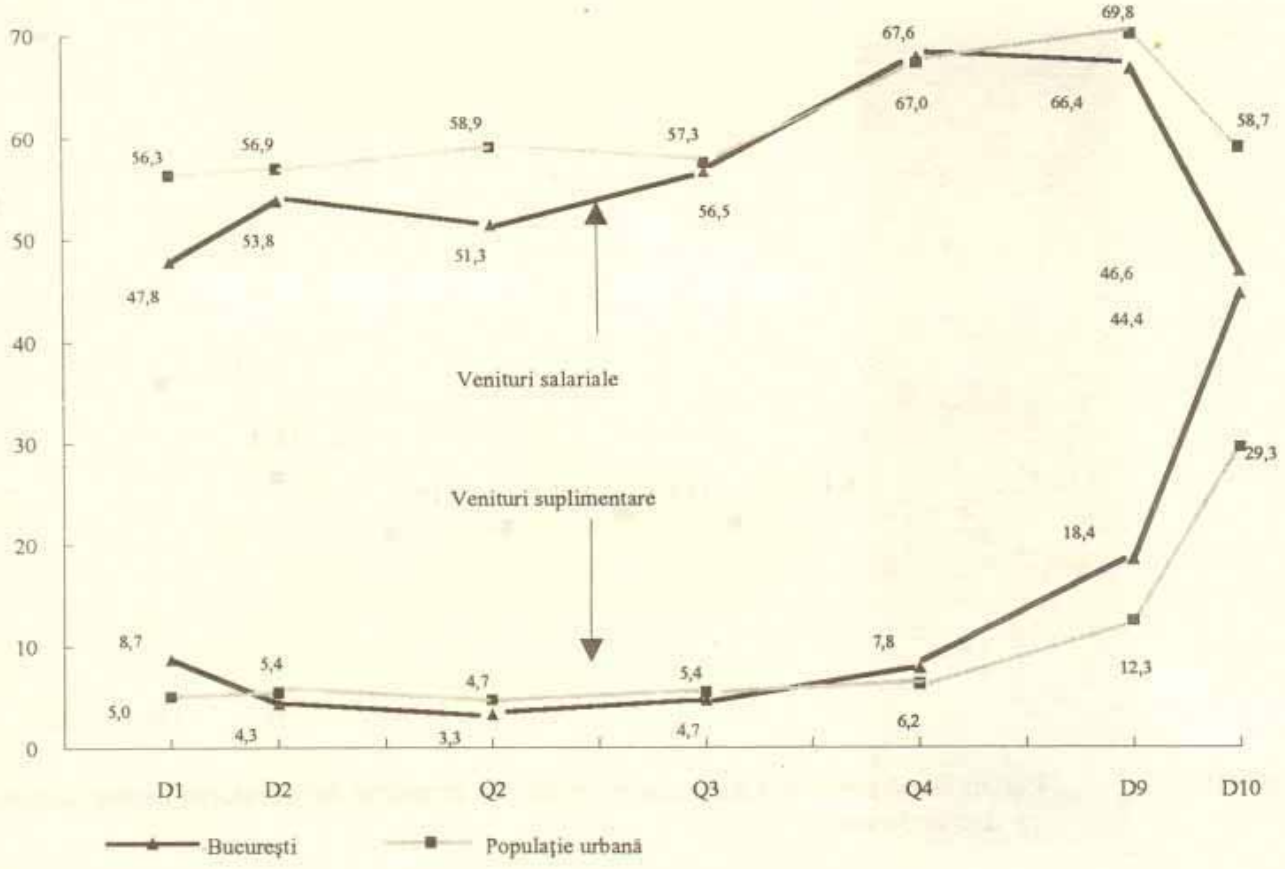
DECILA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BUCUREȘTI	-	162,8	123,3	114,4	113,1	110,0	113,1	121,0	129,9	266,2
URBAN	-	154,8	120,5	117,8	112,1	111,2	113,6	115,4	120,8	211,2

Tabelul 10.4 ne oferă o serie de sugestii interesante în legătură cu polarizarea economică în București față de situația specifică populației urbane în general. Ritmul creșterii veniturilor în primele decile este semnificativ mai ridicat în București decât în restul orașelor. La mijlocul distribuției veniturilor (decilele 4-7), ritmurile diferențierilor sunt în general scăzute și egale cu cele din celelalte orașe. Începând cu decila a 8-a, veniturile bucureștenilor încep să se diferențieze într-un

ritm semnificativ mai rapid decât al restului populației urbane. Dacă, în eșantionul pe țară decila a 10-a explodează față de decila a 9-a (211,2%), în cazul Bucureștiului creșterea este mult mai accelerată: 266%.

Aceste date constituie un suport pentru ipoteza formulată inițial. Bucureștiul pare să își sporească oportunitățile de câștig, atât pentru cei săraci, cât în special pentru cei mai bogați.

Bucureștiul tinde să devină o comunitate umană mult mai polarizată decât restul țării. Cei mai săraci de aici tind să o ducă mai bine decât cei mai săraci din restul țării; totodată, ei sunt **semnificativ mai săraci** decât populația bucureșteană cu venituri medii.

Graficul 10.2 Ponderea salariilor și a veniturilor suplimentare (și din proprietăți) în venitul total al familiei pe decile extreme și quintile mediane: București și populația urbană totală

Graficul 10.2 ne oferă imaginea unei tendințe de diferențiere a Bucureștiului în raport cu populația urbană a țării, care pare a sprijini ipotezele noastre: segmentul cel mai sărac al populației bucureștene se sprijină mai puțin pe venituri salariale decât populația urbană în general și ceva mai mult pe venituri suplimentare decât aceasta. S-ar putea ca segmentul de populație nou venită în București și care nu a fost prinsă decât într-o măsură redusă în eșantionul nostru, să prezinte mult mai accentuat această caracteristică.

Populația bucureșteană tinde să se apropie mai accentuat de forma de **J** a distribuției ponderii veniturilor suplimentare, identificată pe eșantionul pe țară:

ceva mai ridicată la nivelul segmentului sărac, mai scăzută la mijlocul distribuției și mult mai ridicată la nivelul segmentului bogat. Distribuția ponderii veniturilor salariale pare să fie mai apropiată de **U** întors: mai mică la extremele sărace și bogate și mai ridicată la mijlocul distribuției.

GRADUL DE SĂRĂCIE

Din punctul de vedere al gradului de sărăcie al populației, în comparație cu totalul populației urbane, Bucureștiul prezintă câteva caracteristici interesante care par a prefigura modelul formulat ipotetic la începutul capitolului (Tabel 10.5):

* Proporția celor aflați într-o situație de mizerie absolută (sub *Minimul Ministerului Muncii și Protecției Sociale - MM*) tinde să fie ușor mai ridicată în București decât în celelalte orașe. În realitate, diferențele par să fie mai mari, dacă am considera și pe cei veniți din cauza sărăciei în București, care nu au putut fi prinși în eșantionul nostru și a căror proporție pare să fie, după cum am argumentat mai înainte, mai mare decât în celelalte orașe.

* Sub *minimul de subzistență (MS)*, deci într-o situație de sărăcie accentuată, dar nu chiar de mizerie, trăiesc semnificativ mai puțini în București decât în eșantionul urban general.

* Peste *minimul decent (MD)* trăiesc în București semnificativ mai multe familii/ persoane.

Tabel 10.5

DISTRIBUȚIA POPULAȚIEI ÎN RAPORT CU PRAGURILE DE SĂRĂCIE

-%-

	FAMILII			PERSOANE		
	ESANTION NAȚIONAL	BUCURESTI	URBAN	ESANTION NAȚIONAL	BUCURESTI	URBAN
SUB *MM*	9,8	6,7	6,8	11,8	7,9	8,0
SUB *MS* DAR PESTE *MM*	25,0	24,2	30,5	28,5	27,8	34,1
SUB *MD* DAR PESTE *MS*	39,9	41,2	43,3	38,9	40,1	41,3
PESTE *MD*	25,2	27,9	19,3	21,8	24,2	16,6

Populația bucureșteană tinde să se estimeze a fi **săracă** într-o proporție ceva mai ridicată decât populația urbană în general.

VĂ CONSIDERAȚI SĂRĂC? (%)

	Eșantion național	București	Urban
DA	45,9	49,4	45,4

În estimarea însă a standardului de viață (*SSV*), populația bucureșteană tinde însă a se autositua ușor mai bine decât populația urbană în general (Tabel 10.6).

Tabel 10.6

GRUPAREA FAMILIILOR ÎN RAPORT CU *STANDARDUL SUBIECTIV DE VIAȚĂ -SSV-*

CUM APRECIAȚI VENITURILE ACTUALE ALE FAMILIEI DVS. ?

-%-

	Nu ne ajung nici pentru strictul necesar	Ne ajung numai pentru strictul necesar	Ne ajung pentru un trai decent, dar nu ne permitem cheltuieli mai deosebite	Facem și unele cheltuieli mai deosebite dar cu eforturi	Reușim să avem tot ce ne este necesar, fără mari eforturi
ESANTION NAȚIONAL	29,0	40,4	21,8	7,8	1,1
BUCUREȘTI	26,8	38,2	25,0	8,7	1,3
URBAN	27,4	41,4	21,8	8,4	1,0

Frustrări alimentare

În ceea ce privește lipsurile din alimentație a unor bunuri considerate a fi înalt dezirabile, nu există diferențe semnificative între bucureșteni și locuitorii celorlalte orașe, cu câteva excepții: în mai mare măsură bucureștenii estimează că le lipsesc **laptele, brânza și fructele,** dar în mai mică **dulciurile și băuturile răcoritoare.**

Frustrări de consum

Solicitați să indice ce bunuri le lipsesc sau ar dori neapărat să le înlocuiască, bucureștenii tind a resimți o frustrare mai intensă decât populația urbană la cea mai mare parte a bunurilor. Frustrări puțin mai accentuate în ceea ce privește următoarele bunuri (Tabel 10.7):

Tabel 10.7

BUNURI A CĂROR LIPSĂ PROVOACĂ INSATISFACȚII DEOSEBITE

-%-

BUNURI LIPSĂ			Care considerați că este problema cea mai importantă	
	BUCUREȘTI	URBAN	BUCUREȘTI	URBAN
MÂNCARE MAI BUNĂ	59,8	52,4	39,3	28,8
LOCUINȚĂ PENTRU COPII[1]	57,9	54,6	33,5	35,4
LOCUINȚĂ PROPRIE	24,9	18,4	10,5	10,5
AUTOTURISM	36,3	29,1	6,4	8,0
ÎMBRĂCĂMINTE	41,0	38,0	2,6	4,3
MOBILĂ	32,1	28,2	2,5	4,7
RECHIZITE ȘI MANUALE PENTRU COPII[2]	34,0	21,9	2,1	1,6
TELEVIZOR	18,4	22,7	1,5	2,8

[1] Dintre familiile cu copii peste 18 ani

[2] Dintre famiile cu copii în întreținere

Insatisfacția în raport cu veniturile de care familia dispune este mai accentuată la bucureșteni (Tabel 10.8)

Tabel 10.8

GRADUL DE SATISFACȚIE ÎN RAPORT CU VENITURILE FAMILIEI

-%-

	ESANTION NAȚIONAL	BUCURESTI	URBAN
FOARTE NEMULȚUMIT	12,9	18,2	14,0
NEMULȚUMIT	37,1	36,5	40,2
NICI MULȚUMIT, NICI NEMULȚUMIT	31,4	28,7	29,9
MULȚUMIT	17,8	13,7	15,1
FOARTE MULȚUMIT	0,7	0,7	0,8

În ceea ce privește satisfacția față de condițiile de locuit, există puține diferențe între bucureșteni și populația urbană; primii tind ușor să fie mai nemulțumiți (Tabel 10.9)

Tabel 10.9

SATISFACȚIA CU CONDIȚIILE DE LOCUIT

-%-

	ESANTION NAȚIONAL	BUCURESTI	URBAN
FOARTE NEMULȚUMIT	3,6	4,0	4,1
NEMULȚUMIT	11,9	16,5	13,7
NICI MULȚUMIT, NICI NEMULȚUMIT	23,7	27,3	23,3
MULȚUMIT	56,9	47,5	55,2
FOARTE MULȚUMIT	3,9	3,4	3,7

CONCLUZII

În raport cu populația celorlalte orașe, Bucureștiul prezintă în momentul de față unele diferențe care sugerează debutul evoluției sale sociale în sensul ipotezelor formulate de noi.

Bucureștiul pare a se fi angajat într-un proces de evoluție care îl va diferenția social tot mai net de celelalte orașe, sau cel puțin de marea lor majoritate, transformându-l într-un sistem care prezintă un risc social ridicat:

- Oportunitățile de câștig sunt mai ridicate, pentru toate grupele de venituri. Ele sunt ușor mai ridicate pentru cei săraci, dar substanțial mai ridicate pentru cei bogați.
- Din acest motiv, el devine mai atractiv nu numai pentru cei care vor să obțină poziții social-economice înalte, dar și pentru săracii fără oportunități din alte localități. Bucureștiul începe să acționeze ca un

magnet care atrage și menține săracii fără speranțe și segmentele orientate spre criminalitate ale colectivității.

- Polarizarea social-economică este în creștere rapidă în București, ducând într-un viitor destul de apropiat la riscul unei scindări a orașului în două lumi diferite. Îmbinarea sărăciei cu criminalitatea este de natură a adânci și mai mult scindarea socială.
- Este foarte probabil că au și început să se constituie pungi cronice și durabile de sărăcie, cu un grad ridicat de criminalitate, care vor deveni rapid tot mai distincte.

CAPITOLUL II

TEORIA ŞI METODOLOGIA CALCULULUI MINIMULUI DE TRAI

Cunoașterea, în fiecare moment, a proporțiilor sărăciei, în special a celei absolute se impune a fi, în cazul României, o preocupare de primă importanță a cercetării sociologice și constituie o premisă esențială pentru elaborarea politicii sociale de către organele de stat. Determinarea amplorii acestui fenomen se bazează pe stabilirea, în prealabil, a unui nivel minim de trai sau, mai exact, pe estimarea sumei de bani necesare unei familii pentru procurarea bunurilor și serviciilor de consum în structurile și în cantitățile strict necesare.

ELEMENTE DE DEFINIRE ALE MINIMULUI DE TRAI

Nivelul minim de trai se suprapune - după părerea autorilor studiului de față - pe ceea ce literatura sociologică denumește nevoi-obligații (în opoziție cu nevoi aspirații), respectiv pe acele nevoi de consum de a căror satisfacere sunt preocupați în timpurile noastre, nu numai individul și familia sa, ci și puterea publică[1].

Mininimul de trai, aparent simplu de definit și de determinat, reprezintă o categorie socio-economică complexă, cu un grad ridicat de relativitate. Complexitatea sa decurge din mulțimea și varietatea elementelor care concură la satisfacerea nevoilor de consum (personal și familial) ale oamenilor, dar și din relația strânsă existentă între aceste nevoi și cadrul economic și social în care se manifestă. Caracterul relativ își găsește expresia în aceea că:

1) nu există un minim dat odată pentru totdeauna

2) nu are aceeași mărime în toate țările lumii și nici măcar în aceeași țară și colectivitate umană.

Relativitatea sa este consecința mai multor condiții, între care cele mai importante sunt: nivelul de dezvoltare economică atins de țara proprie, mediul geografic specific habitatului, mediul profesional și social, nivelul de cultură, condițiile anterioare de viață, nivelul veniturilor, mărimea familiei. Această relativitate este pusă în evidență de însuși modul cum percepe fiecare individ propriul său nivel de trai[2].

---

[1] P.H. Chombart de Lauwe, *Pentru o societate a aspirațiilor,* Cluj, Editura Dacia, p. 71-72.

[2] Diferențierile în aprecierea, de către fiecare persoană, a propriului său nivel de trai au o explicație obiectivă, diversele consumuri (exprimate fizic și valoric) depinzând de vârstă, sex, cheltuiala zilnică de energie fizică și nervoasă, de starea de sănătate, de caracteristicile anatomice ș.a.

Pe baza unor asemenea constatări, cercetarea de profil a pus în evidență nu numai caracterul obiectiv, ci și pe cel subiectiv al indicatorului nivel minim de trai, această ultimă latură rezultând nu atât din imperfecțiunile instrumentelor de cercetare, cât mai ales din aprecierea subiectului cercetat.

Ținând seama de cele prezentate mai sus, se poate aprecia că stabilirea unui nivel care să exprime exact minimul de trai al oricărei persoane și familii nu constituie decât un demers fără sfârșit. Cercetările la nivelul macro și mezosocialului nu-și pot propune asemenea obiective, însă au obligația să ofere rezultate cât mai apropiate de cerințele limită, de strictul necesar al unei familii, necesar puternic dependent de gradul de civilizație[3] atins de societate. Determinarea de niveluri minime de trai care să corespundă fiecărei familii, pe lângă că este dificilă - dacă nu imposibil de realizat - este inutilă pentru politica socială la nivel național, acestea neputând fi funcționale. Utilitate în practică pot avea însă nivelurile minime de trai stabilite (nu numai în funcție de cele două medii -urban și rural-, de numărul membrilor de familie și de vârsta acestora) și pe categorii socio-profesionale, pe zone geografice ale țării. Acestea ar oferi o imagine asupra necesarului diverselor categorii de familii autohtone și ar permite punerea în evidență, cu mai multă claritate, a problemelor cu care se confruntă fiecare categorie, a diferențelor ce decurg din statutul fiecărei profesii.

Nivelurile minime de trai pe zone și, într-o formă mai determinată, pe județe (justificate, în principal, de faptul că sfera prețurilor și tarifelor unice pe țară s-a restrâns considerabil), pe lângă că permit o mai corectă cunoaștere a dimensiunilor sărăciei la nivel de țară[4], constituie și premise de fundamentare a măsurilor de protecție socială ce pot fi întreprinse, în viitor, de organele locale (comunale și orășenești), acestea putând și trebuind să acționeze, în cadrul asistenței sociale, cu soluții variate și eficace pentru atenuarea fenomenului de sărăcie în raza de exercitare a atribuțiilor lor.

Importanța teoretică și practică a conceptului "nivel de trai" poate fi mai bine nuanțată dacă se raportează la acele trepte ale condițiilor de viață care sunt surprinse în sintagmele "nivel de trai decent"; "nivel de trai ridicat (îndestulător)"; "nivel de trai de lux" și antipodul acestuia, "trai mizerabil".

La baza determinării minimului de trai stau, așa cum s-a arătat mai sus, nevoile de consum-obligații. Unul din primii specialiști care s-au ocupat de stabilirea mărimii acestui indicator pentru realitățile Marii Britanii, Seebohm Rowentree, a construit un minim de trai pornind de la cheltuielile pentru procurarea de produse alimentare, ulterior încluzând pe cele pentru îmbrăcăminte, combustibil, la care a adăugat cheltuielile pentru iluminat, diverse cheltuieli gospodărești și cheltuieli pentru locuință; din acest raționament au lipsit, între altele, cheltuielile pentru satisfacerea nevoilor de natură spirituală. Americanul

---

[3] Civilizația, ca sinteză a unui evantai larg de condiții, nu numai că impune cerințele minime ale individului și ale familiei din care face parte, dar oferă și condițiile pentru satisfacerea acestor cerințe.

[4] Urmărirea zonală a nivelului minim de trai permite și surprinderea obiceiurilor de consum, aspect ce nu poate fi ignorat într-o abordare cuprinzătoare.

A.L.Bowley a sintetizat punctul său de vedere în afirmația potrivit căreia minimul de trai înseamnă "estimarea venitului necesar unei familii oarecare pentru a atinge un anumit nivel de sănătate și de demnitate". După cum se vede, această afirmație are în vedere gradul de civilizație atins și ia în considerare întregul sistem de nevoi de consum ale individului și familiei din care face parte, inclusiv pe cele de natură psihică.

Știința și bunul simț comun sugerează câteva criterii pentru determinarea nivelului minim de trai și acestea includ:

* menținerea ființei umane în stare normală sub aspect biologic și psihic;
* îmbrăcăminte și încălțăminte într-o cantitate și structură care să permită protecția organismului uman față de variațiile climatice specifice și o ținută decentă a fiecărei persoane în societate;
* condiții de locuit și dotări gospodărești care să asigure un anumit confort (impus de gradul de civilizație atins);
* folosirea de servicii indispensabile sau devenite comune;
* existența unor sortimente de bunuri și servicii ieftine, accesibile persoanelor cu venituri modeste.

În afară de gradul de civilizație atins, criteriile menționate mai sus țin seama și de faptul că fiecare om este, pe lângă o entitate biologică și psihologică, o ființă care trăiește și acționează într-un context social.

În literatura de specialitate străină există opinii potrivit cărora, atunci când este vorba de sărăcia absolută, pragul sărăciei (care poate fi considerat limită minimă a nivelului de trai) este bazat pe costul bunurilor de primă necesitate, prin acestea înțelegând produsele alimentare, locuința și îmbrăcămintea - încălțămintea[5]; la bunurile menționate autorii studiului de față consideră că trebuie adăugate diversele medicamente, ca și alte cheltuieli pentru sănătate, fără de care este de neconceput menținerea organismului uman în stare normală, precum și cheltuielile pentru transportul impus de deplasarea de la domiciliu la serviciu și înapoi, cheltuielile pentru întreținerea și repararea articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte, care prin efectul lor măresc perioada de utilizare a unor bunuri cu rol important în viața populației.

Din cele arătate rezultă că pragul sărăciei, în sensul său cel mai sever, n-ar include cheltuielile pentru satisfacerea nevoilor spirituale; drept consecință, ar trebui excluse și unele din bunurile de folosință îndelungată, cu rol cultural important, cum sunt radioul, televizorul, precum și consumul de energie electrică consecință a funcționării acestora. Pornind de la conținutul actual al noțiunii de nevoi de consum-obligații, autorii studiului de față au considerat că în minimul de trai se cer a fi incluse și cheltuielile impuse de un nivel de instruire care să asigure fiecărui om cultura strict necesară integrării sale în societate.

---

[5] L.Barreiros, *Mésure de la pauvreté; une pérspective eurpéenne,* în *Information de l' Eurostat,* trim 3-4, 1989.

METODA NORMATIVĂ - cea mai adecvată pentru o perioadă de tranziție

Așa cum rezultă din literatura de specialitate străină și națională există mai multe căi pentru stabilirea nivelului minim de trai. Acesta poate fi determinat fie recurgându-se la normative de consum (cantități minime de produse și servicii pe care știința și experiența le indică pentru consumul personal și familial), fie obținând informații cu privire la suma de bani strict necesară diverselor tipuri de familii pentru a trăi în condițiile date, informații ce sunt furnizate de subiecții incluși în eșantioanele stabilite.

Metoda bazată pe normative operează cu cantități la toate sortimentele de produse și servicii din "coșul" de consum sau numai la produsele alimentare. În acest ultim caz este vorba de metoda structurală, aplicabilă în condițiile când ponderea cheltuielilor pentru mărfuri alimentare se menține relativ constantă în totalul cheltuielilor de consum[6]. Utilizarea informațiilor furnizate de subiecții investigați cu privire la sumele minime necesare întreținerii familiei proprii, respectiv folosirea metodei subiective presupune, de asemenea, anumite condiții, între care:

1. o economie capabilă să satisfacă cererea populației;
2. stabilitate mare a prețurilor pe piața internă.

În absența unor asemenea condiții, estimările diverselor persoane asupra veniturilor strict necesare sunt viciate, incertitudinea defavorizând judecata lucidă și deci estimarea corectă.

În ceea ce privește sărăcia relativă, soluția adoptată de diverse organisme internaționale și țări (în principal cele dezvoltate) este aceea a utilizării unui procentaj (40,50 sau 60%) din venitul mediu pe țară; acest procent decurge dintr-o serie de analize efectuate, în prealabil, asupra posibilităților pe care le oferă oamenilor diversele trepte de venituri situate sub venitul mediu.

Ținând seama de caracteristicile desfășurării proceselor și fenomenelor economice, în prezent, în țara noastră, colectivul din ICCV care se ocupă de problemele sărăciei a ajuns la concluzia că trebuie să se limiteze la analiza fenomenului sărăciei absolute și că cea mai indicată metodă de determinare a nivelului minim de trai este cea care se bazează pe normative la toate bunurile și serviciile de consum și nu numai la produsele alimentare, cum ar fi mai simplu și, dintr-un anumit punct de vedere, mai indicat[7]. Cu toate limitele pe care le conține

---

[6] Ponderea constantă a cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor de consum ale unei familii este condiția esențială a determinării sumei de bani necesare pentru acoperirea cheltuielilor minime de consum; modificare acestei ponderi de la o lună la alta sau chiar de la un an la altul face ca ponderea rezultată din datele trecutului, chiar și ale celui mai apropiat, să nu mai fie valabilă pentru prezent și cu atât mai puțin pentru viitor.

[7] Prin faptul că permite determinarea nivelului minim detrai prin înmulțirea cheltuielilor minime pentru alimente cu ceea ce rezultă din raportul 100/P ("P" reprezentând ponderea cheltuielilor pentru procurarea de produse alimentare, așa cum sunt reflectate aceste cheltuieli de *Bugetele de familie*), o astfel de metodă elimină introducerea în calcul (cu o cotă lunară) a sumelor considerate ca necesare pentru procurarea întregii game de bunuri de folosință îndelungată. *Bugetele de familie* oglindesc situația

metoda subiectivă în condițiile actuale din țara noastră, s-a considerat utilă folosirea, în mod suplimentar, a acestei metode.

Printre argumentele care pledează pentru utilizarea, cu prioritate, în prezent, a metodei normative, cu aplicare la toate capitolele consumului individual și familial se înscriu:

a) Față de **metoda structurală** (respectiv față de soluția care se bazează pe ponderea cheltuielilor estimate pentru procurarea de alimente în totalul cheltuielilor de consum):

1. În anii anteriori și chiar și în prezent, consumul alimentar - așa cum este înregistrat în Bugetele de familie - a fost și este marcat de dificultăți în procurarea unor produse, de substituirea unor produse cu altele; pe scurt, consumul alimentar efectiv al populației este departe de a ilustra o situație normală și în consecință, nu este indicat, sub aspect structural, să fie utilizat decât cel mult în mod complementar la determinarea nivelului minim de trai;
2. În timpul scurs după anul 1989, luând în considerare și situația de pe piața țărănească, prețurile și tarifele la mărfurile și serviciile destinate consumului personal și familial au cunoscut creșteri în proporții mari și diferite, determinând schimbări sensibile în ponderea diverselor grupe de cheltuieli din *Bugetele de familie*; până în iunie 1994, pe grupe mari, prețurile de consum au crescut, comparativ cu octombrie 1990 (considerat 100), de 81,1 ori la mărfuri alimentare, de 68,9 ori la mărfuri nealimentare și de 58,1 ori la servicii. Pe perioade mai scurte, evoluția prețurilor și a tarifelor nu s-au încadrat în dinamica rezultată. Astfel, față de decembrie 1993, în iunie 1994 indicii prețurilor de consum au fost următorii: 139,4 la produse alimentare, 132,6 la mărfuri nealimentare și 145,2 la servicii[8];
3. Pe parcursul perioadei care s-a scurs de la legiferarea prețurilor liberalizate au avut loc o serie de modificări în cadrul sistemului de prețuri, între care: eliminarea treptată și totală a subvențiilor de la Bugetul de stat, introducerea taxei pe valoarea adăugată (TVA), în mai 1993 și altele; acestea au schimbat, în proporții diferite, prețurile și tarifele, modificând, în consecință, structura cheltuielilor populației. În cazul familiilor de salariați, în perioada 1989-1994, ponderea cheltuielilor pentru produsele alimentare și băuturi a fost următoarea: 51,1% în 1989, 49,4% în 1990, 51,4% în 1991, 55,9% în 1992, 58,5% în sem.I 1993 și 60,2% în sem.I 1994[9].

b) Metoda subiectivă, caracterizată printr-o serie de virtuți, între care;

1. Posibilitatea de a stabili mai multe tipuri de niveluri de trai (minim, decent, ridicat, de lux) pornind de la estimările făcute de persoanele cuprinse în eșantion;

---

efectivă, privită la nivelul colectivității, în această situație existând atât familii care, în luna avută în vedere, cumpără unul sau mai multe produse de acest fel, cât și din cele care folosesc produse similare cumpărate în diverse momente din trecut și deci la prețuri mai mici.

[8] *Buletin Statistic de prețuri,* CNS, nr. 6, iunie 1994

[9] *Anuarul statistic al României 1993,* CNS, 1994; *Aspecte ale nivelului de trai al familiilor de salariați reflectate prin bugetul de familie,* CNS, sem. I 1994

2. Cunoașterea situației percepute de fiecare familie în raport cu sărăcia este mai puțin adecvată, în prezent, datorită:

*. Incertitudinii provocate de schimbările economice, de instabilitatea situației și modificarea permanentă a premiselor care stau la baza aprecierilor personale, aspecte ce afectează corectitudinea oricărei aprecieri făcute de nespecialiști;

**. Efectului creșterii continue și rapide a prețurilor și a tarifelor asupra stării psihologice a populației, stare manifestată prin neliniște, cu consecințe asupra rigurozității și estimărilor făcute de subiecții interogați în ceea ce privește condițiile lor viață.

PREMISE ALE DETERMINĂRII NIVELULUI MINIM DE TRAI

Calculul analitic al minimului de trai pe bază de normative de consum s-a făcut pentru o familie de salariați constituită din patru persoane (părinții plus doi copii -o fată și un băiat, amândoi de vârstă școlară) și pentru o familie de pensionari compusă din două persoane (soț, soție), ambele familii din mediul urban. Opțiunea pentru familii din mediul urban a fost rezultatul mai multor considerente, între care: ponderea mai mare a populației orășenești în ansamblul populației țării, specific de viață mai bine conturat, cheltuieli mai precis structurate ș.a. Alegerea celor două tipuri de familii a decurs, pe de o parte, din valorile medii pe care statistica le prezintă pentru numărul de membri pe o familie și, pe de altă parte, din ponderea ridicată a acestor tipuri de familii în ansamblul familiilor din mediul urban.

Ținându-se seama de particularitățile consumului, mai ales ale celui alimentar, s-a avut în vedere o familie în care adultul, cap de familie, este angajat într-o activitate care necesită un efort mediu[10], considerând că acesta predomină în economie. Din cercetările specialiștilor în nutriție rezultă că numărul de calorii ce trebuie asigurat, în 24 de ore, persoanelor care depun un asemenea efort variază între 2.700 și 3.200; în calculul nivelului minim de trai s-a mers pe limita minimă (2.700 de calorii).

În scopul determinării nivelului minim de trai au fost estimate normative de consum pe persoană sau pe familie, în funcție de modul de utilizare a bunurilor. La bunurile alimentare, la îmbrăcăminte, încălțăminte, la cheltuielile cu asistența medicală, cu transportul și la cele implicate de procurarea de rechizite au fost estimate normative de consum pe persoană. Pentru locuință și pentru toate bunurile din dotarea gospodăriei (mobilă, aparatură electrocasnică, articole

[10] Potrivit studiilor elaborate de specialiști (a se vedea: Iulian Mincu, *Alimentația rațională a omului sănătos*, București, Editura Medicală; Iancu Gonțea, *Alimentația rațională a omului*, București, Editura Diadactică și Pedagogică, 1975, Mircea Diaconescu, *Alimentația rațională*, București, Editura Militară, 1979), între activitățile care implică un asemenea efort se înscriu cele de: acar, sudor, instalator, cizmar, cofetar, mecanic de locomotivă, excavatorist, strungar, conducător troleibus ș.a.

electrice de uz gospodăresc, articole sanitare, de igienă, articole textile pentru uzul casnic, articole de menaj, produse pentru asigurarea curățeniei, scule și articole de uz gospodăresc), ca și pentru o serie de servicii de gospodărie comunală, consum de energie electrică, cheltuieli de întreținere a locuinței ș.a. s-a avut în vedere necesarul unei familii constituite din patru sau două persoane.

Din precizările anterioare rezultă că, în calculul nivelului minim de trai cu ajutorul metodei normative sunt incluse, la prețuri și tarife valabile într-o anumită lună (în cote lunare, bineînțeles), cheltuieli pe care multe familii le-au făcut înainte de luna respectivă (și ca urmare au fost mult mai mici) sau urmează să le facă mai târziu (și în consecință vor fi mai mari). Aceasta este, de altfel, viciul cel mai mare al metodei normative.

La stabilirea normativelor au fost avute în vedere anumite principii.

La **produsele alimentare** au fost luate în calcul produse și sortimente care se găsesc la prețuri accesibile familiilor cu venituri modeste și în cantitățile posibil de asigurat de economia românească; structura a fost determinată în corelație cu obiceiurile de consum observate la nivelul colectivității.

Minimul referitor la **vestimentație** a fost stabilit, pe fiecare persoană, pe baza a două dimensiuni: una fiziologică, care este determinantă, și alta socială, care decurge din nivelul de dezvoltare socio-economică a țării, din gradul de civilizație atins. Normativele prevăzute pentru acest capitol al consumului sunt, poate, cele mai discutabile din următoarele motive:

1. strictul necesar de îmbrăcăminte și încălțăminte, privit fizic și mai ales valoric, este dependent, în gradul cel mai mare, nu numai de caracteristicile antropometrice și ortopedice ale fiecărei persoane, de mediul (inclusiv climatic) în care trăiește aceasta, ci și de statutul său social, statut aflat într-o relație strânsă cu profesia capului de familie;

2. consumul de astfel de bunuri depinde, de asemenea, într-o mare măsură de calitatea acestora și mai ales de rezistența lor, respectiv de durata de folosire;

3. durata de folosire a unui obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte, durată care este un parametru esențial de determinare a normativelor de consum este dependentă și de numărul de schimburi sau de înlocuitori; bunăoară, alternanța palton, scurtă, pardesiu face ca fiecare din acestea să poată fi folosită un număr mai mare de ani; similar stau lucrurile atunci când în sortimentele de încălțăminte de care dispune o persoană figurează, pe lângă pantofi, ghete, sandale și eventual teniși.

La încălțăminte, ca și la îmbrăcăminte, stabilirea varietății de bunuri s-a făcut ținându-se seama de variația temperaturii și a fenomenelor meteorologice în timpul anului. La copii, deoarece consumul de îmbrăcăminte și încălțăminte este influențat mult de procesul de creștere, s-a considerat că durata de folosire a obiectelor nu poate fi mai mare de unul sau doi ani, cu câteva excepții, când se ajunge la trei și acest fapt este valabil numai pentru fete; totodată, la stabilirea sortimentelor și cantităților de îmbrăcăminte pentru aceștia s-a avut în vedere

uzarea mai rapidă a articolelor respective datorită predispoziției copiilor pentru joacă.

În ceea ce privește locuința, s-a ținut seama de faptul că aceasta îndeplinește mai multe funcțiuni, între care: loc de dormit, de odihnă, de destindere, de pregătire și servire a mesei, de asigurare a igienei și a îngrijirii corpului. De aceea, în cazul familiilor de salariați constituite din patru persoane, între care doi copii (o fată și un băiat) s-a considerat că trebuie să aibă trei camere, din care două dormitoare și o cameră de zi (care servește și ca dormitor pentru părinți)[11].

Ca urmare a privatizării celei mai mari părți a locuințelor de stat, un număr de familii au de achitat, lunar, în locul chiriei o parte din valoarea acestor locuințe, valoare care, în cazul locuințelor constituite din trei camere (două dormitoare și o cameră de zi) variază între 80.000 și 240.000 de lei, în funcție de gradul de confort, de anul realizării construcției, de amplasament și de etaj.

Pentru familia de pensionari (două persoane), locuința avută în vedere este o garsonieră confort I, închiriată de la stat, iar chiria luată în calcul a fost dedusă din *Bugetele de familie*.

În strânsă legătură cu funcțiile locuinței, cu suprafața locuibilă și cu distribuirea acesteia, în afara existenței unor anexe, cum ar fi bucătăria, cămara, grupul sanitar, holul și debaraua au fost avute în vedere: minimul de mobilă, de lenjerie de pat, pături, plăpumi, de alte produse textile pentru încăperi (covoare, carpete, perdele), de aparatură electrocasnică (frigider, aragaz, mașină de spălat, fier de călcat), de aparatură electronică pentru informare și pentru folosirea plăcută a unei părți din timpul liber (radio și televizor); totodată, au fost luate în considerare articolele de menaj (veselă, tacâmuri, vase de pregătit hrana) strict necesare pentru patru sau două persoane, articolele pentru asigurarea igienei personale și a curățeniei în locuință, scule pentru unele reparații în casă ș.a.

În calculul cheltuielilor impuse de funcționarea locuinței au fost incluse și sumele achitate pentru căldură, apă caldă, pentru gaze naturale utilizate la bucătărie, pentru energia electrică consumată la iluminat ș.a. În privința căldurii, varianta adoptată a fost aceea a caloriferelor încălzite prin sistemul central de termoficare.

În ceea ce privește remedierea defecțiunilor care apar în locuință, punctul de vedere adoptat a fost acela că multe din acestea (înlocuirea siguranțelor, a becurilor arse, a prizelor, a garniturilor defecte de la robinetele de apă și chiar a oberteilerelor ș.a.) se efectuează de unul din membrii familiei și deci, în calculul minimului de trai nu s-a luat decât costul materialelor sau al pieselor.

Este de reținut că, deși multe din elementele care intră în dotarea locuinței au valori mari, datorită duratei de folosire -unele putând fi utilizate și peste 30 de ani- au o participare relativ redusă în totalul cheltuielilor familiale lunare. Una din remarcile care se impune a se face în legătură cu cele două grupe mari de bunuri

---

[11] *Probleme actuale în cercetarea și proiectarea locuințelor,* Centrul de Documentare pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare, 1995.

ce intră în consumul populației -produse alimentare și mărfuri nealimentare- este cea referitoare la prețurile avute în vedere. Deoarece, în actualele condiții, prețurile diferă de la o localitate la alta și chiar de la o unitate la alta, soluția adoptată a fost aceea a prețului mediu, așa cum a fost determinat acesta de Comisia Națională pentru Statistică. La mărfurile nealimentare, întrucât nivelul minim de trai înseamnă limitare a manifestării preferințelor, s-a considerat că este justificat să se ia în calcul prețul celor mai ieftine sortimente din fiecare produs.

Principalele categorii de **servicii** pentru care s-au estimat cheltuielile minime au fost cele referitoare la: folosirea locuinței și consumul de energie electrică; transportul urban și interurban; spectacole (teatru, cinema) și cumpărarea de cărți, ziare; igiena personală (frizerie - coafură); poștă telecomunicații; îngrijirea medicală (medicamente); repararea și întreținerea îmbrăcămintei și încălțămintei .

Estimarea fiecărei categorii de cheltuieli referitoare la serviciile de consum s-a realizat pe baza datelor statistice existente, a informațiilor obținute prin efectuarea de microanchete și a unor anchete la nivel național sau recurgându-se la informații din *Bugetele de familie*. În ceea ce privește transportul urban, luat în considerare numai pentru persoanele adulte (două din cadrul familiei de salariați), s-a avut în vedere câte un abonament pe două linii[12] .

Referitor la transportul interurban, s-a apreciat că fiecare persoană - adult, copil sau pensionar - efectuează o călătorie (copiii la părinți și invers, nepoții la bunici și invers) dus-întors pe calea ferată, clasa a II-a cu acceleratul, pe o distanță medie de 300 km.

Cheltuielile pentru servicii culturale au fost stabilite pornind de la aprecierea că o persoană adultă sau un copil vizionează lunar câte un film la cinematograf, merge de două ori pe an la spectacole de teatru, muzicale etc., vizitează un muzeu ș.a. Totodată s-a considerat că, lunar, într-o familie de salariați sau de pensionari se face un abonament la un ziar și că numărul de cărți cumpărate anual de o persoană, indiferent că-i adult sau copil, este de trei.

Serviciile de igienă și estetică personală avute în vedere constau în tunsul o dată pe lună al bărbaților adulți și al băieților și o dată la două luni al fetelor. Coafarea are loc la trei luni pentru femei adulte din familiile de salariați și o dată la patru luni a celor din familiile de pensionari.

În ceea ce privește serviciile de poștă și telecomunicații s-a ținut seama de următoarele: 1) deoarece fiecare familie dispune de radio și televizor, înseamnă că trebuie să plătească abonamentele corespunzătoare; 2) atât familia de salariați, cât și cea de pensionari au aparat telefonic în cuplaj și deci trebuie să achite abonamentul și un minim de convorbiri telefonice (30, câte una pe zi); 3) lunar, familia expediază cel puțin o scrisoare la diverse persoane sau instituții, iar anual cel puțin două colete. Așa cum rezultă și din practică, cu excepția

[12] S-a ținut seama de faptul că, în principal, deplasările cu mijloacele de transport în comun la și de la locul de muncă sunt efectuate de persoane adulte; elevii au în mod normal unități școlare în apropierea casei, iar pensionarii folosesc în mod sporadic aceste mijloace.

convorbirilor telefonice, serviciile de poștă și telecomunicații nu depind decât într-o mică măsură de numărul membrilor de familie.

Cheltuielile implicate de rechizitele școlare și de alte articole de papetărie, cheltuieli întâlnite în familiile de salariați cu copii având vârsta de școală, au fost determinate pe baza unei anchete efectuate în rândul elevilor din câteva licee din Capitală; analiza bazată pe corelarea rezultatelor anchetei cu unele situații concrete și cu părerea mai multor cadre didactice scoate în evidență supraestimarea necesarului de asemenea materiale de către cei chestionați. Ținând seama de faptul că, în familii, pentru copii se fac și alte cheltuieli, autorii au apreciat că supraestimările sunt anulate de neincluderea unor cheltuieli.

Serviciile de sănătate luate în calculul nivelului minim de trai au inclus, în principal, procurarea de medicamente, iar pentru aceasta s-a ținut seama de datele din bugetele de familie, dar și de o listă de medicamente cu grad ridicat de solicitare.

Prestațiile de reparare și întreținere a îmbrăcămintei și încălțămintei pentru cele două tipuri de familii, luate ca etalon, au fost stabilite pornind de la ceea ce arată practica. Astfel, s-a considerat că, anual, fiecare membru de familie recurge la curățatul unui costum de haine sau al unei rochii; pentru paltoane, pardesie și scurte s-a apreciat că intervalul de curățire este de patru ani. La încălțăminte s-a avut în vedere că pentru fiecare pereche sunt necesare următoarele operații: aplicare de flecuri de trei ori în decursul a doi ani, pingelirea o dată la trei ani și realizarea unor reparații mici în fiecare an.

Totalul rezultat din însumarea cheltuielilor, estimate pe baza argumentelor menționate mai sus, a fost mărit cu 5% pe următoarele considerente: 1) din consumul populației fac parte și bunuri care n-au fost nominalizate în "coșul" de produse și servicii (ca, de exemplu, sare, oțet, diverse condimente, chibrituri, cuie, garnituri pentru robinete etc.); 2) s-a eliminat, într-o oarecare măsură, rigiditatea care a decurs din luarea în calcul a unor sortimente de produse neadecvate consumului tradițional al persoanei sau familiei.

SCALE DE ECHIVALENȚĂ

Potrivit precizărilor din paragrafele anterioare, metoda normativă de determinare în mod analitic a nivelului minim de trai a fost aplicată la două tipuri de familii din mediul urban: una de salariați, constituită din patru persoane (părinți plus doi copii: o fată și un băiat, ambii de vârstă școlară) și alta compusă dintr-un cuplu de "vârsta a treia" (pensionari).

Deoarece realitatea prezintă o gamă variată de tipuri de familii și de gospodării, pentru stabilirea nivelului de trai valabil pentru fiecare situație în parte s-a recurs la **scale (coeficienți) de echivalență**. Pe baza unui raport între fiecare membru component și capul de familie (gospodărie), raport ce decurge din compararea cheltuielilor de consum ce revin (prin natura lor sau prin aprecierile

făcute de colectivul de cercetători) fiecărei persoane luate separat (din cele două tipuri de familii menționate), scalele de echivalență au rolul de a "transforma" ansamblul membrilor familiei (gospodăriei) în persoane masculine mature (capi de familie).

Posibilitatea utilizării unui instrument sintetic și relativ simplu pentru calculul nivelului minim de trai al diverselor tipuri de familii (gospodării) decurge din specificul consumului în familie. În cadrul acestui consum, multe din cheltuielile făcute de familie nu se află într-o proporție directă cu numărul membrilor săi[13]. Practica arată că, în oricare colectivitate cota cheltuielilor comune ce revine unui membru al acesteia cunoaște o descreștere în măsura în care numărul membrilor sporește, fără însă ca acest raport de proporționalitate inversă să se manifeste perfect. În cazul copiilor, experiența a arătat că într-o familie cel de-al doilea copil, mai ales când este de același sex ca primul și la o diferență mică de vârstă, antrenează cheltuieli mai mici decât acesta. Este cunoscut, între altele, că multe articole de îmbrăcăminte și de încălțăminte, neuzate sau cu un grad scăzut de uzură rămase de la primul copil sunt purtate de următorii și chiar de ceilalți; de asemenea, consumul de energie pentru iluminat și încălzit nu crește sau se majorează într-o măsură neînsemnată ș.a. Comparativ cu cel de-al doilea copil, cel de-al treilea implică cheltuieli mai ridicate decurgând dintr-o serie de cerințe suplimentare, între care: nevoia suplimentară de spațiu locativ, de mobilier, de lenjerie de pat etc. Comportamentul cheltuielilor pentru cel de-al patrulea copil este aproximativ același ca și în cazul celui de-al doilea.

Din multele pachete de scale de echivalență utilizate în lume, cele care au o arie de răspândire mai mare sunt:

1. Cel folosit de OCDE, după care:
   - un adult (cap de familie) = 1,0;
   - celălalt adult (respectiv soția) = 0,7;
   - copiii, indiferent de vârstă = 0,5 fiecare.
2. Cel denumit Oxford și care operează cu:
   - 1,0 pentru primul adult (capul de familie);
   - 0,7 pentru cel de-al doilea adult (soție);
   - 0,5 pentru copii sub 15 ani;
   - 0,7 pentru copii peste 15 ani.

Pornind de la datele "coșului" de produse și servicii care au stat la baza stabilirii nivelului minim de trai pentru familia de salariați formată din patru persoane și cu domiciliul în mediul urban, colectivul de cercetători ai ICCV implicat în determinarea acestui nivel a elaborat o scală de echivalență puțin diferențiată. Astfel, față de unitate (1) cât reprezintă coeficientul acordat capului de familie,

[13] Un asemenea aspect este pus în evidență de înseși cerințele privind consumul alimentar, de numărul de calorii necesar unui organism uman în funcție de vârstă, greutate, eforturi și altele. Potrivit concluziilor specialiștilor în nutriție, copiii până la un an au nevoie, în decurs de 24 de ore, de 900 de calorii, între unul și trei ani de 1.300 de calorii, între patru și șase ani de 1.700 de calorii ș.a.m.d.; necesarul de calorii în funcție de vârstă este în creștere până la 20 de ani la băieți și până la 15 ani la fete.

pentru soție a revenit, în cazul *MD* - 0,778, pentru primul copil - 0,603, pentru cel de-al doilea - 0,603, iar pentru cel de-al treilea și următorii - 0,500.

Opțiunea pentru o scală de echivalență sintetică a decurs dintr-o serie de considerente, între care:

- caracterul sintetic asigură o mai mare omogenizare a diverselor situații concrete și mărește gradul de aplicabilitate a scalei;
- scalele cu o gamă largă de coeficienți, diferențiați pe mai multe grupe de vârstă a copiilor și eventual în funcție de sexul acestora presupune cunoașterea situației reale sub acest aspect, fapt greu sau chiar imposibil de realizat mai ales atunci când se urmărește fenomenul sărăciei în dinamica sa.

Pentru populația din mediul rural, determinarea nivelurilor minime de trai s-a făcut pornind de la nivelurile stabilite pentru familiile de salariați și de pensionari din mediul urban, la care s-a aplicat o reducere de 20%; un asemenea procentaj de diminuare este folosit în practica multor țări europene și își are explicația în faptul că la multe capitole ale consumului, cheltuielile făcute de oricare familie din mediul rural sunt sensibil mai mici. Între cheltuielile aflate în această situație, se înscriu cele pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru întreținerea locuinței, pentru transport, pentru poștă și telecomunicații, pentru servicii culturale ș.a.

VARIANTE ALE NIVELULUI MINIM DE TRAI

Datorită situației interne caracteristice țării noastre pe anumite planuri - diferențierea relativ rapidă a populației sub aspectul veniturilor, resursele bugetare extrem de limitate ca urmare a declinului economiei naționale ș.a.-, colectivul de autori a apreciat că, în prezent, sunt necesare mai multe niveluri minime de trai, acestea permițând cunoașterea mai bine a gradului de gravitate a fenomenului de sărăcie în rândul populației.

În prima etapă de cercetare a fenomenului sărăciei în România, ICCV a utilizat trei niveluri minime și anume: 1) nivelul minim de trai decent; 2) nivelul minim de trai ajustat în funcție de resursele interne; 3) pragul de sărăcie. Primul nivel a fost construit pe normative care țin seama de gradul de civilizație atins de societate și care, în situația actuală a României, poate fi considerat ca dezirabil. Cel de-al doilea este conceput pornind de la realitățile actuale și în principal de la rezultatele economiei naționale (inclusiv importul de anumite mărfuri). Ultimul nivel ia în considerare nevoile fundamentale de consum ale oamenilor, excluzând, în principal, nevoile spirituale.

În analizele efecuate în ultimul timp asupra fenomenului sărăciei, ICCV a utilizat două niveluri, diferite de oricare din cele anterioare. Unul, denumit "nivel minim de trai decent" reprezintă o sinteză a primelor două precedente; de la prima variantă preia normativele întâlnite la mărfurile nealimentare și la servicii, iar de la cea de a doua - normativele referitoare la produsele alimentare. Potrivit

baremurilor de consum alimentar stabilite de nutriționiști, la unele bunuri consumul mediu anual ar fi cu mult superior cantităților medii consumate în anii anteriori, depășind, în fapt, resursele interne și cantitățile posibile a fi importate. Astfel, la carne și produse din carne acest consum ar fi 73 kg (cam cât este consumul mediu pe locuitor în țările europene dezvoltate), față de 46-60 kg cât a fost media statistică în anii 1980-1990; la legume și produse din legume de 135 kg, față de sub 110 kg în ultimii 5 ani, la fructe și produse din fructe, de 73 kg, comparativ cu sub 60 kg în ultimii 6 ani. Drept urmare, autorii au stabilit un nivel minim de trai decent adaptat la resursele reale ale economiei naționale (respectiv, un consum anual pe persoană de 54,7 kg de carne și produse din carne, de 55 kg fructe și produse din fructe, de 100 kg legume și produse din legume). Deoarece unul din principiile diriguitoare avute în vedere la conceperea acestui nivel a fost accesibilitatea la diverse produse a persoanelor cu venituri modeste, au fost luate în calcul sortimente cu prețuri mici. Astfel, la carne și produse din carne au fost incluse carnea de vită și de porc de calitatea a II-a, carnea de pasăre de calitatea I, parizerul și salamul de vară. Totodată, ținându-se seama de obiceiurile de consum observate la nivelul colectivității s-a luat în calcul un consum mai mare de pâine și produse din cereale (146 kg anual în loc de aproape 110 kg cât sunt recomandate de specialiști); prin aceasta se compensează deficitul caloric rezultat din diminuarea la produsele alimentare enumerate mai înainte.

Alt nivel, denumit "nivel de subzistență", reprezintă un parametru de analiză mult mai sever. Acesta din urmă a fost determinat pornindu-se de la "nivelul minim de trai decent" (în ultima variantă), din care au fost eliminate unele cheltuieli comune familiei (cele pentru mobilier, pentru articole de uz casnic, pentru veselă și tacâmuri), care se fac la intervale mari de timp; motivarea eliminării constă în durata îndelungată de folosire a bunurilor aparținând acestor grupe și în faptul că bunurile respective au existat în gospodării în momentul determinării nivelului minim de trai. Totodată, au fost diminuate sumele estimate a fi necesare pentru procurarea de alimente și de aparatură electrocasnică. În cazul alimentelor au fost luate în considerare varianta cumpărării de sortimente de carne și de mezeluri la prețurile cele mai mici și înlocuirea proteinelor animale cu proteine vegetale. La aparatura electrocasnică, reducerea cheltuielilor s-a făcut pornindu-se de la considerentul că unele din produsele aparținând grupei respective, cum ar fi TV, mașina de spălat ș.a., fie că au fost achiziționate înainte de 1990, fie că nu sunt indispensabile.

Recurgerea la două niveluri minime de trai s-a impus din necesitatea de a vedea, pe de o parte cât din populația țării este afectată, într-o proporție mai mare sau mai mică, în condițiile sale de trai și, pe de altă parte, cât din aceasta are o situație grea și foarte grea.

La conceperea nivelurilor minime de trai pentru familiile de pensionari s-au avut în vedere, între altele, următoarele: o durată mai mare de utilizare a unor bunuri de îmbrăcăminte (argumentul fiind acela că uzura fizică are loc mai lent datorită faptului că persoanele aflate în această situație nu recurg, zilnic, la

anumite articole); excluderea din cheluieli a echivalentului unor bunuri nealimentare, cu durată de folosință îndelungată (soluția adoptată a decurs din constatarea că, în general, pensionarii folosesc multe articole de mobilă și bunuri elecrocasnice cumpărate în perioada vieții active); totodată, datorită reducerii mobilității, mulți își diminuează cheltuielile culturale (în special cele legate de vizionarea de spectacole, de vizitarea de expoziții și muzee ș.a.).

CAPITOLUL 12

CONCLUZII

După 1989, standardul de viață a cunoscut în România o dinamică explozivă și contradictorie.

Noi oportunități de câștig, atât legal, cât și la marginea legii sau dincolo de aceasta, au apărut. Acest fapt a creat un segment, relativ redus, foarte bogat sau în curs de îmbogățire rapidă.

Noile oportunități de a câștiga din muncă și afaceri există în principiu pentru fiecare, dar distribuția șanselor de a le valorifica, pe diferitele segmente ale colectivității, este foarte inegală. Noile oportunități oferă combinații foarte diferite: de la **muncă foarte multă/câștig mic** la **muncă puțină/câștig mare**; de la oportunități **legale** și percepute ca **morale** de către colectivitate, la oportunități legale, dar percepute a fi **discutabile moral**; de la oportunități la **marginea legii**, la oportunități de tip **criminal**. Oportunități de câștig suplimentar de toate aceste tipuri au existat și înainte de 1990, dar este greu de știut cu cât au crescut ele.

Asistăm totodată și la o explozie a sărăciei într-o zonă largă a colectivității. Această explozie a fost alimentată de mai multe surse:

1. Scăderea dramatică a salariului real. În 1994 salariul real reprezenta **55%** din valoarea sa reală din 1989.

Salariul reprezintă într-o economie modernă sursa cea mai importantă de venit a populației. Chiar dacă considerăm că dimensiunea salariului sau chiar pierderea acestuia a fost compensată parțial de alte surse de venit, secundare, permanente sau ocazionale, acestea sunt extrem de fluctuante și poartă în ele însele o disfuncționalitate structurală. Apare ceea ce am numi **efectul maghiar**. Liberalizarea economiei maghiare în anii `60 a creat o situație care s-a dovedit contraproductivă: veniturile formale (salariile din sistemul de stat, de exemplu) erau scăzute, însă ele puteau fi completate substanțial prin economia privată sau subterană. Această situație a dus la o scurgere substanțială de resurse materiale și de muncă din economia formală spre cea subterană, producându-se o criză cronică a primeia. O economie sănătoasă nu se poate realiza dacă nu oferă venituri suficiente pentru a nu mai fi necesare activități suplimentare importante. Acest efect este foarte clar în momentul de față. Salariații din instituțiile de stat sunt supuși unei presiuni importante, datorită salariilor relativ scăzute, să găsească posibilități de câștig suplimentar în afară. Câștigul suplimentar are drept rezultat o scădere substanțială a performanțelor în activitățile de bază. Se creează în acest fel un cerc vicios periculos: salarii scăzute produc productivitate redusă și, în consecință, salarii scăzute. Ar fi însă o iluzie să se creadă că soluția

aceastei probleme constă în simpla creștere a salariilor. Doar o economie eficientă și competitivă poate oferi venituri salariale ridicate.

Scăderea salariului real a fost compensată în mod foarte inegal de câștiguri suplimentare. Această schimbare a raportului dintre câștigurile salariale și câștigurile secundare reprezintă o sursă importantă a creșterii inegalităților economice. De multe ori însă invocarea câștigurilor suplimentare reprezintă doar o ideologie liniștitoare, care nu este bazată pe o evidență clară. În fapt nu există date solide în legătură cu amploarea câștigurilor suplimentare și nici cu distribuția lor. În plus, nu putem estima cât de mari sunt veniturile suplimentare actuale în raport cu cele de dinainte de 1990.

Redresarea standardului de viață nu poate avea loc decât prin creșterea ponderii veniturilor salariale în totalul veniturilor familiilor de salariați.

2. Diferențierea salariillor. Salariile însele au cunoscut o diferențiere largă, reprezentând o sursă importantă a diferențierii sociale. Unele au scăzut mai accentuat (salariul minim reprezenta în 1994 doar 30% din valoarea sa reală din 1989), altele reușind să-și mențină sau chiar să-și sporească valoarea lor reală. Acest efect este foarte clar dacă analizăm *rata de sărăcire* asociată cu trecerea de la un salariu mediu la unul minim. Față de familia etalon (cuplu cu două salarii medii), înlocuirea unui salariu mediu cu unul minim a produs în diferite momente de timp următoarele rate de sărăcire (Tabel 12.1).

Tabel 12.1

DINAMICA *RATEI DE SĂRĂCIRE* ASOCIATĂ SALARIULUI MINIM ÎN RAPORT CU FAMILIA ETALON

1989	1990	1991	1992	1993	1994
4,2	4,6	8,9	11,9	13,4	13,5

3. Scăderea protecției sociale atât prin transferurile indirecte (subvenții, bunuri și servicii gratuite) cât și prin transferurile directe. Toate formele de transferuri sociale au cunoscut o scădere reală mai accentuată decât salariile.

Pensiile au reprezentat singura formă de transfer care, în general, a ținut pasul cu salariile. Pensia medie a scăzut ca valoare reală în 1994 față de 1989 la 46% (mai scăzută decât salariul mediu -55%, dar mai ridicată decât salariul minim -30%).

Celelalte forme de transfer au reprezentat o erodare mult mai rapidă.

Explozia șomajului a afectat un segment important al populației. Cei care și-au pierdut locul de muncă au primit **ajutor de șomaj**, dar acest lucru le-a produs o scădere semnificativă a standardului de viață. În 1994, ajutorul mediu de șomaj era aproximativ la nivelul salariului minim. Înlocuirea ajutorului de șomaj, după epuizarea primelor 9 luni, cu alocația de sprijin (12% din salariul minim din 1989) produce o scădere și mai importantă a standardului de viață. După epuizarea a încă 18 luni, șomerul pierde orice sprijin. Șomajul a produs deci o diferențiere economică foarte accentuată între cei care lucrează și cei care nu au un loc de muncă. Toate datele arată că instalarea șomajului riscă să devină

cronică pentru o parte substanțială a celor în cauză. Ponderea șomajului de lungă durată este în creștere.

Alocațiile pentru copii au cunoscut erodarea cea mai rapidă. Ele reprezentau în 1994 23% din valoarea lor reală din 1989. Familiile cu mai mulți copii au pierdut și mai mult prin spulberarea practic a indemnizației pentru mamele cu mai mulți copii (**1,2%** în 1994 față de valoarea reală din 1989). Apariția copiilor într-o familie, prin erodarea protecției sociale a acestora, a produs un proces de sărăcire rapidă a familiilor cu copii. Rata sărăcirii asociată cu 3 copii, în raport cu situația etalon (cuplu cu 2 salarii medii) a crescut semnificativ în timp:

Tabel 12.2

DINAMICA *RATEI DE SĂRĂCIRE* ASOCIATĂ CU EXISTENȚA A 3 COPII, FAȚĂ DE FAMILIA ETALON

1989	1990	1991	1992	1993	1994
15,9	14,9	19,6	21,4	23,1	23,3

4.Sărăcirea masivă este produsă începând cu combinarea a 2 contingențe ale vieții, mai ales că, de regulă, o contingență tinde să le atragă și pe celelalte: **șomaj și/sau salarii mici** și **copii.** Familiile care au salariile mici prezintă cel mai ridicat risc ca unul (sau mai mulți) dintre membrii săi să intre în șomaj; totodată aceste familii au numărul cel mai ridicat de copii.

Dacă, de exemplu, luăm în considerare rata sărăcirii (față de familia etalon asociată combinației dintre două contingențe - înlocuirea unuia dintre salariile medii cu un salariu minim și apariția a 3 copii) ritmul creșterii ei în timp este foarte accentuat:

Tabel 12.3

DINAMICA *RATEI DE SĂRĂCIRE* ASOCIATĂ COMBINĂRII A DOUĂ CONTINGENȚE: 1 SALARIU MINIM SI 3 COPII

1989	1990	1991	1992	1993	1994
21,8	22,0	30,1	34,6	35,8	35,5

Dacă în cazul familie etalon cu 3 copii, rata sărăcirii crește în 1994 față de 1989 cu **146,5%**, situația familiilor care cuplează două contingențe - un salariu minim și 3 copii - se înrăutățește mai accentuat: rata sărăcirii crește cu **162,8%**. Deci sărăcirea celei de a doua categorii este mai accentuată decât a primeia.

5. Retrocedarea pământului a reprezentat un factor amortizator extraordinar de eficace în raport cu explozia sărăciei. Ea a adăugat pentru mai bine de jumătate din populație o sursă suplimentară de venituri: producția agricolă proprie. Făcută cu mijloace rudimentare și cu investiție enormă de muncă, cea mai mare parte a agriculturii românești reprezintă mai mult o **agricultură de supraviețuire**, cu o productivitate scăzută. Ea salvează de la sărăcie o parte mare din populație. Datorită productivității scăzute, ea întreține însă, totodată, o

raritate ridicată a alimentelor și, prin aceasta, un preț ridicat al lor, reprezentând un factor de sărăcire a cumpărătorilor.

În calitate de completare a altor venituri (salarii, pensii), agricultura fragmentată actuală oferă multora un minim de viață. În calitate de unică sursă de venituri, ea este responsabilă de un grad sever de sărăcie al unui segment important al populației. Dacă datorită combinării surselor de venituri, populația de la sat are un standard de viață ușor mai ridicat decât cea de la oraș, țăranii propriu-ziși, adică cei care au ca sursă de venit aproape exclusiv agricultura, prezintă un risc de sărăcie substanțial mai ridicat decât salariații și pensionarii de asigurări de stat.

Tranziția de la fragmentarea excesivă a pământului la un grad rezonabil de concentrare a lui, care să ofere posibilitatea unei agriculturi eficiente, va lua ceva timp. Grăbirea procesului ar fi de natură să arunce în mizerie un segment important al populației care, în prezent, supraviețuiește datorită micilor loturi de pământ. Întârzierea însă a procesului de concentrare a pământului va menține întreaga colectivitate la un standard de viață scăzut.

6. Dacă luăm în considerare diferitele praguri de sărăcie, **standardul de viață** în România poate fi descris în următorul fel:

- Aproximativ **o zecime** din populația țării trăiește **în mizerie** (sub Minimul formulat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale pentru atribuirea ajutorului social);
- Aproximativ **40%** din populație se află într-o situație de **sărăcie absolută,** sub *Minimul de Subzistență* calculat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții, incluzându-i și pe cei din categoria anterioară;
- Aproximativ **39%** din populație se află într-o situație de **sărăcie relativă**: se plasează sub Minimul Decent calculat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții, dar peste *Minimul de Subzistență*;
- Puțin peste **o cincime** din populație trăiește peste **minimul decent de viață**.

Aceste estimări pot fi discutabile din două puncte de vedere opuse:

a. Pe de o parte, estimările se fundează pe înregistrările veniturilor bazate pe declarațiile populației. Este cert că veniturile astfel consemnate, cum se întâmplă în toate țările, sunt subestimate. Nu știm cu cât, dar știm cu siguranță că veniturile reale sunt mai mari. Nu toate sursele de venit sunt la fel de subevaluate. Veniturile formale și permanente nu sunt subevaluate de regulă, ci doar cele suplimentare și în mod special cele obținute la marginea legii. Un nivel prea ridicat al acestor venituri nu este însă semnul unei economii și societăți sănătoase și productive. În consecință, el nu trebuie considerat cu satisfacție prea ridicată.

b. Pe de altă parte, minimele calculate de noi sunt destul de severe. Acest lucru este evident pentru cel care consultă coșurile de bunuri asociate acestor minime. Rațiunea pentru care am fost foarte stricți cu aceste coșuri rezidă în

posibilitățile limitate ale acestei perioade de schimbări. Este clar însă că populația României este sfâșiată între, pe de o parte, aspirațiile modelate de apartenența la o Europă dezvoltată, de așteptările ridicate, generate de Revoluția din 1989 și chiar de experiența unui vârf de dezvoltare economică din anii `60-`70 și, pe de altă parte, posibilitățile limitate ale perioadei de declin economic dramatic din anii 1990-1992.

Estimările realizate de noi sunt confirmate de alte metode utilizate.

Dacă luăm în considerare ***ponderea cheltuielilor alimentare*** în totalul cheltuielilor familiei, așa cum rezultă din *Bugetele de familie* realizate de Comisia Națională pentru Statistică, este clar că situația populației este precară și a suferit un proces semnificativ de înrăutățire.

Toți indicatorii subiectivi ai standardului de viață oferă imaginea unei populații traumatizate de precaritatea condițiilor de viață și de șocul psihologic generat de explozia prețurilor și a erodării veniturilor. Gradul de insatisfacție față de condițiile de viață indică o perioadă de profund șoc. Nu este întâmplător faptul că majoritatea populației estimează standardul de viață actual a fi inferior celui din 1989. Așteptările față de viitorul imediat sunt predominant pesimiste.

În 1994 se pare însă că ceva s-a schimbat. Oamenii încep să aibă mai multă încredere. Ei par să întrevadă capătul tunelului și acest fapt îi determină să perceapă și realitatea actuală pe fondul unei stări de spirit mai bune.

7. Perspectivele standardului de viață al populației pentru următorii ani sunt contradictorii și îngrijorătoare. Tendințele de macrostabilizare și de redresare economică sunt încă firave. Ritmurile de creștere ale PIB în 1993-94 și cel previzibil pentru 1995 sunt relativ scăzute, indicând o relansare economică lentă. De abia în 1995 este previzibilă stoparea scăderii standardului de viață și debutul unei creșteri lente a lui. Conform previziunilor FMI, în România, în 1995, va avea loc o creștere a veniturilor reale ale populației de circa 3,5%.

Această tendință ușor ascendentă va fi probabil profund contradictorie. Nu întreaga populație va beneficia de ea. Este mai degrabă probabil ca diferențele economice să se adâncească. Cei mai săraci vor deveni și mai săraci: șomerii, salariații cu salarii mici, familiile cu mulți copii, probabil și țăranii cu pământ puțin și fără utilaj agricol.

Chiar un fenomen pozitiv și înalt dezirabil cum este creșterea productivității agricole și scăderea relativă a prețurilor produselor agricole, de natură a afecta pozitiv standardul de viață al colectivității, ar împinge în mizerie (inclusiv prin faliment) țăranii cu pământ puțin și fără utilajul agricol necesar.

Se va produce cu certitudine un avans al polarizării sociale: un segment important al populației va deveni și mai sărac. Sistemul de ajutor social care va fi introdus probabil în acest an va putea ajuta pe cei mai săraci dintre săraci (deși cu efecte perverse de pe acum predictibile). El va fi însă suportat prin impozite și de ceilalți săraci, cărora li se va retrage în continuare sprijinul social. ***Pe termen mediu și lung, pericolul situației actuale este dezvoltarea unei societăți puternic polarizate, cu pungi de sărăcie cronică, înalt stabile.***

ELEMENTELE PE BAZA CĂRORA AU FOST DETERMINATE NIVELURILE MINIME DE TRAI

- iunie 1994 -

A. - PENTRU O FAMILIE DE PENSIONARI CONSTITUITĂ DIN DOUĂ PERSOANE

Ia. ÎMBRĂCĂMINTE PENTRU UN PENSIONAR

			Minim decent					Minim de subzistență*			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Palton	buc.	1	91.124	91.124	10	759,37	0	0	0	0
2	Haine din țesătură tip lână	costume	1	71.892	71.892	6	998,50	0	0	0	0
3	Canadiană bărbat	buc.	1	80.590	80.590	6	1119,31	0	0	0	0
4	Sacou	buc.	1	37.263	37.263	6	517,54	0	0	0	0
5	Pantaloni țesătură tip PNA	buc.	2	21.591	43.182	2	1799,25	0	0	0	0
6	Pulovere (fire PNA)	buc.	1	12.010	12.010	2	500,42	0	0	0	0
7	Fular (fir PNA)	buc.	2	3.416	6.832	7	81,33	0	0	0	0
8	Cămăsi cu mânecă lungă	buc.	4	8.883	35.532	3	987,00	3	26.649	3	740,25
9	Cămăși cu mânecă scurtă	buc.	3	8.457	25.371	3	704,75	0	0	0	0
10	Maieuri	buc.	3	2.322	6.966	1	580,50	2	4.644	1	387,00
11	Tricouri	buc.	2	6.059	12.118	2	504,92	0	0	0	0
12	Pijamale	buc.	3	13.459	40.377	4	841,19	2	26.918	3	747,72
13	Ciorapi	perechi	5	854	3.416	1	284,67	3	2.562	1	213,50
14	Ghete	perechi	2	45.654	91.308	4	1902,25	1	45.654	3	1268,17
15	Pantofi	perechi	1	30.646	30.646	2	1276,92	1	30.646	3	851,28
16	Sandale	perechi	1	11.749	11.749	3	326,36	0	0	0	0
17	Papuci de casă	perechi	1	5.661	5.661	3	157,25	1	5.661	5	94,35
18	Indispensabili	buc.	4	5.052	20.208	2	842,00	2	10.104	2	421,00
19	Chiloți	buc.	5	1.745	8.725	2	363,54	3	5.235	2	218,13
20	Batiste	buc.	6	482	2.892	2	120,50	3	1.446	2	60,25
21	Ciorapi amestec (lână+PNA)	perechi	3	1.008	3.024	1	252,00	3	3.024	1	252,00
22	Umbrelă	buc.	1	8.645	8.645	8	90,05	0	0	0	0
23	Curea înlocuitor	buc.	1	2.644	2.644	2	110,17	0	0	0	0
24	Mănuși din fâș împlănite	perechi	1	16.123	16.123	4	335,90	0	0	0	0
25	Șosoni	perechi	1	3.457	3.457	3	96,03	0	0	0	0
26	Căciulă	buc.	1	16.539	16.539	4	344,56	0	0	0	0
TOTAL							**15.986,28**				**5.253,65**

* La determinarea nivelului de subzistență din iunie 1994, o parte din cheltuielile pentru bunurile prezentate în acest tabel au fost considerate zero, pornindu-se de la premisa că respectivele bunuri existau în garderoba familiei.

Ib. ÎMBRĂCĂMINTE PENTRU O PENSIONARĂ

			Minim decent					*Minim de subzistență* *			
Nr. crt	Specificație	Um	Cantit	Preț unit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Palton	buc.	1	91.124	91.124	8	949,21	0	0	0	0
2	Pardesiu	buc.	1	88.206	88.206	10	735,05	0	0	0	0
3	Costum taior	buc.	1	73.721	73.721	10	614,34	0	0	0	0
4	Fustă din țesătură tip lână	buc.	2	29.683	59.366	5	989,43	0	0	0	0
5	Fustă din țesătură tip bumbac	buc.	2	12.611	25.222	2	1.050,92	2	25.222	3	700,61
6	Fustă din țesătură tip PNA	buc.	2	21.373	42.746	4	890,54	1	21.373	3	593,69
7	Rochie din țesătură tip lână	buc.	2	39.066	39.066	6	542,58	0	0	0	0
8	Rochie din țesătură tip bumbac	buc.	2	15.723	31.446	2	1.310,25	2	31.446	2	1.310,25
9	Rochie de casă	buc.	2	13.424	26.848	3	745,78	1	13.425	2	559,38
10	Bluză din țesătură tip bumbac	buc.	2	15.163	30.326	2	1.263,58	0	0	0	0
11	Pulover - țesături tip PNA	buc.	3	11.100	33.300	6	462,50	0	0	0	0
12	Cămăși de noapte	buc.	3	9.774	29.322	4	610,88	2	19.548	3	543,00
13	Ciorapi pantalon tip nylon	perechi	3	6.272	18.816	1	1.568,00	2	12.544	1	104,53
14	Ghete înlocuitori	perechi	2	33.349	66.698	4	1.389,54	1	33.349	2	1.389,54
15	Pantofi înlocuitori	perechi	1	26.455	26.455	3	734,86	1	26.455	3	734,86
16	Sandale	perechi	1	23.573	23.573	3	654,81	0	0	0	0
17	Papuci de casă	perechi	1	4.847	4.847	2	201,96	1	4.847	3	134,64
18	Furouri	buc.	4	1.890	7.560	2	315,00	2	3.780	2	157,50
19	Chiloți	buc.	7	1.429	10.003	3	277,86	5	7.145	2	297,70
20	Sutiene	buc.	3	4.602	13.806	4	278,63	2	9.204	3	80,67
21	Batiste	buc.	10	399	3.990	3	110,83	5	1.995	2	83,13
22	Șosete îmblănite	perechi	3	1.008	3.024	1	252,00	3	3.024	2	126,00
23	Căciulă (blană sintetică)	buc.	1	16.539	16.539	3	459,42	0	0	0	0
24	Batic tip BBC	buc.	1	5.701	5.701	3	158,36	1	5.701	4	135,74
25	Șosete pentru femei (amestec)	perechi	2	940	3.760	1	313,33	0	0	0	0
26	Ciorapi pantalon (lână + PNA)	perechi	2	6.272	12.544	1	1.045,33	0	0	0	0
TOTAL							***17.924,99***				***6.951,24***

* La determinarea nivelului de subzistență din iunie 1994, o parte din cheltuielile pentru bunurile prezentate în acest tabel au fost considerate zero, pornindu-se de la premisa că respectivele bunuri existau în garderoba familiei.

II. MOBILIERUL NECESAR UNEI FAMILII DE PENSIONARI DIN MEDIUL URBAN

			Minim decent					*Minim de subzistență **			
Nr. crt	**Specificație**	**Um**	**Cantit**	**Preț unit.**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**	**Cantit**	**Durată (ani)**	**Preț total**	**Cotă lunară**
1	Șifonier	buc.	1	208.848	208.848	30	580,13	0	0	0	0
2	Masă simplă bucătărie	buc.	1	32.879	32.879	20	137,00	0	0	0	0
3	Scaune tapițate	buc.	2	38.102	76.204	15	423,36	0	0	0	0
4	Mobilă bucătărie	gam.	1	180.000	180.000	20	750,00	0	0	0	0
5	Măsuță TV	buc.	1	137.917	137.917	40	287,33	0	0	0	0
6	Cuier pom	buc.	1	20.117	20.117	20	83,82	0	0	0	0
T O T A L							***2.261,64***				***0***

* La determinarea nivelului de subzistență, cheltuielile impuse de bunurile menționate au fost considerate a fi zero pe motivul că, datorită duratei de folosire, aceste bunuri se aflau în posesia familiei în momentul stabilirii nivelului respectiv.

III. APARATURĂ ELECTRO-CASNICĂ

			Minim decent					*Minim de subzistență **			
Nr. crt	**Specificație**	**Um**	**Cantit**	**Preț unit.**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**	**Cantit**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**
1	Aparat radio	buc.	1	34.922	34.922	10	291,02	0	0	0	0
2	TV	buc.	1	208.671	208.671	10	1738,93	0	0	0	0
3	Frigider	buc.	1	295.433	295.433	15	1641,29	0	0	0	0
4	Mașină de spălat	buc.	1	171.310	171.310	12	1189,65	0	0	0	0
5	Mașină de gătit	buc.	1	167.012	167.012	25	556,71	0	0	0	0
6	Fier de călcat	buc.	1	17.417	17.417	5	290,28	0	0	0	0
7	Corpuri iluminat (lampă)	buc.	3	468	1.404	20	5,85	0	0	0	0
T O T A L							***5.713,73***				***0***

IV. ARTICOLE ELECTRICE DE UZ GOSPODĂRESC CONSIDERATE CA STRICT NECESARE

			Minim decent					*Minim de subzistență* *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Becuri 75W	buc.	2	497	994	1	82,83	2	994	1	82,83
2	Becuri 40W	buc.	2	468	936	1	78,00	2	936	1	78,00
3	Lămpi fluorescente	buc.	2	388	776	1	64,67	2	776	1	64,67
4	Întrerupătoare electrice	buc.	3	1.021	4.084	30	11,34	0	0	0	0
5	Lustre 3 brațe	buc.	3	28.434	28.434	30	78,98	0	0	0	0
6	Veioze	buc.	2	10.245	20.490	20	85,38	0	0	0	0
TOTAL							***401,20***				***225,50***

* Bunurile care nu figurează cu valori în tabel sunt cele considerate că au existat în gospodărie în momentul calculării nivelului de subzistență

V. ARTICOLE TEHNICO-SANITARE ȘI DE IGIENĂ

			Minim decent					*Minim de subzistență*			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unit.	Preț total	Durata (ani)	Cota lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cota lunară
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Lavoar baie	buc.	1	17.720	17.720	25	59,07	0	0	0	0
2	WC (vas + rezervor)	buc.	1	36.277	36.277	25	120,92	0	0	0	0
3	Scaun WC	buc.	1	18.575	18.575	20	77,40	0	0	0	0
4	Baterie lavoar	buc.	1	40.488	40.488	10	337,40	0	0	0	0
5	Baterie cadă baie	buc.	1	55.591	55.591	10	463,26	0	0	0	0
6	Oglindă baie	buc.	1	9.555	9.555	20	39,81	0	0	0	0
7	Port prosop	buc.	1	2.093	2.093	10	17,44	0	0	0	0
8	Port săpun	buc.	1	1.936	1.936	10	16,13	0	0	0	0
9	Săpun toaletă	buc.	12	426	5.112	1	426,00	12	5.112	1	426,00
10	Săpun ras	buc.	3	1.076	3.228	1	269,00	3	3.228	1	269,00
11	Pensulă de săpunit	buc.	1	394	394	5	6,57	0	0	0	0
12	Pastă de dinți	buc.	12	1.219	14.628	1	1.219,00	12	14.628	1	1219,00

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
13	Spirt medicinal	1000 ml.	2	172	344	1	28,67	1	172	1	14,33
14	Lame ras	buc.	10	125	1.250	1	104,17	6	750	1	62,50
15	Mașină de ras	buc.	1	2.312	2.312	10	19,27	0	0	0	0
16	Perii de dinți	buc.	2	825	1.650	1	137,50	2	1.650	1	137,50
17	Pieptene bărbat	buc.	1	289	289	1	24,08	0	0	0	0
18	Pieptene damă	buc.	1	289	289	1	24,08	0	0	0	0
19	Foarfece unghii	buc.	1	1.428	1.428	5	23,80	0	0	0	0
20	Deodorant	buc.	2	2.148	4.296	1	358,00	0	0	0	0
T O T A L							***3.771,57***				***2.128,33***

VI. ARTICOLE TEXTILE PENTRU UZUL CASNIC AL UNEI FAMILII

				Minim decent				*Minim de subzistență*			
Nr. crt.	**Specificație**	**Um**	**Cantit**	**Preț unitar**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**	**Cantit**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**
1	Covoare	m.p.	6	26.575	159.450	15	885,83	0	0	0	0
2	Perdele	m	4	3.136	12.544	15	69,69	0	0	0	0
3	Garnituri pat	buc.	2	30.420	60.840	6	845,00	0	0	0	0
4	Perne	buc.	2	8.912	17.824	30	49,51	0	0	0	0
5	Pături	buc.	1	11.404	11.404	8	118,79	0	0	0	0
6	Plăpumi	buc.	1	45.576	45.576	12	316,50	0	0	0	0
7	Cuverturi pat	buc.	1	22.412	22.412	10	186,77	0	0	0	0
8	Prosoape	buc.	4	2.428	9.712	4	202,33	4	9,712	4	202,33
9	Fețe masă	buc.	2	4.494	8.988	10	74,90	0	0	0	0
10	Prosoape bucătărie	buc.	2	1.001	2.002	3	55,61	2	2,002	3	55,61
T O T A L							***2.804,93***				***257,94***

VII. VESELĂ, TACÂMURI ȘI ARTICOLE DE MENAJ

			Minim decent					*Minim de subzistență **			
Nr. crt.	**Specificație**	**Um**	**Cantit.**	**Preț unitar**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**	**Cantit.**	**Preț total**	**Durată (ani)**	**Cotă lunară**
1	Oale (emailate)	buc.	2	15.439	30.878	10	257,32	0	0	0	0
2	Cratițe	buc.	2	5.050	10.100	10	84,17	0	0	0	0
3	Tigăi	buc.	2	1.338	2.676	10	22,30	0	0	0	0
4	Capace	buc.	2	1.682	3.364	15	18,69	0	0	0	0
5	Ibrice aluminiu	buc.	2	5.125	10.250	10	85,42	0	0	0	0
6	Polonice	buc.	2	2.030	4.060	20	16,92	0	0	0	0
7	Pâlnie	buc.	1	512	512	20	2,13	0	0	0	0
8	Tăvi de copt	buc.	2	1.498	2.996	20	12,48	0	0	0	0
9	Ligheane	buc.	1	2.732	2.732	10	22,77	0	0	0	0
10	Ceaun	buc.	1	6.500	6.500	20	27,08	0	0	0	0
11	Grătar	buc.	1	4.500	4.500	10	37,50	0	0	0	0
12	Mașină de tocat carne	buc.	1	7.200	7.200	15	40,00	0	0	0	0
13	Tel de sârmă	buc.	1	200	200	20	0,83	0	0	0	0
14	Strecurătoare pentru făinoase	buc.	1	1.400	1.400	10	11,67	0	0	0	0
15	Sită	buc.	1	1.120	1.120	10	9,33	0	0	0	0
16	Fund de lemn	buc.	1	400	400	5	6,67	0	0	0	0
17	Ciocan de bătut carne	buc.	1	400	400	15	2,22	0	0	0	0
18	Făcăleț	buc.	1	235	235	25	0,78	0	0	0	0

* În cazul grupei "Veselă, tacâmuri și articole de menaj" s-a apreciat că nu trebuie luat în calcul nici un articol pe considerentul că acestea existau în gospodărie în momentul calculării nivelului de subzistență.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
19	Piuliță pentru usturoi	buc.	1	500	500	20	2,08	0	0	0	0
20	Lingură de lemn	buc.	2	240	480	4	10,00	0	0	0	0
21	Cuțite de bucătărie	buc.	2	1.454	2.908	20	12,12	0	0	0	0
22	Destupătoare de sticlă	buc.	1	329	329	25	1,10	0	0	0	0
23	Deschizătoare de conserve	buc.	1	250	250	25	0,83	0	0	0	0
24	Tirbușoane	buc.	1	232	232	30	0,64	0	0	0	0
25	Tacâmuri: linguri	buc.	6	819	4.914	30	13,65	0	0	0	0
26	furculițe	buc.	6	747	4.482	30	12,45	0	0	0	0
27	cuțite	buc.	6	1.454	8.724	30	24,23	0	0	0	0
28	linguriță	buc.	6	544	3.264	30	9,07	0	0	0	0
29	Farfurii normale adânci	buc.	6	903	5.418	10	45,15	0	0	0	0
30	Farfurii întinse	buc.	6	926	5.556	10	46,30	0	0	0	0
31	Farfuri mici	buc.	6	645	3.870	10	32,25	0	0	0	0
32	Platouri	buc.	1	1.200	1.200	20	5,00	0	0	0	0
33	Castroane	buc.	1	1.500	1.500	20	6,25	0	0	0	0
34	Căni ceramică	buc.	1	692	692	5	11,53	0	0	0	0
35	Pahare apă	buc.	6	1.452	8.712	5	145,20	0	0	0	0
36	Căni de apă (ceramică)	buc.	2	692	1.384	5	23,07	0	0	0	0
37	Borcane pt. conserve - 10 litri	buc.	1	2.891	2.891	10	24,09	0	0	0	0
38	Borcane pt. conserve - 5 litri	buc	1	7.645	7.645	10	63,71	0	0	0	0
39	Bătător covoare	buc.	1	951	951	20	3,96	0	0	0	0
40	Cazan pt. fiert rufe	buc.	1	7.781	7.781	10	64,84	0	0	0	0
41	Făraș plastic	buc.	1	666	666	20	2,78	0	0	0	0
42	Perii	buc.	2	1.285	2.570	10	21,42	0	0	0	0
43	Cârlige de rufe	buc.	10	30	300	4	6,25	0	0	0	0
44	Vaze flori simple	buc.	1	2.533	2.533	15	14,07	0	0	0	0
45	Sticlă de 1/2 litri (ambalaj)	buc.	4	47	188	1	15,67	0	0	0	0
46	Pompă pt.desfundat chiuveta	buc.	1	1.500	1.500	10	12,50	0	0	0	0
T O T A L							***1.288,49***				***0,00***

VIII. PRODUSE PENTRU UZ GOSPODĂRESC

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Detergenți	cutie	10	1.400	14.000	1	1.166,67	10	14.000	1	1.166,67
2	Săpun rufe (200 g)	kg.	4	476	1.904	1	158,67	4	1.904	1	158,67
3	Sodă caustică (1 kg)	kg.	1	1.038	1.038	1	86,50	1	1.038	1	86,50
4	Sodă calcinată	kg.	1	584	584	1	48,67	1	584	1	48,67
5	Apret (200 g)	kg.	1	484	484	1	40,33	0	0	0	0
6	Produse pt.înălbit	litru	1	1.100	1.100	1	91,67	1	1.100	1	91,67
7	Insecticid	tuburi	4	2.000	8.000	1	666,67	4	8.000	1	667,67
8	Perii încălțăminte	buc.	2	1.285	2.570	15	14,28	0	0	0	0
9	Perii haine	buc.	1	1.285	1.285	25	4,28	0	0	0	0
10	Detergent vase (500 g)	cutie	8	1.117	8.936	1	744,67	8	8.936	1	744,67
11	Mături	buc.	2	1.917	3.834	1	319,50	2	3.834	1	319,50
12	Cremă de ghete	cutie	1	477	477	1	39,75	1	477	1	39,75
T O T A L							***3.381,66***				***3.323,77***

IX. SCULE ȘI ARTICOLE DE UZ GOSPODĂRESC *

			Minim decent *					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Cleste	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Patent	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Ciocan	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Ferăstrău	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	Pile	buc.	2	780	1.560	15	8,67	0	0	0	0
6	Șurubelnițe (set 4 buc)	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Cuie	kg.	0,5	1.091	545,5	1	45,46	0.5	545,50	1	45,46
8	Metru	buc.	0	0	0	0	0	0	0	0	0

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
9	Butoi polietilenă (120 litri)	buc.	1	19.261	19.261	5	321,02	1	19.261	1	321,02
10	Chibrituri (cutii 50 bețe)	cutie	15	31	465	1	38,75	12	372,00	1	31,00
11	Ață cusut (poliester)	papiotă	5	190	950	1	79,17	3	570,00	1	47,50
T O T A L							***484,40***				***444,98***

* Cele mai multe scule sunt achiziții din perioada vieții active

X. SERVICII DE TRANSPORT

			Minim decent					*Minim de subzistență*			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Tarif unit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Transp.CFR - cl.II accelerat (300 km.)	călăt.	1	3.180	3.180	1	265,00	0	0	0	0
T O T A L							***265,00***				***0,00***

XI. SERVICIILE CULTURALE ANUALE LUATE ÎN CALCULUL NIVELULUI MINIM DE TRAI

			Minim decent					*Minim de subzistență*			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Preț unit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Spectacole cinematografice	nr.	24	572	13.728	1	1.144,00	0	0	0	0
2	Spectacole teatrale	nr.	4	753	3.012	1	251,00	0	0	0	0
3	Manifestări culturale diverse	nr.	4	1.500	3.000	1	250,00	0	0	0	0
4	Vizite la muzee	nr.	1	163	163	1	13,58	0	0	0	0
5	Ziare, cotidiane	nr.ab.	1	59.760	59.760	1	4.980,00	1	597,60	1	4.980,00
6	Cărți	buc.	4	2.207	8.828	1	735,67	0	0	0	0
T O T A L							***7.374,25***				***4.980,00***

XII. SERVICII DE IGIENĂ PERSONALĂ

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Tuns bărbat	nr.	12	1.054	12.648	1	1.054,00	12	12.648	1	1.054,00
2	Tuns, coafat femeie	nr.	3	1.207	3.621	1	301,75	3	3.621	1	301,75
TOTAL							1.355,75				1.355,75

XIII. MINIMUL ANUAL DE PRESTAȚII DE POȘTĂ ȘI TELECOMUNICAȚII

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Abonament radio	abon.	4	540	2.160	1	180.00	4	21.600	1	180,00
2	Abonament TV	abon.	4	840	3.360	1	280.00	4	3.360	1	280,00
3	Convorbiri telefonice (abonament)	abon.	12	2.000	24.000	1	2000.00	0	0	0	0
4	Convorbiri interurbane	minute	18	15	270	1	22.50	0	0	0	0
5	Scrisori	nr.	12	60	720	1	60.00	12	720	1	60,00
6	Colete	nr.	2	559	1.118	1	93.17	0	0	0	0
TOTAL							2.635,67				520,00

XIV. MINIMUL ANUAL DE ARTICOLE DE PAPETĂRIE

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Caiete 48 file	buc.	4	380	1.520	1	126,67	0	0	0	0
2	Coli scris	top	1/5	12.453	2.490,60	1	207,55	1/5	2.490,60	1	207,55
3	Pixuri cu pastă	buc.	2	606	1.212	1	101,00	1	606	1	50,50
4	Cerneală student	sticlă	1	490	490	1	40,83	1	490	1	40,83
5	Gumă	buc.	1	153	153	1	12,75	0	0	0	0
6	Agrafe	cutie	1	560	560	1	46,67	0	0	0	0
7	Hârtie igienică	buc.	52	210	10.920	1	910,00	52	10.920	1	910,00
TOTAL							1.445,47				1.208,00

XV. MINIMUL ANUAL DE SERVICII DE REPARAȚII ȘI ÎNTREȚINERE A ÎMBRĂCĂMINTEI ȘI ÎNCĂLȚĂMINTEI

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unit.	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Curățat costum bărbat	nr.	1	2.749	2.749	1	229,08	1	2.749	1	229,08
2	Curățat palton, pardesiu	nr.	1	3.094	1.547	1	128,92	1	1.547	1	128,92
3	Curățat fustă, costum, taior femei	nr.	1	2.474	2.474	1	206,17	1	2.474	1	206,17
4	Flecuri	nr.	3	2.792	8.376	1	698,00	3	8.376	1	698,00
5	Înlocuit tălpi	nr.	1	3.390	2.237,4	1	186,45	1	2.237,40	1	186,45
6	Reparații mărunte (fermoar)	nr.	2	906	1.812	1	151,00	2	1.812	1	151,00
T O T A L							***1.599,62***				***1.599,62***

XVI. CHELTUIELI CU LOCUINȚA

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Întreținere locuință	lei					13.000,00				13.000,00
2	Consum de energie electrică	kw/h (200)					2.400,00				2.400,00
3	Chirie	lei					500,00				500,00
T O T A L							***15.900,0***				***15900,00***

XVII. EVALUAREA CHELTUIELILOR PENTRU MEDICAMENTE

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit	Preț unitar	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară	Cantit	Preț total	Durată (ani)	Cotă lunară
1	Diverse medicamente						1.000,00				1.000,00
T O T A L							***1.000,00***				***1.000,00***

A. TABEL SINTETIC

- cuprinzând structura, pe grupe de produse și servicii, a cheltuielilor minime de consum, estimate pentru o familie de pensionari (două persoane) din mediul urban, pentru luna iunie 1994 .

Nr.crt.	Grupa de cheltuieli	*Minim decent*		*Minim de subzistență*	
		lei	pondere (%)	lei	pondere (%)
0	1	2	3	4	5
1	Alimente *	84.303,35	49,65	74.416,84	62,28
2	Îmbrăcăminte	33.821,27	19,92	12.204,89	10,20
3	Mobilier necesar unei familii de pensionari din mediul urban	2.261,64	1,33	0	0
4	Aparatură electro-casnică	5.713,73	3,36	0	0
5	Articole electrice de uz gospodăresc	401,20	0,24	225,50	0,19
6	Articole tehnico-sanitare și de igienă	3.771,57	2,22	2.128,33	1,89
7	Articole textile pentru uz casnic	2.804,93	1,65	257,94	0,0021
8	Veselă, tacâmuri și articole de menaj	1.288,49	0,76	0	0
9	Produse pentru uz gospodăresc	3.381,66	2,00	3.323,77	2,78
10	Scule și articole de uz gospodăresc	484,40	0,28	444,98	0,37
11	Servicii de transport	265,00	0,16	0	0
12	Servicii culturale	7.374,25	4,34	4.980,00	4,16
13	Servicii de igienă personală	1.355,75	0,80	1.355,75	1,13
14	Minimul de prestații de poștă și telecomunicații	2.635,67	1,55	520,00	0,43
15	Papetărie	1.445,47	0,85	1.208,88	1,01
16	Minimul de servicii de reparații îmbrăcăminte-încălțăminte	1.599,62	0,94	1.599,62	1,34
.17	Cheltuielile cu locuința	15.900,00	9,36	15.900,00	13,28
18	Cheltuieli pentru medicamente	1.000,00	0,59	1.000,00	0,84
	T O T A L	***169.808,00***	***100,00***	***119.704,00***	***100,00***

* Cheltuielile pentru alimente au fost stabilite pornindu-se de la necesarul de calorii al persoanelor de vârsta a „treia" în raport cu cele active.

B. - PENTRU O FAMILIE DE SALARIAŢI DIN MEDIUL URBAN CONSTITUITĂ DIN PATRU PERSOANE : PĂRINŢI ŞI DOI COPII

I.a Îmbrăcăminte și încălțăminte pentru un bărbat adult activ (salariat din mediul urban)

			Minim decent					Minim de subzistență *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Palton	buc.	1	10	91.124	91.124	759,37	0	0	0	0,00
2.	Haine din țesătură tip lână	costume	1	3	71.892	71.892	1997,00	0	0	0	0,00
3.	Canadiană bărbat	buc.	1	6	80.590	80.590	1119,31	0	0	0	0,00
4.	Sacou	buc.	1	5	37.263	37.263	621,05	0	0	0	0,00
5.	Pantaloni țesătură tip PNA	buc.	2	3	21.591	43.182	1.199,50	0	0	0	0,00
6.	Salopetă, haine de lucru	buc.	2	3	35.485	70.970	1971,39	0	0	0	0,00
7.	Pulover (fire PNA)	buc.	2	5	12.010	24.020	400,33	0	0	0	0,00
8.	Fular (fir PNA)	buc.	1	5	3.416	3.416	56,93	0	0	0	0,00
9.	Cămăși cu mânecă lungă	buc.	5	4	8.883	44.415	925,31	0	0	0	0,00
10.	Cămăși cu mânecă scurtă	buc.	4	2	8.457	33.828	1.409,50	0	0	0	0,00
11.	Maieuri	buc.	2	1	2.322	4.644	387,00	0	0	0	0,00
12.	Tricouri	Buc.	2	1	6.059	12.118	1.009,83	0	0	0	0,00
13.	Pijamale	buc.	2	3	13.459	26.918	747,72	0	0	0	0,00
14.	Ciorapi	perechi	5	1	854	4.270	355,83	0	0	0	0,00
15.	Ghete	perechi	1	2	45.654	45.654	1.902,25	0	0	0	0,00
16.	Pantofi	perechi	2	3	30.646	61.292	1.702,56	0	0	0	0,00
17.	Sandale	perechi	1	4	11.749	11.749	244,77	0	0	0	0,00
18.	Papuci de casă	perechi	1	3	5.661	5.661	157,25	0	0	0	0,00
19.	Indispensabili	buc.	3	2	5.052	15.156	631,50	0	0	0	0,00
20.	Chiloți	buc.	6	4	1.745	10.470	218,13	0	0	0	0,00
21.	Batiste	buc.	3	4	482	1.446	30,13	0	0	0	0,00
22.	Ciorapi amestec (lână+PNA)	perechi	2	1	1.008	2.016	168,00	0	0	0	0,00
23.	Umbrela	buc.	1	10	8.645	8.645	72,04	0	0	0	0,00
24.	Curea înlocuitor	buc.	1	1	2.644	2.644	220,33	0	0	0	0,00
25.	Mănuși din fâș împletite	perechi	1	2	16.123	16.123	671,79	0	0	0	0,00
26.	Șoșoni	perechi	1	5	3.457	3.457	57,62	0	0	0	0,00
27.	Caciulă	buc.	1	5	16.539	16.539	275,65	0	0	0	0,00
28.	Cravată	buc.	2	3	2.619	5.238	145,50	0	0	0	0,00
						Total	19.457,59			Total	0,00

* La determinarea nivelului de subzistență din iunie 1994, cheltuielile pentru bunurile prezentate în acest tabel au fost considerate zero, pornindu-se de la premisa că respectivele bunuri existau în garderoba familiei.

I.b	Imbrăcăminte și încălțăminte pentru o femeie adultă activă (salariată din mediul urban)										
			Minim decent					Minim de subzistență *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Palton	buc.	1	8	91.124	91.124	949,21	0	0	0	0,00
2.	Scurtă	buc.	1	6	62.985	62.985	874,79	0	0	0	0,00
3.	Pardesiu	buc.	1	8	88.206	88.206	918,81	0	0	0	0,00
4.	Costum taior	buc.	1	5	73.721	73.721	1.228,68	0	0	0	0,00
5.	Fustă din țesătură tip lână	buc.	2	3	29.683	59.366	1.649,06	0	0	0	0,00
6.	Fustă din țesătură tip bumbac	buc.	2	2	12.611	25.222	1.050,92	0	0	0	0,00
7.	Fustă din țesătură tip PNA	buc.	2	3	21.373	42.746	1.187,39	0	0	0	0,00
8.	Rochie din țesătură tip lână	buc.	2	3	39.066	78.132	2.170,33	0	0	0	0,00
9.	Rochie din țesătură tip bumbac	buc.	4	3	15.723	62.892	1.747,00	0	0	0	0,00
10.	Rochie de casă	buc.	2	4	13.424	26.848	559,33	0	0	0	0,00
11.	Bluză din țesătură tip bumbac	buc.	4	3	15.163	60.652	1.684,78	0	0	0	0,00
12.	Pulover țesături tip PNA	buc.	4	6	11.100	44.400	616,67	0	0	0	0,00
13.	Jacheta țesături tip PNA	buc.	2	3	34.301	68.602	1.905,61	0	0	0	0,00
14.	Haine de lucru	costum	2	3	35.485	70.970	1.971,39	0	0	0	0,00
15.	Cămăși de noapte	buc.	2	2	9.774	19.548	814,50	0	0	0	0,00
16.	Ciorapi pantalon tip nylon	perechi	3	1	6.272	18.816	1.568,00	0	0	0	0,00
17.	Ghete înlocuitori	perechi	1	2	33.349	33.349	1.389,54	0	0	0	0,00
18.	Pantofi înlocuitori	pereche	2	2	26.455	52.910	2.204,58	0	0	0	0,00
19.	Sandale	perechi	1	1	23.573	23.573	1.964,42	0	0	0	0,00
20.	Papuci de casă	perechi	1	3	4.847	4.847	134,64	0	0	0	0,00
21.	Furouri	buc.	6	3	1.890	11.340	315,00	0	0	0	0,00
22.	Chiloți	buc.	9	2	1.429	12.861	535,88	0	0	0	0,00
23.	Sutiene	buc.	4	3	4.602	18.408	511,33	0	0	0	0,00
24.	Batiste	buc.	10	5	399	3.990	66,50	0	0	0	0,00
25.	Sosete groase	perechi	2	2	1.008	2.016	84,00	0	0	0	0,00
26.	Căciulă (blană sintetică)	buc.	1	2	16.539	16.539	689,13	0	0	0	0,00
27.	Batic tip BBC	buc.	1	2	5.701	5.701	237,54	0	0	0	0,00
28.	Sosete pentru femei (amestec)	perechi	4	1	940	3.760	313,33	0	0	0	0,00
29.	Ciorapi pantalon (lână+PNA)	perechi	3	6	6.272	18.816	261,33	0	0	0	0,00
						Total	**29.603,69**			**Total**	**0,00**

* La determinarea nivelului de subzistență din iunie 1994, cheltuielile pentru bunurile prezentate în acest tabel au fost considerate zero, pornindu-se de la premisa că respectivele bunuri existau în garderoba familiei.

I.c	Îmbrăcăminte și încălțăminte pentru un băiat de 12 ani (elev)										
			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Palton	buc.	1	2	39.930	39.930	1.663,75	1	3	39.930	1.109,17
2.	Canadiană	buc.	1	2	23.308	23.308	971,17	1	3	23.308	647,44
3.	Pantaloni din țesătură tip lână	perechi	1	2	10.667	10.667	444,46	1	2	10.667	444,46
4.	Pantaloni din țesătură tip PNA	perechi	2	1	9.161	18.322	1.526,83	1	1	9.161	763,42
5.	Cămăși cu mânecă lungă	buc.	5	3	5.837	29.185	810,69	5	3	29.185	810,69
6.	Cămăși cu mânecă scurtă	buc.	2	1	4.436	8.872	739,33	1	1	4.436	369,67
7.	Tricouri	buc.	5	3	2.739	13.695	380,42	0	0	0,0	0,00
8.	Pulover PNA	buc.	2	3	8.281	16.562	460,06	1	3	8.281	230,03
9.	Trening	buc.	1	2	13.685	13.685	570,21	1	4	13.685	285,10
10.	Pijamale	buc.	2	2	8.073	16.146	672,75	2	4	16.146	336,38
11.	Ghete	perechi	1	1	7.007	7.007	583,92	1	3	7.007	194,64
12.	Pantofi	perechi	1	1	9.167	9.167	763,92	1	3	9.167	254,64
13.	Teniși	perechi	3	2	6.177	18.531	772,13	3	4	18.531	386,06
14.	Papuci de casă	perechi	2	3	5.661	11.322	314,50	0	0	0,0	0,00
15.	Maieuri	buc.	4	2	1.430	5.720	238,33	2	2	2.860	119,17
16.	Indispensabili	buc.	2	2	3.500	7.000	291,67	2	3	7.000	194,44
17.	Chiloți	buc.	5	2	1.098	5.490	228,75	4	2	4.392	183,00
18.	Uniformă școlară	costum	1	1	16.215	16.215	1.351,25	0	0	0,0	0,00
19.	Batiste	buc.	7	4	482	3.374	70,29	7	4	3.374	70,29
20.	Căciulă (fes)	buc.	1	3	1.727	1.727	47,97	1	3	1.727	47,97
21.	Fular	buc.	1	2	1.494	1.494	62,25	1	3	1.494	41,50
22.	Mănuși	perechi	1	2	1.487	1.487	61,96	1	3	1.487	41,31
23.	Ciorapi lână	perechi	2	1	1.115	2.230	185,83	0	0	0,0	0,00
24.	Ciorapi sintetici	perechi	4	1	2.183	8.732	727,67	6	2	13.098	545,75
						Total	13.940,10			Total	7.075,13

I.d	Îmbrăcăminte și încălțăminte pentru o fată de 9 ani (elevă)										
			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Palton	buc.	1	3	39.930	39.930	1.109,17	1	5	39.930	665,50
2.	Pardesiu	buc.	1	3	14.391	14.391	399,75	0	0	0,0	0,00
3.	Pantalon	buc.	1	2	10.667	10.667	444,46	1	3	10.667	296,31
4.	Trening	buc	1	2	13.685	13.685	570,21	1	4	13.685	285,10
5.	Rochiță lână	buc.	2	3	9.465	18.930	525,83	0	0	0,0	0,00
6.	Rochiță bumbac	buc	6	3	6.040	36.240	1.006,67	4	3	24.160	671,11
7.	Fustă bumbac	buc	4	3	3.304	13.216	367,11	1	1	3.304	275,33
8.	Bluză bumbac	buc	3	2	2.698	8.094	337,25	1	1	2.698	224,83
9.	Tricouri	buc	3	2	2.793	8.379	349,13	1	1	2.793	232,75
10.	Pulover PNA	buc	2	3	8.281	16.562	460,06	2	4	16.562	345,04
11.	Pijamale	buc	2	2	8.073	16.146	672,75	2	4	16.146	336,38
12.	Jachetă PNA+lână	buc	1	2	7.970	7.970	332,08	1	3	7.970	221,39
13.	Ciorapi amestec	per	5	2	2.183	10.915	454,79	5	3	10.915	303,19
14.	Ghete	per	1	2	7.007	7.007	291,96	1	3	7.007	194,64
15.	Pantofi	per	3	2	11.888	35.664	1.486,00	2	2	11.888	495,33
16.	TenișI	per	1	1	6.177	6.177	514,75	1	3	6.177	171,58
17.	Papuci de casă	per	1	3	4.847	4.847	134,64	1	4	4.847	100,98
18.	Maieuri	buc	6	2	1.430	8.580	357,50	3	3	4.290	119,17
19.	Furouri	buc	3	2	1.890	5.670	236,25	3	2	5.670	236,25
20.	Uniformă școlară	buc	1	1	6.492	6.492	541,00	0	0	0,0	0,00
21.	Batiste	buc	5	2	399	1.995	83,13	1	3	1.995	55,42
22.	Chiloți	buc	7	2	1.098	7.686	320,25	1	3	7.686	213,50
23.	Ciorapi-pantalon pentru copil	per	2	1	1.851	3.702	308,50	2	3	3.702	102,83
24.	Fular PNA	buc	1	3	1.494	1.494	41,50	1	4	1.494	31,13
25.	Căciuliță PNA	buc	1	2	1.727	1.727	71,96	1	3	1.727	47,97
26.	Manuși PNA	per	1	2	1.487	1.487	61,96	1	3	1.487	41,31
27.	Cizme cauciuc	per	1	2	6.671	6.671	277,96	1	2	6.671	277,96
28.	Canadiană	buc	1	3	8.994	8.994	249,83	1	4	8.994	187,38
29.	Fusta lână	buc	1	3	9.465	9.465	262,92	1	3	9.465	262,92
30.	Sandale	per	1	2	9.119	9.119	379,96	1	3	9.119	253,31
						Total	**12.649,31**			**Total**	**6.648,60**

II. Mobilierul necesar familiei - (pentru un apartament constituit din 3 camere)

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență *			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Pat 2 pers.	buc	1	25	226.820	226.820	756,07	0	0	0	0,00
2.	Pat 1 pers.	buc	2	20	144.218	288.436	1201,82	0	0	0	0,00
3.	Șifonier	buc	1	30	208.848	208.848	580,13	0	0	0	0,00
4.	Masă sufragerie	buc	1	30	17.641	17.641	49,00	0	0	0	0,00
5.	Masă simplă bucătărie	buc	1	20	32.879	32.879	137,00	0	0	0	0,00
6.	Scaune tapițate	buc	6	30	38.102	228.612	635,03	0	0	0	0,00
7.	Corp bibliotecă	buc	1	40	815.941	815.941	1699,88	0	0	0	0,00
8.	Vitrină	buc	1	40	331.389	331.389	690,39	0	0	0	0,00
9.	Mobilă bucătărie	garn	1	20	180.000	180.000	750,00	0	0	0	0.00
10.	Mobilier divers (fotoliu)	buc	2	20	112.005	224.010	933,38	0	0	0	0,00
11.	Măsuță TV	buc	1	40	137.917	137.917	287,33	0	0	0	0,00
12.	Canapea	buc	1	10	201.773	201.773	1681,44	0	0	0	0,00
13.	Noptiere	buc	4	25	41.227	164.908	549,69	0	0	0	0,00
14.	Cuier pom	buc	1	30	20.117	20.117	55,88	0	0	0	0,00
						Total	10.007,04			Total	0,00

* La determinarea nivelului de subzistență , cheltuielile impuse de bunurile menționate au fost considerate a fi zero, pe motivul că datorită duratei mari de folosire, aceste bunuri se aflau în posesia familiei în momentul stabilirii nivelului respectiv.

III. Aparatura electro-casnică din dotarea gospodăriei

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență *			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Aparat radio	buc	1	10	34.922	34.922	291,02	0	0	0	0,00
2.	TV	buc	1	10	208.671	208.671	1738,93	0	0	0	0,00
3.	Frigider	buc	1	15	295.433	295.433	1641,29	0	0	0	0,00
4.	Mașină de spălat	buc	1	12	171.310	171.310	1189,65	0	0	0	0,00
5.	Masină gătit	buc	1	25	167.012	167.012	556,71	0	0	0	0,00
6.	Fier călcat	buc	1	5	17.417	17.417	290,28	0	0	0	0,00
7.	Corpuri iluminat (lampă)	buc	3	15	468	1.404	7,80	0	0	0	0,00
						Total	5.715,68			Total	0,00

* Bunurile neluate în calculul nivelului de subzistență au fost considerate ca existând în momentul efectuării acestuia

IV. *Articole electrice de uz gospodăresc*

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență *			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Becuri 100W	buc	1	1	497	497	41,42	1	1	497	41,42
2.	Becuri 75W	buc	1	1	489	489	40,75	1	1	489	40,75
3.	Becuri 60W	buc	5	1	485	2.425	202,08	3	1	1.455	121,25
4.	Becuri 40W	buc	7	1	468	3.276	273,00	4	1	1.872	156,00
5.	Lămpi fluorescente	buc	2	1	388	776	64,67	2	1	776	64,67
6.	Întrerupătoare electrice	buc	9	30	1.021	9.189	25,53	0	0	0,0	0,00
7.	Lustre 3 brațe	buc	3	30	28.434	85.302	236,95	0	0	0,0	0,00
8.	Veioze	buc	3	20	10.245	30.735	128,06	0	0	0,0	0,00
9.	Prize electrice	buc	5	40	1.727	8.635	17,99	0	0	0,0	0,00
						Total	**1.030,45**			**Total**	**424,09**

*Bunurile neluate în calculul nivelului de subzistență au fost considerate ca existând în momentul efectuării acestuia

V. *Articole tehnico-sanitare și de igienă din dotarea gospodăriei*

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență*			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Lavoar baie	buc	1	25	17.720	17.720	59,07	0	0	0,0	0,00
2.	WC (vas+rezervor)	buc	1	25	36.277	36.277	120,92	0	0	0,0	0,00
3.	Scaun WC	buc	1	10	18.575	18.575	154,79	0	0	0,0	0,00
4.	Baterie lavoar	buc	1	10	40.488	40.488	337,40	0	0	0,0	0,00
5.	Baterie cadă baie	buc	1	5	55.591	55.591	926,52	0	0	0,0	0,00
6.	Oglindă baie	buc	1	15	9.555	9.555	53,08	0	0	0,0	0,00
7.	Port prosop	buc	1	10	2.093	2.093	17,44	0	0	0,0	0,00
8.	Port săpun	buc	1	10	1.936	1.936	16,13	0	0	0,0	0,00
9.	Săpun toaletă	buc	24	1	426	10.224	852,00	24	1	10.224	852,00
10.	Săpun de ras	buc	3	1	1.076	3.228	269,00	3	1	3.224	268,67
11.	Pensulă de săpunit	buc	1	5	394	394	6,57	1	5	394	6,57
12.	Pastă de dinți	buc	24	1	1.219	29.256	2438,00	24	1	29.256	2.438,00
13.	Spirt medicinal	1000 ml	2	1	172	344	28,67	2	1	344	28,67
14.	Lame ras	buc	12	1	125	1.500	125,00	12	1	1.500	125,00
15.	Mașina ras	buc	1	10	2.312	2.312	19,27	1	15	2.312	12,84
16.	Perii dinți	buc	8	1	825	6.600	550,00	8	1	6.600	550,00
17.	Pieptene bărbat	buc	2	1	289	578	48,17	1	1	289	24,08

			Minim decent					Minim de subzistență*			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
18.	Pieptene damă	buc	2	1	289	578	48,17	1	1	289	24,08
19.	Foarfece unghii	buc	1	5	1.428	1.428	23,80	1	5	1.428	23,80
20.	Deodorant	buc	4	1	2.148	8.592	716,00	1	1	2.148	179,00
						Total	6.809,99			Total	4.532,71

* Unele din bunurile neluate în calculul nivelului de subzistență au fost considerate ca fiind incluse în locuință și achitate prin rata lunară de cumpărare a acesteia.

VI. *Articole textile pentru uzul casnic al unei familii (apartament cu 3 camere)*

			Minim decent					Minim de subzistență *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Covoare	m.p.	20	15	26.575	531.500	2.952,78	0	0	0	0,00
2.	Perdele	m	12	15	3.136	37.632	209,07	0	0	0	0,00
3.	Garnituri pat	buc	6	6	30.420	182.520	2.535,00	0	0	0	0,00
4.	Perne	buc	4	30	8.912	35.648	99,02	0	0	0	0,00
5.	Pături bumbac	buc	3	8	11.404	34.212	356,38	0	0	0	0,00
6.	Plăpumi	buc	3	12	45.576	136.728	949,50	0	0	0	0,00
7.	Cuverturi pat	buc	3	10	22.412	67.236	560,30	0	0	0	0,00
8.	Prosoape	buc	16	4	2.428	38.848	809,33	0	0	0	0,00
9.	Fețe masă	buc	2	10	4.494	8.988	74,90	0	0	0	0,00
10.	Prosoape bucătărie	buc	3	2	1.001	3.003	125,13	2	4	2.002	41,70
						Total	8.671,40			Total	41,70

* Deoarece cea mai mare parte din bunurile care fac parte din această grupă au o durată mare de folosire s-a apreciat că ele existau la data calculării nivelului de subzistență

VII. *Veselă, tacâmuri și articole de menaj*

			Minim decent					Minim de subzistență *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Oale (emailate)	buc	4	10	15.439	61.756	514,63	0	0	0	0,00
2.	Cratițe	buc	4	10	5.050	20.200	168,33	0	0	0	0,00
3.	Tigăi	buc	2	10	1.338	2.676	22,30	0	0	0	0,00
4.	Capace	buc	4	15	1.682	6.728	37,38	0	0	0	0,00

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență *			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
5.	Ibrice aluminiu	buc	3	10	5.125	15.375	128,13	0	0	0	0,00
6.	Polonice	buc	2	20	2.030	4.060	16,92	0	0	0	0,00
7.	Pâlnie	buc	1	20	512	512	2,13	0	0	0	0,00
8.	Tăvi de copt	buc	4	20	1.498	5.992	24,97	0	0	0	0,00
9.	Ligheane	buc	1	10	2.732	2.732	22,77	0	0	0	0,00
10.	Ceaun	buc	1	20	6.500	6.500	27,08	0	0	0	0,00
11.	Grătar	buc	1	10	4.500	4.500	37,50	0	0	0	0,00
12.	Mașină de tocat	buc	1	15	7.200	7.200	40,00	0	0	0	0,00
13.	Tel de sârmă	buc	1	20	200	200	0,83	0	0	0	0,00
14.	Strecurătoare pentru făinoase	buc	1	10	1.400	1.400	11,67	0	0	0	0,00
15.	Sită	buc	2	10	1.120	2.240	18,67	0	0	0	0,00
16.	Fund de lemn	buc	2	5	400	800	13,33	0	0	0	0,00
17.	Ciocan de bătut carne	buc	1	15	400	400	2,22	0	0	0	0,00
18.	Cuțit de vinete	buc	1	20	275	275	1,15	0	0	0	0,00
19.	Făcăleț	buc	1	25	235	235	0,78	0	0	0	0,00
20.	Piuliță pentru usturoi	buc	1	20	500	500	2,08	0	0	0	0,00
21.	Lingură de lemn	buc	2	5	240	480	8,00	0	0	0	0,00
22.	Cuțite de bucătărie	buc	2	20	1.454	2.908	12,12	0	0	0	0,00
23.	Deschizătoare de sticlă	buc	1	25	329	329	1,10	0	0	0	0,00
24.	Deschizătoare de conserve	buc	1	25	250	250	0,83	0	0	0	0,00
25.	Tirbușoane	buc	1	30	232	232	0,64	0	0	0	0,00
26.	Tacâmuri: - linguri	buc	6	30	819	4.914	13,65	0	0	0	0,00
27.	- furculițe	buc	6	30	747	4.482	12,45	0	0	0	0,00
28.	- cuțite	buc	6	30	1.454	8.724	24,23	0	0	0	0,00
29.	- linguriță	buc	6	30	544	3.264	9,07	0	0	0	0,00
30.	Farfurii normale adânci	buc	6	10	903	5.418	45,15	0	0	0	0,00
31.	Farfurii întinse	buc	6	10	926	5.556	46,30	0	0	0	0,00
32.	Farfurii mici	buc	6	10	645	3.870	32,25	0	0	0	0,00
33.	Platouri	buc	1	20	1.200	1.200	5,00	0	0	0	0,00
34.	Castroane	buc	1	20	1.500	1.500	6,25	0	0	0	0,00
35.	Căni ceramică	buc	1	5	692	692	11,53	0	0	0	0,00
36.	Pahare apă	buc	6	5	1.452	8.712	145,20	0	0	0	0,00
37.	Căni de apă (ceramică)	buc	4	5	692	2.768	46,13	0	0	0	0,00

			Minim decent					Minim de subzistență *			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
38.	Borcane pt. conserve - 10 l	buc	2	10	2.891	5.782	48,18	0	0	0	0,00
39.	Borcane pt. conserve - 5 l	buc	2	10	7.645	15.290	127,42	0	0	0	0,00
40.	Găleți	buc	1	10	2.688	2.688	22,40	0	0	0	0,00
41.	Bătător covoare	buc	1	20	951	951	3,96	0	0	0	0,00
42.	Cazan pt.fiert rufe	buc	1	10	7.781	7.781	64,84	0	0	0	0,00
43.	Făraș plastic	buc	1	20	666	666	2,78	0	0	0	0,00
44.	Perii	buc	2	10	1.285	2.570	21,42	0	0	0	0,00
45.	Cârlige de rufe	buc	20	4	30	600	12,50	0	0	0	0,00
46.	Vază flori simplă	buc	3	15	2.533	7.599	42,22	0	0	0	0,00
47.	Sticlă de 1/2 l (ambalaj)	buc	8	1	47	376	31,33	0	0	0	0,00
48.	Pompă pt. desfundat chiuveta	buc	1	10	1.500	1.500	12,50	0	0	0	0,00
49.	Sonerie muzicală	buc	1	20	10.500	10.500	43,75	0	0	0	0,00
50.	Sticlă 1 l (ambalaj)	buc	2	1	69	138	11,50	0	0	0	0,00
51.	Yală	buc	1	20	9.500	9.500	39,58	0	0	0	0,00
						Total	**1.997,16**			**Total**	**0,00**

* În cazul "nivelului de subzistență", bunurile pentru care a fost utilizat zero, au fost considerate ca existând dinainte și deci nu au mai necesitat cheltuieli.

VIII. Produse pentru uz gospodăresc necesare familiei

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Detergenți	cutie	20	1	1.400	28.000	2.333,33	20	1	28.000	2.333,33
2.	Săpun rufe (200g)	kg	10	1	476	4.760	396,67	10	1	4.760	396,67
3.	Sodă caustică (1kg)	kg	1	1	1.038	1.038	86,50	1	1	1.038	86,50
4.	Soda calcinată	kg	4	1	584	2.336	194,67	4	1	2.336	194,67
5.	Apret (200g)	kg	2	1	484	968	80,67	2	1	968	80,67
6.	Produse pt. înălbit	l	4	1	1.100	4.400	366,67	4	1	4.400	366,67
7.	Insecticid	tub	10	1	2.000	20.000	1.666,67	10	1	20.000	1.666,67
8.	Perii încălțăminte	buc	2	10	1.285	2.570	21,42	2	10	2.570	21,42
9.	Perii haine	buc	1	15	1.285	1.285	7,14	1	15	1.285	7,14
10.	Detergent vase (500g)	cutie	12	1	1.117	13.404	1.117,00	12	1	13.404	1.117,00
11.	Mături	buc	2	1	1.917	3.834	319,50	2	1	3.834	319,50
12.	Cremă de ghete	cutie	4	1	477	1.908	159,00	4	1	1.908	159,00
						Total	**6.749,22**			**Total**	**6.749,22**

IX. Scule și articole de uz gospodăresc

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent: Cantit.	Durată (ani)	Preț unit.	Preț total	Cotă lunară	Minim de subzistență: Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Clește	buc	1	40	1.783	1.783	3,71	0	0	0,0	0,00
2.	Patent	buc	1	40	1.698	1.698	3,54	0	0	0,0	0,00
3.	Ciocan	buc	1	40	2.030	2.030	4,23	0	0	0,0	0,00
4.	Ferăstrău	buc	1	20	3.820	3.820	15,92	0	0	0,0	0,00
5.	Pile	buc	1	15	780	780	4,33	0	0	0,0	0,00
6.	Surubelnițe (set 4 buc.)	set	2	40	2.920	5.840	12,17	0	0	0,0	0,00
7.	Cuie	kg	1	1	1.091	1.091	90,92	0.5	1	545,5	45,46
8.	Metru	buc	1	40	382	382	0,80	0	0	0,0	0,00
9.	Butoi polietilenă(120l)	buc	1	5	19.261	19.261	321,02	0	0	0,0	0,00
10.	Chibrituri(cutii 50 bețe)	cutii	22	1	31	682	56,83	12	1	37,2	31,00
11.	Ață cusut (poliester)	papiotă	5	1	190	950	79,17	3	1	57,0	47,50
						Total	**592,63**			**Total**	**123,96**

X. Servicii de transport considerate ca fiind necesare , timp de un an, unei familii

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent: Cantit.	Durată (ani)	Tarif	Preț total	Cotă lunară	Minim de subzistență: Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Transport urban (abon. pe 2 linii)	buc	24	1	6.170	148.080	12.340,00	24	1	148.080	12.340,00
2.	Transp.CFR-cl.II accelerat (300km)	călăt.	4	1	3.180	12.720	1.060,00	0	0	0,0	0,00
						Total	**13.400,00**			**Total**	**12.340,00**

XI. Servicii culturale anuale luate în calculul nivelului minim de trai al unei familii

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent: Cantit.	Durată (ani)	Tarif	Preț total	Cotă lunară	Minim de subzistență: Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Spectacole cinematografice	nr	48	1	572	27.456	2.288,00	0	0	0,0	0,00
2.	Spectacole teatrale	nr	8	1	753	6.024	502,00	0	0	0,0	0,00
3.	Manifestări culturale diverse	nr	4	1	1.500	6.000	500,00	0	0	0,0	0,00
4.	Vizite la muzee	nr	4	1	163	652	54,33	0	0	0,0	0,00
5.	Ziare, cotidiene	nr.ab.	12	1	4.980	59.760	4.980,00	1	1	59.760	4.980,00
6.	Cărți	buc	12	1	2.207	26.484	2.207,00	0	0	0,0	0,00
						Total	**10.531,33**			**Total**	**4.980,00**

XII. Servicii de igienă personală apreciate ca strict necesare pentru membrii unei familii

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (ani)	Tarif unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Tuns bărbat	nr	12	1	1.054	12.648	1.054,00	6	1	6.324	527,00
2.	Tuns băiat	nr	12	1	1.085	13.020	1.085,00	4	1	4.340	361,67
3.	Tuns, coafat femeie	nr	4	1	1.207	4.828	402,33	0	0	0,0	0,00
4.	Tuns față	nr	6	1	1.147	6.882	573,50	0	0	0,0	0,00
						Total	**3.114,83**			**Total**	**888,67**

XIII. Minimul anual de prestații de poștă și telecomunicații pentru o familie

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (ani)	Tarif unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Abonament radio	abon	4	1	540	2.160	180,00	4	1	2.160	180,00
2.	Abonament TV	abon	4	1	840	3.360	280,00	4	1	3.360	280,00
3.	Convorbiri telefonice (abonament)	abon	12	1	2.000	24.000	2.000,00	0	0	0,0	0,00
4.	Convorbiri interurbane	minute	36	1	15	540	45,00	0	0	0,0	0,00
5.	Scrisori	nr	12	1	60	720	60,00	12	1	720	60,00
6.	Colete	nr	2	1	559	1.118	93,17	0	0	0,0	0,00
						Total	**2.658,17**			**Total**	**520,00**

XIV. Minimul anual de rechizite școlare și alte articole de papetărie pentru doi elevi și pentru nevoile familiei

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Caiete 48 file	buc	20	1	380	7.600	633,33	10	1	3.800	316,67
2.	Caiete 100 file	buc	12	1	629	7.548	629,00	4	1	2.516	209,67
3.	Caiete 200 file	buc	4	1	1.147	4.588	382,33	2	1	2.294	191,17
4.	Caiete studențești	buc	4	1	1.197	4.788	399,00	2	1	2.394	199,50
5.	Coli de scris	top	1	1	12.453	12.453	1.037,75	0	0	0,0	0,00
6.	Stilou " Uranus "	buc	2	1	954	1.908	159,00	0	0	0,0	0,00
7.	Servietă (mapă) PVC	buc	1.25	1	11.982	14.977,5	1.248,13	0	0	0,0	0,00
8.	Pixuri (mine 0,5)	buc	6	1	60	360	30,00	6	1	360	30,00
9.	Rezerve 0,5	cutii	12	1	74,53	894,36	74,53	0	0	0,0	0,00
10.	Pixuri cu pastă	buc	6	1	606	3.636	303,00	4	1	2.424	202,00
11.	Creioane colorate	cutie	1	1	472	472	39,33	0	0	0,0	0,00

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
12.	Trusă geometrică	buc	2	1	1.000	2.000	166,67	0	0	0,0	0,00
13.	Coperți caiete	buc	24	1	304	7.296	608,00	12	1	3.648	304,00
14.	Cerneală " Student "	sticla	5	1	490	2.450	204,17	0	0	0,0	0,00
15.	Bloc desen mic	buc	4	1	610	2.440	203,33	0	0	0,0	0,00
16.	Penar PVC	buc	2	1	3.433	6.866	572,17	0	0	0,0	0,00
17.	Gumă	buc	5	1	153	765	63,75	2	1	306	25,50
18.	Riglă plastic	buc	2	1	210	420	35,00	0	0	0,0	0,00
19.	Agrafe	cutie	2	1	560	1.120	93,33	0	0	0,0	0,00
20.	Hârtie higienică	buc	104	1	210	21.840	1.820,00	24	1	5.040	420,00
						Total	**8.701,82**			Total	**1.898,50**

XV. *Minimul anual de servicii de reparații și întreținere a îmbrăcămintei și încălțămintei*

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Curățat costum bărbat	nr	2	1	2.749	5.498	458,17	2	1	5.498	458,17
2.	Curățat palton, pardesiu	nr	1	1	3.094	3.094	257,83	1	1	3.094	257,83
3.	Curățat fustă, costum, taior femeie	nr	2	1	2.474	4.948	412,33	2	1	4.948	412,33
4.	Flecuri	nr	6	1	2.792	16.752	1.396,00	6	1	16.752	1.396,00
5.	Înlocuit tălpi	nr	1.33	1	3.390	4.508,7	375,73	1,33	1	4.508,7	375,73
6.	Reparații mărunte (fermoar)	nr	4	1	906	3.624	302,00	4	1	3.624	302,00
						Total	**3.202,06**			Total	**3.202,06**

XVI. *Cheltuieli cu locuința*

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (ani)	Preț unitar	Preț total pers.	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Întreținere locuință	lei	0	0	0	0	20.000,00	0	0	0	20.000,00
2.	Rată apartament	lei	0	0	0	0	1.200,00	0	0	0	1.200,00
3.	Consum de energie electrică	KW/H(200)	0	0	0	0	4.000,00	0	0	0	2.000,00
4.	Chirie	lei	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
						Total	**25.200,00**			Total	**23.200,00**

XVII. Evaluarea cheltuielilor pentru medicamentele necesare unei familii

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (ani)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (ani)	Preț total	Cotă lunară
1.	Diverse medicamente		0	0	0	0	800,00	0	0	0	800,00
						Total	800,00			Total	800,00

XVIII. Necesarul lunar de produse alimentare pentru o familie.

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (lună)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (lună)	Preț total	Cotă lunară
	a. Necesarul pentru bărbatul adult.										
1.	Lapte vacă	l	6,60	1	301,00	1.986,60	1986,60				
2.	Telemea oaie	Kg.	2,00	1	3.806,00	7.612,00	7612,00				
3.	Telemea vacă	Kg.	1,40	1	3.480,00	4.872,00	4872,00				
4.	Iaurt	l	3,00	1	141,00	423,00	423,00				
5.	Unt	Kg.	0,50	1	894,00	447,00	447,00				
Total			**13,50**				**15.340,60**				
Total ajustat *			**13,50**				**15.340,60**	**13,50**	**1**		**15.340,60**
6.	Carne porc cal.II	Kg.	1,80	1	3.333,00	5.999,40	5.999,40				
7.	Carne vacă cal.II	Kg.	1,50	1	3.389,00	5.083,50	5.083,50				
8.	Carne pui cal.I	Kg.	1,00	1	3.568,00	3.568,00	3.568,00				
9.	Parizer	Kg.	1,00	1	4.613,00	4.613,00	4.613,00				
10.	Salam București	Kg	0,70	1	4.828,00	3.379,60	3.379,60				
Total			**6,00**				**22.643,50**				
Total ajustat *			**4,11**				**15.527,67**	**1,266**	**1**		**4.777,72**
11.	Stavrid	Kg.	0,75	1	2.217,00	1.662,75	1.662,75	0,75	1		1.662,75
12.	Ouă	buc.	15,00	1	95,00	1.425,00	1.425,00	15,00	1		1.425,00
13.	Ulei amestecat	l	0,66	1	1.476,00	974,16	974,16				
14.	Untură	kg.	0,69	1	1.793,00	1.237,17	1.237,17				
Total			**1,35**				**2.211,33**	**1,35**	**1**		**2.211,33**
16.	Morcovi	kg.	5,00	1	609,00	3.045,00	3.045,00				
17.	Ceapă	kg.	5,00	1	786,00	3.930,00	3.930,00				
18.	Usturoi	kg.	0,10	1	4.049,00	404,90	404,90				
19.	Pătrunjel	leg.	0,10	1	150.00	15,00	15,00				
Total			**10,20**				**7.394,90**				
Total ajustat *			**6,80**				**4.929,93**	**6,80**	**1**		**4.929,93**

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (lună)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (lună)	Preț total	Cotă lunară
	a. Necesarul pentru bărbatul adult.										
20.	Mere	kg.	4,80	1	390,00	1.872,00	1.872,00				
Total			**4,80**				**1.872,00**				
Total ajustat *			**3,60**				**1.404,00**	**3,60**	**1**		**1.404,00**
21.	Fasole uscată	Kg.	0,21	1	834,00	175,14	175.14	2,00	1		1.613,50
22.	Pâine	kg.	9,00	1	236,00	2.124,00	2.124.00				
23.	Paste făinoase	Kg.	2,40	1	1.096,00	2.630,40	2.630.40				
Total			**11,40**				**4.754,40**				
Total ajustat *			**17,10**				**7.131,60**	**17,10**	**1**		**7.131,60**
24.	Zahăr	Kg.	2,10	1	1.059,00	2.223,90	2.223,90	2,10	1		2.223,90
25.	Cartofi	Kg.	6,90	1	164,00	1.131,60	1.131,60				
Total			**6,90**				**1.131,60**				
Total ajustat *			**5,175**				**848,70**	**5,175**	**1**		**849,70**
	TOTAL GENERAL						***55.653,30***				
	TOTAL GENERAL AJUSTAT						***54.305,00***				***4.369,00***

			Minim decent					Minim de subzistență			
Nr. crt.	Specificație	Um	Cantit.	Durată (lună)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (lună)	Preț total	Cotă lunară
	b. Necesarul pentru femeia adultă.										
1.	Lapte vacă	l	6,60	1	301,00	1.986.60	1.986.60				
2.	Telemea oaie	Kg.	2,00	1	3.806,00	7.612.00	7.612.00				
3.	Telemea vacă	kg.	1,40	1	3.480,00	4.872.00	4.872.00				
4.	Iaurt	l	3,00	1	141,00	423.00	423.00				
5.	Unt	kg.	0,50	1	894,00	447.00	447.00				
Total			**13,50**				**15.340,60**				
Total ajustat *			**13,50**				**15.340,60**	**13,50**	**1**		**15.340,60**
6.	Carne porc cal.II	kg.	1,40	1	3.333,00	4.662,20	4.662,20				
7.	Carne vacă cal.II	kg.	1,40	1	3.389,00	4.744,60	4.744,60				
8.	Carne pui cal. I	kg.	1,00	1	3.568,00	3.568,00	3.568,00				
9.	Parizer	kg.	1,00	1	4.613,00	4.613,00	4.613,00				
10.	Salam București	kg.	0,60	1	4.828,00	2.896,80	2.896,80				
Total			**5,40**				**20.488,60**				
Total ajustat *			**4,113**				**15.522,45**	**1,29**	**1**		**4.867,53**

Nr. crt.	Specificație	Um	Minim decent					Minim de subzistență			
			Cantit.	Durată (lună)	Preț unitar	Preț total	Cotă lunară	Cantit.	Durată (lună)	Preț total	Cotă lunară
	b. Necesarul pentru femeia adultă.										
11.	Stavrid	kg.	0,75	1	2.217,00	1.662,75	1.662,75	0,75	1		1.662,75
12.	Ouă	buc.	15,00	1	95,00	1.425,00	1.425,00	15,00	1		1.425,00
13.	Ulei amestec	l	0,54	1	1.476,00	797,04	797,04				
14.	Untură	kg	0,54	1	1.793,00	968,22	968,22				
Total			**1,08**				**1.765,26**				
Total ajustat *			**1,08**				**1.765,26**	**1,08**	**1**		**1.765,26**
15.	Morcovi	kg	3,95	1	609,00	2.405,55	2.405,55				
16.	Ceapă	kg.	3,95	1	786,00	3.104,70	3.104,70				
17.	Usturoi	kg.	0,10	1	4.049,00	404,90	404,90				
18.	Pătrunjel	leg.	0,10	1	600,00	60,00	60,00				
Total			**8,10**				**5.975,15**				
Total ajustat *			**6,075**				**4.481,36**	**6,075**	**1**		**4.481,36**
19.	Mere	kg.	4,50	1	390,00	1.755,00	1755.00				
Total			**4,50**				**1755.00**				
Total ajustat *			**3,37**				**1314.30**	**3,37**	**1**		**1.314,30**
20.	Fasole uscată	kg.	0,21	1	834,00	175,14	175,14	2,20	1		1.859,00
21.	Pâine	kg.	6,50	1	236,00	1.534,00	1.534,00				
22.	Paste făinoase	kg.	2,50	1	1.096,00	2.740,00	2.740,00				
Total			**9,00**				**4.274,00**				
Total ajustat *			**4,50**				**2.137,00**	**4,50**	**1**		**2.137,00**
23.	Zahăr	kg.	1,80	1	1.059,00	1.906,20	1.906,20	1,80	1		1.906,20
24.	Cartofi	kg.	5,40	1	164,00	885,60	885,60				
Total			**5,40**				**885,60**				
Total ajustat *			**4,50**				**738,00**	**4,50**	**1**	**1**	**738,00**
	TOTAL GENERAL						***55.653,30***				
	TOTAL GENERAL AJUSTAT						***47.228,00***				***37.497,00***
1.	Băiat		0	0	0		46.249,00				37.140,00
2.	Fată		0	0	0		43.019,00				34.878,00

* Totalurile ajustate au rezultat din luarea în calcul a unor cantități medii posibil de asigurat, în condițiile actuale, de economia națională (inclusiv importul).

B. TABEL SINTETIC

- cuprinzând cheltuielile estimate, în iunie 1994, pentru grupele de bunuri și servicii incluse în nivelurile minime de trai -

Nr. crt.	Specificație	Minim decent						Minim de subzistență					
		pe fiecare membru de familie de salariați constituită din 4 persoane				Total		pe fiecare membru de familie de salariați constituită din 4 persoane				Total	
		Bărbat	Femeie	Băiat	Fată	LEI	Structura %	Bărbat	Femeie	Băiat	Fată	LEI	Structura %
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Alimente	54.305	47.228	46.249	43.019	190.801	48,08	43569	37.497	37.140	34.851	153.057	64,42
2.	Îmbrăcăminte	19.457	29.603	13.940	12.649	75.649	19,06	0	0	6.915	6.649	13.564	5,71
3.	Mobilier	6.548	1.355	0	2.104	10.007	2,52	0	0	0	0	0	0
4.	Aparatură electrocasnică	5.715	0	0	0	5.715	1,44	0	0	0	0	0	0
5.	Articole electrice de uz gospodăresc	487	233	0	320	1.030	0,25	424	0	0	0	424	0,18
6.	Articole tehnico-sanitare și de igienă	1.991	1.607	1.606	1.606	6.810	1,72	1.134	1.133	1.133	1.133	4.533	1,19
7.	Articole textile pentru uzul casnic	2.804	4.067	0	1.800	8.671	2,18	0	42	0	0	42	0,02
8.	Veselă,tacâmuri,articole de menaj	500	499	499	499	1.997	0,51	0	0	0	0	0	0
9.	Produse pentru uz gospodăresc	1.688	1.687	1.687	1.687	6.749	1,71	1.688	1.687	1.687	1.687	6.749	2,85
10.	Scule și articole de uz gospodăresc	592	0	0	0	592	0,16	45	78	0	0	123	0,06
11.	Transport	6.435	6.435	265	265	13.400	3,38	6.170	6.170	0	0	12.340	5,20
12.	Servicii culturale	6.370	1.387	1.387	1.387	10.531	2,66	4.980	0	0	0	4.980	2,09
13.	Rechizite scolare și papetărie	435	435	3.916	3.916	8.702	2,19	0	0	950	949	1.899	0,80
14.	Poștă și telecomunicații	2.658	0	0	0	2.658	0,66	520	0	0	0	520	0,22
15.	Igienă personală	1.054	402	1.085	573	3.114	0,78	527	0	362	0	889	0,38
16.	Servicii de reparare și întreținere	1.601	1.601	0	0	3.202	0,80	1.601	1.556	45	0	3.202	1,35
17.	Întreținere locuință	13.000	0	3.500	3.500	20.000	5,04	13.000	0	3.500	3.500	20.000	8,42
18.	Rată lunară	600	200	200	200	1.200	0,30	600	200	200	200	1.200	0,5l
19.	Consum lunar energie	1.200	1.200	800	800	4.000	1.00	750	750	250	250	2.000	0,85
20.	Medicamente	200	200	200	200	800	0,20	200	200	200	200	800	0,34
21.	Diverse	5.293	5.293	5.293	5.293	21.172	5,33	2.828	2.828	2.828	2.828	11.312	4,76
	TOTAL	***132.933***	***103.432***	***80.627***	***79.818***	***396.810***	***100,00***	***77.991***	***52.186***	***55.210***	***52.247***	***237.634***	***100,00***

BIBLIOGRAFIE

Această lucrare s-a construit pe baza multor studii elaborate în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții, publicate în revista *Calitatea Vieții* și în seriile de rapoarte de cercetare ale ICCV *Politici sociale* și *Calitatea Vieții,* sau în alte cărți și reviste.

CALITATEA VIEȚII, REVISTĂ DE POLITICI SOCIALE, editor I.C.C.V.

* Gheorghe Barbu, *Implicații ale privatizării asupra calității vieții,* Nr.1/1990.
* Hildegard Puwak, *Strategia economică și politica consumului,* Nr.1/1990.
* Mircea Chivu, *Problema locuinței și unele sugestii privind rezolvarea ei,* Nr.1/1990.
* Camelia Gheorghe, *Modele de consum ale familiilor atipice determinate prin metoda bugetelor de familie,* Nr.3-4/1991.
* Gheorghe Barbu, *Probleme referitoare la evoluția nevoilor de consum ale populației din România,* Nr.3-4/1991.
* Ovidiu Dânbean-Creța, *Nivelul de trai între calitatea vieții și resurse,* Nr.3-4/1991.
* Gheorghe Barbu, *Dinamica productivității muncii în raport cu salariul mediu condiție obligatorie pentru îmbogățirea nivelului de trai,* Nr.1-2/1992.
* Camelia Gheorghe, Hildegard Puwak, Mariana Stanciu, *Elemente ale modului și stilului de viață a populației vârstnice sub impactul tranziției la economia de piață în România,* Nr.1-2/1992.
* Gheorghe Barbu, *Nivelul minim de trai - concept și instrument operațional în realitatea românească,* Nr.3-4/1992.
* Hildegard Puwak, *Dimensiunea sărăciei în România,* Nr.3-4/1992.
* Viorel Gherorghe, *Dimensiuni subiective ale fenimenului sărăciei în România,* Nr.4-4/1992.
* Vasilica Ghimpău, *Scurtă analiză privind sărăcia pe grupe de vârstă în mediul urban,* Nr.3-4/1992.
* Mirela Zecheriu, *Somaj-sărăcie: o relație cauză-efect,* Nr.3-4/1992.
* Gheorghe Barbu, *Aspecte actuale ale raportului venituri-nivel minim de trai,* Nr.1/1993.
* Mihaela Codin, *Efectele stării de șomaj asupra individului,* Nr.1/1993.
* Mirela Dânbean-Creța, *Aspecte privind structura veniturilor în familiile de șomeri,* Nr.1/1993.
* Mariana Stanciu, *Comportamentul economic al consumatorilor,* Nr.2-3/1993
* Gheorghe Barbu, *Nivelul de trai sub presiunea schimbărilor,* Nr.2-3/1993.

* Vasilica Ghimpău, *Alocația pentru copii - element al politicii sociale în domeniul familial*, Nr.2-3/1993.
* Cătălin Zamfir, *Sistemul de școlarizare pentru perioada de tranziție la economia de piață; experiența României*, Nr.4/1993.
* Ioan Mărginean, Narcisa Tambrea, Ion Voinea, *Evoluții în domeniul surselor standardului de viață al populației*, Nr.3-4/1994.
* Mădălina Tatu, *Consumul și cheltuielile*, Nr.3-4/1994.
* Adina Mihăilescu, *Resursele macroeconomice ale nivelului de trai în România 1989-1993*, Nr.3-4/1994.
* Gheorghe Barbu, *Sărăcia - domeniul de exercitare a politicii sociale*, Nr.5/1994.

* * *

* Cătălin Zamfir, Marius Augustin Pop, Elena Zamfir, *România 3, Dimanica bunăstării și protecția socială,* Raportul Național, Nr.1/1994, Editura Expert.
* Gheorghe Socol, *O privire critică asupra bunăstării,* Revista de cercetari sociale, Nr.1/1994, IMAS.
* Ioan Mărginean, Gheorghe Socol, *Diagnoza calității vieții,* în Studii și Cercetări Economice, Nr.2/1991, Centrul de Informare și Documentare Economică București.
* Ana Bălașa, Ilie Sandu, Gheorghe Socol, *Calitatea vieții '92 - Ancheta Națională,* în Studii și Cercetări Economice, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, Nr.3.

Rapoarte seria *Politici Sociale*

* Gheorghe Barbu, Vasilica Ghimpău, Radu Florea, *Tendințe ale raportului dintre veniturile salariaților și pensionarilor din România și nivelul minim de trai*, Nr.7/nov.1992, Centrul de Informare și Documentare Economică, București.
* Gheorghe Barbu, Hildegard Puwak, Viorel Gheorghe, Vladimir Agafița, Emilian Ftomov, *Analiza comparativă a nivelului de trai în Republica Moldova și în România,* Nr.6/1992 Centrul de Informare și Documentare Economică.
* Cătălin Zamfir, Gheorghe Barbu, Georgeta Ghebrea, Vasilica Ghimpău, Simona Stroie, Mihaela Teodorescu, Viorel Gheorghe, *Situația social-economică a copilului în România. Propunerea unui program prioritar de urgență de protecție*, Nr.9/1993, Centrul de Informare și Documentare Economică.

* Hildegard Puwak, *Sărăcia în România - distribuția teritorială și intensitatea manifestării fenomenului sărăciei*, Nr.3/1993, Centrul de Informare și Documentare Economică.
* Gheorghe Barbu, Viorel Gheorghe, Hildegard Puwak, *Dimensiunea Sărăciei în România*, Nr.2/1992, Centrul de Informare și Documentare Economică.

Rapoarte seria *Calitatea Vieții*

* Gheorghe Barbu, Mihaela Teodorescu, *Estimarea cheltuielilor necesare întreținerii unui student (studente) în România* Nr.18/1993, Centrul de Informare și Documentare Economică București.